

CASA CORPULUI DIDACTIC ALBA
Editura Universul Școlii

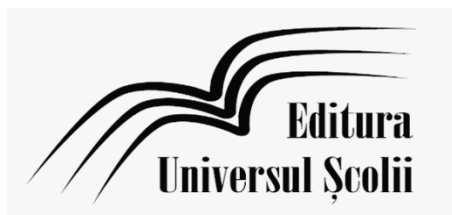

LAUDĂ SEMINTELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!

PUBLICAȚIE PERIODICĂ CU LUCRĂRILE
CONCURSULUI

„Laudă semințelor, celor de față și-n veci tuturor”
ISSN 2668-0076, ISSN-L 2668-0076

Alba Iulia
2019

EDITURA UNIVERSUL ȘCOLII

a CASEI CORPULUI DIDACTIC ALBA

Alba Iulia, Str. G. Bethlen nr. 7, Cod 510009

Tel. 0258/826147, Fax. 0258/833101

Web: www.ccdab.ro,

E-mail: ccdab@yahoo.com

concursul_lucian_blaga@yahoo.com

Director CCD Alba:

Prof. Bărbuleț Narcisa-Ioana

Redactor: prof. Jude Laurențiu

Colaboratori: prof. Oros Ligia
Elena, prof. Nandrea Maria, ing. ec.
Onișoru Viorica Gențiana, secretar Ota
Silvia

Tehnoredactare: aj. analist
programator Popa Ioan

Cordonator simpozion: Prof.
Jude Laurențiu

© Autorii, materialelor publicate,
conform legislației în vigoare, răspund în fața
legii, în ceea ce privește plagiatul sau orice altă
formă de atingere a dreptului de autor.

	SUMAR	Pag.
1.	CUVÂNT ÎNAINTE	
	Proiectul educativ „Laudă semințelor, celor de față și-n veci tuturor” <i>Prof. Bărbuleț Narcisa-Ioana, Director CCD Alba</i>	6
	Laudă semințelor eonului blagian (II) <i>Prof. Jude Laurențiu, Managerul proiectului</i>	8
2.	CREATIVITATE ȘI COMPETENȚE. ȚĂRAN, ȚARINĂ, ȚARĂ. TRECUT, PREZENT ȘI VIITOR	
2.1.	Gândurile unei eleve la început de mileniu III <i>Elevă Zdraguș Vitalia cl.a-VII^b-a, Liceul Teoretic Ștefănești, R-nul Florești, Republica Moldova</i> <i>Prof. îndrumător Deleu Lucia</i>	12
2.2.	Spiritualitatea satului românesc. Situația prezentă a satului românesc <i>Cuvântul Preafericitului Părinte DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la deschiderea lucrărilor Conferinței pastoral-misionare semestrială de primăvară a clerului din Arhiepiscopia Bucureștilor, Aula Magna „Teoctist Patriarhul” din Palatul Patriarhiei, București, 13-14 mai 2019</i>	13
2.3.	Elogiul satului românesc. <i>Discurs de recepție rostit de Lucian Blaga, cu prilejul primirii sale în Academia Română</i>	18
2.4.	Laudă țăranului român. <i>Discurs de recepție rostit de Liviu Rebreanu, cu prilejul primirii sale în Academia Română</i>	25
3.	Secțiunea ESEU, CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ - elevi și profesori	
3.1.	Pașii profetului spre vatra mumelor <i>Elevă Barna Maria, Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia</i> <i>Prof. îndrumător Marincăș Marinela Adriana</i>	33
3.2.	Lucian Blaga-pictorul misterului <i>Elevă Zbânca Lia Teodora, Liceul Teoretic „O. C. Tăslăuanu” Toplița, jud. Harghita</i> <i>Prof. îndrumător Ilișan Mihaela-Corina</i>	36
3.3.	Lucian Blaga și seisme istoriei - revărsarea noului „anotimp social” <i>Prof. Aviu Ștefan Teompa, Liceul Tehnologic “Dorin Pavel” Alba Iulia,</i>	39
3.4.	Apa sau tentația incognoscibilului <i>Prof. Solomon Lăcrămioara, Colegiul Național „Ștefan cel Mare” Bacău</i>	45
3.5.	Lucian Blaga și marea dezbatere <i>Profesor: Sandu Simona-Gabriela, Colegiul Național „Traian Lalescu” Reșița, județul Caraș-Severin</i>	53
4.	Secțiunea CREAȚIE LITERARĂ - elevi și profesori	
4.1.	Departa de sat... /Apusul azuriu/ Zori de toamnă/ Mitul frunzelor ce cad/Prezent etern <i>Elevă Ghișă Ștefania-Maria, Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia</i> <i>Prof. îndrumător Busuioc Carmen</i>	61
4.2.	Formular / Metaforă / Destin <i>Elevă Gîscă Alina, Liceul Teoretic „Pro Succes”, mun. Chișinău, Republica Moldova</i> <i>Prof. îndrumător Gorincioi Taisea</i>	65

4.3.	Obscur/Proto sentimente/Campanie de luptă/De-a mama/ Autoportret <i>Elev: Balea Silviu Cristian, Colegiul Național „Nicolae Grigorescu” Câmpina, județul Prahova, Prof. Mischie Luminița</i>	67
4.4.	Dor de dor <i>Elevă Moraru Magdalena, Liceul Teoretic Ștefănești, r-nul Florești, Republica Moldova Profesor îndrumător Balan Parascovia</i>	70
4.5.	Închinare lui Blaga/ Trei slove trăite din greu/ Moștenire <i>Elevă: Bejenari Valeria, Liceul Teoretic „Constantin Stere” Soroca, Republica Moldova Profesor îndrumător: Craveț Suzana</i>	71
4.6.	Liniștea de-apoi/ De-ale jurnalului/ Unde-mi ești?/ Unde-mi ești? <i>Elevă Vilcan Cristina-Elena, Liceul Teoretic „O.C. Tăslăuanu” Toplița, județul Harghita Prof. îndrumător Csiki Luminița-Maria</i>	73
4.7.	Raiul și iadul/ Iubirea și frica <i>Elev Pricopie Eduard, Colegiul Național „Ion Kalinderu” Bușteni, județul Prahova Prof. îndrumător Stanciu Ana</i>	76
4.8.	Dor de cer / Pagini din jurnal / Mândră țara mea <i>Elevă: Spîrtic Mădălina, Liceul Teoretic „General Dragalina” Oravița, județul Caraș-Severin Prof.îndrumător Ogrin Maria</i>	79
4.9.	Drum spre înalt/ Astăzi/ Așa/ Doar/ Inevitabil <i>Prof. Balan Pop Cornelia, Liceul Tehnologic „Unio-Traian Vuia” Satu Mare, Județul Satu Mare</i>	81
4.10.	Poemul te cunoaște pe tine, nu tu pe el <i>Prof. Anușcă Adriana, Colegiul Național I.M.Clain, Blaj</i>	85
4.11.	a murit unchiul Bill... / patriotism / vârste / steag alb într-un cântec negru/colindă <i>prof. Enea Gela, Liceul de Arte "Marin Sorescu" Craiova, județul Dolj</i>	88
4.12.	Colind/ veniți copii la liturghie/ Micul creștin/ Dor de Dumnezeu/ Adevărata bogăție <i>Prof. Nemeș Cristina Gabriela, Liceul Tehnologic „Liviu Rebreanu” Bălan, Harghita</i>	93
4.13.	Deșertăciune / Crucifix / Tu <i>Prof. Bonciu Adriana, Școala Gimnazială Nr. 7 Reșița, Caraș-Severin</i>	96
5.	Secțiunea TRADUCERI DIN OPERA LUI LUCIAN BLAGA - elevi și profesori	
5.1.	My imagination <i>Elev: Jurca Andreas, Liceul cu Program Sportiv Alba Iulia Profesor îndrumător: Jurca Mirela</i>	99
5.2.	Psalm/ Pluguri/ Frumoase mâini <i>Elevă: Gaspar Andrea, Liceul Teoretic „O.C.Tăslăuanu” Toplița, județul Harghita Profesor îndrumător: Borș Andra Ramona</i>	101
5.3.	Dreaming of Blaga: „What’s aging in us”, „Spring”, „Love” <i>Elevă: Barbu Valentina-Karina, Colegiul Economic al Banatului Montan Reșița, județul Caraș-Severin Prof. îndrumător: Soreanu Claudia-Loredana</i>	103
5.4.	Poemele luminii <i>Elevă: Elinescu Alexandra, Colegiul Național „George Coșbuc” Motru, jud Gorj Profesor îndrumător: Elinescu Emilia-Maria</i>	105

5.5.	Le printemps <i>Elevă Băicoianu Alexandra-Bianca, Colegiul Național „Nicolae Grigorescu”, Câmpina</i> <i>Prof. îndrumător: Mischie Luminița</i>	107
5.6.	„Eu nu strivesc corola de minuni a lumii” <i>Prof. Cohuț Elena-Cristina, Școala Gimnazială „Ovidiu Hulea” Aiud, Județul Alba</i>	109
5.7.	Blaga, yesterday, now, forever: „I’m waiting for my twilight”, „Will you cry much or will you smile”, „End” <i>Prof. Soreanu Claudia-Loredana, Colegiul Economic al Banatului Montan Reșița, județul Caraș-Severin,</i>	111
5.8.	Răsunet în noapte/ Toamnă de cristal/ Oraș în noapte <i>Prof. Ungureanu Sonia-Florina, Colegiul Național „Ion Minulescu” Slatina, jud. Olt</i>	114
5.9.	Venez après moi, compagnons <i>Prof. Balan Pop Cornelia, Liceul Tehnologic „Unio-Traian Vuia” Satu Mare, Județul Satu Mare</i>	115
6.	Laudă semințelor eonului blagian (II) - Continuare la „Eseuri despre eonul dogmatic”, pag. 55 din Nr. 1 al Revistei „Laudă semințelor celor de față și-n veci tuturor!” <i>Prof. Jude Laurențiu, Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia</i>	119
7.	Secțiunea: PREMII - elevi și profesori	
7.1.	ANEXA 1. TABEL NOMINAL cu premiile de la faza națională a Concursului „LAUDĂ SEMINȚELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!” EDIȚIA a XIV- a, 2019	187
7.2.	ANEXA 2. TABEL NOMINAL cu premiile de la faza județeană a județului Alba de la Concursului „LAUDĂ SEMINȚELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!” EDIȚIA a XIV- a, 2019	189

CUVÂNT ÎNAINTE

Proiectul educativ „LAUDĂ SEMINȚELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!”

Prof. Bărbuleț Narcisa-Ioana
Director CCD Alba

Suntem la al XIV-lea an în care organizăm la Alba Iulia un proiect național dedicat operei și spiritului lui Lucian Blaga, sub patronajul Casei Corpului Didactic Alba și al Inspectorului Școlar Alba, prin care cinstim opera unuia dintre cele mai mari personalități ale spiritualității eonului central-european.

Lucian Blaga continuator al spiritualității promovate de Mihai Eminescu ni se profilează ca unul dintre cele mai înalte și mai vizibile repere valorice pe care le avem. „Arheolog al spiritului, poet, filozof și vizionar totodată [...] înainte de a fi literară sau filozofică sau pur și simplu științifică, opera lui este o entitate de un ordin particular care o pune alături sau o face să se întrepătrundă cu teologia și mitologia” (Mircea Tomuș, Caietele Lucian Blaga, ediția I, Sibiu 2000, p. 10).

Lucian Blaga la fel ca și Mihai Eminescu sunt formați în aceeași paradigmă culturală a lumii satului și a factorilor modelatori ai ecosistemului pontico-carpato-dunărean la care conștiința pământului natal a generat determinantele matricei stilistice manifestate în felul nostru de a fi, în creațiile populare, în stratul „duhului nostru popular”; reluate în creațiilor lor în care marea trecere, transcendentul, destinul, cunoașterea etc. sunt zămislite sub zodiile acestui popor și surprind esența viziunii asupra lumii depozitată în inconștientului colectiv.

Opera lor și a altor descendenți ai paradigmei culturale a lumii satului are în vedere transcendența acestui eon blagian fundamentat pe mituri ancestrale reformulate în prezent prin cuvinte metaforice. Reformularea în contemporaneitate a miturilor ancestrale a transcendenței paradigmei culturale a eonului blagian o întâlnim: exprimată de Brâncuși prin sculptură, Enescu prin muzică, Grigorescu prin pictură, în opera filozofilor români și la toți acei creatori anonimi care de-a lungul mileniilor noastre au creat un edificiu ce ne individualizează ce se manifestă prin tezaurul etnografic și folcloric, limba noastră, determinantele matricei stilistice etc.

Lucian Blaga prin opera sa vine de foarte departe din timpurile primordiale și se adresează prezentului și celor ce o să vină, mergând prin mesajul său foarte departe în viitor; transmitând „semințelor” valori spirituale și de creație privind felul nostru de a fi și de a ne manifesta în cultură și spiritualitate, pentru a nu ne pierde în jungla standardelor și uniformizărilor.

Avem ca popor o contribuție substanțială și încărcată de istorie la moștenirea comună în cadrul spațiului pontico-carpato-dunărean ca urmare a nenumăratelor conexiuni istorice și culturale ce au generat coeziune socială pe durate lungi de timp, model de existență umană transcendentă descris de Lucian Blaga prin „eon dogmatic”, cu impact profund asupra conștiinței de sine și-n prezent.

Proiectul se dorește un catalizator pentru accesul la cultura și civilizația obștilor pontico-carpato-dunărene oglindite metaforic în opera blagiană cu scopul de a promova, forma, mentalități ce au fost la străbuni; străbuni care, fără a le denumi elevat, au realizat agroecosisteme viabile de dezvoltare durabilă și economia circulară conform cutumelor eonului. Acestea pot constitui modele pentru cei ce azi se implică activ în crearea unei economii sustenabile, prin utilizarea pârgurilor pe care cultura și învățământul le pune la dispoziție și au reformulat la nivel

mondial conceptele de dezvoltare durabilă și economia circulară, vechi de cându-i lumea în spațiul arhaic rural.

Chiar dacă în prezent ruralul pare că se află într-o sincopă istorică, în viitor tot ruralul ar putea fi locul unde se găsesc energiile nebănuite, unde trecutul va asigura fundamentul viitorului; de exemplu schimbările rapide și salturile tehnologiilor IT ar putea să nu mai facă necesară centralizarea informaticienilor în clădiri imense, aceștia putând lucra de acasă într-un mediu mai prietenos, sănătos și nepoluant.

„Suntem și vom fi totdeauna neam de țărani. De aceea, destinul nostru ca neam, ca putere culturală, atârnă de cantitatea de aur curat ce se află în sufletul țăranului – creatorul și păstrătorul culturii populare, centru generator, binecuvântat și rodnic” (*Lucian Blaga*).

Satul există încă, nu trebuie creat, are valori stilizate și filtrate prin procese sociale pe durate lungi, adevărate paradigme, iar noi nu trebuie decât să construim pe baza acestor valori, confirmate de timpuri eonice, generate de specificul locului, de ecosisteme, ca variantele cele mai optime. Rolul nostru este de a nu le periclita ci de a le folosi pentru a beneficia de valoarea pe care o pot genera, noi și urmașii noștri. Constatând evoluția postmodernistă a societății Biserica Ortodoxă Română, păstrătoare a valorilor imuabile ale societății umane, caută să îndrume societatea spre păstrarea a ceea ce este mai bun pentru noi și semințele noastre.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședințele de lucru din 4-5 iulie 2017 și 25 octombrie 2018, a hotărât declararea anului 2019, în Patriarhia Română, ca „*Anul omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari)*” și „*Anul comemorativ al patriarhilor Nicodim Munteanu și Iustin Moisesescu și al traducătorilor de cărți bisericești*”; **a fost proclamat la 1 ianuarie 2019** la finalul *Sfintei Liturghii*. A fost aprobat un *program-cadru (teologic-educational, cultural și mediatic) extrem de bogat în acțiuni ce au fost și vor fi cunoscute publicului prin Centrul de Presă Basilica al Patriarhiei Române* (Agenția de știri Basilica, Radio Trinitas, Trinitas TV, Ziarul Lumina) și nu numai.

Acțiunile dedicate amplelor acțiuni dedicate „2019 – *Anul omagial al satului românesc*” au în vedere valorificarea moștenirii istorice, culturale și spirituale caracteristice satului românesc autentic.

„Astăzi, satul românesc este oarecum răstignit între idealizare nostalgică și abandonare practică, între identitate tradițională și supraviețuire precară” (Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Daniel.)

Ca urmare a efectului benefic al operei blagiene în formarea personalității umane creative promovăm prin Proiectul național de literatură și arte vizuale „Laudă semințelor, celor de față și-n veci tuturor!” activități interdisciplinare de cercetare a eonului dogmatic blagian și de creație; activități generatoare de mentalități necesare Dezvoltării Durabile a României.

Constatăm că asistăm la un reviriment în rândul tinerilor, dornici de cunoaștere, de o nouă cunoaștere, o căutare de informații ce depășesc conținutul restrâns al unui manual. Remarcăm la tineri o căutare a identității în negurile istoriei, căutare ce-și găsește soluții în opera blagiană ce-și stabilește rădăcinile cu mult peste 3000 de ani în urmă, operă generatoare de cunoașteri creative de avangardă.

Proiectul răspunde nevoilor actuale ale cadrelor didactice și elevilor - fără a exclude însă o extindere în viitor într-un efort neîntrerupt și reluat an de an - de a mai face un pas de evoluție culturală ascendentă, de apropierea de adevărului despre lume și noi înșine; ducând la creșterea calității și performanțelor procesului instructiv-educativ utilizând ca mijloc didactic opera gânditorului Lucian Blaga, reprezentativ pentru spațiul pontico-carpato-dunărean.

„Unei exactități controversabile i-am preferat onestitatea aproximației”
(Valeriu Anania)

Laudă semînelor eonului blagian (II)

Prof. Jude Laurențiu
Manager proiect

Pentru contemporani Lucian Blaga ne reamintește că eonul dogmatic „trăiește și se manifestă puternic” și azi în România prin „toate cele ale noastre”.

A cunoaște „Eonul dogmatic blagian” înseamnă a ne cunoaște pe noi cu tot ceea ce presupune aceasta, dincolo de opiniile politice care de multe ori ne-au impus ce trebuie să cunoaștem despre istorie, literatură, filozofie etc. și mai ales ce nu trebuie să cunoaștem! Ca spațiu geografic acest eon este în centrul Europei „o zonă largă de interferențe, zonă care merge de la Marea Baltică până la Marea Adriatică și la Marea Neagră” (acad. Ioan-Aurel Pop), cu un important nucleu în spațiul pontic-carpato-dunărean. Ca timp, își are începuturile în culturile preistorice, dintre care „Cultura Cucuteni” este o etapă cu un mesaj sugestiv pentru contemporani, transmis prin descoperirile arheologice; o etapă în desăvârșirea creativă a acestui eon, ce peste alte multe milenii dăinuie prin matrice stilistică proprie, aici în centrul Europei. Iar ca și conexiuni sistematice între locuitorii acestui eon este conștiința de neam și de oameni ai locului, „d’aci ne tragem” cum spun țărani, sau „oamenii ai pământului acesta”.

Există o Românie profundă, adevărată, a rădăcinilor pontic-carpato-dunărenilor, care păstrează elementele identitare cuprinse în conștiința de neam, limbă, tradiții, creștinism, morală, familie, școală, istorie veche etc. a căror unitate este unică în Europa. Ca trăsătură dominantă evidentă este unitatea de neam, la care se adaugă: unitatea lingvistică, unitatea de tradiții și obiceiuri în esența lor, din cele mai vechi timpuri până-n prezent, nemaîntâlnite niciunde în Europa; toate puternic depozitate în inconștientul individual și îndeosebi în cel colectiv. Această unitate de neam, alături de celelalte elemente ale matricei stilistice au asigurat eonului dogmatic blagian continuitatea în timp și spațiu și-n vremurile vitrege ale mileniului al II-lea d.Hr. în care prăbușirea economică, socială și morală a pontic-carpato-dunărenilor a pus în pericol existența lor.

De fapt acesta este miracolul românesc: un neam căruia nu i-a mai rămas decât sufletul, fiind deposedat în mileniul al II-lea d.Hr. de resurse, istorie și elită politică a avut tăria să dăinuie un mileniu ca apoi într-un moment istoric favorabil să se înalțe și să-și cîntorească una dintre cele mai mari țări din Europa. Un neam care are această determinare este ca un stejar, cu o construcție extrem de solidă și cu rădăcini adânci în istorie.

Cu toate că mileniu al II-lea d.Hr. a fost extrem de nefast pentru pontic-carpato-dunăreni, unitatea de neam multimilenară a fost atât de puternică încât a dăinuit, pentru ca în momentul istoric favorabil să se adune din nou într-o singură țară; la sfârșit de mileniu II d.Hr.

Acest miracol românesc a uimit Europa prin determinarea acestui neam de a se ridica din robie și a realiza Mica Unire și Marea Unire. Fapt istoric de neînțeles pentru imperiile atotputernice și stăpânitoare până la Carpați ce cunoșteau eforturile mileniul al II-lea d.Hr. de a transforma neamul pontic-carpato-dunărean în altceva decât ceea ce fusese; pentru că așteptările lor erau cu totul și cu totul altele, considerând că problema valahă din punctul lor de vedere era ștearsă din istorie.

Manifestările unor oportuniste elite intelectuale cosmopolite și arogante au fost și sunt nesemnificative și efemere; stilistic în funcție de voința imperiilor vecine de multe ori în opoziție agresivă cu ființa noastră națională, cu propria noastră identitate.

Miracolul românesc nu ar fi fost posibil dacă în ființa acestui neam pontic-carpato-dunărean nu ar fi fost determinarea necesară pentru acest măreț eveniment și forța necesară de a se smulge din robie și de a face saltul necesar pentru a-și lua devenirea în propriile lor mâini; de a trece de la identitatea de rob la cea de stăpân. Această determinare, zăgăzuită secole de ev mediu de o elită politică netrebnică și vândută străinilor, a fost decisivă pentru constituirea României Mari. Această determinare nu ar fi fost dacă nu ar fi existat acel eon dogmatic despre care vorbește Lucian Blaga; eon dogmatic ce a asigurat o creștere enormă a conștiinței de neam, a unității culturale.

Acest „miracol românesc” este un rezultat firesc a unei construcții culturale multimilenare, a eonului dogmatic blagian, care a făcut ca acest neam de oameni pontic-carpato-dunăreni aflați la marginea prăpastiei istorice să-și revină și să facă pași mari în reșezarea ei ca națiune cu drepturi depline în Europa alături de celelalte națiuni.

În anul 2018 s-a sărbătorit Centenarul Marii Uniri. Făcând o comparație între cum au fost românii înainte de 1918 și cum sunt acum nu putem să nu vedem imensul progres al acestora, ceea ce dovedește excepționala zestre nativă a acestui popor, și să nu ne punem întrebarea când pe parcursul istoriei aceste calități s-au dobândit și format; pentru că în mileniul al II-lea în nici un caz nu au fost condiții favorabile; în mileniul al II-lea a fost un neam prigonit, adus în stadiul de a dispărea.

În prezent se știe că pentru a se asigura trăinicia acestor depozite native în inconștientul colectiv trebuie un proces de „înregistrare ideatică continuă și unitară ca mesaj” a unor succesiuni de civilizații coerente, unitar sistemic din punct de vedere cultural, pe durata a cel puțin jumătate de mileniu; a cel puțin 20 de generații care să primească în mod continuu și coerent mesaje ideatice ca produse ale unei culturi într-o evoluție acceptată ca necesară pentru creșterea enormă a conștiinței proprii existenței și identității ca neam, conștiinței de posesie și apartenență la un anumit teritoriu, conștiinței de a participa la viața socială și a se organiza după valori proprii, de a respecta anumite norme, de a contribui la bunul mers al comunității, de a respecta anumite norme morale, religioase, de a utiliza anumite cuvinte, semne, semnale etc. ce să asigure comunicarea între membrii comunității. Este evident că o sută și ceva de ani de ocupație romană nu au fost suficienți pentru o realizare de asemenea proporții.

Parcurgând creațiile eseistice ale participanților la Concursul „Laudă semințelor, celor de față și-n veci tuturor”, nu poți să nu constăți o cunoaștere modestă a „Eonul dogmatic blagian”; și să nu remarci eforturile sistemului de învățământ, a școlii, de a forma în alte culturi străine ocupându-le copiilor timpul cu cunoașteri despre alți și nu despre ei și neamul lor.

De aceea putem spune, fără teama de a greși că, pentru contemporani, pentru generația tânără, „pentru semințe” Concursul „Laudă semințelor, celor de față și-n veci tuturor”, este un prilej de a lua contact cu poporul pontic-carpato-dunărean aflat în prezentul blagian al lumii satului, cum a fost el odată, și de a ne regăsi conștient propriile rădăcini identitare; pentru că în inconștientul colectiv rădăcinile sunt încă puternice și se manifestă prin „câmpul stilistic”.

Avem o ocazie excepțională, ca prin intermediul operei blagiene, care printre altele este o radiografie a sufletului poporului român, să ne regăsim noi pe noi înșine!

Suntem într-un moment istoric cu importante evenimente: anul 2018 cu centenarul României Mari, anul 2019 cu mandatul de șase luni al României la președinția Consiliului Uniunii Europene, anul 2019 Anul omagial al satului românesc.

Ca urmare nu se putea ca cel puțin câteva opinii despre satul românesc să lipsească din acest număr așa că în prima parte avem câteva opinii a unor oameni buni cunoscători a ceea ce este extrem de important pentru fundația noastră pontic-carpato-dunăreană; despre „talpa țării”:

- Cuvântul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la deschiderea lucrărilor Conferinței pastoral-misionare semestrială de primăvară a clerului din

Arhiepiscopia Bucureștilor, Aula Magna „Teoctist Patriarhul” din Palatul Patriarhiei, București, 13-14 mai 2019:

- Discursul de recepție rostit de Lucian Blaga, cu prilejul primirii sale în Academia Română, „Elogiul satului românesc”;
- Discursul de recepție rostit de Liviu Rebreanu, cu prilejul primirii sale în Academia Română, „Laudă țăranului român”.

În ultima parte a revistei la pag 119 există câteva eseuri, cu caracter didactic, nu academic, utile descifrării operei blagiene de către elevi prin care se caută să se facă vizibile rădăcinile operei blagiene și a mesajului acesteia pentru urmași; eseuri ce sunt o continuare la „Eseuri despre eonul dogmatic”, pag. 55 din numărul 1 al Revistei „Laudă semintelor celor de față și-n veci tuturor!”

Eseurile pun în discuții diverse teme cum ar fi: miracolul eonului dogmatic pentru că există o Românie profundă, stejarul spiritual european autentic este identitatea românească, gândirea blagiană, transdisciplinarități blagiene, copacul cultural, determinantele stilistice, stil, matricea stilistică, câmp stilistic, rânduială, datină, îndoială, țăran, țarină, țară etc.

BIBLIOGRAFIE

1. A. Busuioceanu, Zamolxis, Editura Meridiane, București, 1985.
2. G.Cornuțiu, Sociologie pentru medicină, Ed.Universității din Oradea, 2008.
3. Gabriel Gheorghe, GETICA – Studiu Introductiv de Gabriel Gheorghe, <http://gandirea.ro/getica-studiu-introductiv-de-gabriel-gheorghe/>
- 4.Gabriel Gheorghe, ANTROPONIMIE ROMÂNEASCĂ, <http://gandirea.ro/antroponomie-romaneasca/>
5. Gabriel Gheorghe, Carpații, “solnița” Europei, <http://gandirea.ro/carpatii-solnita-europei/>
6. Gabriel Gheorghe, LINGVISTICA, ISTORIA... DEFILEE DE ERORI, <http://gandirea.ro/lingvistica-istoria-defilee-de-erori/>
7. Leonăchescu, N.P., Istoria și condițiile la limite tip Dirichlet, GETICA, nr. 3-4, 1992, p. 32-40.
8. Leonăchescu, N.P., Premise istorice ale tehnicii moderne românești, Vol. I, Editura Tehnică, București, 1995, p. 238.
9. Leonăchescu, N.P., Sâmbra oilor, o instituție originală de metrologie. Comunicare la Sesiunea CRIFS a Academiei Române, 28 septembrie 1995. METROLOGIE, nr. 2, 1996, p. 58-61; GAZETA ȚĂRANULUI ROMÂN, nr. 6, 13-19 noiembrie 1995, p. 4 și 5.
10. Alexandru Pele, Etnonimele românilor. VALAH. Etimologie ancestrală și areal istoric, Editura ABADDABA, Oradea, 1996.
11. B. Stugren, ECOLOGIE TEORETICĂ, Ed. Sarmis, Cluj Napoca, 1994.
12. <http://www.encyclopedia dacica.ro>

CREATIVITATE și COMPETENȚE.

ȚĂRAN,

ȚARINĂ,

ȚARĂ.

TRECUT, PREZENT ȘI VIITOR

*„Cheia de boltă a creației blagiene, și nu numai, este satul, firea
calculată a țăranului și simțul realist al situației”*

Gândurile unei eleve la început de mileniu III

Elevă Zdraguș Vitalia cl.a-VII^b-a

Prof. îndrumător Deleu Lucia

Liceul Teoretic Ștefănești

R-nul Florești, Republica Moldova

„Laudă semințelor celor de față și-n veci tuturor”

Cândva, cu mult timp în urmă, cu toate că erau săraci, oamenii erau mai fericiți.

Acum însă „sămânța” pe care o avem și o vom transmite mai departe este una plină de răutate și egoism. Ce bine ar fi ca noi copiii, nepoții și strănepoții noștri să fie respectuoși între ei, să fie omănoși față de cei ce îi înconjoară. Nu numai egoismul predomină în generația de astăzi dar și popularitatea la fel este o problemă contemporană a societății moderne de astăzi. Dar noi viitorii părinți nu trebuie să-i învățăm ceva bun prin așa mod. Internetul nu este unica soluție pentru a te distra la maxim există la fel și prieteni de aceeași vârstă cu care ai mereu despre ce comunica. Frumusețea nu constă numai în lucrurile de pe internet. Mereu trebuie să ne dăm seama de tot ceea ce ne înconjoară, de momentele unice cu familia noastră.

Pentru a fi cu adevărat fericit trebuie mai întâi să ne dăm seama care este cu adevărat această fericire unică și în ce constă ea. Din cele mai vechi timpuri cititul era o ocupație pe care toți iubeau să o posede. Acum însă odată cu apariția internetului acest hobby mai bine zis nu mai este atât de răspândit. Dar mereu trebuie să găsim și lucruri bune în societatea modernă. Activitățile care se organizează zi de zi în societate și în instituția de învățământ. Cu ajutorul acestor activități noi copiii, adolescenții ne dăm prea bine seama cât de important este să înveți încă de la grădiniță.

Familia este unica speranță de a-ți găsi fericirea. Momentele unice care le-am avut împreună cu tot neamul trebuie să le povestim cu drag copiilor, copiii nepoților, iar nepoții strănepoților. Lucrurile mari se fac de mic copil și se termină la moarte. Niciodată nu trebuie să ne îndoim de capacitățile pe care le avem de la ascendenții noștri. Pentru a le oferi copiilor un viitor mai bun noi viitorii părinți trebuie să citim povești împreună cu ei să ne bucurăm împreună cu ei dar nicidecum să le cumpărăm smartphoane de la vârsta de 10 ani. La vârsta aceasta ei încă sunt copii care nu au dovedit să-și savureze copilăria mult așteptată. Mereu trebuie să găsim o soluție pentru a le dăruia o copilărie cât mai fericită, dar acea soluție nu este internetul și telefoanele mobile ci doar momentele fericite care le avem cu cei mai dragi.

Cuvântul Preafericitului Părinte Daniel despre satul românesc

Cuvântul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la deschiderea lucrărilor Conferinței pastoral-misionare semestrială de primăvară a clerului din Arhiepiscopia Bucureștilor, Aula Magna „Teoctist Patriarhul” din Palatul Patriarhiei, București, 13-14 mai 2019:

I Spiritualitatea satului românesc

„Pentru istoria noastră – aprecia etnograful și sociologul Ernest Bernea (1905-1990) –, satul românesc tradițional a fost microcosmosul material și spiritual care a constituit fundamentul existențial al națiunii [...]. Realitatea tradițională comunitară a definit și manifestat un mod propriu românesc de a fi, care e specific și general uman totodată”[1].

Prin acest „mod propriu românesc de a fi” se exprimă un sistem de valori specifice satului românesc, o atitudine proprie în fața lui Dumnezeu, a naturii înconjurătoare, a semenilor, o concepție de viață și o reprezentare specifică a lumii.

Pentru țăranul român, Dumnezeu a fost și este o prezență tainică, nu o idee abstractă; prezența Sa discretă, ocrotitoare, poate fi descifrată în natura înconjurătoare, considerată dar al lui Dumnezeu, care trebuie cultivat în relație de recunoștință față de Dăruitor.

După cum observă Părintele Dumitru Stăniloae, țăranul român vede prezența harică și ocrotirea milostivă a lui Dumnezeu în toate cele prezente în jurul său: „Vede pe Dumnezeu în taina naturii. Un peisaj frumos al naturii e pentru el un adevărat rai. El spune în Miorița: «Pe-un picior de plai,/Pe-o gură de rai». [...] El simte atât de aproape de om pe Dumnezeu, pe Maica Domnului, încât folosește pentru ei diminutive (de familiaritate – n.ns.): «Dumnezeu drăguțu’», «Măicuța Domnului»”[2].

Totodată, **lumea**, care provine de la latinescul *lumen* – lumină, a fost și este, pentru țăranul român, *kosmos*, „ordine”, pentru că el întrezărește că Dumnezeu-Atotțiitorul, în înțelepciunea Sa, a așezat toate în „bună rânduială”, în bună întocmire. Țăranul român se străduiește să nu tulbure prin acțiunile sale această „bună rânduială”, ci să o respecte.

Pentru țăranul român, omul este o făptură spirituală purtătoare de trup, viețuind pe pământ, dar cu destinație cerească: „omul nu este o expresie a pământului acesta, ci a cerului și a spiritului. Omul vine aici de la Dumnezeu și trebuie să lucreze (așa căzut cum e) în sensul Lui”[3] – spune Ernest Bernea.

Țăranul român consideră **munca** un mijloc de a-și spiritualiza existența, de a-și înfrâna patimile egoiste și de a se învrednici de „pâinea cea de toate zilele” pe care Tatăl cerească i-o dăruiește în urma trudei sale.

La sat, munca și rugăciunea se împletesc firesc, iar cultivarea pământului este adesea însoțită de acte cultice precum binecuvântarea holdelor, a semănatului, a fântânii, a primelor roade ale pământului.

În unele regiuni ale țării, *Troițele* străjuiesc fântânile, colinele sau drumurile din mediul rural.

Toate slujbele de binecuvântare a cultivării pământului evidențiază legătura dintre rugăciune și acțiune, încât omul credincios și harnic se conduce după principiul: „*totdeauna lucrul tău să-l începi cu Dumnezeu*”!

Bunurile materiale și mai cu seamă pământul sunt, pentru țăranul român, darurile pe care Dumnezeu – adevăratul proprietar – i le dă în folosință sau în administrare pentru susținerea vieții sale și pentru a ajuta pe cei nevoiași.

De aceea, cu multă smerenie, țăranul român mulțumește lui Dumnezeu pentru binefacerile primite de la El. Având aceste convingeri și trăind în „bună rânduială”, țăranul român credincios și harnic viețuiește în armonie cu natura înconjurătoare și în comuniune cu semenii, nu distruge natura și nu răpește bunurile aproapelui.

Țăranul iubește pământul, mai precis țarina și țara, de care se simte strâns legat existențial, pentru că pământul îi oferă hrană, dar și pentru că pământul este loc în care se odihnesc osemintele strămoșilor și în care, la vremea rânduită de Dumnezeu, și trupul său se va așeza.

Deși este iubitor de țarină și țară, totuși, țăranul român credincios are privirea îndreptată spre cer, de unde vin lumina, aerul și ploaia, ca binecuvântări ale lui Dumnezeu pentru el.

Țăranul cultivă pământul ca agricultor sau crește animale ca păstor, dar recolta va fi bogată și pășunea mănoasă dacă Dumnezeu trimite ploaie și căldură la timpul potrivit.

La sat, viața este înțeleasă și ca „*timp binecuvântat pentru a sfinți locul în care trăim*”, iar dacă sfințim locul în care trăim pe pământ putem spera să primim și un loc în ceruri, „*un colțișor în rai*” – cum spunea Părintele Paisie Olaru de la Mănăstirea Sihăstria de Neamț.

Sfințirea timpului se realizează la țară prin rugăciune și muncă, dar și pentru că timpul anului este presărat cu sărbători sfinte, cu „punte de sărbători” care leagă pământul cu cerul.

De ce? Pentru că „*prin crearea și trăirea puternică a sărbătorii, care este un moment luminos de punere în legătură cu existența generală și absolută, cu transcendentul sau măcar cu direcții spre transcendent, poporul a învins ori a valorificat timpul. Învingerea în acest sens a timpului devine, de fapt, o valorificare maximă a lui*”[4].

Sărbătorile – care ritmează viața omului – erau trăite cu o mai mare intensitate în satele românești decât în orașe, pentru că țăranul român considera că sărbătorile sunt pregustări ale Împărăției cerurilor, momente de intensă trăire spirituală în care „*transcendentul se coboară și se arată oarecum în lume, făcându-i pe muritori să-i simtă prezența [...] sau, dimpotrivă, lumii istorice i se dă privilegiul să fie ridicată, printr-o translație spirituală, către împărăția luminii extatice a transcendentului*” – spune Vasile Băncilă în lucrarea sa „*Duhul sărbătorii*”[5].

Pentru țăranul român, moartea este o trecere într-un alt plan al existenței, iar răposații sunt însoțitori „duioși și invizibili”[6]; cu aceștia putem comunica mai ales în zilele de sărbătoare, pentru că legătura între planurile existenței nu este cu desăvârșire ruptă.

Între lumea oamenilor vii și lumea răposaților, nu există o separație radicală, iar distanța se anulează în perioada Sfintelor Paști când cei răposați în Sfânta și Marea Vineri sau în Săptămâna Luminată merg în Rai, pentru că aceia care mor în Vinerea Sfintelor Pătimiri trec prin moarte odată cu Mântuitorul Cel răstignit, iar cei care trec la Domnul în Săptămâna Luminată intră în Împărăția cerurilor, bucurându-se de biruința lui Hristos Cel înviat asupra morții și de deschiderea cerurilor.

Toată viața țăranului român, înnobilită de credința creștină, este străbătută de un fior religios și de un „bogat suflu mistic”[7].

Credința organizează și dă sens vieții spirituale a țăranului român, încât „viața obștească a satului respiră o atmosferă religioasă”[8]. Această centralitate a credinței în viața spirituală, ca relație a omului cu Dumnezeu, constituiespecificul „modului românesc de a fi”, firescul vieții țăranului român.

II Situația prezentă a satului românesc

Din nefericire, în ultimele șapte decenii satul românesc tradițional a traversat o *gravă criză spirituală și materială*, iar în zilele noastre această criză se acutizează.

Vitregiile îndurate în ultimul secol de țăranul român au avut efecte devastatoare la nivelul identității și mentalității sale, lovind adânc în normalitatea sau în firescul vieții sale

tradiționale și generând în mediul rural transformări negative de ordin spiritual, cultural și demografic.

Mai cu seamă, în timpul regimului comunist s-a produs destrămarea satului românesc și distrugerea legăturii profunde a țăranului cu Dumnezeu, prin propagandă ateistă, iar relația țăranului cu pământul ca proprietate, cu țarina proprie, a fost distrusă prin colectivizarea forțată a agriculturii.

De asemenea, multe sate au fost depopulate prin urbanizare forțată și migrarea unui mare număr de locuitori din mediul rural către mediul urban, ca urmare a industrializării forțate. Iar după anul 1990, satul se depopulează prin emigrarea multor oameni tineri de la sat în străinătate din motive economico-financiare.

Astăzi, satul românesc este oarecum răstignit între idealizare nostalgică și abandonare practică, între identitate tradițională și supraviețuire precară.

Potrivit datelor oficiale publicate de Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale și de Institutul Național de Statistică, România are o suprafață totală de 238 mii km² și o populație rezidentă de 19,5 milioane de locuitori[9], ceea ce înseamnă 3,9% din populația totală a Uniunii Europene.

Zonele rurale din România acoperă 87,1% din teritoriul țării; aproximativ 45,7% din populația țării locuiește în mediul rural, adică puțin peste 8,5 milioane de persoane.

Cifrele amintite sunt dovada concretă a faptului că *potențialul agricol al României este unul foarte ridicat, însă pământul nu este eficient cultivat.*

Țară cu pământ bogat, dar cu mulți țărani săraci! Mult teren agricol, dar fărâmițat, multe speranțe, dar puține mijloace de a-l lucra eficient și de a valorifica deplin recolta obținută.

Deși adevărații țărani muncesc din zori și până în noapte, în multe sate din România se practică o agricultură de supraviețuire, iar unele sate sunt foarte depopulate și chiar abandonate, încât dispar încet de pe harta României.

Satul tradițional, în ultimii ani, este afectat de o gravă criză demografică: foarte mulți români au plecat în străinătate unde lucrează mai mult pentru dezvoltarea altor țări decât pentru patria de origine, România.

Cei mai mulți dintre românii care aleg traiul departe de țara-mamă sunt tineri, peste 17%, sunt din grupa de vârstă 25-29 de ani, iar a doua categorie ca dimensiune, cu un procent de 14,5%, este reprezentată de tineri în vârstă de 20-24 de ani.

Proгноzele sunt sumbre: sporul natural continuă să fie negativ, iar procesul de îmbătrânire demografică se accentuează; sociologii avertizează că *migrația* populației tinere către orașe va continua și că populația satelor va deveni din ce în ce mai îmbătrânită.

Sărăcia multor săteni, șomajul, dezvoltarea rurală insuficientă și emigrația spre țări mai dezvoltate au creat o criză majoră a satului românesc, care se zbate între tradiție culturală și supraviețuire materială.

Totuși, satele din apropierea orașelor sunt mai puțin depopulate, iar măsurile financiare luate de stat în ultimii 2-3 ani pentru revigorarea agriculturii românești creează ceva speranțe pentru tinerii din mediul rural.

În fața acestor realități pe care nu le poate ignora, **Biserica Ortodoxă Română militează cu responsabilitate pentru dezvoltarea rurală și pentru salvarea satului românesc, deoarece majoritatea populației sărace din mediul rural aparține Bisericii noastre, iar preoții noștri de la sate se confruntă cu multe probleme de ordin economic, social și pastoral.**

Preotul ortodox trebuie să fie profund implicat în viața comunității.

Se constată tot mai mult că *în satul în care nu este biserică deschisă permanent, nu este preot, nu este casă parohială, sau preotul nu locuiește în sat, există mai multă suferință și mai*

multă singurătate, mai puțină solidaritate între oameni, mai puțină comuniune și mai puțină bucurie.

În schimb, acolo unde biserica este deschisă în fiecare duminică, în zi de sărbătoare și chiar peste săptămână, unde preotul aduce speranță, organizând programe de înțajutorare frățească și mobilizând oamenii credincioși să-i ajute pe cei mai săraci, situația spirituală și socială a parohiei se ameliorează.

Activitatea religioasă, liturgică și pastorală nu are numai o consecință cultică sau spirituală, ci ea influențează și viața socială, aduce un spor de calitate vieții într-o anumită comunitate, aduce speranță și creează o mai intensă comuniune spirituală.

Pe lângă rugăciune, trebuie întotdeauna în Biserică și acțiune sau fapte concrete, întrucât rugăciunea fără acțiune este nedeplină în rodirea sa.

Desigur, este nevoie de cooperarea tuturor instituțiilor care doresc să ajute concret satul românesc și pe țaranul român, care se confruntă adesea cu boala, cu sărăcia și cu singurătatea.

Nu putem cere credincioșilor noștri să contribuie foarte mult la dezvoltarea activității social-pastorale a Bisericii în comunitatea rurală dacă ei sunt foarte săraci.

În același timp, nu trebuie să așteptăm doar ajutorul autorităților, ci trebuie să încurajăm și să prețuim inițiativele din sânul comunității care vizează binele comunității.

Suntem interesați ca satul românesc să fie un sat în care viața să fie o binecuvântare, nu o înstrăinare a oamenilor de propriul pământ și de propria identitate etnică și culturală.

Aceasta înseamnă că putem să învățăm și din experiența altora, dar și să valorificăm din trecutul satului românesc unele virtuți spirituale, morale și practice, cum sunt: *crența, cinstea, hărnicia, dărnicia, simțul proprietății și al inițiativei, solidaritatea (întrajutorarea) și comuniunea în comunitatea rurală și între comunitățile rurale, dar și solidaritatea între comunitățile urbane și comunitățile rurale.* În acest sens, se recomandă următoarele măsuri concrete:

1. Înfrățirea parohiilor mai darnice din mediul urban cu parohii mai sărace din mediul rural, pentru a oferi sprijin frățesc spiritual (încurajare) și material (financiar, alimentar, haine, materiale de construcții pentru biserică, pentru casa parohială și pentru activități social-pastorale);

2. Organizarea de biblioteci la sate prin donare de cărți;

3. Acordarea de burse elevilor inteligenți și harnici de la sate ca să continue școala în mediul rural și apoi eventual în mediul urban;

4. Cumpărarea, renovarea și dotarea unor case de la sat, care au și grădină, de către parohii de la oraș, pentru folosirea lor drept case de vacanțe și pentru a dezvolta activități în favoarea satului;

5. Încurajarea și ajutorarea concretă a sătenilor de-a păstra și cinsti memoria înaintașilor prin îngrijirea cimitirului, a crucii eroilor, dar și oferirea de date pentru întocmirea monografiei fiecărui sat românesc de astăzi;

6. Organizarea de tabere de tineret la sate, pentru a desfășura pelerinaje, activități culturale, social-filantropice și ecologice în mediul rural, în colaborare cu preoții de la sate și cu autoritățile locale;

7. Încurajarea tinerilor de-a dezvolta proiecte economice atractive în mediul rural, ca de pildă ferme de familie rentabile (zootehnice, legumicole, pomicele, apicole ș.a.).

Astăzi, satul românesc trebuie ajutat de către toți locuitorii orașelor, *dar mai ales de către cei care s-au născut la sat (ei sau părinții lor) și pot înțelege și exprima mai ușor, în același timp, dragostea pentru valorile spirituale ale satului românesc și pot oferi ajutorul lor concret de care satul are nevoie.*

Desigur, putem învăța și de la unele țări din Europa Occidentală, *cum sunt astăzi ajutate satele să-și păstreze identitatea specifică satului (arhitectura rurală, mai puțină aglomerație și*

mai puțină poluare) și, în aceleași timp, să fie sate atractive pentru locuitorii lor prin condiții de trai decente: electricitate, acces auto, canalizare etc.

Cu sprijinul ierarhilor români din Europa Occidentală, vom ajuta pe unii părinți protopopi să viziteze câteva sate din Italia, Austria, Elveția și Germania, pentru a se inspira din ceea ce este experiența pozitivă.

În încheiere, binecuvântăm lucrările conferinței pastoral-misionare de primăvară a clerului din Arhiepiscopia Bucureștilor, rugându-ne Domnului nostru Iisus Hristos, Cel răstignit și înviat, să dăruiască tuturor participanților la această conferință pace și bucurie, sănătate și mântuire.

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

[1] Ernest Bernea, *Civilizația română sătească*, ediția îngrijită de Rodica Pandele, (Fapte, idei, documente), București, Ed. Vremea, 2006, p. 164.

[2] Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Opere complete*, vol. IX. *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*, București, Ed. Basilica, 2018, pp. 164-165.

[3] E. Bernea, *Civilizația română sătească*, p. 68.

[4] Vasile Băncilă, „Duhul sărbătorii”, în: *Gândirea*, 15 (1936), 4 (apr.), pp. 169-170.

[5] V. Băncilă, „Duhul sărbătorii”, p. 165.

[6] V. Băncilă, „Duhul sărbătorii”, p. 167.

[7] E. Bernea, *Civilizația română sătească*, p. 67.

[8] E. Bernea, *Civilizația română sătească*, p. 65.

[9] Conform Comunicatului de presă al Institutului Național de Statistică nr. 215/29 aug. 2018: <http://www.insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/poprez_ian2018r.pdf>.

(Sursa: <https://basilica.ro/satul-romanesc-trebuie-ajutat-mai-mult-de-catre-locuitorii-oraselor-patriarhul-romaniei/>)

Elogiul satului românesc

Discurs de recepție rostit de Lucian Blaga, cu prilejul primirii sale în Academia Română.

„Am fost învrednicit de înalta cinste de a fi ales membru al acestei ilustre instituții într-un moment când s-a procedat la o lărgire a cadrelor academice, lărgire cerută, dacă nu mă înșel, de sporul spiritual al țării. Ales fără înaintaș, ivirea mea aici între Domniile Voastre are oarecum aspectul unei generări spontane.

Trebuie să recunosc că împrejurarea aceasta mă stînjenește puțin, deoarece îmi răpește posibilitatea și norocul, date pînă acum în chip de la sine înțelese, de a face, întrînd sub această cupolă, elogiul unui nemuritor dispărut trupește, dar care n-a încetat să fie prezent, grație înfăptuirilor de o viață. Vă rog să-mi acordați totuși potrivit obiceiului statornicit, dreptul nescăzut de a face astăzi, aici, elogiul unei alte nemuritoare prezențe care n-a ocupat nici un scaun în această nobilă incintă. Prezența nemuritoare la care mă refer nu e legată de nici un nume, nu rîvnește la nici o laudă, și e răspândită în spațiul din preajma noastră, cît ține întinderea împărătească a țării. Vreau să vorbesc despre singura prezență încă vie, deși nemuritoare, nemuritoare deși așa de terestră, despre unanimul nostru înaintaș fără de nume, despre satul românesc.

N-aș putea rosti cuvîntul că aș fi făcut vreodată cercetări tocmai sistematice și cu stricte intenții monografice cu privire la satul românesc. Satul trăiește în mine într-un fel mai palpitant, ca experiență vie. Sunt fiu de preot – toată copilăria, o fantastic de lungă copilărie, adolescența, înția tinerețe pînă la vîrsta de douăzeci și atîția ani, le-am petrecut, cu întreruperi impuse de nomadismul sezonier al școlarului, la sat sau în nemijlocită apropiere, în orice caz în necurmat contact cu satul natal.

Sufletul, în straturile cele mai ascunse ale sale, mi s-a format deci sub înrîurirea acelor puteri anonime, pe cari cu un termen cam pedant m-am obișnuit să le numesc „determinante stilistice” ale vieții colective. Ceea ce școala românească sau străină au adăugat, cred că n-a putut să altereze prea mult o substanță sufletească modelată după niște tipare cu atît mai efective, cu cît se impuneau mai inconștient și mai neîntrerupt.

Școala felurită, a noastră și uneori mai puțin a noastră, mi-a înlesnit doar distanțarea contemplativă, care mi-a îngăduit să vorbesc cu oarecare luciditate despre realitatea sufletească a satului și despre tiparele ei. Voi vorbi prin urmare despre satul românesc, nu ca un specialist, care și-a potrivit în prealabil metodele în laborator și pornește pe urmă să examineze pe din afară un fenomen.

Voi vorbi despre satul românesc din amintire trăită și făcînd oarecum parte din fenomen. Voi încerca în puține cuvinte să actualizez mai ales ceea ce copilul știe despre sat și despre orizonturile acestuia. Copilăria petrecută la sat mi se pare singura mare copilărie. Cine nu privește în urma sa peste o asemenea copilărie, mi se pare aproape un condamnat al vieții (cer scuze tuturor citadinilor de față, pentru această afirmație!).

Copilăria și satul se întregesc reciproc alcătuiind un întreg inseparabil. S-ar putea vorbi chiar despre o simbioză între copilărie și sat, o simbioză datorită căreia fiecare din părți se alege cu un cîștig. Căci, pe cît de adevărat e că mediul cel mai potrivit și cel mai fecund al copilăriei e satul, pe atît de adevărat e că și satul, la rîndul lui, își găsește suprema înflorire în sufletul copilului.

Există un apogeu exuberant, învoit și baroc, al copilăriei, care nu poate fi atins decît în lumea satului, și există de altă parte aspecte tainice, orizonturi și structuri secrete ale satului, cari nu pot fi sesizate decît în copilărie. Cert lucru, pentru a afla ceva despre viața satului și despre prelungirile ei cosmice, e greșit să iscodești sufletul țaranului matur cu zarea retezată de nevoile

vieții, de mizeriile și de cele o sută de porunci ale zilei. Pentru a-ți tăia drum spre plenitudinea vieții de sat trebuie să cobori în sufletul copilului. Copilăria e de altfel vârsta sensibilității metafizice prin excelență. Și satul, ca zăriște integrală, are nevoie de această sensibilitate pentru a fi cuprins în ceea ce cu adevărat este. Copilăria mi se pare singura poartă deschisă spre metafizica satului, spre acea stranie, și firească în același timp, metafizică, vie, adăpostită în inimile care bat sub acoperișele de paie, și oglindită în fețele bînuite de soartă, dar cu ochii atîrnați de cer.

Mi-aduc aminte: vedeam satul așezat înadins în jurul bisericii și al cimitirului, adică în jurul lui Dumnezeu și al morților. Această împrejurare, care numai târziu de tot mi s-a părut foarte semnificativă, ținea oarecum isonul întregii vieți, ce se desfășura în preajma mea. Împrejurarea era ca un ton, mai adînc, ce împrumuta totul o nuanță de necesar mister.

Localizam pe Dumnezeu în spațiul ritual de după iconostas, de unde îl presimțeam iradiind în lume. Nu era aceasta o poveste, ce mi s-a spus ca multe altele, ci o credință de neclintit. Făceam o tranșantă deosebire între „povestea poveste” și „povestea adevărată”. Topografia satului era plină de astfel de locuri mitologice. La fiecare pas, perspectivele se adînceau și se înălțau. Tinda vecinului, totdeauna foarte întunecoasă, era fără doar și poate, un loc în care, cel puțin din cînd în cînd, și mai ales Dumineca, se refugia diavolul. Nu am încercat într-o zi, cu alți douăzeci de copii, toți pătrunși de fiorii unui sfînt război, să-l izgonim sfîrînd cu fel și fel de unelte niște zgomote ca de trib african?

Undeva lîngă sat era un sorb; convingerea noastră era, că acel noroi fără fund răspunde de-a dreptul în iad de unde ieșeau și clăbucii. Trebuie să te transpui în sufletul unui copil, care stă tăcut în marginea sorbului, și-și imaginează acea dimensiune „fără fund”, ca să ghicești ce poate însemna pentru om o geografie mitologică. Iar în rîpa roșie, prăpăstioasă, din dealul viilor, sălășluia aievea un căpcăun. Satul era astfel situat în centrul existenței și se prelungea prin geografia sa de-a dreptul în mitologie și în metafizică. Acestea alcătuiau pervazul natural și de la sine înțeles al satului. Satul există în conștiința copilului ca o lume, ca unica lume mult mai complex alcătuită și cu alte zări, mai vaste, decît le poate avea un mare oraș, sau metropolă, pentru copiii săi.

Atingem cu aceasta deosebirea esențială dintre „sat” și „oraș”. Satul nu este situat într-o geografie pur materială și în rețeaua determinantelor mecanice ale spațiului, ca orașul; pentru propria sa conștiință satul este situat în centrul lumii și se prelungește în mit. Satul se integrează într-un destin cosmic, într-un mers de viață totalitar, dincolo de al cărei orizont nu mai există nimic.

Aceasta este conștiința latentă a satului despre sine însuși. Îndrăznesc să fac afirmația, fiindcă așa e înțeles și trăit satul, în apogeul copilăriei, vârsta care singură posedă perfectă afinitate cu modul existențial al satului.

Să privim în schimb orașul. Copilul se pierde aici părăsit de orice siguranță. La oraș conștiința copilului e precoc molipsită de valorile relative ale civilizației, cu care el se obișnuiește fără de a avea însă și posibilitatea de a o înțelege. Cred că nu exagerez spunînd că la oraș copilăria n-are apogeu; orașul taie posibilitățile de dezvoltare ale copilăriei ca atare, dînd sufletelor de grabă o îndrumare bătrînicioasă. La oraș copilul este în adevăr „tatăl bărbatului”, adică o pregătire pentru vîrstele seci! La sat copilăria e o vîrstă autonomă, care înflorește pentru sine.

Omul crescut la oraș parvine să înțeleagă sau să se prefacă a înțelege cauzalitățile împrejmuitoare, dar el nu face personal niciodată experiența vie a lumii ca totalitate, adică o experiență muiată în perspective dincolo de imediat și de sensibil. A trăi la oraș înseamnă a trăi în cadru fragmentar și în limitele impuse la fiecare pas de rînduiriile civilizației. A trăi la sat înseamnă a trăi în zăriște cosmică și în conștiința unui destin emanat din veșnicie.

Îmi iau voie să evoc o conversație între copii – nu inventată pentru a broda literatură pe marginea ei. Reproduc conversația de pe discul de ceară al celei mai fidele memorii. Nu aveam mai mult de șapte ani. Eram vreo cinci băieți, toți cam de aceeași vîrstă; stăm în cerc, calmi, în mijlocul uliței, pe înserate. Nu mai știu în ce legătură s-a întîmplat ca unul să arunce întrebarea: „Cum o fi cînd ești mort?”. Unul dintre noi a răspuns neîntîrziat, ca iluminat: „Mort trebuie să fie ca și viu. E așa că nici nu știi că ești mort. Noi bunăoară stăm aici în cerc și vorbim, dar poate că suntem morți, numai că nu ne dăm seama”, încă o dată, – scena s-a petrecut întocmai. N-am împodobit-o cu nici un detaliu imaginar. Mi-aduc desăvîrșit de bine aminte și de fiorul încercat în fața prăpăstioasei perspective deschise prin răspunsul aceluia băiat. Era acel cutremur, ce-l încerci în copilărie, ca și mai tîrziu, cînd calci prin preajma ultimului hotar.

O fetiță, prietenă de joacă, se cățăra în prunii cimitirului, crescuți din morminte. Spunea sărind, că vrea să vadă ce „gust au morții”, și încerca prunele. Cînd mușca dintr-o prună amară, spunea că mortul de la rădăcină trebuie să fi fost rău. Cînd nimerea în alt pom o prună dulce, zicea că mortul de la rădăcină, trebuie să fi fost om bun.

Iată concepții, viziuni, presimțiri, care cresc în chip firesc, chiar în imaginația copiilor în lumea satului. Îmi amintesc foarte bine cum ieșeam cîteodată seara în ogradă, în beznă zăream dintr-o dată Calea laptelui și stelele, ca ciorchinii grei și mari, coborîte pînă aproape de acoperișele de paie. Priveliștea era copleșitoare; sub impresia ei trăiam în credința că într-adevăr noaptea stelele coboară pînă aproape în sat, participînd într-un fel la viața oamenilor și ascultîndu-le răsufarea în somn.

Sunt aici în joc sentimente și vedenii nealterate de nici un act al rațiunii și de nici o cosmologie învățată și acceptată de-a gata. Iată experiențe vii, cari leagă cerul de pămînt, care fac o punte între viață și moarte și amestecă stihiiile după o logică primară, căreia anevoie i te poți sustrage, și care mi se pare cu neputință în altă parte, decît în mediul înțeles și trăit ca o „lume”, a satului. Fiecare sat se simte, în conștiința colectivă a fiilor săi, un fel de centru al lumii, cum optic fiecare om se plasează pe sine de asemenea în centrul lumii.

Numai așa se explică orizonturile vaste ale creației populare în poezie, în artă, în credință, acea trăire care participă la totul, siguranța fără greș a creației, belșugul de subînțelesuri și de nuanțe, implicațiile de infinită rezonanță și însăși spontaneitatea neistovită. Omul satului, întrucît izbutește să se mențină pe linia de apogeu, genială, a copilăriei, trăiește din întregul unei lumi – pentru acest întreg; el se găsește în raport de supremă intimitate cu totalul și într-un neînterupt schimb reciproc de taine și revelații cu acesta.

Omul orașului, mai ales al orașului care poartă amprentele timpurilor moderne, trăiește în dimensiuni și stări tocmai opuse: în fragment, în relativitate, în concretul mecanic, într-o trează tristete și într-o superficialitate lucidă. Impresiile omului de la oraș puse pe cîntar de precizie, înghiață, devenind mărimi de calcul; ele nu se amplifică prin raportare intuitivă la un cosmos, nu dobîndesc proporții și nu se rezolvă în urzeli mitice, ca impresiile omului de la sat.

Cu riscul de a abuza de amintiri, mai pomenesc un simplu fapt divers, petrecut în anii copilăriei mele la sat. Mînat de fobiile și nostalgiile boalei, un cîine turbat venit de aiurea, intrase în sat, mușcînd pe uliți și prin ogrăzi copiii întîlniți. Faptul a luat numaidecît, nu numai în sufletul meu de copil, ci în tot satul, o înfățișare apocaliptică, stîrnind o panică de sfîrșit de veac. Niște babe spălau rana unui copil mușcat, la o fîntînă, și parcă mai aud și astăzi pe o babă zicînd: „Vezi căței în rană?” – Nu, nu m-am înșelat; baba vorbea despre niște mici căței văzuți în rana copilului. Am asistat astfel la nașterea unui mit al turbării. Femeia aceea vedea aievea niște căței în rana copilului, căței cari aveau să crească în copil, și de care acesta urma să turbeze mai tîrziu. Nu este această imagine a cîinelui, care contaminează cu căței pe cel mușcat, cel puțin tot atît de impresionantă ca a fiarei apocaliptice?

Experiența inevitabilului și toată panica primară a omului, care se vede pierdut, și-a găsit întruchipare fulgerătoare în această viziune. Faptele și întîmplările se prelungesc pentru omul de

la sat într-o imaginație mitică permanent disponibilă. Nimic mai prompt decât reacțiunea mitică a săteanului. Or, mitul implică totdeauna semnificații liniare și prin aceasta o raportare la întregul unei lumi.

Despre satul românesc (cunosc mai ales satele ardelenesti) se poate în genere afirma, fără de vreo restricție esențială, că mai păstrează ca structură spirituală, aspecte de natura aceloră despre care tocmai vorbim. Îmi pot foarte bine închipui că pînă mai acum vreo sută și ceva de ani, satele românești să fi reprezentat de fapt pentru oamenii de toate vârstele, ceea ce ele astăzi mai reprezintă doar pentru copii. Desigur că pe urma contactului diformant direct și indirect, cu civilizația timpului, satul românesc s-a depărtat și el, cîteodată chiar destul de penibil, de definiția a cărei circumscriere o încercăm. Nu e mai puțin adevărat însă că în toate ținuturile românești, mai poți să găsești și astăzi sate cari amintesc ca structură sufletească „satul-idee”.

„Satul-idee” este satul care se socotește pe sine însuși „centrul lumii”, și care trăiește în orizonturi cosmice, prelungindu-se în mit. Ca tip antipodic al acestui „sat-idee” cred că s-ar putea cita de ex., așezările mărunte cu înfățișare ca de sate din America de Nord, acele sumbre și uniforme așezări de lucrători și fermieri, ținute laolaltă de un interes colectiv, dar niciodată de magia unui suflet colectiv. Dacă satul nostru este clădit în preajma bisericii, din care iradiază Dumnezeu, în pomenitele așezări americane biserica e mai puțin un sălaș al lui Dumnezeu, cît un fel de întreprindere și bancă a coloniei, o societate pe acțiuni. Pastorul ține predici cu invitații ca la cinematograful și cu prețuri de intrare. Nu vom pune numai decît și întru totul la îndoială credința acelor bravi cetățeni (se spune chiar că unii sunt foarte credincioși), dar credința lor e integrată ca un șurub bine uns în angrenajul vieții profesionale închinată succesului practic ca atare.

Să mi se îngăduie mîndria de a afirma, că din punct de vedere uman, săteanul nostru reprezintă un tip mult superior, mult mai nobil, mult mai complex în naivitatea sa. Satul nostru reprezintă o așezare situată și crescută organic într-o lume totală, care e prezentă în sufletul colectiv, ca o viziune permanent efectivă și determinantă. Fermierul american, simțindu-se alungat la periferia existenței, e veșnic abătut de nostalgia orașului; cu gîndul la bogăție, cu frica de mizerie, cu Dumnezeuul său localizat într-o singură celulă a creierului, el nu se integrează deschis în cosmos, ci se simte doar chemat să exploateze un fragment al acestuia sau să-l părăsească în clipa cînd fragmentul nu mai rentează.

Am încercat în studiile mele de filosofia culturii, să pun în relief aspectele sau categoriile stilistice ale vieții și ale duhului nostru popular. Nu voi repeta aici ce am spus în acele studii despre „matca stilistică” a culturii noastre. Voi întregi doar punctele de vedere puse în evidență cu cîteva noi observații. Satul românesc, în ciuda sărăciei și a tuturor neajunsurilor cuibărite în el prin vitrega colaborare a secolelor, se învrednicește în excepțională măsură de epitetul autenticității.

Mai precis, între nenumăratele sate românești găsim atîtea și atîtea așezări, cari realizează ca structură sufletească întocmai termenii definiției pe care o acordăm satului. Satul ca așezare de oameni, colectiv cuprins de formele interioare ale unei matrici stilistice, poartă pecetea unei unități și are caracterul unui centru de cristalizare cu raze întinse spre a organiza în jurul său un cosmos. Cosmocentrismul satului nu trebuie înțeles însă ca o grotescă trăsătură de megalomanie colectivă, ci ca o particularitate, ce derivă dintr-o supremă rodnică naivitate.

Fiecare sat își are sub acest unghi mîndria sa, care-l împinge spre o diferențiere de celelalte sate învecinate, sau mai depărtate. Satele nu țin să se conformeze toate la rînduilele unuia singur. În port, în obiceiuri, în cîntec, fiecare sat ține la autonomia și la aureola sa. Instinctul de imitație, căruia o anume sociologie i-a acordat un rol cu totul exagerat în viața umană, nu depășește decît foarte diminuat și foarte sever controlat pietrele de hotar ale colectivității unui sat. Să se compare odată această neostentativ mîndră comportare cu aceea a orașenilor, cari se

supun docil tuturor cazurilor modei lansate dictatorial de undeva dintr-un centru mondial. Intervine aici o diferență foarte profundă de psihologie.

Orășenii trăiesc în altfel de orizonturi și sufăr aproape întotdeauna de conștiința și teama periferialității. Între marile orașe e o adevărată întrecere de a preface și de a proclama pe toate celelalte drept „provincie”. Termenul de „provincie” circumscrie un vast și grav complex de inferioritate. Să se observe însă, că problemele de psihologie legate de polaritatea „metropolă / provincie” nu se pun de loc pentru sufletul satului.

Fiecare sat care se respectă ca atare există pentru sine în centrul unei lumi, și are frumoasa mândrie de a fi puțin mai altfel decât toate celelalte. Fiecare sat vrea să rămână el însuși, nu vrea să dicteze celorlalte nici gustul, nici reguli de comportare. Se constată o oarecare aristocratică distanțare, dar cîtuși de puțin afișată ca atare, între sat și sat. Acest mod de a-și înțelege existența aduce cu sine și stîrnește acea varietate de aspecte în cadrul unuia și aceluiași stil, vast răspîndit pe cîte o întreagă țară, varietate pe care o ilustrează așa de minunat diversele „țări românești”.

Din modul cum satul își înțelege existența, mai rezultă însă fi și un al doilea aspect și alte consecințe, cari merită să fie reținute. Satul, situat în inima unei lumi, își e oarecum sieși suficient. El n-are nevoie de altceva decât de pămîntul și de sufletul său și de un pic de ajutor de sus, pentru a-și suporta cu răbdare destinul. Această naivă suficiență a făcut bunăoară ca satul românesc să nu se lase impresionat, tulburat sau antrenat de marile procese ale „istoriei”.

Satul e atemporal. Conștiința surdă, mocnind sub spuza grijilor și a încercărilor de tot soiul, conștiința de a fi o lume pentru sine, a dat satului românesc, în cursul multelor secole foarte mișcate acea tărie fără pereche de a boicota istoria, dacă nu altfel, cel puțin cu imperturbabila sa indiferență. Boicotul instinctiv se ridica împotriva istoriei, ce se făcea din partea străinilor în preajma noastră. Mîndria satului de a se găsi în centrul lumii și al unui destin, ne-a menținut și ne-a salvat ca popor peste veacurile de nenoroc.

Satul nu s-a lăsat ispitit și atras în „istoria” făcută de alții peste capul nostru. El s-a păstrat feciorelnic neatins în autonomia sărăciei și a mitologiei sale, pentru vremuri cînd va putea să devină temelie sigură a unei autentice istorii românești. Fac elogiul satului românesc, creatorul și păstrătorul culturii populare, purtătorul matricei noastre stilistică. Să nu se creadă însă că dînd grai unei încîntări, aș dori să rostesc, cu ocoluri, dorința de a ne menține pentru întotdeauna în cadrul realizărilor satești, îmi refuz asemenea sugestii sau îndemnuri.

De o sută de ani și mai bine ne străduim toți intelectualii pe o linie mereu înălțată, să creem, într-o epocă de tragice răspîntii, o cultură românească majoră. Strădaniile merg paralel cu procesul emancipării noastre politice, cu acela al formării statului și al întregirii neamului. Cari sunt însă condițiile, ce trebuiesc să fie în prealabil date, pentru ca un popor să poată în genere spera că va putea deveni creatorul unei culturi majore? Opinia curentă, cu care trebuie să ne războim, e că pentru aceasta ar fi de ajuns un număr cît mai mare de genii și talente. Teoria ni se pare simplistă.

O cultură majoră nu s-a născut niciodată numai din elan genial. Desigur, geniul e o condiție. Dar o cultură majoră mai are nevoie și de o temelie, iar această temelie *sine qua non* e totdeauna matca stilistică a unei culturi populare.

Să ne întoarcem privirile spre trecut. Una dintre cele dintîi culturi majore cari au apărut pe globul terestru este cea egipteană. Pînă la un moment dat, urmînd aparențele, s-ar fi crezut că această cultură egipteană a fișnit dintr-o dată în dimensiuni majore, aproape gata, cu scut și cu lance, ca știuta zeiță din capul știutului zeu.

Pentru a-și lămuri aceste dimensiuni majore, cu totul misterioase, istoricii nu s-au sfiit să recurgă la explicația importării. S-a emis, printre alte ipoteze, ipoteza în favoarea căreia pleda și un mit platonice, că marea cultură egipteană ar fi de origine atlantică. Ipoteze de asemenea natură trădau cel puțin o nedumerire a istoricilor.

Apariția unei culturi majore, fără faze evolutive prealabile, li se părea celor mai mulți neverosimilă. În anii din urmă se pare că s-a soluționat în sfârșit destul de satisfăcător această problemă a culturii egiptene. Etnologul, călătorul, geograful Leo Frobenius și-a încoronat uriașa operă de cercetător cu o descoperire senzațională, despre care nu știu să se fi făcut până acum vreo mențiune în publicistica noastră.

Frobenius a făcut cercetări în deșerturi africane, la o depărtare e aproximativ o sută de kilometri de actuala matcă a Nilului, spre soare-apune, pe vechea albie a acestui fluviu, astăzi complet seacă și bătută de vânturile celor cinci sau zece mii de ani. Pe malurile pustii ale străvechiului Nil, Frobenius a avut norocul să dea de rămășițele multor așezări umane de altă dată. S-au dezgropat, înainte de toate, urmele unei arhaice culturi minore, care izbește luarea aminte prin similitudinea motivelor și a stilului ei cu acelea ale culturii majore din Egipt. Frobenius crede că a descoperit cu aceasta, și nu avem nici o pricină să-i privim cu neîncredere optimismul, vatra culturii egiptene. Cultura egipteană n-a apărut deci cu atribute majore, ci a avut o lungă fază de antecedente de înfățișare minoră. Descoperirea lui Frobenius invită la speculațiuni filosofice.

S-ar putea afirma anume că liniile interioare, cadrele stilistice și posibilitățile culturii egiptene majore au fost preformate într-o cultură minoră și date ca un miraculos răsad, deodată cu acele straturi fertile ale acestei culturi minore. S-ar mai putea cita de altfel încă multe exemple de preformațiuni stilistice.

Mult timp s-a crezut bunăoară că arta, cultura gotică s-a înălțat la un moment dat, monumentală, spre cer, ca un havuz, irezistibil și prin nimic prevăzut. Ulterior s-a descoperit că goticului monumental i-a premers de fapt o cultură populară minoră, cu forme și motive similare, răspîndite la seminții germanice sau celte.

Concluzia că geniile de cultură majoră nu fac în mare decât să urmeze un itinerar îndelung pregătit se îmbie de la sine. Fără de acel complex apriori al unei matrici stilistice, preformată în plăsmuirile și creațiile unei culturi minore, cred că nu s-a ivit pînă azi, nicăieri și niciodată, o cultură majoră. Un popor lipsit de acest profund apriori stilistic, ca matcă a unei culturi populare, nu va crea niciodată o cultură majoră, oricîte genii și talente ar avea la dispoziție pentru asemenea înfăptuire.

Geniul creator rămîne geniu pustiu, dacă nu e integrat în cîmpul unui asemenea potențial stilistic. Cine poate tăgădui ȝiganilor geniul muzical? El îl posedă într-un grad mai vădit decât toate popoarele europene. Geniul lor rămîne însă fără întrebuințare, fiindcă ȝiganul, ca ființă etnică sfîșiată și împărțită pe la toate periferiile vieții, e lipsit de determinantele interioare ale unei matrici stilistice. Să însemnăm și un alt fenomen destul de paradoxal, care ni se pare explicabil întru cîtva prin nivelul, complexitatea și posibilitățile imanente ale unei matrici stilistice.

Fenomenul, la care facem aluzie, e următorul: se știe că cele mai importante și cele mai înalte creații de cultură, poetice, artistice, sau filosofice, din Europa apuseană, nu aparțin neapărat popoarelor celor mai bine înzestrate cu duhul. Poporul german, care a dat pe un Goethe sau Kant, sau poporul englez cu al său singular Shakespeare, e sigur, că nu pot fi puse ca medie generală a aptitudinilor spirituale, la același nivel cu poporul francez sau italian.

O comparație sub unghiul mediei spirituale firești este desigur în dezavantajul germanilor sau al englezilor. Misterul unor apariții, precum a lui Goethe sau Shakespeare, într-o medie relativ nu tocmai impozantă, se lămurește poate în perspectivă stilistică.

În cazul acesta trebuie să admitem însă că nivelul, complexitatea și posibilitățile stilistice, proprii sufletului german și englez, sunt superioare acelorale ale altor popoare, la rîndul lor, evident, mai bine înzestrate ca inteligență și talent, sau chiar ca habitus vital. Realizarea unei opere superioare, nivelul și complexitatea ei, ni se par că atîrnă, cu alte cuvinte, nu numai de existența geniului ca atare, ci și de posibilitățile imanente ale unei matrici stilistice colective.

Iată de ce am socotit că un examen stilistic al culturii noastre populare se impune poruncitor. De rezultatul unui asemenea examen depinde, nici mai mult nici mai puțin, decât credința în destinul nostru spiritual.

În studiile mele de filosofia culturii, intitulate: orizont și stil și spațiul mioritic am ajuns la unele concluzii care îndreptățesc cel mai robust optimism. Avem un orizont sufletească al nostru, acel spațiu indefinit ondulat, ca plaiurile țării, manifestat îndeosebi în doină și în cîntecele noastre, și nu mai puțin într-un unanim sentiment românesc al destinului. Am avut prilejul de-a arăta, de pildă, ce rol joacă în sufletul nostru popular categoriile „organicului”, în felul cum ne comportăm față de rînduiri firei și rolul pe care îl joacă transfigurarea „sofianică” a realității în poezie, în artă, în credință. Înclinarea spre pitoresc își are la noi și ea specificul ei, întrucît apare solidară cu un deosebit simț al măsurii și atenuat de un accent de molcomă discreție.

Nu voi stăruia asupra tuturor acestor structuri și categorii ale înconștientului nostru etnic colectiv, pe cari mi-am luat sarcina să le pun în lumină altădată. Matca stilistică românească este o realitate. O realitate sufletească de necontestat. Putem privi ca niciunul din popoarele înconjurătoare, în afară poate de cel rusesc, cu mîndrie de binecuvîntați stăpîni asupra acestui incomparabil și inalienabil patrimoniu.

Matca stilistică populară, și cele înfăptuite sub auspiciile ei, indică posibilitățile felurite ale viitoarei noastre culturi majore. Să ridicăm cu o octavă mai sus torentul de lirism, ce curge unduitor în imnul mioritic al morții, să subliniem și să monumentalizăm în închipuire aspectul bisericilor de lemn din Maramureș sau din Bihor, sau al caselor țărănești din Țara Oașului, să prelungim în mari proiecțiuni metafizice viziunea cuprinsă în aceste versuri populare:

Foaie verde grîu mărunt/ Cîte flori sunt pe pămînt/ Toate merg la jurămînt./Numai spicul grîului/ Și cu vița vinului/ Și cu lemnul Domnului/Zboară-n naltul cerului/ Stau în poarta raiului/ Și judecă florile/ Unde li-s miroasele.

Asemenea operații sunt destinate să ne dea presentimentul just al viitoarelor noastre posibilități de cultură majoră. Recitiți de exemplu legenda poetizată *Soarele și luna* din colecția Teodorescu și veți găsi viziuni prin nimic inferioare celor mai admirate din marile poeme ale omenirii, de la *Divina Comedie* pînă la *Faust*.

Drept încheiere să mi se îngăduie să dau expresie și unui gînd restrictiv. Aș dori ca acest elogiu al satului românesc să nu fie înțeles ca un îndemn de atașare definitivă la folclor și ca îndrumare necondiționată spre rosturi sătești. Cultura majoră nu repetă cultura minoră, ci o sublimează, nu o mărește în chip mecanic și virtuos ci o monumentalizează potrivit unor vii forme, accente, atitudini și orizonturi lăuntrice.

O cultură majoră nu se stîrnește prin imitarea programatică a culturii minore. Nu prin imitarea cu orice preț a creațiilor populare vom face saltul de atîtea ori încercat într-o cultură majoră. Apropiindu-ne de cultura populară, trebuie să ne însuflețim mai mult de elanul ei stilistic interior, viu și activ, decât de întruchipări ca atare. Nu cultura minoră dă naștere culturii majore, ci amîndouă sunt produse de una și aceeași matrice stilistică. Să iubim și să admirăm cultura populară, dar, mai presus de toate, să luăm contactul, dacă se poate, cu centrul ei generator, binecuvîntat și rodnic ca stratul mumelor”.

(Lucian Blaga, 5 iunie 1937, publicat în *SINTEZA*, 30 iulie 2016

Sursa: <https://jurnalspiritual.eu/lucian-bлага-elogiul-satului-romanesc/>

Laudă țăranului român

**Discurs de recepție rostit de Liviu Rebreanu cu prilejul primirii sale în
Academia Română**

În 29 mai 1940, scriitorul Liviu Rebreanu susține în fața membrilor Academiei Române, cu ocazia intrării în rândurile celui mai înalt for științific din România, un discurs focusat pe valorile satului românesc și calitățile țăranului român, subliniind faptul că mediul rural stă la baza destinului României.

„Domnilor Colegi, Onorați Ascultători, Ales într'un loc nou creat și dorind totuși să mă conformez uzului academic de-a elogia pe un înaintaș, mă văd silit să mă prezint cu unul de-afară, cu strămoșul meu și al unora dintre d-voastră, într'un sens mai larg strămoșul tuturor: țăranul român...

Mă simt destul de jenat că viu în fața d-voastră să laud tocmai pe cel mai umil Român, și-mi dau seama că fapta aceasta nu e prea abilă. Când vorbești despre un om mare sau despre reprezentantul unei clase puternice, ai certitudinea că orice vei spune, nu va părea nimănui prea mult, și nici o laudă prea exagerată. Înaintașul, cu care îndrăsnesc eu să mă înfățișez, e sărac și slab. Așa a fost totdeauna și așa va fi, probabil, totdeauna. Munca și suferințele lui hrănesc și îmbogățesc pe asupritorii lui. El e destinat să rămână veșnic gol.

Lauda aceasta totuși nu vrea nici să înalțe, nici să dărâme și nici măcar să dovedească nimic, ci doar să mărturisească o credință și solidaritatea mea continuă cu inima celor mulți cari au avut parte tot de ocări și proboziri, și prea arar de vorbe bune...

În viața altor națiuni, țăranimea a putut avea, și a avut, un rol secundar, șters; pentru noi însă e izvorul românismului pur și etern. La noi, singura realitate permanentă, inalterabilă, a fost și a rămas țăranul. Atât de mult că, de fapt, țăranul român nici nu e țăran ca la alte popoare.

Cuvântul însuși e de origine urbană, cel puțin în semnificația actuală. Țăranul nu-și zice niciodată țăran. Doar în vremile mai noi și sub influențe politice a pătruns și la țară cuvântul, spre a indica pe omul dela sat în contrast cu cel dela oraș. Țăranii însă numesc pe țărani, simplu, oameni. De fapt țăranul n'are nume pentru că nu e nici clasă, nici breaslă, nici funcție, ci poporul însuși, omul român. Pentru toată lumea, țăran e sinonim cu Român, pe când orășan nu, ba în general dimpotrivă, mai cu seamă în ochii țăranului.

Țăranul a rămas Român și sub barbarii cei vechi și sub cotropitorii ceilalți; în schimb orășenii s'au cam arătat Ilirci cu Thrcii, Greci cu fanarioții, Ruși cu Muscalii, Nemți cu Austriecii, până să devină Români sută în sută, sub Români.

Nu știu când a apărut în istorie țăranul așa cum îl definește știința de azi, adică omul care cultivă pământul din moși-strămoși și care se simte legat de pământ prin rădăcini adânci. Barbarii de odinioară, străbunii națiunilor mari și mici de azi, n'au avut, pare-se, țărani, cel puțin în secolele când marea strămutare îi arunca mereu de colo până colo prin Europa sălbătăcită. Neamuri războinice, pornite pe cuceriri și deci spre traiul din munca altora, ele disprețuiau legătura cu pământul. În viața lor, rolul de căpetenie îl aveau creșterea vitelor, vânătoarea și războiul, care e tot un fel de vânătoare, dar de oameni.

Istoricii, inclusiv cei români, nu se prea înțeleg între dânșii când e vorba de trecutul nostru. Într'o privință totuși sunt de acord cu toții, anume că aici, la noi, pe pământurile noastre, se face agricultură din vremuri imemorabile. Dar existența agriculturii presupune existența țăranului. Năvălitorii nestatornici, umblători după pradă și setoși de sânge, nu se îndemnau să scormonească ogorul. Trebuie deci să fi muncit poporul băștinaș peste care puhoaiile de barbari au alunecat și s'au scurs val cu val.

Băștinașii s'au învățat, de sigur după aspre experiențe, să nu se amestece de loc, sau cât mai puțin posibil, în luptele năvălitorilor ce se perindau. Războaiele erau totale și pe-atunci, mai

ales din partea barbarilor cari purtau cu dânșii femeile, copiii și bătrânii, împreună cu toate animalele. Dar pe-atunci munții și codrii ofereau încă refugii destul de sigure pentru autohtonii cari voiau să rămâie neutri.

Cotropitorii înșiși rareori se răspândeau departe de marile căi de trecere și de pășunile cari le hrăneau vitele. Iar când s'a întâmplat ca unii să se împrăștie și să se adoială, o minune cum a rezistat și a persistat aici poporul nostru, în mijlocul tuturor uraganelor. Dar țăranul român, existența lui permanentă pe aceste plaiuri, poate deslega taina aceasta și altele care ne privesc. Țăranul e începutul și sfârșitul. Numai pentru că am fost neam pașnic de țărani, am putut să ne păstrăm ființa și pământul...

Când se abat marile urgii, oamenii bogați, posedanții de toate felurile, sunt imediat gata de ducă. Ei n'au legături organice cu pământul țării și se despart ușor de orașele sau de castelele în care locuiesc, siguri că vor găsi, cu aurul lor, în alte țări, alte orașe și alte castele, unde vor putea continua vieța ușoară de belșug...

Țăranul nu pleacă nici de voie, nici de nevoie. El n'are unde să-și mute sărăcia, pentru că, smuls de pe ogorul lui, ar fi osândit să piară ca un arbore smuls din rădăcini. De aceea țăranul e pretutindeni păstrătorul efectiv al teritoriului național.

Și dacă e așa în general, de ce n'ar fi și pentru țăranul român, a cărui dragoste de pământ e mai mare și mai naturală decât a altora? Căci pentru țăranul nostru pământul nu e un obiect de exploatare, ci o ființă vie, față de care nutrește un sentiment straniu de adorație și de teamă. El se simte zămislit și născut din acest pământ ca o plantă fermecată care nu se poate stârpi în vecii vecilor.

De aceea pământul e însuși rostul lui de-a fi. Pământul nostru are un glas pe care țăranul îl aude și-l înțelege. E «sfântul pământ inspirator» care ne-a modelat trupul și sufletul, care prin soarele și apele și munții și șesurile lui ne-a dăruit toate calitățile și defectele cu care ne prezintăm azi în lume. Pământul acesta parcă nici nu poate produce decât numai Români.

Astfel, destinul pământului care ne-a născut și ne-a crescut a trebuit să comande și destinul dezvoltării neamului nostru. El ne-a impus multe veacuri de-a rândul o existență aproape vegetală, o existență de chinuri și umilinți pe care numai țăranul o putea îndura.

Cu cât se înmulțeau suferințele și treceau vremurile, țăranul român s'a îndărătnicit în răbdare. Dragostea lui de pământ s'a învârtoșat. Țarina se amesteca neconținut cu cenușa și oasele înaintașilor, iar văzduhul se umplea cu umbrele și sufletele lor până în țării. Nimeni nu-l mai putea clinti din loc, nicio putere și nicio schinguire...

Rezultatul? România actuală cu Dacia de odinioară sunt congruente nu numai în privința configurației geografice, dar și a configurației etnografice românești.

Acest fapt singur, această evidență bătătoare la ochi ar trebui să puie pe gânduri, dacă nu să-i desarmeze, pe apostolii interesați ai discontinuității românești în propria noastră țară. Ce argument de continuitate poate fi mai plauzibil decât existența aceluiași popor, pe aceleași locuri, după două mii de ani?

Inexplicabilă ar fi tocmai discontinuitatea. S'au văzut popoare mutându-se în altă țară, se cunosc popoare cari au dispărut cu totul, dar un popor, care să dispară și să se risipească pentru a reapărea, peste multe sute de ani, exact în locurile pe cari le-a părăsit, ar fi o minune ce nu se poate întâmpla decât în anume manuale istorice cu tâlc.

Rolurile principale în istorie le joacă sau neamurile creatoare de mare cultură, sau cele distrugătoare de cultură. Vieța popoarelor liniștite se petrece mai mult în subsolul istoriei. Neamul românesc a fost cel mai liniștit din lume.

În trecutul nostru n'avem niciun războiu de cucerire, ci numai de apărare. Am trăit mai mult în sate, la umbra evenimentelor făcătoare de istorie. Satele însă nu asă documente pe care să le consulte și să le compulseze viitorii istorici. Satele apar și dispar, fără urme, după legi și îndemnuri necunoscute. În cuprinsul pământului românesc, tocmai în epoca de formație a

neamului, poate că nici sate nu erau multe, ci mai ales cătune resfirate. Așa că n'avem și nici nu putem avea documente. Dar oare realitatea unui popor nu e mai vorbitoare decât un zapis oarecare sau o stelă funerară?

Nașterea unui popor e un miracol, negreșit, precum miracol e orice naștere, chiar a ultimei gângănii. De aceea începuturile tuturor popoarelor sunt învăluite în negura legendelor. Chimia etnologică n'a ajuns și nici nu va reuși să pătrundă și să fixeze într-o formulă cu repetiție misterul formației unui popor nou din două sau mai multe vechi.

Dacă s'ar fi descoperit rețeta, în vremurile acestea de produse sintetice, s'ar fabrica poate și popoare în serie pentru soluționarea sau complicarea conflictelor internaționale. Sunt însă numai anume epoci și împrejurări când se realizează, între popoare îndelung conviețuitoare, osmoza generatoare de națiune nouă.

Toate popoarele europene s'au format cam în aceeași epocă și din amestecul mai multor neamuri — Francezii, Germanii, Englezii, Italianii, alții — și totuși mai ales despre noi se spune, cu o nuanță peiorativă din partea unora, că suntem «ein echtes Mischvolk».

Știu că mă înverșunnez să deschid uși cari au fost forțate de mult, îndeosebi în această venerabilă incintă unde problemele originii și trecutului românesc s'au desbătut și 'au clarificat deplin. Dar când se înmulțesc cei ce nu scapă ocazie fără a ne ponegri începuturile și trecutul, ca să ne poată apoi contesta pământul, să nu mi se ia nici mie în nume de rău stăruința. Mă obligă de altfel însuși țăranul român, argumentul viu și cel mai puternic al autohtoniei noastre...

O caracteristică tot atât de importantă a unui neam, ca și comunitatea de sânge, este limba. La noi și aceasta e opera țăranului. Limba românească e o limbă țărănească. Farmecul și expresivitatea specifică le-a căpătat dela făuritorul ei original, care a fost țăranul. Toată dezvoltarea ei până în timpurile mai nouă, se datorește țăranului, singurul care a vorbit-o totdeauna. Limbile prea cultivate, ajunse la completă maturitate, devin rigide, abstractizante, mecanice.

Pierzând sau disprețuind contactul direct cu poporul, în cele din urmă îmbătrânesc, se artificializează, ajung a fi organisme moarte — limba latină, greacă, ebraică... Limba noastră, cultivată numai de țărani, în legătură continuă cu pământul și cu lumea concretă, a păstrat expresia imagică și naivă a omului simplu, o prospețime pitorească și colorată, ritmul vieții mișcătoare.

Limba aceasta, ca toate operele țărănești, e conservatoare și-și apără cu îndărătnicie conformația, rămânând refractară încercărilor de violentare. Neologismele, în afară de cele de specialitate cu circulație numai în anume sfere, se generalizează anevoie și abia după ce suferă transformările noționale și formale potrivite cu spiritul ei.

Așa au fost condamnate să dea greș sforțările filologilor de odinioară cari au vrut s'o «relatinizeze», ca și ale altor reformatori mai noi cari au încercat s'o «rumânizeze» prin reînvierea slavonismelor eliminate de evoluția ei firească.

Același rezultat trebuie să-l aibă și tendința unor scriitori și gazetari de a o «urbaniza» cu orice preț, împrumutând din limbi străine nu numai cuvinte, dar și construcții gramaticale și sintactice, socotind probabil, ca și oarecari predecesori ai lor de-acum două-trei secole, că româneasca poporului e «proastă și nu-i bună de nimica»...

Țăranul s'a încapățânat a vorbi numai românește și a refuzat să învețe o limbă străină chiar când împrejurările sau nevoile l-ar fi obligat. În Ardeal, în regiunile mixte, Ungurii și Sașii au fost totdeauna cei cari au vorbit românește, nu Românii ungurește sau nemțește. Eu n'am cunoscut niciun țăran român care să știe ungurește sau orice altă limbă străină, în vechea monarhie austro-ungară existau regimente de Români care staționau cu anii prin provincii străine îndepărtate. Soldații vorbeau românește oriunde se aflau, la Viena ca și în Bosnia, iar când cineva li se adresa într-o limbă străină, răspundeau invariabil «nu știu», din care pricină unele corpuri erau chiar poreclite «nu-știu-regiment».

Nu însemnează aceasta că țăranul român e incapabil să învețe o limbă străină, ci numai că ține mai presus de orice la graiul lui strămoșesc. Cât talent și mai ales câtă predilecție au Românii pentru limbile străine, o dovedesc orășenii și surtucarii noștri de toate categoriile cari, și azi, ca totdeauna, se cred mai subțiri și mai cultivați dacă vorbesc, de cele mai multe ori prost, orice altă limbă, numai străină să fie...

Precum și-a păstrat limba, tot astfel a păstrat și a modelat țăranul român, după chipul și asemănarea lui, credința în Dumnezeu. Din bătrâne superstiții, din rămășițe de credințe străvechi transformate și adaptate, din dogme și precepte creștine, el și-a alcătuit o religie specifică, un amalgam profund de creștinism și păgânism. Religia aceasta, legea românească, e unică pentru întreg neamul nostru pe deasupra tuturor controverselor teologice. În ea se rezumă concepția de viață a țăranului român, resemnarea și încrederea lui în dreptate divină.

Legea românească e suportul moral al țăranului. Ea i-a dăruit puterea de a rezista și de a birui încercările veacurilor. Creștinismul nostru, așa cum îl practică și-l trăiește țăranul, ascunde într'însul toate fazele și peripețiile istoriei poporului român, întocmai ca și limba românească...

Dacă țărănimea română a fost ursită să conserve rasa, pământul, limba și credința noastră, înseamnă că ea este întruchiparea tuturor virtualităților și energiilor românești, că deci dintr'însa trebuie să pornească și să se inspire tot ce e românesc. În trecut, din ea s'au ridicat, prin selecție naturală, boierii și în sânul ei s'au întors cei care-și pierdeau slujbele și averile când nu-și pierdeau și capul. Din ea se recrutează mulțimea mare a luptătorilor în timp de războiu și a muncitorilor în timp de pace.

Țăranul niciodată și sub nicio formă nu se întovărășește cu străinii. Privirea și dorul lui nu trec niciodată dincolo de hotarele neamului. El suferă orice cu resemnare. Nădejdea lui e Dumnezeu. E în stare să moară fără a se plânge și mai cu seamă fără a se revolta.

Are o răbdare eroică, dar care ajunge să se confunde uneori cu toropeala, parcă lupta tăcută, nesfârșită pentru conservarea ființei etnice i-ar fi istovit agresivitatea. Răbdarea și resemnarea însă, în loc să-i fie prețuite sau barem recunoscute, i-au adus imputarea că e leneș și nesimțitor. Caracteristic este că imputarea o ridică tocmai exploatarea lui de ieri și de azi.

Admițând că țăranul român ar avea mai puțină tragere de inimă la muncă, vina încă nu i s'ar putea atribui lui. De sute de ani, dacă nu din totdeauna, Românul a trebuit să muncească pentru alții, fără răsplată, fără speranță și bucurii. În asemenea condiții lenea și nepăsarea erau singura reacțiune posibilă. Cu adaosul că sărăcia și mizeria au devenit, virtuți pe care a trebuit să-și întemeieze toate rosturile vieții. Neputând aspira la un traiu omenesc, s'a organizat în mizerie ca într'un element ineluctabil.

Oricât ar părea de ciudat și de trist, adaptarea la sărăcie, împreună cu toate consecințele ei, a fost o necesitate vitală pentru poporul românesc. Altminteri n'ar fi putut îndura viața și s'ar fi sfârșit și topit printre celelalte neamuri. Închizându-se în sărăcie ca într'o găoace indestructibilă, s'a singularizat și a putut să-și desvolte însușirile specifice, să-și dobândească o fizionomie națională deosebită.

Viața săracă nu exclude bogăția sufletească. Săracul e mai aproape de sufletul său decât bogatul și are mai multă nevoie de frumosul care, transfigurând realitatea, devine izvor de speranță și mângâiere.

Folklorul nostru, în toate manifestările sale, e creație de popor sărac, ceea ce nu-i împiedecă să fie mai valoros și mai bogat decât al multor neamuri trăite în belșug. Când munca e zadarnică și slujește numai bună starea asupritorilor, lenea și visarea răzbună nedreptatea și devin producătoare de artă, bucuria celor obijduiți.

Dealtminteri, ce fel de existență a avut de-a-lungul vremilor Românul, fie plugar, fie păstor, se poate închipui după ceea ce se vede și azi: la numai câteva zeci de kilometri de Bucureștii rivalizând în lux și risipă cu metropolele cele mai ariviste, întâlnești niște amărâte așezări cu

înfațișarea aproape neolitică — satele și cătunele românești. Contrastul acesta e mai elocvent decât volume întregi de istorie.

Între sat și oraș a fost și mai persistă pretutindeni un antagonism, la noi însă parcă mai viu și mai accentuat. Pentru că orașele noastre nu sunt expresia specificului național. Un oraș german sau francez reprezintă chintesența națională respectivă ca și satul, ba chiar în mai mare măsură.

Orașul nostru, înființat și dezvoltat, în multe cazuri, din alte necesități decât cele românești, nu s'a adaptat încă deplin spre a fi aievea, ca duh și civilizație, izvor de românism curat... Pe când țăranul român dă orașului tot, civilizația orășanească îi oferă numai sarcini și fraze goale. Țăranul e serios și naiv, orășanul e ironic și sceptic. Poate de aceea țăranul n'are încredere în orășan, iar orășanului i-e rușine de țăran, când nu-i e frică.

Și totuși emanciparea țăranilor, orășenii au propovăduit-o, și au realizat-o. Revoluțiile noastre, mai mult gălăgioase decât sângeroase, s'au făcut toate de sus în jos, până la exproprierea latifundiilor și împroprietărirea țăranilor. Țăranul însuși, incapabil de a se organiza și de-a iniția răsturnări sociale, ar fi purtat în eternitate jugul servituții.

Ideile liberale și democratice au pătruns la noi din afară, evident, dar au găsit aici teren favorabil. Curente generoase umanitare, proclamând sfințenia libertății individuale, erau în aer, la începutul secolului trecut, în toată lumea, întocmai cum azi e în aer ideea strivirii individului în folosul colectivității. Ideilor generoase de atunci le datorăm nu numai libertatea țăranului, dar însăși libertatea neamului românesc, cu corolarul firesc al unirii tuturor Românilor într'un Stat independent.

Ideile de-acum un veac și jumătate, prin triumful libertății omului, au impus libertatea popoarelor, precum curente dominante actuale, prin încătușarea individului, sunt sortite să îngenuncheze pe cei slabi în folosul celor puternici.

Vântul de generozitate universală a prilejuit, cum era natural, și mari exagerări. Mila, compătimirea și dragostea pentru țăranime au creat o imagine falsă a țăranului, o idealizare ieftină și dulceagă, departe de realitate. Pe măsură ce interesul pentru țăran creștea, s'a ajuns să nu se mai poată vorbi despre el decât în termeni hiperbolici. Iar când sufragiul universal a oferit un buletin de vot țăranului analfabet și nemâncat, oropsitul de ieri s'a pomenit deodată tiran prin procură.

Pentru că toate mișcările în favoarea țăranimii au fost infectate de retorism, au rămas simple intenții fără rezultate practice. După o sută de ani de emancipare, devenit proprietar asupra aproape totalității pământului cultivabil, țăranul român se află în aceeași mizerie morală și culturală, iar standardul lui de viață nu s'a îmbunătățit câtuși de puțin. Ceea ce denotă o tristă carență a conducătorilor.

Prin ceea ce a fost și a reprezentat în viața neamului, țăranul român nu se putea să nu devină îndreptarul culturii naționale, mai cu seamă în ce privește literatura și artele. Când, după dobândirea libertăților, forțele creatoare românești s'au deșteptat și au apărut poezii, artiști și învățații, toate bună-voințele și uneori talentul real s'au poticnit din lipsa instrumentului de expresie de o parte și de altă parte a unei temelii durabile pe care să se construiască.

Decenii de dibuiri, de reforme abracadabrante, de imitații sterile, de înnoiri diverse n'au dat roade. Limba românească, corectată întruna de scriitori și filologi pasionați, scârțâia din ce în ce mai rău și nu izbutea să nască poezie. Abia când scriitorii s'au apropiat mai atent de literatura țăranului, au descoperit izvorul limbii și al poeziei românești. Alecsandri a făcut un act revoluționar adunând și dând la iveală o comoară de poezie populară.

S'au găsit, firește mai târziu, unii cari să-l acuze că prin ajustările și completările lui ar fi stricat frumusețea originală. Au uitat acuzatorii că arta e totdeauna operă individuală, chiar cea anonimă populară. Un cântec popular a fost făcut, întâi și întâi, de cineva și numai pe urmă au

venit alții, în timp și în spațiu, să-l corecteze, să-l amplifice ori să-l simplifice, în sfârșit să-l perfecționeze.

Adică întocmai ceea ce se întâmplă și cu poezia cultă, unde însă toate operațiile le săvârșește un singur ins, mai înzestrat și cu darul versificației, și cu al criticii. Încât Alecsandri a fost ultimul corector al baladelor populare culese de dânsul, și de sigur cel mai talentat.

Până la Eminescu totuși limba literară românească a mai avut destule șovăiri. Numai geniul eminescian a știut să integreze organic comoara limbii țaranului în limba uzuală a tuturor. Prin Eminescu, țaranul român a dăruit elementul cel mai necesar literaturii noastre: limba curată, bogată, mlădioasă, mereu nouă, cu posibilitatea de eternă înnoire, cu un dinamism etem, dinamismul eternului duh neaș românesc.

Colaborarea dintre Românul cel mai modest și poetul cel mai mare a fixat linia generală a originalității literare românești. Pe această linie scriitorii au putut înainta pe urmă fără teamă de rătăcire, având de altfel totdeauna la îndemână pe țaranul român, în caz de îndoieli.

După Creangă și Coșbuc, mișcarea semănătoristă, împreună cu cele similare și adiacente, a putut enunța axiomatic că o literatură românească adevărată trebuie să porceadă din realitatea românească, adică direct sau indirect din țărănimea care reprezintă ceea ce are mai original neamul nostru.

De fapt semănătorismul n'a făcut decât să formuleze și să strige cu glas tare, ca să pătrundă în conștiința tuturor, ceea ce au simțit totdeauna, deși nu atât de categoric, toți creatorii de valori veridice. Mișcarea aceasta, entuziastă până la fanaticism, era natural să facă să triumfe un comandament a cărui rodnicie s'a dovedit în toate timpurile și la toate popoarele. «Iliada», «Divina Comedie», «Don Quijote», «Faust», sunt universale pentru că, dincolo de perfecția estetică, exprimă suferințe și realități naționale. Nu e vorba, cum s'a încercat să se răstălmăcească, de a reduce literatura la țărănism, sau muzica la doine și hore, sau sculptura la creștături în lemn...

Ar fi o aberație să anchilozăm și să limităm inspirația artistului. Confundând culturalul sau etnicul cu esteticul se anihilează creația de artă. Opera nu valorează prin materialul rural sau urban, ci numai prin realizarea estetică. Dar estetica nu exclude predominanța unui spirit specific care dă anume coloare și autenticitate operei.

Am avut de altfel destui scriitori, unii foarte talentați, cari, umblând să cultive așa zisa artă pură sau să fie moderni cu ghilimele, au crezut că trebuie să se inspire neapărat după ultimisimele curente străine. S'a întâmplat să realizeze, în cazurile cele mai fericite, imitații acceptabile sau chiar virtuozități tehnice interesante, nu însă opere vii și trainice. Căci modernismul adevărat nu cere înstrăinare de realitățile naționale, ci tocmai în înțelegerea mai pătrunzătoare, adâncirea și valorificarea originalității acestor realități. Literatură fără țară nu există, cum nu există plantă fără pământ.

Ar fi de observat, în treacăt, că pseudo-modernismul a fost reprezentat și practicat la noi exclusiv de scriitori născuți la oraș, deci mai puțin legați de pământ și uneori chiar de graiul românesc până într'atâta, că unii se mândreau când izbuteau să ticluiască ceva în vreo limbă străină. Ceea ce ar fi o dovadă mai mult că orașului îi lipsește încă spiritul autohton zămisitor de valori originale.

Totuși cultura adevărată, prin care neamul românesc să-și justifice rostul în lume, numai orașul poate s'o creeze și s'o desăvârșască. Literatura țărănească nu e pentru țărani, căci țărani nu citesc și nici nu vor citi cărți literare. Țaranul își face singur literatura pe care o poartă în inima lui, cum își confecționează cele trebuincioase pentru trupul și sufletul său. Cărțile cu țărani le citesc numai orașenii, ca și pe celelalte. Țaranul, prin firea lucrurilor, nu poate fi consumator, ci doar subiect de literatură.

Orașul însă trebuie să fie pătruns și el de duhul pământului și al sufletului românesc. Glasul pământului trebuie să fie auzit și înțeles și de orașeni pentru a deveni marea lege a neamului pe care nimeni să n'o mai înfrângă și nici să n'o nesocotească. Între sat și oraș trebuie să se creeze

simbioza care să potențeze toate puterile creatoare. Numai simbioza aceasta va naște marea cultură românească de care în sfârșit va beneficia și țăranul român, conservatorul trecutului și tinereții noastre.

De aceea azi și încă multă vreme, spre țăranul român trebuie să ne întoarcem neconținut. Fiindcă, precum Anteu câștiga noi puteri și devenea invincibil când atingea pământul, tot astfel creatorii români, păstrând contactul spiritual cu țăranul român, vor produce opere universale prețioase și vor servi, în același timp, destinul neamului...

Dar, la rândul ei, țara nouă, pentru care țăranul român a jertfit și a sângerat cel mai mult, trebuie să-i înlesnească și lui soarta mai bună ce i se cuvine. Nu prin fraze și hârtoage, nici prin pomeni și făgădueli deșarte, ci printr'o educație nouă care să-i asigure muncă rodnică și trai omenesc. Și mai ales, și poate mai presus de toate, dăruindu-i ceea ce râvnește de multe veacuri fără încetare și în zadar: lumină și dreptate.

Suntem și vom fi totdeauna neam de țărani. Prin urmare destinul nostru ca neam, ca Stat și ca putere culturală, atârnă de cantitatea de aur curat ce se află în sufletul țăranului. Dar mai atârnă, în aceeași măsură și de felul cum va fi utilizat și transformat acest aur în valori eterne.

(Liviu Rebreanu, 29 mai 1940, publicat în SINTEZA, 30, iulie 2016, Sursa: <https://jurnalspiritual.eu/liviu-rebreanu-lauda-taranului-roman/>)

Secțiunea

ESEU, CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ

– elevi și profesori

Motto: „Soarele-n zenit ține cântarul zilei./ Cerul se dăruiește apelor de jos./(...) Frunzare se boltesc adânci/ peste o-ntreagă poveste./ Nimic nu vrea să fie altfel decât este.” (În marea trecere)

PAȘII PROFETULUI SPRE VATRA MUMELOR

*Elevă Barna Maria, clasa a XI-a
Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia
Prof Marincăș Marinela Adriana*

Spațiu al vechimii imemorabile, satul este o vatră a lumii, o matcă superioară a ființei îndreptate spre sensurile criptice ale existenței. Spațiul fabulos al realității rurale ivește o veritabilă mitologie în care viețuiește vatra vie a creației blagiene ... *satul*, acest topos privilegiat, matricea însuflețită a veșniciei, în care ritmurile timpului se domolesc, făcând ca eul călător prin lume să rezoneze cu sentimentul eternității. A trăi la sat înseamnă a trăi în zăriștea cosmică și în conștiința unui destin emanat din veșnicie, căci fiecare sat este, în conștiința colectivă a fiilor săi, un fel de centru al lumii. Fiece revenire la vatră, înțeleasă deopotrivă ca „spațiu organic” sau „spațiu simbolic”, devine prilej de reflecție asupra vieții și a drumului personal. Satul din geografia sufletească a lui Blaga este acel *spațiu-monadă* la care revine într-un mod recurent, zărind esențialitatea, însăși substanța magică a ruralității. Cu puternice afinități pentru noul stil, expresionismul, Blaga va susține antinomia cultură-civilizație. Aceasta din urmă anihilează sufletul, în vreme ce cultura îl hrănește prin reîntoarcerea la moșteniri străvechi. De aici și pledoaria pentru satul situat în centrul lumii și prelungit în mit. Lumea satului clădește în opera lui Blaga, un spațiu al poveștii, măsurat și senin, în care ciclurile naturii se împlinesc de la sine, în care miezul zilei nu neliniștește firea precum apusul vieții pe om, în care soarele în zenit ține în echilibru „cântarul zilei”, iar cerul se răsfrânge în „apele de jos”, într-o dăruire a adâncului, precum în versurile din *În marea trecere*: „Soarele-n zenit ține cântarul zilei./ Cerul se dăruiește apelor de jos./ Cu ochii cumiști, dobitoace în trecere/ își privesc fără de spaimă umbra în albi./ Frunzare se boltesc adânci/ peste o-ntreagă poveste./ Nimic nu vrea să fie altfel decât este”.

Imaginile copilăriei, elemente ale unui univers sătesc ușor de recunoscut în datele lui firești, devin constante ale liricii blagiene. E adevărat că nu există nicăieri în gândirea și cultura românească un mai înălțător și profund elogiul adus satului și spiritualității românești, decât în opera literară și filosofică a lui Lucian Blaga. Viețuiește în poezia lui un moment în care plinătatea ființei umane suferă o metamorfoză decisivă. Alături de existența adamică a omului arhaic, trăind într-un univers arcadian, se profilează de aceea și un alt mod de a ființa, familiar eului însetat de cunoaștere, definindu-se ca o conștiință problematică. Prind contur astfel cele două spații matriceale, ale căror attribute contrastante le-a teoretizat însuși Blaga, reducându-le în esență la raportul antitetice dintre „satul sacru” și „orașul profan”, ca și între cele două tipuri umane pe care le reprezintă: omul satului, trăind în comuniune cu firea, și insul orașului, viețuind în „relativitate”, într-o trează și dureroasă tristețe. Satul-sacru, opiniază filosoful Lucian Blaga, este satul care se socotește pe sine *centrum mundi* și care trăiește în orizontul cosmic. Omul de la sat trăiește într-o ordine cosmică desăvârșită, în care toate lucrurile sunt firesc și definitiv fixate, în care cugetul și fapta se nasc și se consumă după legi neschimbătoare, revelate. Marea rânduială a lumii se răsfrânge întreagă, precum se răsfrânge soarele în picătura de rouă, în cele mai mici lucruri și fapte ale omului. Îmbinare de religie și magie, de muzică și farmec, viața spirituală a țaranului român stăpânește înțeleșuri adânci, prețuri

adevărate asupra naturii lucrurilor și omului, asupra sensului vieții și cuprinsului ei. Satul românesc, cu o străveche tradiție, este atât de interesant mai ales prin viața spirituală care îi este proprie. Când începi a-l cunoaște, de aici trebuie pornit. Restul se desprinde ușor. În ciuda tuturor vicisitudinilor, agresiunilor și asalturilor civilizației, satul românesc își păstrează epitetul autenticității, reflectând o anumită matrice stilistică a spiritualității noastre.

Ivit în acest topos aparte al copilăriei, în care realitatea se prinde de mână cu mitologia biblică, dar și cu atâtea eresuri și povești necanonice, copilul Lulu trăia palpitând și cu răsuflarea oprită, când de mirare, când de spaimă. Dacă omul orașului trăia „în fragment”, omul satului trăiește „pe linia de apogeu a copilăriei”. Casa părintească din această zonă de minunate interferențe radiografiază un microcosmos în care ființează o vie și arzătoare spiritualitate magico-mitică cu simbolistica ei personală, în care se oglindesc vaste credințe și superstiții cât se poate de străvechi. În trasfigurări metaforice, flora și fauna, vin să autentifice acest măreț univers rural, în care fiecare lucru își are orânduirea sa și, totodată, propriul mister: iarbă și frunză, pădăii și brădușe, albine și licurici sau animale mitice, purtătoare ale unor simboluri-metafore precum cerbul cu stea în frunte sau unicornul. Tot acest microunivers al naturii contribuie la un amplu proces de purificare în ritmuri cosmice. În cel mai autentic spirit expresionist, se regăsește și soluția salvării, și anume, întoarcerea la origini la vatra sacră și, bunăoară, la primordialitate. Reîntoarcerea aceasta spre satul minunilor echivalează cu o revenire în paradisul original, pentru că aici se află leacul pentru setea de mântuire, iar omul este absolvit de păcatul adamic. Tot aici călătorul care și-a sângerat picioarele în pietrele profanului, se vindecă stând pe un mușuroi de lut. Babel păcătos, orașul va fi, prin opoziție, un spațiu al damnării și al păcatului, în care valorile la care se închinau oamenii satului-idee vor fi renegate și, prin urmare, compromise. Lumea dorului nu se poate statornici oriunde, ci doar la umbra copacilor milenari din lumea plaiului românesc. Oriunde s-ar afla, dorul îl poartă pe poet, asemeni covorului fermecat al lui Alladin, în timp, și chiar în spațiu, spre acel univers arhaic, spre vatra mumelor, rămasă în sertarele memoriei lui Blaga.

În geografia mitică a satului se regăsește mereu o poartă deschisă spre ceea ce se numește conștiința unui destin emanat din veșnicie; e aceea poartă spre vârsta de aur a copilăriei, pitită în sufletul copilului și rămasă mereu fără lacăt. Cu aceste premise, o condiție *sine qua non* devine evocarea unor scene din copilăria poetului, veritabile experiențe muiate în perspective dincolo de imediat și de sensibil. Fără tăgadă, în lirica blagiană se poate vorbi despre această simbioză între copilărie și sat, o simpatie datorită căreia fiecare din părți se alege cu un câștig. Căci, pe cât de adevărat e că mediul cel mai prolific al copilăriei e satul, pe atât de adevărat e și că acesta, la rândul lui, își află suprema înflorire în sufletul ingenuu al copilului. Satul și copilăria se întregesc reciproc, alcătuind un întreg inseparabil. Există, de aceea, un statut personal pe care îl ocupă cu cinste vârsta copilăriei, creând un sentiment care nu poate trăi decât în lumea satului, și există, pe de altă parte, orizonturi tainice ale satului, care nu pot fi dibuite decât în copilărie. Cert lucru, pentru a afla ceva despre viața satului și despre prelungirile ei cosmice, e greșit, crede Blaga, să iscodești sufletul țăranului matur cu zarea retezată de nevoile vieții, de mizeriile și de cele o sută de porunci ale zilei. Pentru a-ți tăia drum spre plenitudinea vieții de la sat, trebuie să cobori în sufletul copilului născut acolo. Copilăria e, prin aceea, vârsta sensibilității metafizice prin excelență. Și satul, ca zăriște, are nevoie de această sensibilitate pentru a fi cuprins în ceea ce cu adevărat este. Copilăria, s-ar crede, devine unica poartă deschisă spre inima satului, spre acea stranie, și firească în același timp, metafizică, vie, adăpostită în inimile care bat sub acoperișele de paie și oglindită în fețele ridate de timp, dar cu ochii atârnați de cer.

Din „satul minunilor”, poetul brodează pe pânza prezentului anii copilăriei și stăruie asupra unor experiențe vii care leagă cerul de pământ și amestecă stihiiile după o logică primară, într-un neîntrerupt schimb reciproc de taine cu „întregul” lumii: „Eram vreo cinci băieți, toți cam de aceeași vârstă, stam în cerc, calmi, în mijlocul uliței, pe înserate. Nu mai știm în ce legătură s-a întâmplat ca unul să arunce întrebarea: «Cum o fi când ești mort?» Unul dintre noi a răspuns neîntârziat, ca

iluminat: «Mort trebuie să fie ca și viu. E așa că nici nu știi că ești mort. Noi bunăoară stăm aici în cerc și vorbim, dar poate că suntem morți, numai că nu ne dăm seama»”. Cu toată asigurarea poetului că n-a împodobit scena cu vreun detaliu imaginar, ea este izvorul meditației uneia din poeziile de mai târziu, *Gândurile unui mort*. Ultima imagine are și ea un corespondent de sens în altă scenă a copilăriei, evocată de poet: „O fetiță, prietenă de joacă, se cățara în prunii cimitirului, crescuți din morminte. Spunea, sărind, că vrea să vadă ce gust au morții, și încerca prunele. Când mușca dintr-o prună amară, spunea că mortul trebuie să fi fost om rău. Când nimerea o prună dulce, zicea că mortul trebuie să fi fost om bun.” Iată experiențe vii, care fac o punte între viață și moarte și care sunt cu neputință în altă parte decât în mediul înțeles și asumat al satului, cum spune filozoful: „Satul nu este situat într-o geografie pur materială și în rețeaua determinantelor mecanice, ca orașul; pentru propria sa conștiință, satul este situat în centrul lumii și se prelungește în mit. Satul se integrează într-un destin cosmic, într-un mers de viață totalitar, dincolo de al cărui orizont nu mai există nimic”. Apoi, în gândirea blagiană, omul știe să se mențină pe linia de apogeu a copilăriei, trăiește în întregul unei lumi și se găsește în raport de supremă intimitate cu totalul și într-un neîntrerupt schimb de taine și revelări cu acesta”. În viziunea lui Blaga, faptele și întâmplările se prelungesc pentru omul de la sat într-o imaginație mitică permanent disponibilă, omul satului trăind experiența vie a lumii ca totalitate. Dimpotrivă, spațiul orașului determină existența în concretul mercantil și filistinizat, într-o trează și superficială tristețe. Nu e nevoie să multiplicăm exemplele pentru a ne da seama, pe de o parte, că Blaga configurează, în perspectivă romantică, un spațiu poetic, o lume în care obiectele au și o valoare spirituală. Satul românesc, pe care filozoful îl are în vedere în această descriere idealizantă reprezintă o așezare plămădită într-o viziune permanent afectivă. Este satul-idee, satul românesc, care se socotește pe sine însuși, *axa lumii*, și care trăiește în orizonturi cosmice, inexistent ca realitate sociologică: „Eu cred că veșnicia s-a născut la sat/ Aici orice gând e mai încet/ și inima-ți zvâcnește mai rar,/ ca și cum nu ți-ar bate în piept,/ ci adânc în pământ undeva.” (*Sufletul satului*).

Arcuri peste timp sau cercuri de taină în care nu putem pătrunde fără un *fir al Ariadnei*, creațiile blagiene aduc *laudă semințelor celor de față și-n veci tuturor*, căci în ele respiră sufletului românesc care încununează cu corola sa, ființa. Cinstirea „nepătrunsului” sau a „sfântului mister” întărește ființa întru ființă. Misterioasă, ca o patrie biblică, rămâne opera acestui scriitor atemporal, purtător al însemnelor geniului și, poate de aceea, ispitit să creeze mituri, să-și protejeze literatura cu un sistem de gândire ce va fi stârnit scepticismul unora și uimirea altora dintre meritușii săi exegeți. Poeziile lui sunt bucăți de suflet, prinse sincer în fiecare clipă și redactate cu o superioară muzicalitate, în versuri care, frânturi cum sunt, se mlădiază împreună cu mișcările sufletești. E și filosofie înăuntru, o melancolică, dar nu deprimantă filosofie, care leagă împreună toate aspectele exterioare ale naturii și toate mișcările prin care și noi îi răspundem. Pe dealul viilor, între cer și verdeață, Blaga reconstitua în minte o lume dionisiacă. Printre vițe și nuci, i se părea că vede copita ruginită a lui Pan, spre bucuria lui, pentru că mitul trăia undeva în cele mai adânci zone ale sufletului său. Lipseau doar un ciorchine de lacrimi viorii și o frunză răsucită bizar în vânt, pentru ca mitul să-și devoaleze cu adevărat obrazul. Peste acest sat zboară ciocârlia, „Hristosul pășăresc” ce „descântă păcatele/ peste toate satele”, și puiul de cuc, „noul voevod,/ fiul pădurii”, și mierla neagră. Plugarul, „stihuitorul”, olarul sau zugravul trec dinspre primăvara în care „sună ramul, sună glia”, în care „pomii simt dureri de muguri” și în care „înc-odată iar și iar/ a iubi e primăvară”, în care „risipei se dedă florarul”, spre vara cu „moale căldură”, când „pământu-ntreg e numai lan de grâu/ și cântec de lăcuste” – căci acestea două se pare că erau anotimpurile preferate ale poetului. Satul blagian, văzut de „la cumpăna apelor” sau din îndepărtatele „curți ale dorului”, fascinează cititorul prin detaliile memorabile.

Predat casei de la vie, ca într-o împărăție a lui „frunză verde”, poetul s-a văzut stăpân peste împărăția cerurilor. În ceasul verde al zilei, s-a pomenit ortac cu lumina, regăsind natura paradisiacă a copilăriei. În fond, existența noastră de *căutători ai pietrei filosofale* rămâne expresia dialogului interior cu cel care a fost prin lume...*Marele Anonim*. Periplul blagian unește conul de lumină al conștiinței cu

imperiul mitului, într-o elegie a ființei în care zeii care mor lasă în urmă, spre mângâierea vârstei de azi și de apoi... mirabile semințe.

Satul lui Blaga rămâne de aceea, o monadă plină de entități și simboluri, transmisă prin povești și legende, devenind o constantă mitică. Sub stelele satului, apărute anume pentru el, se întâmplă minuni. În copilărie, universul bucolic, cu toate deprinderile și imaginile sale, devine pânza pe care se brodează temeuri reale ale biografiei viitorului poet și filozof. E de înțeles de ce el descrie, peste timp, sentimentele celui care a făcut primii pași într-un mediu patriarhal, păscând găștele și privind, toropit de căldură, boii care se plimbau prin flori și pe sub sălcii. Omul din Lacrăm are nostalgia satului, fără a-și putea afla pacea sufletului în alt loc. În sinea poetului, toate drumurile pleacă din Lancrăm și se reîntorc tot acolo, chemate parcă de un destin providențial. Lebăda se întoarce în ținuturile de ceață și lumină ale necunoscutului etern, lăsând în urma ei, un corn ce va suna dulce a pace, a liniște, a întrebare, atât timp cât cineva... undeva va mai citi un vers de Blaga.

Bibliografie:

1. Pop, Ion, *Lucian Blaga, universul liric*, ed. Cartea Românească, București, 1981.
2. Todoran, Eugen, *Lucian Blaga. Mit. Poezie. Mit poetic*, ed. Grai și Suflet, București, 1995.

Motto:

*” De la viață să nu aștepți nimic, dimpotrivă, tu trebuie să-i dai totul.
Numai așa vei fi scutit de deziluzii și te poți bucura de tine, de lupta, de independența
și de puterea ta creatoare.”*

LUCIAN BLAGA-PICTORUL MISTERULUI

*Zbânca Lia Teodora, Eseu elev HR
Prof. îndrumător Ilișan Mihaela-Corina
Liceul Teoretic „O. C. Tăslăuanu” Toplița,
Harghita*

Mulți se întreabă, în momentele de slăbiciune, de ce creăm, care e rostul fragmentării propriului suflet pe o coală albă de hârtie, așa, în văzul tuturor...E ca și cum ai întreba la ce bun viața. La nimic, firește, însă acest „nimic” este totul. Astfel, poezii își iau ca sarcină proprie substanțiala ambiguitate a limbajului și o exploatează în așa fel încât omul să se apropie, măcar cu un pas, nu doar de misterele universului, ci de enigma sinelui.

În ciuda unei copilării aflate sub semnul unei fabuloase absențe a cuvântului, după cum el însuși mărturisește, Lucian Blaga a înțeles această idee, devenind un om de valoare prin personalitate și un creator ce aliniază cu spiritul eternității poezia și dramaturgia. Se naște la 9 mai 1895 în Lancrăm, Alba. Va urma liceul “Andrei Șaguna” din Brașov, iar între anii 1917 și 1920 frecventează cursurile Universității din Viena, unde studiază filozofia. Stilul remarcat ulterior în creațiile sale este profund influențat de anii studenției, care i-au însămânțat în suflet pasiunea, remarcată printr-o tendință permanentă de a evada din banal prin filozofie, indiferent de genul literar pe care-l abordează. Înclinațiile spre acest domeniu, alături de talentul său incontestabil, îi vor aduce statutul de membru al Academiei Române și funcția de profesor de filozofia culturii la Universitatea din Cluj. Astfel, în creațiile sale dramatice, cu preponderență drame, dialogurile și didascaliile trădează profesia de filozof al culturii și de poet român, toate piesele sale fiind mai mult un joc de teatru al gândurilor și sentimentelor umane decât al actorilor scenei obișnuite. În toate operele sale dramatice se observă încercarea de a transforma elemente ale teluricului în cuvinte ce vor dăinui în sufletul cititorului, făcând ireversibilitatea timpului să pară neglijabilă. Astfel, Blaga valorifică miturile autohtone, vechi concepții populare și chiar imaginea unor reprezentanți ai culturii. Adeseori, personajele sale sunt simboluri ale binelui sau răului, lucru care se întâmplă și în basme.

În ciuda unicității sale în dramaturgie, creațiile sale poetice ocupă, în mod firesc, un loc mult mai consistent din punct de vedere cantitativ, fiind metode mai ușor de adaptat stilului său pentru a-și exprima viziunea asupra concepției filosofice propriu-zise, doctrină a cunoașterii lumii, și asupra filozofiei culturii. Aceste două idei constituie fundamentul sistemului filosofic blagian și sunt regăsite sub diverse forme în întreaga operă. Prima idee se referă la misterul existenței care nu poate fi deslușit în totalitate niciodată, în ciuda nenumăratelor încercări ale oamenilor muritori de-a lungul veacurilor. Cu toate acestea, Blaga se declară împăcat cu neștiința caracteristică ființei umane, ba chiar mai mult decât atât. “Eu însă mă bucur că nu știu și nu pot să știu ce sun eu și lucrurile din jurul meu, căci numai așa pot să proiectez în misterul lumii un înțeles, un rost și valori care izvorăsc din cele mai intime necesități ale vieții.” Prin această afirmație autorul subliniază faptul că neștiința, asemeni morții, este o condiție a existenței într-o lume dionisiacă, dar care poate fi depășită prin simpla urmărire a destinului dăruit omului de către Dumnezeu: Creația. Totodată își evidențiază, voit sau nu, afinitatea către cunoașterea

poetică axată pe mărirea misterelor pentru a afla adevărul. Cea de-a doua idee are în vedere partea spirituală a culturilor acestora. Filosofia prezentă aici este aceea că tradițiile, stilul culturilor și modul de viață al oamenilor nu sunt nimic altceva decât ecouri ale sufletului colectiv. Această idee își extinde efectele chiar asupra peisagisticii blagiene, acesta descriind un peisaj sufletească, nu geografic, ritm al simțirii naționale.

Cu toate că Lucian Blaga a lăsat în urmă o operă vastă din toate punctele de vedere pentru literatura română interbelică, părerea mea este că volumul său de debut, "Poemele Luminii" este cel mai reprezentativ pentru viziunea sa artistică și pentru conceptul de metaforă revelatorie, în special poezia "Eu nu strivesc corola de minuni a lumii". Probabil că această impresie este datorată legăturii strânse dintre operă și etapele vieții autorului, fapt care mă face să mă simt mai apropiată de artele poetice de debut unde regăsim o dorință evidentă de a poetiza misterele lumii și totodată de a se descoperi pe sine prin creație. Astfel, întorcându-ne la opera amintită anterior, observăm distingerea a două universuri distincte, speculativ și liric, ambele subordonate viziunii subiective a poetului. Ea se individualizează prin modul clasic al autorului de a numi metaforic noțiunile abstracte, de a scoate cuvintele din starea lor naturală și de a le aduce în starea de grație. În opinia sa, acesta este singurul mod de a cunoaște tainele universului.

Confesiunea se organizează pe marginea unor opoziții ce se amplifică progresiv pe parcursul textului liric. Exemple de astfel de opoziții sunt "eu și alții", lumina mea și lumina altora, corola de minuni și flori ochi, buze, morminte. Opozițiile dintre sine și restul lumii simbolizează de fapt gândirea poetică favorizată versus cea rațională. Corola de minuni regăsită în titlu este de fapt construită din elemente ale teluricului care sunt transpuse în lumea apolinică prin aluzia la sensul lor figurat, ca daruri ale lui Dumnezeu. Anume, florile au în vedere vegetalul, natura, ochii sunt oglinda laturii spirituale a umanului, buzele sunt cea senzuală iar mormintele zugrăvesc mineralul. Această antiteză subtilă sugerează faptul că adevăratele minuni ale lumii sunt cele văzute de privirile sufletului oricărui om și atinse de mâinile celui cu adevărat privilegiat prin faptul că își înțelege condiția și mai mult decât atât învață să o depășească fără a devaloriza farmecul concret al darurilor care i-au fost oferite.

Oarecum în antiteză cu starea de spirit a autorului în poezia amintită este cea din "Gorunul", unde tema timpului privit din perspectiva vieții amenințate de moarte provoacă cititorului o adâncă neliniște sufletească. La prima vedere ar putea fi asemănată cu "Miorița", însă cele două au în comun doar ideea de echilibru al ființei umane în fața unei situații limită. Totuși, la "Miorița" ea este rezultatul acceptării condiției existenței iar în cazul poeziei blagiene ea este dobândită prin cugetare. În acest caz înțelegerea este simbolizată prin construcția "stropi de liniște".

Totuși consider că cea mai adâncă tulburare sufletească o regăsim în poezia "Fum căzut" unde Blaga pare să încline spre solitudinea eminesciană a renunțării la iubire, la trăirea în favoarea contemplării ei când afirmă: "Vieții nu i-am rămas dator nici un gând/ Dar i-am rămas dator viața toată".

În concluzie, Lucian Blaga este un artist prin excelență care reușește să picteze în cerneală un răspuns pentru cele mai mari enigme ale existenței umane, poet al iubirii și frumuseții vieții.

*Motto: „Îți săruți destinul - fără să vrei.
Ca un pahar din care trebuie să bei”
Lucian Blaga*

LUCIAN BLAGA ȘI SEISMELE ISTORIEI - REVĂRSAREA NOULUI „ANOTIMP SOCIAL”

*Prof. Aviu Stefan Teompa
Liceul Tehnologic “Dorin Pavel” Alba Iulia*

Ființa umană, dăruită cu harul construcției spirituale, nu poate viețui, asemenea unui simplu muritor. Vocația creatoare, nu poate fi încorsetată de rigori, are nevoie de libertate, nu de captivitate.

În acest tipar, se încadrează viața și activitatea lui Lucian Blaga, în contextul istoric al instaurării unui regim pro-sovietic ce va recurge, în domeniul culturii, a educației, în sistemul administrativ și politic, la unele clișee mobilizate, în ceea ce va fi limbajul de lemn.

Încetul cu încetul, demontând o logică a meritocrației, regimul își alege noii reprezentanți culturali nu prin valoarea intrinsecă a acestora, ci prin care, dornicii de colaborare, “noii intelectuali” se vor plia pe mecanismele de îndoctrinare și propagandă.

Oficializarea noului „anotimp social”, comunismul, începând cu 23 august 1944, l-a adus pe Lucian Blaga în conflict cu demagogia, ce elogia munca fizică, brută, singura productivă, muncitorul fiind considerat „făuritor de valori materiale și spirituale”. Fără posibilitatea să o facă publică, neacceptarea a fost „distilată” în gândirea poetului devenind „o filozofie a împotrivirii”¹.

Ideologia comunistă a pregătit o spectaculoasă modificare a dimensiunilor valorice, coborând statutul socio-profesional al creatorului în genere și al filosofului în special, în zona derizoriului. Valoarea estetică - medita Lucian Blaga -, nu este o cerință practică; valoarea constituie un imperativ teoretic; scriitorul, personaj prin excelență, creator de valori spirituale este „o ființă inutilă asemenea unui crin”. A nu trăi în zadar înseamnă a ști să dai sens vieții pământești, „valoare monumentală care să dăinuie dincolo de vreme.” Civilizația nu se reduce exclusiv la structurile ei materiale! În numele acesteia, implicit formulată în poemul *Lucrătorul*, Lucian Blaga cere îndreptățirea recunoașterii muncii sale. Dacă lucrătorul „cu șorț de piele albastră” știe „că frumoase sunt/ numai lucrurile ieșite din puteri omenești”², creația spirituală, deși pare miraculoasă, învăluită în mister, rămâne rodul unei munci exemplare, fructul unor tensiuni interioare de excepție. „Rodul” muncii reprezintă esența unei intense experiențe interioare, asupra căruia poetul nu șovăie să revină în repetate rânduri. Nu a refuzat nimic din ceea ce experiența i-a conferit, viața mea a fost tot ce vrei: câteodată fiară/ câteodată floare/ câteodată clopot - ce se ceartă cu cerul.³

Lucian Blaga a prefigurat perioada ce va urma și din prisma volumului *Zări și etape*, însemnări scrise în anii 1919 - 1930, cu o prefață datând din anul 1945. Esența a ceea ce va urma se regăsește dureros de sensibil ilustrată într-un fragment intitulat *Hans Eder*, „Sufletul de azi n-

¹ Ion Bălu, *Viața lui Lucian Blaga*, vol. III, Editura Libra, București, 1997, p. 213.

² *Op.cit.*

³ Ion Bălu, *Lucian Blaga*, Editura Albatros, București, 1986, p. 81.

a uitat să deschidă ochii și să privească, dar a uitat în mare măsură, mirarea. Nu ne gândim la mirarea în fața unei surprize cotidiene, ci la mirarea vecină cu religia și cu spaima”⁴.

Unul dintre poeme, *Cuvinte între patru prieteni*, dă mărturie de angoasă și de deznădejde a autorului în timpul anilor ce-i mai avea să trăiască într-o lume stranie, neînțeleasă (...) În urmă e tot visul, în față doar destinul/ Mi-e teamă prieteni că sfârșitul n-am să mi-l pot alege singur/ S-ar putea să cad cu fața-n jos pe un târâm netrebnic, rușinos/ Voi patru însă, pomenind de alte fapte, să mă luați de unde voi fi fost căzut, pe un drum de seară sau în miez de noapte în satul meu pe umeri să mă duceți întins pe lună ca pe-un scut. Capacitatea de a rezista față de amenințările, ca și cu făgăduielile, noilor stăpâni ai țării, de care a făcut dovadă Lucian Blaga, se sprijină pe luciditate și pe melancolie. Sfârșitul său nu e doar fizic, ci și al creației sale, descompusă și îngropată în pulberea noului regim.

Momentul 23 august 1944 îl găsea pe Lucian Blaga la Căpâlna, pe Valea Sebeșului alături de soția sa Cornelia. S-a culcat mai devreme și a căzut într-un somn adânc. Peste un timp, bătaii puternice de pumn în ușă l-au trezit și a auzit glasul preotului:

„- Domnule profesor, s-a făcut pace! S-a anunțat acum la Radio. S-a încheiat armistițiul!”⁵

La ora 22,00 Radio București a transmis proclamația Regelui Mihai către țară prin care se anunța ruperea relațiilor diplomatice cu Germania și încheierea armistițiului cu Națiunile Unite. Regele declara că România s-a alăturat aliaților împotriva Axei și va mobiliza forțele terestre pentru eliberarea Nordului Transilvaniei. Aceste evenimente le afla Lucian Blaga a doua zi. Veselia obștească i se părea prematură, simțea că în curând exaltarea și entuziasmul vor fi urmate de o inevitabilă și amară deznădejde ce va cuprinde țara peste care s-a „dezlănțuit potopul invaziei rusești!”.

Lucian Blaga a perceput intrarea armatelor imperiului sovietic în România ca pe o imensă invazie barbară, ocupație efectivă ce s-a prelungit în timp⁶, asemănătoare cu marile cotropiri ale hoardelor hunice din primele veacuri ale erei noastre. Începea un nou timp istoric ce a devenit un haos originar.⁷

Se prefigura neîndoielnic, în curând certitudine pentru Blaga, intrarea lui și a operei sale „într-o mare elipsă” și evident înlăturarea inevitabilă din viața literară și filosofică. Întreaga sa operă urma să fie pusă „în paranteză”, practic interzisă.

O parte dintre aceste îngrijorări le păstra pentru sine, altele le împărtășea Corneliei. Această formă de sensibilitate este specifică marilor creatori, care sesizează înaintea semenilor semnele marilor prefaceri și presimt răsturnările distrugătoare din viața socială, cât și din intuiția desfășurării ireversibile a evenimentelor.

Cu un sentiment de revoltă interioară, Lucian Blaga asculta comunicatele stereotipe transmise de postul de Radio București, potrivit cărora toate localitățile de pe teritoriul Transilvaniei erau „eliberate” de „victorioasa armată roșie”⁸, numai după lupte crâncene. Sub farsa eliberării, se pregătea aducerea poporului în crunta și tragică robie. Semnele apropiatei înrobiri se iveau de pretutindeni; înaintarea armatelor rusești era însoțită de jafuri sistematice, adesea în complicitate cu comuniștii români.

Lucian Blaga urmărea cu vădit interes cursul evenimentelor, dar și cu multă incertitudine; atmosfera de teroare polițienească prin care Uniunea Sovietică obținea controlul politic și economic asupra țării nu putea să nu aibă și repercusiuni în plan cultural, ori un asemenea

⁴ Lucian Blaga, *Zări și etape*, Serie nouă, Editura Minerva, București, p. 245.

⁵ Ion Bălu, *Viața lui Lucian Blaga*, vol. III, Editura Libra, București, 1997, p. 59.

⁶ Nicolae I. Arnăutu, *Invazii și stăpâniri rusești/sovietice în România*, Editura Vestala, București, 2014, p. 210.

⁷ Ion Bălu, *Viața lui Lucian Blaga*, vol. III, Editura Libra, București, 1997, p. 60.

⁸ În epocă, în comunicatele și cuvântările oficiale, în articolele de ziare, se foloseau sintagmele „armata roșie” și „armata sovietică”, însoțite de felurite epitete: „glorioasă”, „invincibilă” etc.; populația de la orașe și sate, care percepea direct efectele imediate ale invaziei, utiliza numai denumirile originale: „rușii” sau „invazia rusească”.

scenariu era în măsură să provoace îngrijorare. Prezența Armatei Roșii pe teritoriul României ca și recunoașterea de către Churchill și Roosevelt a unei zone de influență a URSS la hotarele ei vestice au plasat România sub o apăsătoare tutelă a Moscovei⁹. Lucian Blaga află de la radio despre semnarea în septembrie 1944 la Moscova a Convenției de armistițiu, dintre România și Uniunea Sovietică, prin care statul vecin își impune influența în România.

Ieșirea României din război la 23 august 1944 a determinat România să încerce să ocupe și partea de sud a Transilvaniei. Aflat la Căpâlna, pe Valea Sebeșului, Blaga a văzut mai mulți pribegi ce soseau la Căpâlna și își urmau drumul spre munți pentru a feri de armata maghiară.

În ziua de 10 septembrie 1944, un cioban a adus vestea ivirii armatei rusești; Lucian Blaga fusese încredințat că satul în care se refugiase, fiind lipsit de importanță strategică, va fi ocolit de „eliberatori”¹⁰. Prevăzător, a vorbit cu preotul Dobre și au căzut de acord să se îndrepte spre Vârful Blidarului, un munte aflat chiar la marginea localității; acolo se afla o colibă izolată, într-o pădurice de fag, cu o curte interioară închisă de jur împrejur cu un gard de lemn, ca o cetate primitivă, unde locuia o familie de ciobani. În timp ce urca, Lucian Blaga și soția sa, familia preotului Dobre și alți 20 de săteni, pe vale coborau tot mai compact armatele invadatoare, „rușii nu lăsau nescotocit nici un petec de pământ.”¹¹

Pe munte, în ograda închisă de jur împrejur, ca o fortificație preistorică, gospodarul a aprins focul la vatra de curte. Printre flăcări, Lucian Blaga își amintea a fi gândit atunci: ... ”ne-am întors în evul mediu, ca pe vremea tătarilor”¹². Vatra, focul, ciobanul, tropotul cailor, vuietul, țipetele, urletele ce se ridicau din vale, refugiul în sine aduceau a primitivism sălbatic, o întoarcere în timp, în stepa Asiei, într-un mileniu de barbarism.

Peste noapte, o mare parte din soldații ruși au rămas în sat, s-au răzlețit pe ulițele satului în căutare de băutură și mai mulți porci au fost prinși, înjunghiați, pârjoliți la marginea văii, așa cum se exprima Blaga.

Întorși în sat, la Căpâlna, după plecarea rușilor, reflecțiile lui Lucian Blaga anticipau cu exactitate procesul de comunizare a țării. Invadatorii aplicau în România, aidoma, metodele verificate la ei acasă, dezorganizarea muncii și a producției, impunerea de lipsuri pentru a induce ideea că omul trăiește doar să producă și să mănânce și nimic mai mult. Pretențiile la un nivel de trai omenesc trebuiau desființate, trebuia să dispară simțul demnității, „prefăcând pe om, încetul cu încetul, într-un automat al muncii în serviciul statului”¹³. Dar cine era statul? În primul rând, „noua elită” care considera intelectualul de vocație drept dușmanul numărul unu al ei. „Linia” (de partid) lua locul libertății spirituale, lozinca lua locul conștiinței, partidul lua locul lui Dumnezeu. Iată, începutul Apocalipsei pe care sufletul lui Lucian Blaga, răvășit de amărăciune, cu mult discernământ, îl intuia.

Deși frontul se îndepărtase de Căpâlna, pericolele se amplificau de la o zi la alta, viața din localitățile rurale devenea tot mai nesigură. Zilnic tot mai mulți soldați ruși părăseau restul trupei, în grupuri răzlețe, hoinăreau prin sate după jaf, furau, violau femei, cereau sub amenințarea armelor, băutură. Astfel de zvonuri ce se răspândeau tot mai mult dădeau naștere la o stare de nesiguranță, de neliniște și chiar de teamă.

Asemenea evenimente se desfășurau în întreaga țară. Lucian Blaga se simțea amenințat la Căpâlna și a hotărât să se întoarcă la Sibiu, încredințat că în oraș este mai multă ordine.

La Sibiu, Lucian Blaga a constatat cu indignare deprimantă că în orașul „eliberat” de ruși viața era la fel de nesigură. Pe străzile orașului, îndobitociți de băutură mișunau răzleț sau în cete,

⁹ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Universul Enciclopedic, București, 1997, p. 443.

¹⁰ Ion Bălu, *Viața lui Lucian Blaga*, vol. III, Editura Libra, București, 1997, p. 63.

¹¹ *Op. cit.*, p. 63.

¹² *Ibidem*, p. 64.

¹³ *Ibidem*, p. 65.

soldați „eliberatori”, dar cum se lăsa seara, până în zori nu se mai circula pe străzi, era riscul de a fi buzunărit, dezbrăcat, mutilat sau ucis. Actele de agresiune, spargerile, violurile, asasinatele deveniseră fenomene frecvente. În plină zi, Lucian Blaga a văzut cum un soldat rus a oprit o fată de la țară și a târât-o cu el sub o poartă săsească cu bota de zid. Victima nu a găsit cu țipetele ei, nicăieri o apărare, cu toate că era zi de iarmaroc. Oamenii, țăranii, târgoveții, orășenii treceau înaintea și se făceau, ascunși, după marca unei preocupări, că nu văd nimic¹⁴. Însuși, Lucian Blaga recunoștea că nu a avut curajul să intervină.

Peste măsură de înspăimântat, Lucian Blaga se mută la Dumbrava, în apropierea unei unități militare unde se reparau mașinile armatei eliberatoare. Întrucât comandamentul sovietic ocupase toate clădirile Universității, cursurile erau amânate pentru o perioadă nedefinită.

În plan cultural, intenția de a continua publicarea revistei *Saeculum* era sortită eșecului, solicitarea de un eventual sprijin al noului Minister de Externe, pentru o revistă cu rezumate în limbile germană, franceză și italiană, într-o perioadă când demagogia comunistă declanșase o politică de propagandă occidentală nu avea șanse de izbândă. Schimbările survenite în viața literară a țării dovedeau evaluarea lucidă a lui Lucian Blaga¹⁵. Marile reviste interbelice, *Gândirea*, *Vremea*, *Convorbiri literare* își încetaseră existența. Comuniștii nu au îndrăznit încă să interzică *Revista Fundațiilor Regale*.

În viața personală, temerile lui Blaga se amplificau după ce în octombrie 1944, soția și fiica sa se întorc de la Căpâlna la Sibiu. Casa era expusă unei descinderi fortuite ale eliberatorilor, determinate mai ales de existența unor persoane feminine. Odată cu venirea serii, era cuprins de „un fel de groază primară”. Pentru prima dată în viață, încerca sentimentul „omului primitiv, care se teme instinctiv de apropierea nopții”; nocturnul era conceput ca și o „stihie aducătoare de duhuri rele și de neprevăzute, magice, cotropitoare primejdii”. Venirea dimineții îi revărsa o liniște și o siguranță temporară ce-l scoteau din „beznele mitologice ale nopții”.

Incertitudinea începerii cursurilor îi oferea lui Lucian Blaga timpul necesar pentru a se ocupa de propriile lucrări. Refugiul în creație era singura modalitate ce îl izola de haosul existențial adus de armatele sovietice, de prezența terorizantă a soldaților ruși și de perspectiva sumbră a viitorului.

Isterica, dar nejustificata campanie „antifascistă” și „antireacționară” era însoțită de aversiunea comuniștilor români împotriva intelectualității și a creației spirituale autohtone, căreia îi vor cădea victimă Lucian Blaga și opera sa, alături de alți mari scriitori ai perioadei interbelice. Pentru Partidul Comunist Român, intelectualii, cu excepția celor care au acceptat colaborarea cu noul regim politic, nu erau numai indivizi incomozi pentru adevărurile crude, ce se încăpățâneau să le rostească, pentru care se folosea stigmatul de „dușman”, „fascist”, „reacționar”, „naționalist”, „agent al imperialismului internațional”.

Favorizată, îngăduită și încurajată de conjunctura politică, critica operei și a personalității lui Lucian Blaga a reînceput. La rubrica intitulată „Democrația în mers” Al. Popescu, denunța terminologia folosită de Blaga, una grea de înțeles, sub care se ascunde înțelesul adevărat al ideilor sale filosofice. Sutele de pagini de filozofie nu aduc nimic nou sau mai nimic peste ceea ce știe demult un simplu muritor¹⁶.

La sfârșitul lunii octombrie a anului 1944, cu toată „agerimea” noului regim politic, la Editura „Dacia Traiana” apărea lucrarea *Arca lui Noe*. Cenzura Înalțului Comandament Aliat (sovietic) nu a sesizat legătura dintre problematica ideatică a piesei și nici aluziile formulate la adresa contemporaneității și a aprobat imprimarea.

¹⁴ *Ibidem*, p. 69.

¹⁵ *Ibidem*, p. 71.

¹⁶ Ion Bălu, *Viața lui Lucian Blaga*, volumul III, Editura Libra, București, 1997, p. 79, Apud, Al. Popescu, *Agonia unui filosof*, *Democrația*, I, nr. 7, 19 noiembrie 1944, p. 9.

Lucian Blaga a observat cum schimbările din viața politică a țării se reflectau în universitate. Prima măsură a noului ministru al Educației Naționale a fost să înlocuiască rectorii cu oameni agreați de noul regim.

Spre mijlocul lunii noiembrie 1944, trupele sovietice au părăsit clădirile Universității. Între timp, așa cum remarcă Lucian Blaga, în orașul cu aspect medieval și cu atâtea vestigii de glorios trecut, studențimea „se adună încetul cu încetul”¹⁷.

Blaga și-a început anul școlar universitar fără asistent. Va preda cursul „Probleme ale filosofiei culturii”, dar în ansamblu se simte dezamăgit de viața universitară, de implicarea studenților în politică, de organizarea de diverse activități și manifestații de ordin politic în timpul cursurilor, tocmai din motivul de a demonstra profesorilor că politicul era mai important decât spiritul. Această stare nu făcea decât să dezorienteze studențimea. A evitat însă să-și exprime nemulțumirea față de colegii profesori sau studenți, devenind tot mai puțin comunicativ.

Lucian Blaga recepta evenimentele politice și marasmul cotidian printr-o revoltă interioară. Făcând un bilanț al primelor șase luni ale anului 1945, sesiza lupta pentru putere între partidul comunist și partidele burghezo-liberale, luptă decisă de ajutorul sovietic. Îl indigna mai cu seamă dezlănțuirea metodică a haosului de către comuniști în trecerea spre orânduirea socialistă. În fabricile și întreprinderile din întreaga țară, producția era sabotată de întrunirile „muncitorești” puse la cale pentru revendicarea unor drepturi și libertăți, dar în sine se dorea sabotarea și compromiterea sistemului burghezo-liberal.

Peisaj și amintire, memorial scris în anii 1945-1946, ani de maturitate pentru poet și filosof, fascinează prin întâmplările copilăriei rememorate din unghiul de înțelegere al omului format, fără încercarea de a re trăi în prospețime universul mirific al vremii apuse. În schimb, perioada după 23 august 1944 e tratată rece, o perioadă impresionantă cu o multitudine de înfăptuiri care fac parte din istoria poporului român. Poetul pare uimit de pulsația impetuoasă a schimbărilor, fără să tălmăcească linia pozitivă sau negativă a acestor schimbări.

„Într-un răstimp scurt, dar ascendent desfășurat, s-au înregistrat - sesiza Lucian Blaga - în patria noastră atâtea prefaceri și realizări, că, privind te miri pe alocuri cum spațiul cu coordonatele sale verticale și orizontale le încap pe toate. Dar, firește, locul are loc pentru tot ce s-a făcut și pentru tot ce se va face”¹⁸.

„Ziua de 23 august 1944, care a marcat o răscruce între vechi și nou, poate fi aniversară de acum încolo în perspectiva viitorului, căci planurile de construcție se duc la îndeplinire cu precizie matematică și nicidecum la voia întâmplării”¹⁹. Personal consider că aceste cuvinte nu sunt atribuite adevăratului Blaga. Măiestria calmă a cuvintelor coborâte din împărăția filosofului nu se regăsesc în aceste citate, grăitoare pentru cei care s-au complăcut să vibreze la profilul noului anotimp social. Cu o logică de oțel, cu o rațiune constructivă, a intuit dimensiunea inedită ce avea să i se confere momentului 23 august 1944. Având un coeficient de imaginație ridicat, a prefigurat peisajul din viața românească, construcțiile noi, blocurile de locuit, uzinele, fabricile, „jocuri pentru copii, plăceri ale minții și inimii” inginerilor constructori și a arhitecților.

Lucian Blaga nu fost absorbit nu numai de prezentul istoric ci a străpuns și alte dimensiuni ale timpului existențial al poporului român. Referindu-se la Avram Iancu, de această dată, dramaturgul face o remarcă cu resorturi în mitologia populară, „Iancu moare numai cu om, în spirit rămânând etern, căci el a adus o nouă lege, pe care dacă n-a realizat-o, a dat-o totuși oamenilor ca un suprem ideal”²⁰.

Asemenea lui Avram Iancu, idealurile lui Lucian Blaga nu și-au regăsit împlinirea. Exilat în interior, poetul, filosoful, dramaturgul, a rezistat provocărilor, supravegherii și defăimărilor.

¹⁷ Ion Bălu, *Viața lui Lucian Blaga*, volumul III, Editura Libra, București, 1997, p. 81.

¹⁸ Lucian Blaga, *Peisaj și amintire*, Editura Sport - Turism, București, 1988, p.175.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Eugen Todoran, *Lucian Blaga - mitul dramatic*, Editura Facla, Timișoara, 1985, p. 175.

Orice publicație fiindu-i interzisă, a făcut traduceri din poezia universală, a fost înlăturat de la Universitatea din Cluj, a ocupat²¹ postul de ajutor de bibliotecar, apoi bibliotecar la Biblioteca Universitară din Cluj. Și toate acelea, slujbe și titluri formale, aveau menirea să acopere situația de inferioritate spirituală și lipsuri materiale.²² Poetul lucra într-o cămăruță de la mansarda clădirii bibliotecii clujene, pe care o numea „bârlogul meu faustin”.

Început la 1944, accentuat după 1948, înghețul hibernal s-a transpus în dizgrația unui regim ce a „onorat” un alt tip de cultură. Lucian Blaga, după momentul 23 august 1944 până la sfârșitul vieții, a străbătut spațiul calvarului existențial. Trăind etapele prin care comuniștii au preluat puterea și-a impus exilul interior, o perioadă fecundă din punct de vedere cultural, dar mai puțin valorificată din cauza refuzului de a colabora cu noua putere. A fost sancționat fără cruțare (marginalizarea socio-profesională, interzicerea creației sale), dar a crezut că dictatura comunistă este efemeră iar opera de valoare este perenă.

Lucian Blaga și-a făcut datoria față de cauza culturii românești.

Mai mult nu i-a trebuit,

Lulu popii doarme liniștit.

BIBLIOGRAFIE:

1. ARNĂUTU, Nicolae I., *Invazii și stăpâniri rusești/sovietice în România*, Editura Vestala, București, 2014
2. BĂLU, Ion, *Lucian Blaga*, Editura Albatros, București, 1986
3. BĂLU, Ion, *Viața lui Lucian Blaga*, vol. III, Editura Libra, București, 1997
4. BLAGA, Lucian, *Peisaj și amintire*, Editura Sport - Turism, București, 1988
5. BLAGA, Lucian, *Zări și etape*, Serie nouă, Editura Minerva, București, 1987
6. CONSTANTINIU, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Universul Enciclopedic, București, 1997
7. MĂRGINEAN, Ion, *Ceasul care nu apune - clipe cu Lucian Blaga*, volumul I, Editura Societatea Culturală „Lucian Blaga”, Alba Iulia, 1996
8. TODORAN, Eugen, *Lucian Blaga - mitul dram*

²¹ Ion Bălu, *Lucian Blaga*, Editura Albatros, București, 1986, p. 81.

²² Ion Mărginean, *Ceasul care nu apune - clipe cu Lucian Blaga*, volumul I, Editura Societatea Culturală „Lucian Blaga”, Alba Iulia, 1996, p. 39.

*Motto: Tăcerea este modalitatea autentică a cuvântului.
(Martin Heidegger)*

Apa sau tentația incognoscibilului

*Prof. Solomon Lăcrămioara
Colegiul Național „Ștefan cel Mare” Bacău*

Opusă focului, dar uneori intrând în complementaritate cu acesta, **apa** este elementul primordial – dintre cele patru, poate cel mai schimbător: transformabilă, alunecoasă, mișcătoare și statică, rece și caldă în același timp, limpede sau întunecată, ea este semn al unei lumi în devenire. Dacă *arderea* devine, în poezia blagiană, principiu de manifestare a existenței creatoare și lege supremă a ființei lumii în totalitatea sa, **apa** – deși eminamente vitală – nu are, în creația lui Lucian Blaga, ca simbol, semnificații atât de adânci și bogate precum cele ale **focului**. Însă, ca și focul, deschide direcții de semnificare antagonice : *naștere și moarte, puritate și impuritate, degradare și purificare, germinație și sfârșit*.

Poezia blagiană este o poezie a începuturilor, o creație care concurează creația divină prin armonie și prin nostalgia originilor. E modul poetului de a fi *în lume*, dar și *dincolo* de ea, încercând a face din fenomenal o treaptă înspre cunoașterea esențială. Miticul, simbolicul, magicul sunt constante ale acestei poezii, semne ale unei gândiri mitico-poetice, mărturisită, de altfel, de poetul însuși : „Gândesc poetic în frânturi de mituri pe care le creez. Substanța mitică a poeziei mele trebuie înțeleasă ca o substanță a transcendenței și ca o revelare a acesteia.” (fragment din mărturisirea poetului stând de vorbă cu Melania Livadă)²³; „Un poet pus față în față cu puterile lumii și ale vieții, și dacă nu vrea să-și dezmintă menirea creatoare, nu poate să gândească decât mitic.”²⁴

Gândirea mitică este, pentru Blaga, „darul de a ghici intuitiv ascunsurile existenței, de-a tălmăci prin icoane, care sunt tot atâtea abreviaturi comprimate ale unor mari experiențe, sau adânci presimțiri.”²⁵ Astfel, poezia blagiană re-creează lumea, tinzând spre revelarea esenței ființei umane, pe care vrea s-o așeze „într-o armonie cu esența lumii” (L. Blaga). Poetul își asumă acest fel de gândire, înțelegând-o ca fiind singurul mod de a construi o nouă lume – de sensuri – prin care se vrea transcenderea fenomenalului. Ea vine, probabil, tocmai din credința blagiană în existența umană în „orizontul misterului și al revelației”, revelare care nu poate surveni pe cale rațională.

Același înțeles îl dă Mircea Eliade „gândirii simbolice” în *Imagini și simboluri* : „Gândirea simbolică (...) e consubstanțială ființei umane : precedă limbajul și gândirea discursivă. Simbolul revelează anumite aspecte ale realității – cele mai profunde – care resping orice alt mijloc de cunoaștere. Imaginile, simbolurile, miturile nu sunt creații arbitrare ale psihicului; ele răspund unei necesități și îndeplinesc o funcție : dezvăluirea celor mai secrete modalități ale ființei.”²⁶

Lumea pe care o creează poetul Blaga prin elemente mitice și simbolice, în care primordialul (**apă, aer, foc și pământ**) formează pilonii întregii arhitecturi, este o lume mereu proaspătă, urzită „ca-n ziua dintâi”. Faptul se datorează modului în care poetul însuși percepe lumea în care trăiește, viziune mărturisită încă din tinerețe : „ Lumea mi se pare atât de nouă,

²³ Melania Livadă, *Inițiere în poezia lui Lucian Blaga*, Editura Cartea Românească, București, 1974, p. 142.

²⁴ Lucian Blaga, *Daimonion, în Zări și etape*, EPL, București, 1968, p. 224.

²⁵ *id.*, p.187.

²⁶ Mircea Eliade, *Imagini și simboluri*, Editura Humanitas, București, 1994, p. 15.

încât îmi vine să cred că ea se produce în fiecare zi din nou din sufletul meu: cum Heraclit credea că soarele se face în fiecare dimineață din nou din aburii mării.”²⁷ Blaga anticipează, în acest volum de eseuri apărut în același an – 1919 – cu primul volum de poezie, o lume poetică înnoindu-se la nesfârșit dintr-un mereu același suflet. Puterea creatoare vine din interior, dar lumea creată este un semn al stării permanente de uimire în fața misterelor lumii exterioare. În această perspectivă, poezia blagiană aduce o revalorificare a unor aspecte cunoscute ale mitului acvatic, deschizând, în plus, noi perspective de semnificare.

Dintre multiplele conotații ale simbolului **apei**, cunoscute în mitologiile popoarelor, în poezia lui Lucian Blaga sunt identificabile doar câteva, și acelea purtând marca viziunii artistice specifice poetului : **apa primordială, apa distrugătoare, apa purificatoare, apa regeneratoare.**

Ca materie primordială, apa este un simbol universal : „, **Prakriti** : <<Totul era apă>>, spun textele hinduse; << întinderile de apă nu aveau țărături...>>, spune un text taoist. Brahmanda, Oul lumii, este clocit la suprafața Apelor. La fel, în **Facerea**, << Suflul sau Duhul lui Dumnezeu se poartă pe deasupra Apelor>>. Apa este Wuji, spun chinezii, Cea-fără-culme, haosul, nedeterminarea primordială.”²⁸ Pentru Blaga, universul se naște din „nimic” („*nimicul zăcea-n agonie*”), sub imperiul dragostei de viață („*o sete era de păcate, de doruri, de avânturi, de patimi / o sete de lume și soare*”) și al luminii („*O mare / și-un vițor nebun de lumină / făcutu-s-a-n clipă*” – **Lumina**). Alte tablouri cosmogonice, având drept punct de plecare elementul **apă**, nu există în poezia blagiană. Gândirea poetică – gândire mitică în concepția lui Blaga – își găsește resurse inepuizabile în mitologia autohtonă care ilustrează, aproape întotdeauna – în concepția filosofului culturii – „structuri adânci ale spiritului românesc” : „Constatăm mai întâi că imaginația mitologică a poporului român a fost cu deosebită insistență preocupată de obârșia munților și a văilor. Insistența aceasta e determinată desigur de orizontul spațial specific românesc. Marea, care nu impresionează mai puțin decât muntele, nu este pentru poporul nostru un motiv de mitologie cosmogonică decât prin adopție : noianul de apă originar este un motiv biblic.”²⁹ Astfel, nici în poezia blagiană nu sunt imagini ale apelor preformale, din care să ia naștere universul. Cu toate acestea, **apa primordială** este prezentă, dezvoltându-și subtil semnificațiile în imagini inedite.

În poezia **Psalm** cele patru elemente primordiale sunt forme de manifestare a divinității : „, *Când eram copil mă jucam cu tine / și-n închipuire te desfăceam cum desfaci o jucărie. / Apoi sălbăticia mi-a crescut, / cântările mi-au pierit, / și fără să-mi fi fost vreodată aproape / te-am pierdut pentru totdeauna / în țărână, în foc, în văzduh și pe ape.* ”. Apa, deși nu cea Genezei, este apa primordială pentru că reprezintă principiul absolut. Deși omniprezent („*în țărână, în foc, în văzduh și pe ape*”), Dumnezeu este, pentru conștiința omului modern, *pierdut și ascuns*. Dar „umbră” lui Dumnezeu „*poți s-o bei în chip de apă*” (**Umbră lui Dumnezeu**). Limitată în cunoaștere, ființa umană nu poate pătrunde esența (*Dumnezeu*), rămânând la nivelul perceperii aparentei (*umbră*). *Umbră* este aici unul dintre modurile de manifestare a lui Dumnezeu, perceptibilă de către om : „, **Umbră** lui Dumnezeu e tot ce vezi, / ce-n spațiu se desparte și s-adună, / pământ e ea, și prund și **undă**.” Fiind *umbră* a lui Dumnezeu, **apa** capătă, pe lângă celelalte semnificații din acest context (precum *vitalitatea, dorința de cunoaștere*), atributul primordialității.

Recuperarea originalității are loc, în spațiul mitic al poeziei blagiene, prin întoarcerea la elemente : „, *Frate, o boală învinsă ți se pare orice carte. / Dar cel ce ți-a vorbit e în pământ.*

²⁷ Lucian Blaga, *Pietre pentru templul meu*, în *Zări și etape*, ed. cit., p. 23.

²⁸ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol. I, Editura Artemis, București, 1994, p.

108.

²⁹ Lucian Blaga, *Gândire magică și religie*, în *Trilogia valorilor*, II, Editura Humanitas, București, 1996, p.

92.

/ E în **apă**. E în vânt. / Sau mai departe.” (**Încheiere**). Ființa umană în ipostază creatoare își dezvăluie latura divină. Sfârșitul reiterează începutul, aducând reintegrarea în universal : în pământ, în apă, în vânt.

Metaforă a spiritului creator, unicornul (animalul fabulos al începuturilor) se află la limita între spațiul terestru și cel acvatic, simbolizând, astfel, scindarea între cele două tipuri de cunoaștere: rațională și afectivă : „ *Pe țarm unicornul, o clipă cât anul, / se-nfruntă-n poveste cu oceanul.* ” (**Unicornul și oceanul**). Atmosfera este mitică, de „poveste”. Unicornul aparține spațiului terestru, dar este atras în mod misterios de cel acvatic : „ *Sfios unicornul s-abate la mal, / privește în larg, spre cea zare, cel val. // S-ar da înapoi când unda l-ajunge, / dar taina cu pinteni de-argint îl străpunge.*” Apa reprezintă, astfel, misterul existențial, punct de atracție pentru conștiința creatoare. Gestul, devenit sacru, de „înfruntare” cu oceanul, caracterizează ființa umană care trăiește „în orizontul misterului și al revelării”. **Pământ** și **apă** nu mai sunt acum doar complementare, ci antinomice. Alegerea este cu atât mai dramatică cu cât cele două elemente par a se afla în echilibru; atracția exercitată de misterul acvatic concurează cu stabilitatea oferită de teluric. Ponderea semnelor poetice este semnificativă: trei reprezintă terestru (**mal, țarm, paragini**) și cinci acvaticul (**în larg, val, unda, oceanul, apă**). La nivelul grupurilor verbale (verbe plus adverbe) semnificația este aceeași : atracția tainei (expresie metonimică pentru apă: „ *Se-nalță de spaimă-n paragini/ când taina se sfarmă la margini.* ”) este mai mare : „ sfios (...) **s-abate** (la mal), **privește** (în larg), **se-nfruntă** (cu oceanul), se simte **intrând** – față de : **s-ar da înapoi, se-nalță** (de spaimă-n paragini). Dintre cele două forme verbale marcând chemarea teluricului, una se află, de altfel, la condițional-optativ (**s-ar da înapoi**), semn al unei acțiuni ipotetice, nerealizate. Alegerea s-a făcut; unicornul „ se simte intrând pân' la glesne” în apa misterioasă care l-a chemat. Spiritul creator se contopește cu **apa primordială**, care este acum nu element de geneză, ci metaforă a necunoscutului, tainei, misterului existenței umane: „ **E apă, sau altă ființă, cu plesne, / în care se simte intrând pân' la glesne?**” Interogația retorică (semn al ambiguității, necesară rămănerii în spațiul mitic) , echivalarea apei cu „altă ființă, cu plesne” (sugerând necunoscutul, nenumitul, păstrând senzația de început de lume), reflexivul verbului („**se simte intrând**” – marcând o acțiune realizată sub imperiul unei alte forțe, mai puternice) – toate aceste „semnale” textuale conduc spre aceeași semnificație metatextuală: deși condusă de rațional, ființa umană continuă să trăiască în orizontul misterului și al revelării. Spațiul poetic blagian, poate mai „real” – prin esența sa mitică – decât cel fenomenal, este locul manifestării laturii creatoare, divine, a ființei umane. Și aceasta vine din credința filosofului Blaga că : „ miturile cu zvonul lor de pădure, de mare, de trăznet, cu aroma lor carnal aeriană, sunt privite tocmai de aceia care le nascocesc, și care cred în ele, drept realitate mai autentică decât aceea de toate zilele.” (**Censura transcendentă**).³⁰

Apa este origine, centru al vieții, punct de plecare, **obârșie** în limbaj blagian. Drumul parcurs în **Grădiște**, spre „supremele **izvoare**”, este întoarcerea către sine, nostalgia fondului original : „ *Urcușul până-n pragul unui zeu / pe coama muntelui e greu. (...) // Sub pași, pe-acolo, mai răsună, / sub bolovani și flori, / acoperite bolți. Sunt tainițe de mii de ani.*” Imaginea urcușului pe munte (întotdeauna la Blaga muntele este spațiul sacru, propice transcenderilor temporale) trebuie citită ca o inițiere în original. Este un drum al căutării; trecutul oferă resurse pentru regenerarea prezentului: „ *Sunt ostenit ca drumul și uscat ca praful. / Mai sunt izvoare pe pământul nostru? (...) // Subt câte-o piatră de altar, subt capiște păgână, / se spune că mai gâlgâie pe-alocuri apa, mai murmură la obârșii prin munți...*”.

Apa este sonoră - sau sonorizează. **Gâlgâie, murmură** sunt semne poetice sugestive și prin sonoritate. Ele sunt alcătuite din grupuri de sunete care se repetă (creând ritmicitate), conțin consoana lichidă **l** sau vibranta **r** (sugerând curgerea) și au drept suport fonetic vocale închise (**î, u** – creând sugestia de ecou și de semiobscuritate). Astfel, ele nu rămân doar niște cuvinte „

³⁰ Lucian Blaga, *Opere*, vol. 8, *Trilogia cunoașterii*, Editura Minerva, București, 1983, p. 462.

bine alese”, ci devin mărci ale unui anume mod de exprimare poetică. Asemenea cuvinte nu funcționează doar prin conținutul semantic, ci și prin fructificarea structurii fonetice. „Semnele poetice constituie grila afectiv-imaginativă prin care poetul <<citește>> lumea în felul său particular, adică o întrupează și o semnifică în mod simultan.”³¹ În teoretizările sale filosofice Blaga și-a exprimat nu doar o dată opinia cu privire la limbajul poetic, care nu este alcătuit numaidecât din cuvinte neobișnuite (în afară de cele cu *sarcină mitică*), ci poate cuprinde termeni uzuali, cărora le este valorificată o anumită latură (de exemplu, aspectul sonor) sau care intră în îmbinări neobișnuite de cuvinte: „Limba poetică nu întrebuințează cuvintele numai pentru darul lor expresiv – conceptual, ci pentru unele virtuți latente ale lor, pe care tocmai poetul știe să le actualizeze. Aceste virtuți țin de substanța sonoră și ritmică (...)”³² Aserțiunile teoretice ale filosofului culturii iau formă poetică în creația sa, dar își găsesc corespondent și în spațiul lingvisticii și stilisticii românești. În *Probleme de stil și artă literară* Tudor Vianu afirmă: „În alegerea operată în materia generală a limbii, scriitorul se conduce și după criteriul armoniei, al sonorității frumoase, așa cum sculptorul alege piatra cu grăunțele frumos.”³³ I. Coteanu vorbește despre „semnificații noi” ale unor cuvinte obișnuite: „Limbajul poetic nu constă în mod necesar din vocabular numeros, cum se crede adesea (...). El reprezintă operația de a da vocabularului, atât cât este, semnificații noi, de a schimba chipul lăuntric al cuvintelor, de a scoate la iveală ce pot desemna ele dincolo de ceea ce se știe că desemnează.”³⁴ Lucian Blaga este poetul care a știut întotdeauna să scoată la iveală „chipul lăuntric al cuvintelor”.

În poemul *Grădiște*, apa căutată este apa începuturilor, semn al obârșiei: „De-o apă-mi este sete, / de apa izvorâtă din argint, din munte / ce leagăn fost-a seminției noastre.” Adjectivul participial *izvorâtă*, determinant al substantivului *apă*, are dublă valoare stilistică: pe de o parte, dă apei conotația de *început* (venind din semantica verbului *a izvorî*), pe de alta – explică asocierea apei cu argintul: apa *izvorâtă* este apa nouă, proaspătă și pură; puritatea este una dintre semnificațiile argintului; în plus, și apa și argintul sunt principii feminine, având în comun albul, strălucirea și răceala (pentru că este apa izvorâtă *din munte*). Semnul poetic *leagăn* marchează și el aceeași nostalgie a timpurilor originare.

Înrudite cu „supremele izvoare” sunt „arhaicele izvoare” din *Corn de vânătoare* sau *fântânile* din *Satul minunilor*: „Lângă fântânile darului harului / pâlâie boalele, țipă lăstunii. / Plin este satul de-aromele zeului / ca un cuib de mirosul sălbăticiunii.” Satul blagian a rămas în poezia românească un sat „al minunilor”, spațiul mitic al unor veșnice *tipare*, o ultimă legătură a ființei umane cu ingenuitatea începuturilor: „Legi răsturnând și vădite tipare / minunea țâșnește ca macu-n secară.” Fântânile „darului harului” au apa primordială, a vieții și a creației. Deși semantic sinonime și fonetic foarte asemănătoare, cele două substantive (asociate singurului termen din domeniul acvatic) – *dar*, *har* – intră în complementaritate semantică, *vieți* asociindu-i-se ideea de *creație* (ambele sensuri fiind atribuite termenului *fântână*); sub aspect sonor, prin alăturarea celor doi termeni – ambii la forma de genitiv singular, ambii conținând median un *a* vast, deschis și luminos, urmat de vibranta *r* –, imaginea în totalitate („Lângă fântânile darului harului”) capătă un aspect de lichiditate luminoasă și sonoră.

Apa fântânilor din poezia *Sapă, frate, sapă, sapă* are și ea iz arhaic. Repetiția verbului *cheie* – de trei ori în titlu și de șase ori în structura textului – sugerează o acțiune continuă, într-o parcurgere inversă a timpului, până la găsirea apei începuturilor, apa-stihie: „Sapă, frate, sapă, sapă / până când vei da de apă. (...) // Prinde tu-n adânc izvoare - / de subt strat stihie blândă.” „Adâncirea” – în temporalitate, de fapt, - reiterează timpul mitic, originar: „Călători cu turme vie / să se-apele, să se mire / de atâta adâncime / și de basmele din fire.”

³¹ Ileana Oancea, *Semiostilistica*, Editura Excelsior, Timișoara, 1998, p. 75.

³² Lucian Blaga, *Geneza metaforei și sensul culturii*, Editura Humanitas, București, 1994, p. 90.

³³ Tudor Vianu, *Despre stil și artă literară*, Editura Tineretului, București, 1965, p.62.

³⁴ I. Coteanu, *Stilistica funcțională a limbii române, II*, Editura Academiei R.S.R., București, 1985, p. 19.

Apa primordială nu este, în poezia lui Blaga, materia nedefinită de dinainte de Geneză, din care a luat naștere Universul. Dar este apa-Dumnezeu, apa-stihie, apa-har, apa tuturor începuturilor, simbolizând nu numai viața, ci și puterea creatoare a ființei umane.

La polul opus se află **apa generatoare de moarte**. Este apa neagră, apa adâncă, apa venind din ținuturi malefice sau doar anunțând sfârșitul în spațiul unei lumi aflate în destrămare. Mitul biblic al Potopului își găsește o nouă realizare în poezia blagiană. Apele trimise de Dumnezeu ca pedeapsă pentru păcatele omului lasă loc unui nou început: „ 8.2. Izvoarele adâncului și stăvilarele cerurilor au fost închise și ploaia din cer a fost oprită. 3. Și apele au scăzut de pe fața pământului...” (*Biblia, Geneză*). Însă potopului blagian nu-i mai urmează nimic: „ *Dăinuie veșnic potopul. / Niciodată nu voi ajunge / s-aduc jertfa sub semnul înalt / al curcubeului magic.* ” (*Pe ape*). O lume sfârșită din cauza dispariției spiritului creator („ *Pasărea focului / nu-mi mai fâlfâie peste pereți* ”) tânjește încă după un semn de viață („ *curcubeul magic* ”). Fără nici o speranță de regenerare (sugerată și de formele adverbiale : *veșnic, niciodată, de-a pururi*), apele rămân simbol doar al unui sfârșit perpetuu : „ *În mare rămâne muntele Ararat, / de-a pururi fund de ape, / tot mai adânc, / tot mai pierdut / fund de ape.* ” Repetiția adverbului **tot** accentuează dramatismul adâncirii în neființă. Terestrul (muntele) se lasă înghițit de acvatic (rămâne „ *fund de ape* ”), într-un tablou parcă pre-genezic, lipsit de vreun semn de viață. Deși poezia se numește **Pe ape**, titlu în care prepoziția **pe** sugerează o notă de optimism prin rămânerea la suprafața apei, ultimul vers al ei se constituie din repetiția sintagmei **fund de ape**, semn al adâncului fără ieșire.

Apa asociată cu **adâncul** este de multe ori, în poezia blagiană, simbol al sfârșitului. **Adâncirea** aduce în același timp cufundarea în întuneric, iar lipsa luminii înseamnă întotdeauna – pentru poetul „ intrării în lumină ” – absența vieții. Pentru o lume răsarită dintr-un „ *vifor nebun de lumină* ” (*Lumina*), josul, adâncul, întunericul sunt semne ale morții : „ *Numai sângele meu strigă prin păduri / după îndepărtata-i copilărie (...)* // *Poate a pierit sub stânci. / Poate s-a cufundat în pământ. / În zadar i-aștept veștile, / numai peșteri răsună, / pâraie se cer în adânc.* ” (*În marea trecere*). Drumul invers al apelor spre punctul de plecare („ *pâraie se cer în adânc* ”) echivalează cu regresul ab initium. Numeroase semne ale adâncirii conturează o lume în declin : *ape de jos, a pierit sub stânci, s-a cufundat în pământ, peșteri, se cer în adânc*. Toate sugerează un spațiu închis și întunecat. **Izvoarele**, de obicei simbol al vieții, sunt supuse acum tăcerii: „ *închid cu pumnul toate izvoarele, / pentru totdeauna să tacă, / să tacă.* ” A opri izvorârea înseamnă a nega viața. Gestul seamănă cu cel din *Noapte ecstatică* : „ *Adânc sub bătrânele / verzile zodii - / se trag zăvoarele, / se-nchid fântânile.* ” , ultimele versuri deosebindu-se, însă, de cele din *În marea trecere* prin impersonalizare. Dacă în poezia *În marea trecere* ființa umană își asumă – recunoscându-și – marea „vină” a limitelor existenței (finalul discursului liric păstrează persoana I singular a verbului : *șovăi* (*pe drum*), *închid* (*izvoarele*)), reflexivul-pasiv (cu valoare impersonală) din *Noapte ecstatică* („ *se-nchid fântânile* ”) sugerează un sfârșit neasumat, dar acceptat : „ *Așează-ți în cruce / gândul și mâinile* ”. Închiderea fântânilor semnifică pierderea oricărei potențialități existențiale.

Ca după un blestem, apele fântânilor sunt „ *legate și-nvinse* ” : „ *Caut, nu știu ce caut. Caut / un cer trecut, ajunul apus. Cât de-aplecătă / e fruntea menită-nălțărilor altădată! // Caut, nu știu ce caut. Caut / aurore ce-au fost, țâșnitoare, aprinse / fântâni – azi cu ape legate și-nvinse.* ” (*Lumina de ieri*). Luminilor stinse le corespund apele învinse. **Țâșnitoare, aprinsele fântâni** sunt metaforă a harului creator. Sinonimia **fântâni – aurore** îmbogățește simbolismul apei cu alte semnificații : renaștere perpetuă (prin creație), speranță, victorie asupra întunericului. Elementele de **apă – fântâni, ape** – se combină cu elementele de **foc – aurore, aprinse** – , într-o alchimie *ceresc – pământesc, uman – divin*. În absența harului creator ființa umană își pierde potențialitatea divină. Apele *legate* nu echivalează, totuși, cu izvoarele *închise*; dacă a închide izvoarele înseamnă a opri viața, apele *legate* mai păstrează încă speranța

„dezlegării” – prin ruperea „blestemului”. De aceea, *căutarea* devine formă existențială. Frecvența deosebit de mare a verbului cheie **a căuta** (douăsprezece ocurențe în patru strofe) marchează dramatismul căutării – a luminii *de ieri* și a *aprinseleor fântâni*.

Apa este simbolul dual, care cuprinde în sine, în același timp, viața și moartea. Uneori, potențialitatea vitală și benefică este depășită de aspectul malefic; apa vie se transformă în apa nefastă : otrăvitoare, întunecată, pierzându-și lichiditatea în combinație cu țărâna. „Cântecul de lebedă” al ființei lumii vine odată cu „înveninarea” fântânilor : „Cineva a-nveninat **fântânile** omului. / Fără să știu mi-am muiat și eu mânilor / în **apele** lor. Și-acuma strig : / O, nu mai sunt vrednic / să trăiesc printre pomi și printre pietre.” (**Din cer a venit un cântec de lebedă**). Într-o lume lipsită de credință, în care dialogul cu divinitatea nu mai este posibil („Călugării și-au închis rugăciunile / în pivnițele pământului.”), maleficul – nenumitul (*cineva*) – pune stăpânire pe **fântâni** – sursa vieții și a cunoașterii. Cufundarea în apa nefastă („mi-am muiat și eu mânilor”) duce la izolarea de lume. Într-un „paradis în destrămare”, apa cunoașterii își pierde valențele : „serafimi cu părul nins / însetează după adevăr, / dar **apele din fântâni**/ refuză gălețile lor.” (**Paradis în destrămare**). **Apa vie**, contaminată, anunță sfârșitul : „vai mie, vai ție, / **păianjeni** mulți **au umplut apa vie**, / odată vor putrezi și îngerii sub glie, / țărâna va seca poveștile / din trupul trist.” **Apa moartă** este semn al „întunecatelor vești” : „Din păduri de somn / și-alte negre locuri / dobitoace crescute-n furtuni / ies furișate **să bea / apă moartă** din scocuri.” (**Peisaj transcendent**).

Dacă apele potopului biblic sunt totodată **purificatoare**, spălând păcatele umanității, distrugând pentru a aduce renașterea, potopul blagian din **Pe ape** înseamnă doar sfârșit – fără speranța regenerării, fără vreun semn al purificării. Există, însă, în poezia blagiană și **apa bună** – pură sau purificatoare. Apa clară a iezerului din munte este simbol al spiritului – opunându-se materiei : „Verdele fără prihană / stingă-ne epoca vană. / **apele-n iezer** – ce **caste!** / Roagă tu norii – s-adaste” (**Pe munte**). Distanța dintre sus și jos se micșorează; simbolismul ascensional al muntelui și spațiul înalt al norilor contaminează: *josul* împrumută puritatea *înaltului* – apele sunt *caste*, verdele *fără prihană*.

Apa din **Autoportret** are virtuți magice; este **apa vie**, deținând secretul nemuririi : „El caută **apa** din care bea curcubeul. / El caută apa, / din care curcubeul / își bea frumusețea și neființa.” Versurile actualizează lumea basmelor, în care apa vie este adusă „de unde se bat munții cap în cap”. Curcubeul, simbol al frumuseții și al renașterii ciclice, își găsește sursa de regenerare în apa pură – care are două atribute esențiale : viață și creație. Aceasta este apa pe care o caută poetul, „în mută, seculară căutare, / de totdeauna, / și până la cele din urmă hotare.” Credința în apa magică, purificatoare, capabilă să restabilească armonia pierdută – din diferite cauze – dintre ființa umană și ființa lumii vine din fondul ancestral al spiritualității autohtone. În **Hronicul și cântecul vârstelor** Blaga așează momentul critic al despărțirii de satul natal (plecarea la studii, la Brașov) sub semnul apei magice : „Când m-am trezit, pe la amiază, mi-au trebuit clipe până să pricep unde sunt (...) Și plângeam, monoton și lung (...). Servitoarea își arăta, fără înconjur, părerea că m-a deochiat cineva. Am acceptat și eu această explicație și am băut **apa** în care fata stinsese un cărbune. În cele din urmă, de ce nu ? Mă deochiasse spațiul și timpul! Și paharul de apă mi s-a dat ca să mă pot iarăși aduna din atâta drum și din atâta văzduh, și să sosesc de-a binelea unde sosisem.”³⁵

Apa prin excelență pură, apa esențială este **roua**. Fiind „*sudoarea privighetorilor / ce s-au ostenit toată noaptea cântând*” (**Catren**), ea devine o **apă purificată** prin suferință. Primește, astfel, valențe vindecătoare și purificatoare : „Stă în codru fără slavă / mare pasăre bolnavă. // Naltă stă sub cerul mic / și n-o vindecă nimic, // numai **rouă** dac-ar bea / cu cenușă, scrum de stea.” (**Stă în codru fără slavă**). Fertilizatoare ca și ploaia, ea este necesară și benefică nu doar pământului, ci zeului însuși „**Stropi calzi de rouă-i cad pe buze** : / unu / doi / trei. /

³⁵ Lucian Blaga, *Hronicul și cântecul vârstelor*, Editura Minerva, București, 1990, p. 57.

*Natura își adapă zeul.” (Pan) Căderea înceată și ritmică (sugerată și grafic de numerele **unu**, **doi** și **trei**, care se constituie fiecare în câte un vers independent) a picăturilor de rouă este primul semn al sosirii primăverii : „ <<Picurii de rouă-s mari și calzi, / cornițele mijesc, / iar mugurii sunt plini. / Să fie primăvară?>>”.*

În *De rerum natura* confuzia rouă – lacrimi menține ambiguitatea în ceea ce privește sensul și „natura” lucrurilor : „ *A căzut pe lucruri rouă / sau e numai o părere? / Poate că le plânge fața / de-o lăuntrică durere.*” Primind picăturile de rouă, lucrurile primesc grația divină, devenind „purtaoarele de tâlcuri”. Dar picăturile pot fi lacrimi, sugerând neputința lucrurilor („*lăuntrică durere*”) de a-și exprima „gândurile”, „patimile”. Dacă prezentul verbelor din poezie (*plânge fața, bate o inimă, au gânduri, se uită în lume*) așează lucrurile într-o actualitate permanentă, continuă, forma de trecut a verbului cu care se deschide poezia – **a căzut** – sugerează timpul originar, acela în care fiecare lucru și-a primit „semnătura” divină (prin receptarea apei pure, **roua**).

În poezia de dragoste, iubita capătă ceva din puritatea apei de rouă. Frumusețea și ingenuitatea sunt potențate prin atingerea de rouă : „ *Ieși zeiță din sandale - / vrerea e-a Măriei Tale ! // Și rămâi desculță-n rouă* ” (*Dumbrava roșie*). În *Domnițele* puritatea și răceala sugerate de rouă intră în antiteză – și totodată se completează – cu *văpaia* iubirii : „ *Fiindcă văpaia vă este la fel. / Ca ea-ți porți și tu prin tot locul / sângele, râsul, / norocul și focul. / Prin ierburi când treci / incendii în rouă / stârnești...*”. Imaginea paradoxală a *incendiilor din rouă* își găsește motivație în contextul liricii erotice blagiene, unde întotdeauna iubirea este asociată cu *arderea*. **Foc** și **apă** intră în complementaritate, sugerând natura duală a iubirii. Mai mult, în poezia *Descântec* cele două elemente sugerează marile antinomii ale întregii existențe umane : cald – rece, lumină – întuneric, bine – rău etc. : „ *Ale sorții și-ale filei : / focul zilei, roua nopții. / În tipare de la mume, / scriu în rune dulci – amare // despre tine și otravă, / despre slavă și albine.*” Ele devin *tipare*, forme esențiale de existență, definind – antinomic și dual („*ale filei*”) – destinul uman („*ale sorții*”). **Roua** este, astfel, apa esențială, principiu al existenței.

Pură și purificatoare, roua este în același timp – ca și ploaia – simbol al **regenerării**. Sinteză de celest și teluric, ea cuprinde „seva vieții”, fiind asociată deseori, în poezia lui Blaga, cu curcubeul – alt simbol al renașterii ciclice: „ *Vin curcubeie / Rouă să beie, / Seva vieții / Și-a dimineții.*” (*Iarbă*). **Lacrima**, apa purificată prin suferință, activează latența vitală a țărânei : „ *Trăiesc încă mumele. Unde ele se tânguie-n jale păgână, / unde lacrima cade-n țărână, / rândunica mai ia și acum câte-o gură de tină / să-și facă sub streășină casa.*” (*Orizont pierdut*).

Apele adâncurilor poartă cu ele potența unei existențe în veșnică renaștere. În contextul unei permanente relaționări între ființa umană și ființa lumii (fie raporturi armonioase, fie dislocări dramatice), limbajul apei se constituie în „model” pentru modul de exprimare a ființei umane, în ipostază creatoare. Astfel, poezii „ *Vorbind, sunt muți. Prin evii, ce se nasc și mor, / cântând, ei mai slujesc un grai pierdut de mult. // (...) Ei tac ca roua. Ca sămânța. Ca un dor. / Ca apele ei tac, ce umblă subt ogor, / și-apoi sub cântecul privighetorilor / izvor se fac în rariște, izvor sonor.* ” (*Poezii*). Specific poeziei lui Blaga, *tăcerea* este mod superior de comunicare. Poetul, în ipostază orfică, actualizează valențele limbajului originar („ *un grai pierdut de mult* ”). Cele două semne poetice din domeniul acvatic (**rouă** și **izvor**), prin conotațiile static – dinamic, reprezintă două etape ale exprimării poetice : latență și manifestare. Experiența lumii, cuprinsă - fără a fi conștientizată – în sufletul creator („*Ei tac ca roua*”), devine manifestă („*izvor se fac în rariște, izvor sonor*”) în urma efortului creator („*sub cântecul privighetorilor*”) . Cuvântul-cântec exprimă esența lumii. Este cuvântul creator, cuvântul *plin*, în care sens și sunet alcătuiesc un tot armonios. Dacă în limbajul cotidian cuvântul și-a pierdut potența creatoare prin scindarea celor două laturi, semantic și sonor, limbajul poetic o recâștigă : „ Prin limbaj, poetul redescoperă valorile concret – expresive ale limbii. El refacă, sugestiv, solidaritatea dintre

complexul sonor al cuvintelor și semantica lor lexicală.”³⁶ Poezia exprimă esența viziunii artistice blagiene: rolul poetului este de a reface drumul invers, înspre tăcerea care *vorbește* și vorbirea care *cântă*. Metafora *poetului – izvor* cuprinde în sine conotații esențiale : viață, creație, renaștere perpetuă, refacere a armoniei originare. Apa care cântă („izvor sonor”) este apa care regenerează, creează o nouă lume de sensuri.

Apa, simbol central al liricii blagiene, dezvoltă semnificații cunoscute în mitologiile diverselor popoare. Conotațiile sale sunt polare : apa este origine a vieții, dar și semn al sfârșitului, pură și impură, otrăvitoare sau vindecătoare, sursă a morții, dar și a renașterii. De fiecare dată, însă, poezia lui Blaga aduce o altă viziune asupra fiecăruia dintre sensurile numite. Ca *origine a vieții*, apa nu înseamnă, pentru Blaga, numaidecât apa preformală (pentru că poetul nu creează tablouri cosmogonice având la bază elementul *apă*), ci apa ca principiu al existenței, apa – obârșie, apa – Dumnezeu, apa – har. Cu sensul de *generatoare de moarte* apa tutează volumele **În marea trecere** și **Lauda somnului**, o etapă a creației în care se produce sciziunea dramatică între eu și lume, cauzată de conștiința acută a ireversibilității temporale. Spațiul creat este plin de semne ale sfârșitului (mărturie stau chiar titlurile poeziilor : **În marea trecere**, **Din cer a venit un cântec de lebadă**, **Cuvântul din urmă**, **Semne**, **Fum căzut**, **Peisaj transcendent**, **Paradis în destrămare etc.**), dintre care închiderea izvoarelor și înveninarea fântânilor sunt cele mai sugestive pentru o lume în amurg. *Apa purificatoare* nu mai este, pentru Blaga, nici a potopului, nici aceea a botezului (pentru care creează varianta botezului cu pământ : „ ...Vino tinere, / ia țărână un pumn / și mi-o presară pe cap în loc de apă și vin. / Botează-mă cu pământ.” – **Călugărul bătrân îmi șoptește din prag**). Dar este o apă bună, „castă” și „vindecătoare”, îndeajuns de pură încât să confere *frumusețe și neîntinț*. Forța *regeneratoare* a apei se exercită nu atât asupra naturii vegetale, cât la nivelul interiorității ființei umane. În simbolismul ploii, de exemplu, accentul nu cade pe sensul ei de apă fertilizatoare (imaginile renașterii naturii, primăvara, sunt construite în jurul elementelor de foc, nu de apă), ci pe acela de trecere; predomină ploile de toamnă, anotimp în care invazia temporalității asupra ființei umane este resimțită mai acut. Apa blagiană aduce nu atât renașterea naturii exterioare, cât refacerea celei interioare, nu rodul pământului, ci înălțarea spiritului: iubita – zeiță merge desculță prin rouă, harul creator este readus de licoarea magică – rouă cu „*scrum de stea*” - , poezii, care „*tac ca roua*”, se fac „*izvor în rariște, izvor sonor*”.

În toate manifestările sale, de apă care curge (**izvor**, **râu**, **fluviu**) sau apă care stă (**iezer**, **lac**, **mare**), de apă de sus (**ploaie**, **zăpadă**) sau apă de jos (**fântână**), de apă nesfârșită (**ocean**) sau abia vizibilă (**stropi**, **lacrimi**, **picuri**), **apa** este un simbol cheie în poezia blagiană, în funcție de care se poate urmări relația eu – lume, pentru definirea locului ființei umane și a parcursului ei în existența universală.

³⁶ Dumitru Irimia, *Limbajul poetic eminescian*, Editura Junimea, Iași, 1979, p.15.

Motto: „...Să fim noi înșine, sub stelele noastre,
și să îngăduim și celorlalți să fie și ei – tot ei înșiși sub stele lor”
Lucian Blaga

LUCIAN BLAGA ȘI MAREA DEZBATERE

Profesor: Sandu Simona-Gabriela
Colegiul Național „Traian Lalescu” Reșița

Intellectualii preocupați de viitorul curs de dezvoltare a țării lor, formau, în perioada interbelică, două grupări largi, care au fost desemnate sub numele de europeniști și tradiționaliști. Între ei a avut loc o polemică continuă, cunoscută, încă de atunci, sub denumirea de *Marea Dezbatere*. Dintre toate curentele tradiționaliste interbelice, niciunul nu a avut o influență mai mare asupra vieții culturale și nu a contribuit mai mult la dezvoltarea națională a României decât cel creat de fondatorii revistei literare „*Gândirea*”.

În agitata viață publicistică de la începutul secolului XX, revista *Gândirea*, înființată în 1921 la Cluj de către C. Petrescu, A. Maniu, Gib I. Mihăiescu, un rol esențial avându-l și Lucian Blaga, se remarcă. Blaga se evidențiază prin îmbinarea orientării tradiționaliste cu fenomenele culturii contemporane europene, având ca miză europenizarea culturii. Revista nu are, la început, un program rigid, iar scriitorii sunt liberi să-și aleagă subiectele în funcție de preocupările lor intelectuale. Dar curând, intră pe făgașul unui tradiționalism exclusivist și al ortodoxismului promovat de Nechifor Crainic (care preia conducerea revistei din 1926), mișcări care devin temeiurile unei ideologii culturale.

Aflat în prim-plan printre personalitățile modelatoare ale culturii românești interbelice, Lucian Blaga are, așadar, o voce aparte în această dezbatere. Prin articolele și eseurile publicate în revista *Gândirea*, Blaga urmărește europenizarea și ieșirea din anonim, în același timp cu ridicarea specificului național la un nivel superior de valorificare.

Discursul său de recepție la Academie stă mărturie încrederii nețârmurite pe care Lucian Blaga o avea în cultura românească populară, așa-zisă minoră, în care vede posibilitățile iminente de realizare a celei majore. Acolo, el invocă satul arhetipal, satul idee, pe care îl consideră centrul generator al culturii noastre minore, prin creațiile populare care dăinuiesc de secole pe teritoriul românesc, prin cântecele folclorice tradiționale, remarcând și bogăția și diversitatea tradițiilor românești.

Blaga n-a contribuit la dezvoltarea revistei îndepărtată de principiile inițiale, mai mult, a scris articole prin care dezaproba și denunța deschis „*această erezie*” în care vedea un fenomen artificial și „*o sărăcire a libertății artistice*”. Critică dogmatismul ortodoxist propus de Crainic, care nu poate decât să se limiteze la o problematizare a filosofiei din punct de vedere teologic într-un fel în care „*trezește consternarea simplilor filosofi, care mai trăiesc și astăzi în credința iremediabilă că mintea li s-a dat din partea lui Dumnezeu ca să și gândească cu ea, nu ca să fie receptacolul unui adevăr gata făcut*”³⁷.

Când după 1930, ideologia mișcării culturale a pus bazele unei ideologii politice fundamentate pe ideea superiorității raselor, Blaga respinge categoric și această direcție și publică articolul *Despre rasă ca stil*, în care vorbește despre sensibilitatea elastică și cea rigidă, prima înțelegând și acceptând valorile fizice și spirituale ale altei rase, cea din urmă, „*va avea tendința*

³⁷ L. Blaga, *Izvoade, art. Gândirismul, răspuns la discursul de recepție în Academia Română a lui N. Crainic*, Editura Humanitas, București, 2002, p. 40.

să vadă în valorile fizice și spirituale ale altor rase nonvalori” și care îmbinată cu conștiința de rasă duce la „fenomenul dizgrațios și mătăhălos de mesianism rasial”³⁸. Încheie acest articol cu un frumos îndemn umanitar: „Simțământul de evlavie în fața fenomenului raselor ne dictează să fim noi înșine, sub stelele noastre, și să îngăduim și celorlalți să fie și ei – tot ei înșiși sub stele lor”³⁹.

Lucian Blaga a rezonat doar cu fundamentele inițiale ale revistei, cea lipsită de constrângerile unui program, pentru că „nu prin programe și manifeste, ci prin creație”⁴⁰ se putea ajunge la înnoirea culturii naționale. În același timp s-a detașat evident față de celelalte curente tradiționalist-conservatoriste ca sămănătorismul și poporanismul și a ripostat cu o vervă și o energie inepuizabile în fața înțelegerii distorsionate a scopului artei, a similitudinilor cu sămănătorismul susținute de Nechifor Crainic⁴¹ și a direcției ortodoxiste.

Opera poetică blagiană, chiar dacă cuprinde „materie biblică, aceasta e preluată ca materie mitologică, nu teologic, pentru exprimarea unei viziuni mitice, nu pentru declararea unei credințe”⁴², iar dacă tradiționalismul blagian a fost prost înțeles și receptat, acesta este și din cauza unei înțelegeri superficiale a operei lui.

Gânditorul din Lancrăm pornește în „muta, seculara căutare de totdeauna”, a universului mitic de regenerare sufletească „prin fluier de os strămoșesc”, căutare posibilă doar datorită acestei „prezențe nemuritoare”, „unanimul nostru înaintaș fără nume: satul românesc”⁴³.

Opera poetică de începuturi își are corespondențele în opera filosofului culturii. Chiar dacă, privind lucrurile diacronic, sistemul filosofic blagian s-a concretizat în scris mult mai târziu, anumite elemente au fost problematizate încă din epoca de început. Acest fapt se oglindește în poeziile și dramele sale, este în acord cu filosofia acestuia și se datorează „celuilalt tărâm” – cum își interpretează Blaga capitolul despre inconștient și calității acestuia de „personanță”. Lucian Blaga a împrumutat așadar o dimensiune poetică filosofiei sale culturale bazată pe orizonturile spațiale și temporale ale inconștientului culturilor în general, ale culturii populare românești în particular, cu determinantele lor stilistice, dând astfel un sens nou culturii. El a imprimat în același timp poeziei sale o dimensiune metafizică, fără ca această juxtapunere să ducă la o respingere, precum aceea a unui corp străin anexat artificial – a celeilalte, ci potențându-se reciproc, devenind consubstanțiale.

Pentru poetul Blaga care stilizează „satul eden” în opera sa poetică, acesta și experiențele trăite în copilăria la sat au fost generatoarele unei sensibilități metafizice izvorâtă din credința că există o legătură intimă, ce numai aici se desăvârșește, între cosmos și om, o comunicare nemijlocită cu acesta prin care omul poate avea acces la tainele primordiale ale lumii.

Pentru filosoful spațiului mioritic, satul și cultura populară devin determinanta fundamentală pe care își întemeiază teoriile culturale, mai specific, „satul idee” despre care vorbește în discursul de recepție la Academie. „Satul-idee”, pe care îl potențează punându-l în antinomie și cu orașul și cu așezările care mai păstrează „doar formal atributul de sat” din America de Nord, este „satul care se socotește pe sine însuși «centrul lumii» și care trăiește în orizonturi cosmice, prelungindu-se în mit”, pentru că „a trăi la sat înseamnă a trăi în zăriște

³⁸ Ibidem., art. O problemă dificilă și delicată: rasa, p.53.

³⁹ Ibidem, p. 56.

⁴⁰ George Gană, Opera literară a lui Lucian Blaga, Editura Minerva, București, 1976, p. 44.

⁴¹ În Gândirismul, răspuns la discursul de recepție în Academia Română a lui N. Crainic, publicat ulterior în Izvoade, Blaga identifică și susține că „deosebirea dintre sămănătorism și gândirism, este ca aceea dintre Vechiul Testament și Noul Testament. [...] Eu continui să vad și azi mai mult deosebirile, fiindcă legăturile gândirismului cu trecutul se trag de la marele copac: Eminescu”, p. 28.

⁴² G. Gană, op. cit. p. 44

⁴³ Lucian Blaga, Elogiul satului românesc. Discurs rostit la 5 iunie 1937 în ședință solemnă, Editura Academia Română, Discursuri de recepție LXXI, București, 1937, p. 3.

cosmică și în conștiința unui destin emanat din veșnicie”⁴⁴. Prin aceasta înțelegem că atribuie satului calitatea de mediator prin excelență între cosmos și om, înlesnind accesul la tainele lumii printr-o libertate și cunoaștere privilegiate. Satul este văzut de Blaga ca „*strajă a copilăriei*”, iar aceasta e vârsta când legendarul, miraculosul și magicul își găsesc cel mai adânc rezonanță în sufletul copilului, pentru că „*copilăria este vârsta sensibilității metafizice prin excelență*”⁴⁵. Copilăria și satul sunt împletite astfel într-un fel de legătură adâncă și durabilă, devenind consubstanțiale, căci „*Copilăria petrecută la sat mi se pare singura mare copilărie.[...] Copilăria și satul se întregesc reciproc alcătuind un întreg inseparabil. S-ar putea vorbi chiar de o simbioză între copilărie și sat, o simbioză, datorită căreia, fiecare din părți se alege cu un câștig. Căci pe cât de adevărat e că mediul cel mai potrivit și cel mai fecund al copilăriei e satul, pe atât de adevărat e că și satul la rândul lui își găsește suprema înflorire în sufletul copilului*”⁴⁶.

Satul este, așadar, această lume cosmocentrică închisă, în care omul trăiește la granița dintre fabulos și real, îmbibat de imaginarul mitic. El devine receptorul unor viziuni mitologice specifice, generate permanent de trăirea autentică în acest spațiu. Este mediul formativ fundamental înțesat de locuri magice și mitice, care primesc o funcție ontologică și înlesnitorul prin excelență al comunicării cu cosmosul. O lume misterioasă în care experiențele reale se împletesc într-o deplină armonie cu cele fantastice, „*lucrurile își prelungesc indefinit semnificațiile, făpturile se metamorfozează, totul provoacă și menține uimirea*”⁴⁷. Omul satului, spune Blaga, „*întrucât izbutește să se mențină pe linia de apogeu, genială, a copilăriei, trăiește din întregul unei lumi - pentru acest întreg; el se găsește în raport de supremă intimitate cu totalul și într-un neîntrerupt schimb reciproc de taine și revelații cu acesta*”⁴⁸, în timp ce omul de la oraș, căruia posibilitățile de dezvoltare îi sunt retezate de o copilărie trăită în nesiguranță și într-un orizont mult mai limitat și constrâns, pretins de normele civilizației, „*nu face personal niciodată experiența vie a lumii ca totalitate, adică o experiență muiată în perspective dincolo de imediat și de sensibil [...] la oraș copilăria n-are apogeu*”⁴⁹.

Satul românesc este „*creatorul și păstrătorul culturii populare, purtătorul matricei noastre stilistice*”⁵⁰ și capătă o importanță deosebită considerat „*vatră etnică și tezaur al culturii noastre minore*”⁵¹.

„*Satul este văzut ca o patrie a copilăriei și o formă încremenită a vieții și a istoriei, cu o lume a lui unică și metafizic mântuitoare*”⁵², afirmă Melania Livadă, această matcă stilistică permanent generatoare de energii creatoare, parte integrantă a culturii noastre minore, datorită căruia Lucian Blaga ajunge la ideea *spațiului mioritic*. În teoria asupra orizonturilor spațiale, scriitorul român utilizează demersurile realizate de morfologii culturii (nume ca al lui Spengler

⁴⁴ Lucian Blaga, *Elogiul satului românesc*, ed. cit., p. 6.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 5.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 4.

⁴⁷ George Gană, *op. cit.*, p.10.

⁴⁸ Lucian Blaga, *Elogiul satului românesc*, ed. cit., p. 8.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 6.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 12.

⁵¹ Melania Livadă, *Inițiere în poezia lui L. Blaga*, Editura Cartea Românească, București, 1974, p. 92.

⁵² Melania Livadă, *op. cit.*, p. 93.

sau Frobenius sunt utilizate mereu de scriitor)⁵³ și istorici ai artelor (Riegl, Worrigen)⁵⁴, dar introduce inconștientul în această ecuație. Inconștientul care este departe de a fi haotic, după cum susțin psihanaliștii, este numit de Blaga „cosmotic” (un termen inventat ca să-l definească), datorită configurației asemănătoare cu a unui cosmos cu propriile-i legi și conținuturi. Sondarea „celuilalt tărâm” aduce la suprafață o viziune nouă, diferită de cea a psihanaliștilor și a romanticilor, care potrivit lui Blaga nu s-au avântat până la adâncimile necesare înțelegerii depline. Reconfigurând inconștientul, scriitorul neagă caracterul de receptor al „deșeurilor” trimise de conștiință și îl investește cu orizonturi proprii, forme, categorii și atitudini, ce alcătuiesc o lume psihică complexă și cu autonomie proprie.

Încă din copilărie i se transmite zestrea spiritualității populare care-l va însoți apoi întreaga sa existență. Copilăria sa la sat a fost experiența vie a unui loc magic în care hotarele nu aveau nimic de-a face cu granițele reale pentru că cerul și pământul erau unite prin fire misterioase care permiteau puterilor nevăzute, stihilor, să coboare și să-și găsească întrupare în sufletul copilului: „Satul era pentru mine o zonă de minunate interferențe: aici realitatea cu temeiurile ei palpabile se întâlnea cu povestea și cu mitologia biblică ce-și aveau și ele certitudinile lor. Îngerii și Tartorul dracilor cu puii săi negri, erau pentru mine ființe ce populau însăși lumea satului”⁵⁵.

Lancrămul, situat în depresiunea dintre munții Sebeșului, este satul „*ales ca prag de lume*”, cu împrejurimi de deal și vale – un veritabil model de plai. Aici Blaga și-a petrecut anii copilăriei, care l-au dus la convingerea că „*veșnicia s-a născut la sat*”. Morbul filosofic și spiritul cărturăresc în care a crescut și-au pus amprenta asupra tânărului Blaga. Deși tatăl său era preot, avea mai degrabă o pasiune pentru autorii germani, iar mama, gospodină conștiincioasă, era întruparea vie a tradițiilor și a duhului folcloric.

În spațiul mitic al satului, Blaga trăiește cuprins de „*sentimentul misterului cosmic*”⁵⁶, un sentiment pentru magicul lumii înconjurătoare pe care o presimțea populată de fapturi miraculoase și puteri nevăzute: „*Bănuiam sub scoarța castanului lăcașul unui duh legat în chip misterios de destinul casei și al familiei*”⁵⁷. Elogiul pe care Blaga îl va aduce mai târziu magicului, căruia îi revine funcția supremă de menținere în orizontul misterelor, își are rădăcinile în experiențele vii trăite în copilărie. Dacă Blaga gândește magic este pentru că în copilăria lui de la sat, oamenii erau pătrunși de această mentalitate pe care o aplicau în legătură cu evenimentele misterioase din realitatea imediată. Astfel din episodul câinelui turbat care mușcă un copil, se naște un mit în mentalitatea populară, un mit al turbării: „*dar cel puțin se făcea că înțelegeam și eu ceva. Câinele turbat lasă așadar în rană niște căței mici, aproape nevăzuți – de aceea turbează cei mușcați!*”⁵⁸.

⁵³ Morfologii culturii, în special Frobenius, întemeietorul acestei discipline, consideră sentimentul spațial „factor generator de cultură”, pornind de la conținutul legendelor, poeziilor epice, viziunilor cosmogonice arhaice, consideră cultura „un organism independent, mai presus de oameni” Culturile au câte-un spațiu simbol, reprezentativ și determinant. Astfel, Frobenius vorbește despre cultura etiopă și hamită, determinând ca simbol spațiul-peșteră, respectiv spațiul infinit, nelimitat. Spengler a dezvoltat concepția fundamentală despre cultură a lui Frobenius și s-a ocupat de culturile antică, occidentală, arabă, egipteană, chineză, rusească, corelându-le ca simboluri corpul izolat, infinitul tridimensional, peștera (bolta), drumul labirintic, drumul în natură, planul nemărginit.

⁵⁴ Istoricii artelor au pornit de la tratarea spațiului în arhitectură, astfel Riegl a atribuit sufletului egiptean un fel de „sfială de spațiu”, sentiment care definește arhitectura egipteană, ajungând astfel la două forme pozitivă și negativă, cea din urmă fiind cea caracteristică egiptenilor.

⁵⁵ L. Blaga, *Hronicul și cântecul vârstelor*, Opere 6, Ediție îngrijită de Dorli Blaga, Ed. Minerva, Buc. 1979, p. 29.

⁵⁶ G. Gană, op. cit., p. 8.

⁵⁷ L. Blaga, *Hronicul și cântecul vârstelor*, ed. cit., p.14.

⁵⁸ L. Blaga, *Hronicul și cântecul vârstelor*, ed. cit., p. 24.

Începuturile pecetluite sub zodia unei tăceri misterioase, cât și prima meditație asupra morții, sunt amintiri vii pe care le va stiliza ulterior în opera lui (*Autoportret, Gândurile unui mort*). Această copilărie a fabulosului a contribuit într-un mod esențial în destinul creator al poetului, prin dezvoltarea sensibilității la cosmos și convingerea că este posibilă o existență integrată în ritmul vital al cosmosului. Descoperirea satului cu împrejurimile lui: muntele, câmpul, văile îi adâncesc sentimentul unei lumi miraculoase pline de spații privilegiate: „*Muntele era înaltul și adâncul*”⁵⁹ și îi dau impresia transcenderii într-o lume tainică, într-un spațiu și un timp mitice.

O dată cu începerea școlii gimnaziale din Sebeș-Alba, mărturisește că trebuia să „*îndure un urât fără nume*”⁶⁰, prin despărțire necesară de mediul care-i alimenta curiozitatea și-i stârnea mirarea, de satul natal – matca magică a copilăriei. Astfel evadează săptămânal pentru a ajunge la vatra părintească.

Această primă lume a fabulosului va avea un rol nebănuit pentru poetul care o va cânta apoi în toate cântecele vârstei, cu melancolia alungatului din paradisul originar. Acest prim univers îl va însoți ca o *prezență nemuritoare* și „*va face din el nucleul universului său poetic, ridicând componentele lui la semnificația ontologică de spații paradisiace și de mari simboluri lirice*”⁶¹.

Tot o nostalgie fără margini l-a cuprins și la plecarea spre Brașov, unde avea să urmeze cursurile liceului Șaguna: „*N-am să mai văd pe mama și pe tata un an întreg. Ce leac voi găsi acestui gol? Mă simțeam destrămat prin toată depărtarea, între locul unde stăm și locul de unde pornisem*”⁶².

În timpul liceului trimite texte la diferite reviste culturale, însă primele încercări nu îi sunt luate în seamă, așa că folosește un pseudonim. De abia în 1910, revista *Românul* din Arad îi publică prima poezie, după refuzul revistei *Luceafărul* motivat de folosirea versurilor albe. După susținerea diplomei de bacalaureat se întoarce la Sebeș, unde se înființa o trupă de teatru românească. În această perioadă i se dezvoltă pasiunea pentru teatru și trăiește alături de tinerii actori emoția repetițiilor. Însă spectacolele nu au mai apucat să vadă scena, întrerupte brutal de glasul istoriei pe cale să se afirme.

În 1914, anul începerii primului război mondial, tânărul Blaga se înscrie la Seminarul de la Sibiu, nu din vocație adevărată, ci mai mult pentru a evita încorporarea în armata austro-ungară și cu speranța la o viitoare bursă. Izbucnirea războiului îi produce importante schimbări sufletești: naște în sufletul său sentimentul național amestecat cu un soi de entuziasm izvorât din speranța întregirii naționale: „*găseam din alt punct de vedere că istoria ne ieșea prielnică în întâmpinare*”⁶³. În același timp, resimte adânc teribilul și oroarea războiului. Metoda evadării a fost din ce în ce mai des pusă în practică, o evadare în sine însuși, în „*desigurile sale lăuntrice*”, prin care s-a materializat vocația lui creatoare.

În vara anului 1916 pleacă la Viena împreună cu fratele său pentru câteva săptămâni. Vitalitatea unui oraș european, contactul viu cu arta și atmosfera studentască vieneză îl cuceresc. Prin intermediul unor broșuri ajunge să cunoască arta nouă de care e plăcut surprins, găsind în inovațiile expresionismului câte ceva din propriile sale convingeri, dar sesizează în același timp și inadvertența dintre teorie și practică la expresioniști: „*Pledoariile nu mi se păreau deloc ezoterice. Dimpotrivă, le găseam foarte clare, iar tezele enunțate aveau pentru mine evidența străvezie a unor axiome. Prea puțin convingătoare și catastrofal alese erau însă, exemplele*

⁵⁹ L. Blaga, *Hronicul și cântecul vârstelor*, ed. cit., p. 43.

⁶⁰ Melania Livadă, *op. cit.*, p.92.

⁶¹ George Gană, *op. cit.*, p. 32.

⁶² L. Blaga, *Hronicul și cântecul vârstelor*, ed. cit., p. 73.

⁶³ *Ibidem.*, p. 163.

destinate să illustreze tezele”⁶⁴. Însă o dată cu intrarea României în război, primește autorizația pentru a pleca la Viena unde începe studiile universitare. Mediul vienez i-a prilejuit întâlnirea cu Cornelia Brediceanu, la care va aprecia prospețimea și rafinamentul literar și care va acționa asupra sa ca un „factor catalizator al debutului său liric”⁶⁵. În același timp, contactul cu arta noii generații, îl va determina pe Blaga la un proces de autoconstituire, sub forma „unui apel la propria fire” care va duce la „o nouă direcție «expresionistă» ce depășește rigorile formative ale canonului german sau vienez și care impune, într-o manieră originală, un expresionism «îmblânzit», umanizat, sincron cu toate timpurile”⁶⁶, la noul stil.

O dată cu noua generație care se afirmă în mediul vienez, devenit centru al modernității, la sfârșitul secolului al XIX și începutul secolului XX, concretizată în grupuri ca *Jung Wien* și *Wiener Seccesion*, se produce o răsturnare a ideilor fundamentale în artă. Expresioniștii reinvestesc gândirea lui Nietzsche care le insuflă dorința pentru noul om și denunță mimesisul tradiției burgheze. Se naște un sentiment agonice al sfârșitului care duce la o subiectivitate împinsă până la extreme într-un strigăt de disperare și având conștiința unei crize acute, „criza unei generații a cărei afirmare a coincis cu criza socială ce avea să culmineze cu primul război mondial”⁶⁷.

Blaga, care va alege să trăiască în liniște absolutul, va găsi confluente cu sentimentul cosmic teoretizat de expresioniști, cu sensibilitatea metafizică și aspirația de comunicare cu universul și profunzimile lui, *marele tot* care cuprinde totul. Va resimți în perspectivă ontologică criza omului, accentuându-i dimensiunea dramatică a existenței. Însă, în esență va respinge această mișcare și va depăși această expresie dusă la extrem a individualității expresioniste. El nu va înceta să caute adevărata comoară în pământul natal „până dă de stele”, trăind „sentimentul angoasant al agresiunii modernității asupra «permanenței matriciale»”⁶⁸.

Despărțirea de țărâmul natal îi va accentua din ce în ce mai tare sentimentul de rădăcină de patria-mumă, respingând în esență expresionismul prea violent pentru firea poetului, în favoarea unei arte noi stihiale, o „artă a năzuinței spre absolut”, o sinteză fericită între elemente moderne și fondul arhaic cu valențe mitice, întoarcerea la originile primare. Afirmă acest lucru în interviul acordat lui Ion Valerian, mărturisindu-și intimitatea cu fondul primitiv, spune că „adevăratul filon poetic nu l-am găsit decât la întoarcerea în țară, când pe deasupra crustei de studiu formată la nemți, a inundat fondul băștinaș al ființei mele”⁶⁹. Blaga neagă influența directă expresionistă, iar legăturile ar putea să meargă doar „până la un punct”. Este vorba de o „modernitate recuperatoare în termenii paradoxului, o modernitate atipică ce dispune mereu de două fețe suprapuse: un fond matricial, al permanenței tradiționale, dublat de o formă poetică și de o conștiință modernă”⁷⁰. În același interviu, Blaga vorbește despre un „tradiționalism metafizic” care „reînnoiește o legătură cu fondul nostru primitiv, nealterat nici de romantism, nici de naturalism, nici de simbolism”⁷¹, un tradiționalism sui generis pe care îl vede și în realizările lui Brâncuși.

Sfârșitul perioadei vieneze stă sub semnul debutului liric, prin intervenția Corneliiei Brediceanu care îi trimite în secret manuscrisul lui Sextil Pușcariu. Având aprecierile încurajatoare ale acestuia, la întoarcerea în țară, în 1919 publică *Poemele luminii* și prima carte de aforisme *Pietre pentru templul meu*, iar în 1920 obține titlul de doctor în filosofie la

⁶⁴ Ibidem, p. 167.

⁶⁵ Florin Oprescu, *Model și cataliză în lirica românească modernă*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007, p.15.

⁶⁶ Ibidem, p.17.

⁶⁷ G. Gană, op. cit., p. 34.

⁶⁸ F. Oprescu, op. cit., p. 18.

⁶⁹ Ion Valerian, *Cu scriitorii prin veac*, Editura pentru literatură, București, 1967, p. 55.

⁷⁰ F. Oprescu, op. cit. p. 59.

⁷¹ Ibidem, p. 57.

Universitatea din Viena. Volumele au parte de o receptare favorabilă, Tudor Vianu mărturisind că poezia lui Blaga apărea „*ca un dar răsărit pe neașteptate; nimic n-o pregătise și nimic n-ar fi putut-o presimți*”⁷²

Întors în țară se stabilește în Cluj și începe o intensă activitate publicistică, colaborând cu diverse reviste din toată țara. Este perioada legăturilor cu *Gândirea*.

În 1939 i se oferă postul de profesor la Universitatea din Cluj, prilej cu care ține binecunoscutul discurs de recepție: *Elogiul satului românesc*. După Dictatul de la Viena din 1940, când Universitatea se mută la Sibiu, Blaga participă la ședințele cerchiștilor, foștii lui studenți. Relațiile cu aceștia sunt destul de controversate din pricina unei proaste receptări și înțelegeri a „*mioritismului*” blagian, deși unii ca I. Negoitescu, Șt. Aug. Doinaș înțeleg această dimensiune a filosofiei lui Blaga, care, în fond, nu a dorit și nu a exprimat niciodată dorința unui conservatorism literar care să stagneze evoluția artei.

Am încercat să sintetizăm felul în care a văzut și a înțeles Blaga fondul autohton în diferite ipostaze. Ca filosof al culturii, cultura populară și satul capătă o valență deosebită, reprezentând cultura minoră care ne va înlesni drumul spre cea majoră ca matcă a spiritualității autohtone. Întâlnirea cu expresionismul în contextul războiului care a accentuat o criză existențială, este de o importanță majoră deoarece a dus la o modernitate ieșită din tipare, sporindu-i crezul într-un fond arhaic, „*matricial*”. Perioada gândiristă a însemnat publicarea multor articolele, prin ele exprimându-și direct poziția distinctă în fața tradiționalismului pășunist și a ortodoxismului exclusivist, iar „*tradiționalismul metafizic*” la care a ajuns mai târziu a fost rezultatul rodnic a mai multor experiențe decisive pentru devenirea sa poetică.

Configurând unele coordonate ce țin ce contextul epocii sale, de peisajul literar în care scriitorul s-a afirmat, prin consistența și profunzimea unei opere ce a ales să meargă, nu împotriva, ci în altă direcție decât a curentelor ce se afirmă tot mai puternic, am dorit să evidențiem marea realizare a lui Lucian Blaga: o sinteză armonioasă și cu totul înnoitoare între elementele modernității și un tradiționalism viu și dinamic, extras direct din sevele culturii populare.

⁷² Tudor Vianu, *Scriitori români III*, Editura Minerva, București, 1971, p. 339-340.

Secțiunea II.

CREAȚIE LITERARĂ

– elevi și profesori

*Motto: „Un vâl de nepătruns ascunde veșnicul în beznă.
Nu-l vede nimeni, nimeni
și totuși află-n fiecare”
(Lucian Blaga)*

Departe de sat... /Apusul azuriu/ Zori de toamnă/ Mitul frunzelor ce cad/Prezent etern

*Elevă Ghișa Ștefania-Maria
Prof. îndrumător Busuioc Carmen
Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia*

DEPARTE DE SAT...

Se lasă ceață grea peste pădure,
Așa adoarme chipul tău în ochii mei,
printre câmpii născute-n primăvară,
și-adânci neguri pierdute-n nopți târzii...
Îngân-un cânt pierdut, cu buzele-obosite,
ce-mi mișcă lacrimi împietrite-n ochi.

Dansez apoi prin trunchiuri veștejite
și simt cum frageda iarbă prinde colț.
Fac cercuri tot mai mici cu pasu-mi verde,
O lume-ntreagă-ncerc să o dobor,
să-i dau un nume scufundând-o-n lacuri
cu stele strajă recitând condacuri
în slava viselor ce mor...
M-așez ușor lângă lacul vieții
Și mă cuprinde somnul incolor.

Prin ceață iar se pierde ceva nedeslușit,
dar nu e ceața nopții cea care m-a stârnit,
ci aburul născut din lacrima prelinsă
pe-obrazu-mi de gânduri deșarte rănit...

ZORI DE TOAMNĂ

Cade frunza de sub zborul
său grăbit, în plină vară,
Stă copacul, gânditorul:

„De ce iară?!”
Nu e toamnă, nu-i afară,
E-năuntru, în cămară,
în suflet, în amorțire
se ascunde în neștire.

Nu o simt, dar simt cum parcă
tremură ceva ascuns
sub lumina orbitoare,
în ungherul nepătruns.

Simte și ea parcă durerea
luminii de viață plină,
când se-mpărăștie și suspină,
Semn al toamnei ce va să vină.

APUSUL AZURIU

... a trecut apusul azuriu,
Cântecul florilor e tot ce mai știu...
Din cer lumina ți-ai trimis-o încet,
nu mai e loc de vreun regret,
totul în jur amortind
când Lumina, în suflet coborând
a deschis poarta tainelor de demult,
iar suflet și simțire vibrează-n același gând.
...a trecut apusul azuriu
și fără nicio lacrimă de sânge
pomii, străjeri ai vieții,
uită ce-nseamnă a plânge.
Iar dealuri urcă și câmpii coboară
vântul, lanul auriu alintând...
A fi noapte nu înseamnă a fi târziu.
...a trecut apusul azuriu.

MITUL FRUNZELOR CE CAD

Cum lumina ta pe cer s-a micșorat
și flori și frunze-au început să cadă,
dar nu cădeau de dorul tău,
cădeau, crezând că te salvează...
Credeau că jertfa lor e seva vieții
și tu te vei putea-ntări cu ea.

Știau că parfumul lor, trecut ție, e iubirea
pe care-o vei arunca iar pe pământ,
iar verdele fraged, nemurirea,
puterea ce te va roti iar peste câmp...

La fiecare strop de viață ce vărsau,
pe-altarul vieții, pentru-o nouă viață,
păreau că-ncearcă-a face soarele făr' de apus,
să-nnoade firul ce părea că se dezleagă
și cu el lumea toată...

Din foșnetul lor pe pământul umed,

de-atâtea suferințe și visări brăzdat,
 Parcă se desprindea un cântec edenic,
de pe vremea când lumii nume nu s-a dat...

Văzduhul îngâna:
„Boare verde-privirea ta,
Perla mării-soarta tuturor,
Lumina lui-mângâierea plaiului,
Razele lui-obârșia dorului.

Pe când pământul vei lăsa
Iubirea-n lacrimi se va preschimba,
ce vor îneca întregul tărâm...

doar ape-nvolburate rămân.

Pe când pământul vei lăsa
Nemurirea sfârșitul îl va-mbrățișa
și tot ce-odat-a fost cânt
se va pierde-n rotiri de vânt

doar suflu sfânt peste-al învierii mormânt!”

*

Întocmai cum eterna flacără, odată,
 s-a stins doar când cetatea a apus,
Așa și pământul s-ar fi prăpădit, îndată
ce lumina Soarelui pe cer n-ar mai fi curs.

 Și ele-au înțeles prea-bine-a lumii taină,
Cum totul de fire roșii e străpuns,
ce leagă șarpele de lună
și natura de astrul luminos de sus...

PREZENT ETERN

Hai, să mergem la izvorul unde totul e știut, Să-nvățăm de-acea iubire ce se naște din apus,
să pătrundem taina firii
ce despică cer în două,
lumea-n ceas și vis o-mparte
și unește vieți cu moarte.

*

Vâslind cu-aripi și pene
printre valorile perene,
 În mijloc de mare-am ajuns,
 pe-unde timpul n-a trecut,
Iar cărări nu s-au arătat
fiindcă pasul nu s-a inventat.

Vremea stă închisă
în mrejele luminii,
ce leagă origini de sfârșit
într-un prezent înmărmurit.

Dar dintr-odat, o zdruncinare,
iar dinspre stânga
se naște-un ocean.
Nu e de limpezi cristale,
dar naște lumi, noian.
Valurile-i nu-n amorf te cobor,
ci într-o altă împlinire a dulcelui tău dor.

E sora luminii ce cu lancea-i
despică orice adevăr
și umbră-i creează oricărui număr.
Pe-unde sclipire-a fost odat
Acum neantul locul i-a luat,
Neant ce fuge de orbire,
De a Soarelui iubire.

Ce azi numim noi „Lume,” așa s-a zămislit,
din rotiri, pe care drum de raze le-a descris.

*

Din eoni ce-am contemplat,
închiși în secunda eternă,
rămas-am sus pe cerul înstelat,
ce ghidează orizontul
celor ce calea dreapt-au lepădat,
Pildă pentru nemurire,
întru veac neîmplinire...

Motto:
„Dacă dragoste nu e, nimic nu e.”
(Marin Preda)

Formular / Metaforă / Destin

Elevă Gîscă Alina
Prof. îndrumător Gorincioi Taisea
Liceul Teoretic „Pro Succes”, mun. Chișinău, Republica Moldova

FORMULAR

Lăcrimez nemurierea copilului din tine,
Unde te lupți cu marea criză de identitate,
Care necesită și e dornică de iubire.
Iar iubirea, ce o fi?
Amalgam de vise la capitolul vorbelor?
Nu, iubirea este un joc de-a poetul.

Bucuria ta,
Lacrimile noastre.
Așteptăm întâlnirea
Gata: să vină, să cadă, să umple golul...
Acolo unde curcubeul ți-a băut demult apa.

METAFORĂ

El leagă, El dezleagă
Viață fără de iubire.
El leagă, el dezleagă
Treptele Nesăbuite.

Un râu veșnic de destin
Ce se hrănește dintr-un chin.
Un chin? E prea puțin.
O mare? E prea mult.
O metaforă? E de ajuns.

DESTIN

Prizonier în cușca cu vise,
În captivitatea promisiunilor stinse.
Poet.
O rocă cu sute de fire,
Trăind singură printre trupuri

Fără o casă și o familie, ca o fiară.
Cu o inimă neadaptată la iubire,
Cu brațe fără căldură
Tăcere, mut ca o lebădă.
În loc de sânge - apă rece.
În loc de liniște - strigăte.
El este Virgulă și tot el este Punct.

Motto: „Dacă nu există ferestre, ele trebuie inventate”

Obscur/Proto sentimente/Campanie de luptă/ De-a mama/ Autoportret

Elev: *Balea Silviu Cristian*

Prof. *Mischie Luminița*

Colegiul Național „Nicolae Grigorescu” Câmpina, județul Prahova,

OBSCUR

Învățăm să ne plângem,
din ce în ce mai mici fiind,
că purtam o greutate imensă.

tiptil, tiptil,
mergem prin zăpada ninsă
și obosim.

de atâta vreme,
psihotic râdem
și ne conformăm.

pe acest altar,
unde te-am așezat,
nu mai e loc pentru lumină.

în sfârșit au sosit hoții,
au furat ce era al lor,
iar pe mine m-au ocolit.

am sugrumat frigul,
ce dulce foc,
eu încă tai lemne.

haotic coboară la vale,
pietroi ce se-ngroapă-n pământ,
apa oprește în cale, un ultim cuvânt.

PROTO SENTIMENTE

Vedeți voi
consider poezia ca fiind
forma primară de exprimare,
piatra care șlefuieste piatra,
pământul care se crapă fără apă,
îndrăgostindu-mă,
de fiecare data,

încă o dată
tradez poezia
pentru încă o femeie
pentru coapsele calde,
pentru părul negru,
ochii plânși,
și buzele uscate
trădez forma primară de iubire.

CAMPANIE DE LUPTA

este primul teritoriu cucerit,
de noi dușmanii,
ce am cazut în capcană,
pe un câmp minat.

iarba arsă
se sfărâmă în pumnii mei,
pentru a vedea ceilalți
că puterea e în mâinile mele.

caii o mănâncă.
care cai?
aceiași cai scăpați
de tatăl domnului David.

La pas poetul înainte se duce
Adus de spinare de-a-ntregul.
Stâng!
Drept!
Mărșăluiește!
Lasă scrisul de-o parte,
Ține arma în mâini.

amintirile lui Luca de la Odessa,
amintiri bătrâne,
acoperite cu țărână, sânge și oase.

DE-A MAMA

Brusc cerul arată mult mai frumos
norii negrii se deosebesc
asemeni unei mase de plumb.

Mi-am imaginat că te-am iubit
și a fost foarte frumos.
ca o sfântă vineri

aplecată în față de griji,
ca o mare de raze
înăbușită în foc.

ÎN TRAMVAI,

sub ochii mei,
oamenii se descompun de la o privire la alta.
Iar eu îmi gasesc jumătatea,
pierdută în contabilitatea unor secunde.
le adună,
le scade,
le face pe toate grămadă,
iar eu suparat
în fața scării de bloc,
mă liniștesc,
 ipohondru,
îmi spun ca peste încă o zi,
peste încă un drum de trei ore,
va fi vineri seara,
eu nu voi mai fi singur,
și voi învăța să mă iubesc pe mine
din iubirile pe care nu mai doresc să le cunosc.

AUTOPORTRET

Ca o buză desprinsă de gură.
Ca un deget rămas fără mână.
Ca o mână ce se întinde către picior.
Ca un picior ce se caută de unghii.
Ca o unghie prinsă-ntr-un dinte.
Ca o pereche de dinți rămasă-ntr-un măr.

un măr plin de viermi
ca o inimă gheunoasă.

Printr-o cădere ca o îmbrățișare desfăcută.
Printr-un șarpe ca un corp dezvelit.
Printr-o coastă ca coapsă fragedă.
Printr-un sabie ca o lovitură de cuțit.

 prin buze aspre,
prin degete boante,
prin păr ofilit,
prin amăgire de timp.

Motto:

“Poezia e un veșmânt în care ne îmbrăcăm iubirea și moartea ”
(Lucian Blaga)

Dor de dor

*elevă Moraru Magdalena,
Liceul Teoretic Ștefănești, r-nul Florești
Republica Moldova
Profesor îndrumător Balan Parascovia*

E Amurg de toamnă. Am hotărât să mă plimb pe Drumuri. Pe drumurile de Sat natal. În care am simțit *Păsarea sfântă* a Amintirilor din *Copilăria mea*. Deodată aud un glas lăuntric care Din adânc m-a întrebat *Vei plânge mult ori vei zâmbi?... Și-atunci am zis Că vreau să joc să uit de Gândurile unui mort*. Să simt *Iubire*, călcând în *Versuri scrise în frunze uscate de vie*. Mergând pe drum am întâlnit *Trei Fețe*. Unul era *Meșterul Manole*, iar ceilalți doi *Noi, cântăreți pletosi*. Au spus că e semn bun, că ne-am întâlnit pe *Drumul Sfântului*, de acolo *Toate drumurile duc*, sus în munți *La Mănăstire*. Călcăm încet *Pământul* și ascultam *Cântarea vântului*, până-n munți la Mănăstire. Ajuns un Călugăr bătrân îmi șoptește din prag, *Bunăvestire*. Atunci *Am înțeles păcatul ce apasă peste casa mea, un Paradis în destrămare*. [...]

“Dor de dor”

Că-i călător
Prin poeme de amor.

Prin “Poemele luminii”
Ce râvnesc la nebunie
La cumpăna de vecie.

Doru-i dor nemuritor
Paradis nemișcător
În lumina tuturor.

(creație proprie)

[...] Treaz e sufletul, chiar și atunci când Clopotul bate. Când mă apasă o *Tristețe metafizică*, în timp ce *Norul* acoperă o *Țară*, plină de *Oaspeți nepoștiți*. Cu pași domoli am sesizat că *Nu sunt singur*, sunt *În preajma strămoșilor* în *Cimitirul roman*. Îmi cad în amintire *Părinții, Domnițele* și *Răsăritul magic* de cândva. Cu *Cap aplecat* sunt *La curțile dorului*, și-mi zic în suflet *Sapă frate, sapă, sapă* și-ascultă *Cântarea vântului*. Lasă *Lacrimile* să curgă, iar inima să înflorească ca *Florile de maci*. Și, totuși, acesta este un *Destin*, ca în *Balada fiului pierdut*. Am ajuns la *Vârsta de fier* și am sesizat că nu-i o cale de *Întoarcere*. Și simt că după toate se va lăsa liniștea căci „Nesfârșit e dorul-dor./ Bate-n valea tuturor.” (Dorul-dor)

Închinare lui Blaga/ Trei slove trăite din greu/ Moștenire

*Elevă: Bejenari Valeria
Liceul Teoretic „Constantin Stere” Soroca, Republica Moldova
Profesor îndrumător: Craveț Suzana*

ÎNCHINARE LUI BLAGA

Licăr de lumină,
Un untelemn la răni,
Ca un cântec de biruință
I s-au ivit din beznă,
Ca o apă curgătoare
Nostalgie tulburătoare...
Binecuvântată-ți este slova,
Limpede ca lacrima,
Arzătoare e ca flacăra,
Gândită pe-ndelete,
Auzită peste secole.

TREI SLOVE TRĂITE DIN GREU

Mut ca lebăda fusese,
Mut ca lebăd-a rămas.
Și-n slova lui cea dragă
Dat-a frământării Sale glas.

Cuvinte-amestecate-n gură,
Latente zbuciume mereu,
Înșirate-n foaia albă
Trei slove trăite din greu.

E atâta liniște și se pare
Că se izbesc de geam razele de lună
Și-n acea liniște apare
Un glas străin ca o furtună.

O biată slovă spune ne-ncetat:
Veșnicia s-a născut la sat!
Și sufletul acolo-l mântuiești,
Și admirând natura nicicând nu obosești!

I-ar fi fost viața grea de tot
Și amară ca pelinul,
De nu gustase ei în doi
Miere amestecată cu veninul.

Și cât n-ar vrea ca umbra lor
Să împresoare-n lume norii,
Sunt numai ei în doi, mereu în doi
Slova cu pana-n umbra serii.

MOȘTENIRE

„Mugurii”, „Dorul”, „Trei fețe”
„Pan”, „În lan”, „Melancolie”,
„Eva”, „Ghimpii”, Izvorul nopții”,
Uite-o-ntreagă avuție!

Ne-a lăsat-o cu ardoare
Și cu mare bucurie
Să citească fiecare
Ce a fost și ce-o să fie.

Numai unul dânsul știe
Cât nesomn și nostalgie
Încăpură deodată
Într-o rugă poezie.
A trudit-o, a visat-o,
A trăit-o-adeseori
Ca să nu uităm vreodată
Gândul, susurul de dor.

*Motto: Nu te considera artist mai înainte de a te considera om,
fiindcă nici aurul nu se consideră înel înainte de fi prelucrat.*

Liniștea de-apoi/ De-ale jurnalului/ Unde-mi ești?/ Unde-mi ești?

*Elevă Vilcan Cristina-Elena,
Liceul Teoretic „O.C. Tăslăuanu” Toplița
Prof. îndrumător Csiki Luminița-Maria*

LINIȘTEA DE-APOI

Printre scaieți și flori uscate
Cu umbre-n dedesubtul lor,
Liniștea murmură în cor
Și-auzi doar strigăte prin șoapte...

Ca un ecou nemuritor.

Pe locuri reci, pietrificate,
Ce-ascund mai mult de-un singur dor,
Se-așterne-un val mântuitor
Ce suflelele le răzbate...

În cel dintâi și ultim somn.

Locașu-i plin de lemn și cărămidă
Ce nu te lasă nici măcar s-ascuți,
Poemul recitat în cinstea celor muți,
Priviți acum printr-o perdea rigidă...
De țarină, flori albe și posmagi căzuți.
Pașii se-aud mult prea ușor
Ca cineva să îi audă,
Căci alții au pășit cu trudă,
Înaintând fără umor...

Spre un sfârșit de viață crudă.

DE-ALE JURNALULUI

Cercei de pleu și-un Tedi-n mână
Aveam când noi ne-am întâlnit,
În zi de joi lâng-o fântână
Când aveam WI-FI-ul pornit.
Și te-am recunoscut de-ndată,

Te-aveam pe Facebook de o vreme,
Brunet, înalt, cu fruntea lată,
Stăteai pe bancă cu o bere.

M-ai prins de șold ca abordare
Și m-am trezit că ne plimbam
Vorbind subiecte de-o amploare
De nici noi nu le-nțelegeam.
Și cum bătea cerul a seară
Ne-am luat de mână și-am intrat
La o terasă lângă gară,
Credeai că-i loc mai cizelat.

Acum, după un an jumate,
Cu-n Opel Astra G pe câmp,
Cu hainele pe bord lăsate,
Zâmbești din ce în ce mai tâmp.
Tu știi că-s pusă iar pe ceartă,
Dar mă săruți ca un puștan,
Păcat că bateria-i moartă
Ca să postezi pe Intagram.

UNDE-MI EȘTI?

Așteptând să mă suni mă plimbam prin oraș,
Era frig, înghețam și-aveam tenișii uzi,
Dar de-un an m-amăgeai că nu mai ești laș,
Că treci de rușine, că vrei să m-auzi.

Speram să ajung cu tălpii în întregi,
Semnal de internet prindeam, dar cu greu,
Minute n-aveam și voiam să-nțelegi
Că online n-apăream cum eram mai mereu.

O postare sau două mi-apărură în feed
Și lumea posta cerul roz de apus,
Am vrut să te văd, dar am dat de un zid:
Că nu apăreai, nici hashtag n-ai pus.

Dibuiam după tine cu netul meu slab,
Dar nu te găseam niciunde, nicicum,
Mulțumită eram de-un mesaj bisilab
Decât de-al tău block primit chiar în drum.

TE-AM CUNOSCUȚ...

Croiește-mi drum spre tine,
Necunoscut de lume,
Dar cunoscut de mine
Și de-ale tale urme.

Coase-mi speranțe albe,
Cu tot ce poți gândi,
Să n-am doar vise oarbe
Și să te pot privi.

Nu te uita-mprejur
Gândind că nu e nimeni,
Uitându-te-n trecut...
Mă poți avea pe mine.

Daca-i afla curând
Acel ceva pierdut,
Pe mine m-aș uita...
Pe tine nu te uit.

Raiul si iadul/ Iubirea și frica

*Pricopie Eduard
Colegiul Național „Ion Kalinderu” Bușteni, Prahova
Prof. îndrumător Stanciu Ana*

RAIUL ȘI IADUL

Aceste cuvinte toți le știm
De ele vorbim, de ele auzim,
Rai și iad, iad și rai
În care tu o să stai?

Omul, de când s-a născut
Într-un război nevăzut ,
Luptă... ca oricare
Fiindcă e o miza mare.

Tot timpul vieții lui
Trebuie să se formeze,
Pentru că, după ce moare
În una o să vieze.

Dac-a ascultat de diavol
De-a făcut "drumul ușor",
Se duce în iad, săracul
Suferind... în veci vecilor.

De-ascultă pe Dumnezeu
Și "drumul strâmt" străbate,
După moarte, acolo-n Rai
Stă în locuri minunate.

Și mă-ntreb dintr-o dată:
Două locuri? Nu-nțeleg!
Nu există altă cale
Din astea eu s-aleg?

Și devin așa confuz
Nu știu dacă mai e bine,
Însă Domnul știe toate
Răspunsul de sus îmi vine.

Omul din această lume
Alege ceea ce-i place,
El singur, alege dacă
Bine sau rău face.

De faci păcat în astă lume
Cel rău te-a învățat,
Trăind... iluzie frumoasă
Cât pe pământ ai stat.

Și urcând spre Dumnezeu
Omul se dezmeticește,
Faptele ușor, ușor
Singur și le amintește.

Și-și dă seama c-a greșit
Și mult se mai căiește,
Să revină înspre bine
Tare mult își mai dorește.

Ai o viață pe pământ
Domnul, îndeamnă să faci bine
Fiindcă te dorește-n rai
La tine așa mult ține.

Fă ce-nvață Dumnezeu
Roagă pe Hristos,
Pentru că în viață asta
Să îți fie de folos.

Pentru ca, apoi, creștine
Raiul, tu să-l vezi,
Hai, c-am început și eu
Hai, nu-ncepi că să lucrezi?

IUBIREA SI FRICA

Sunt două sentimente
Ce le avem toți,
Ce influențează
Pe vii și pe morți.

Unul e iubire
Iar celălalt frică,
Primul face bine
Iar ultimul strică.

Haideți să vă spun
O... să înțelegeți,
După care, voi
Altora să spuneți.

Să vorbesc despre iubire
Sentimentul ce ne înalță,
E benefic pentru noi
Și ne dă poftă de viață.

Lumină și iubire
Asta... este Dumnezeu,
Care ne veghează
Și e lângă noi mereu.

*Motto: „Oprește, Doamne, clipa cu care măsoară eternitatea”
(Lucian Blaga)*

Dor de cer / Pagini din jurnal / Mândră țara mea

*Elevă: Spîrtic Mădălina
Liceul Teoretic „General Dragalina” Oravița, Caraș-Severin
Prof.îndrumător Ogrin Maria*

Dor de cer

Însingurată-ncet pășesc
Și-ajung în locul unde,
Când îmi simt gândurile reci
Liniștea mă cuprinde.

Ajung lângă gorunul vechi
Iar frunzele-i se clatină,
Trupu-mi zvelt s-așează-ncet
Și-mi urmează propria datină.

Privesc, prin frunza jucăușă,
La bolta cerului senin
Tresar, căci mintea mea ar vrea
În altă lume să ajung,

Să zbor fără-ncetare,
Căci viața mea se scurge-acum
Și nu mai am răbdare.
O pasăre-albă să devin.

O viață nouă de-aș primi
Departa de tot și toate,
Sufletul meu ar zbura
Din zori și până-n noapte.

Pagini din jurnal

Jurnal cu paginile albe,
Tu mă cunoști mai bine ca oricine,
M-ascuți în fiecare noapte
Sau zi, când nevoie am de tine.

Îți mărturisesc tot, fără ocolișuri,
De tine niciodată nu mă feresc,
Îmi ascuți și gânduri, și versuri,

Ce vin din sufletu-mi tineresc.
Aievea, singură mă simt pe lume
Și-atunci pe tine te zăresc,
Pătrund într-o mare fără nume,
Unde visul să mi-l îndeplinesc.

Jurnal, ce porți ascunsă-n tine
O viață simplă: viața mea,
Inima mea îți aparține
Și-n veci va rămâne așa!

Mândră țara mea

România, țară dragă și frumoasă,
Ce de mii de ani ești,
Tu mi-ești mamă, mi-ești și tată,
Și-ai crescut sute de artiști.

Arșinel, maestrul nostru,
Ne-a ncântat de-atâtea ori,
Ne-a pus un zâmbet pe față
Când era greu pentru noi.

Celebrul sculptor Brâncuși
Trăiește astăzi prin tine,
Căci tu, România mea,
Îi păstrezi opera vie.

Stefan Luchian ne-a dat
Picturi, tablouri pastelate,
Pe care noi, asemenea,
Le admirăm de-aproape.

Ne-ai oferit dintotdeauna
Oameni frumoși și de renume,
Care, prin munca lor neîncetată,
Și-au atins scopul în lume.

România, țară dragă și frumoasă,
Eu astăzi îți mulțumesc,
Că-mi ești mamă, mi-ești și tată,
Și pe toți tu ne iubești!

*MOTO: „Sapă, frate, sapă, sapă,
până când vei da de apă”
(Lucian Blaga)*

Drum spre înalt/ Astăzi/ Așa/ Doar/ Inevitabil

*Prof. Balan Pop Cornelia
Liceul Tehnologic „Unio-Traian Vuia” Satu Mare, Județul Satu Mare*

DRUM SPRE ÎNALT

Din viscol îmi fac pași
Să pot răzbi prin ghimpii trandafirilor.
Din bocet îmi fac aripi pentru vindecare.
Din trupul dureros al copacilor prea contorsionați
Îmi pribegesc în minte piramide spre rai,
Păpădii ce-și inventează zborul
La prima adiere de vânt,
Promisiuni și miere
Într-o ocnă de sare cu program prelungit,
Timide înrourări ale visurilor.

ASTĂZI

Îmi dezleg cu greu
Ramurile încâlcite ale amintirilor.

Plouă cu frunze
De toate culorile.
Cad peste mine
Și galbene și verzi și maronii.
Nu reușesc totuși să mă acopere.
Au mirosul plăcut al anilor
Ce au trecut pentru mine
Și prin mine.

Le iau în brațe,
Le scutur bine de praf,
Le privesc multă vreme:

Pentru frunze, e toamnă,
Pentru mine, la fel.

Ele și-au învățat bine lecția,
Eu nu am reușit
Încă!

Tu
Acceptă-mă așa cum sunt
Sau uită-mă precum
Nu aş fi fost!

AŞA

Dacă mi-ar muri soarele
În palmă
Remuşcări puternice mi-ar arde
Rău de tot pielea.

Lumea ar putea să dispară într-o clipă,
Iar eu, să stau să-mi plâng neputinţa,
Nu aş avea genunchi destui
Şi
Nu mi-aş putea aminti
Toate rugile.

Dumnezeu mi s-ar părea prea departe ca
Ele să ajungă până la el.

Cel mai simplu,
Cel mai comod este ca
Fiecare să rămână la locul lui:
Eu, pe pământ,
Soarele, da, soarele,
Pe cer, iar el
Să nu aibă niciodată nevoie
De niciun ajutor.
Ambulanţele, oricum,
Nu sunt pregătite pentru
Aşa ceva.

Rămâi, deci, soare,
Acolo
Unde eşti şi
Nu te mai stinge
Niciodată,
Nici măcar
În glumă!
(Vezi, tu,
În ziua de azi nu mai
E de glumit cu
Nimeni!)

Tu înalţă-te

În fiecare zi.
Eu
S-ar putea ca,
Într-o zi
Oarecare,
Să mai
Cobor
Un pic.

Așa...

DOAR

Pașii tăi,
Pașii mei,
Pașii noștri...
Pașii străzii
Înghetate de frig.
Pași ezitanți
Plini de foc, de durere.
Pași - colivie,
Pași - lumină,
Pași - nostalgii,
Pași - lumânare
Pași - magie.

Unul spre noapte,
Unul spre zi.
Pași - mori de vânt
Din file îngălbenite.

Doar
Lună și stele
Și cer...

Și umbre,
Doar
Umbre.

Pași...

INEVITABIL

Brațele umbrei tale
Mă însoțesc pretutindeni și
În fiecare clipă.
Mă cuprind abia perceptibil,

Mă răsfață,
Mă încurajează
Să nu îmi fie teamă și
Să merg înainte
Cu toate gândurile, cu
Toate întrebările mele
Rostite sau nici măcar șoptite.

Câțiva stropi de ploaie mi se
Preling pe obraji.
Sunt cumva lacrimi?
Nu.
De fapt, nu știu.

Dar ploaia sare
Să mai încurce lucrurile,
Să mai creeze o confuzie,
Să nu îmi fie mie jenă...

De fapt, și pământul are față
Plină de stropi și
Nu îi pasă de ceea ce spun
Celelalte planete.

Precum
Fulgii de zăpadă,
Picăturile de ploaie
Ținute în palmă nu durează,
Însă,
Ceea ce nu dispare este senzația
De cruntă nimicnicie:
Se strecoară mișelește printre
Brațele care mă țin acum strâns
Și exultă.

Inevitabil,
Senzația rămâne senzație,
Brațele tale dispar...

Degeaba întind
Mâna
După ele.

Chiar degeaba!

*Motto: Uitați-vă numai la Sărutul lui Brâncuși
să vedeți că îmbrățișarea este însăși poezia.
(Nichita Stănescu)*

Poemul te cunoaște pe tine, nu tu pe el

*Prof. Anușcă Adriana
Colegiul Național I.M.Clain, Blaj*

Pământ arid sub flamuri de cocori

În zbor arid, ușor învelind flamuri de cocori...
sub proprii mei pași de cenușă...
surdă sunt
la durerile acestui nesecat travaliu al meu, al lumii

Nu văd pământul...

Nu-l mai văd, nu-l mai aud, nu mai simt...
țipătul mamelor
de sub sirene încremenite ori de sub acest întunecat nor!

Nu mai clipesc
la atingerea grea a cărnii de tun..., la însângerarea zborului
Nu mai încremenesc
în fața a mii de lumi înfricoșătoare, a obsedante sirene-
asurzitoare

Uneori mai întrevăd durerea mamelor, uneori mai aud țipătul
pescărușilor, dar nu mai simt înfinitul
sau pașii de cenușă
sau căușul palmelor strigând...

Îmi vine ca o mânășă
Plânsul pentru tine,

Pământ arid, care ești surd la agonia zâmbetelor, a râsetelor,
a zborului
cu aripi albe.

Tu ești, Pământ, o mamă încremenită...
Tu, care ești o mamă în amurg – o lacrimă nevăzută șiroaie
curgând ...

Îți plângi fiii și fiicele, îți plângi zborul înecat în războiul
neamurilor...
și, pe lângă toate astea, ai încremenit în timp,
ai ridicat zborul la ceruri așteptând miracolul
iubirii...

Fluviul

Veșnicia râde în hohote plimbându-se printre morminte
Veșnicia râde haios de gândul tău nebun că rezști, că ești mai
presus
de restul sufletelor
E veșnicia însăși cea care se prăbușește în irisul tău
fulminant, tumultos, capturat de propria-i viață...

Pentru veșnicie, alături de tine, sunt alintată, sunt acaparată
de valurile de gânduri – nesăbuite uneori
De mare înțelept adeseori
Mă confrunt zilnic, chiar din minut în minut, cu propria longevitate a
stelelor
în care mă îmbrac
prin care Tu, uimit de tine însuși, te verși zglobiu în mare
sau direct în oceanul de porțelan.

Un fluviu este ca o metaforă în care
un iris plutește cântând albastru în ochiul
atins de magie,
un Fluviu atinge marea, atinge oceanul,
mângâie stelele,

Mă are pe mine în grijă ca să mă predea în siguranță
Veșniciei...

Strunele destinului

De când te știi cântă în strunele destinului
Cusut pe alocuri

Te știi cu fața ofilită, dar care zâmbește pe dinăuntru
și glasul cerului se varsă uneori peste tine...
și peste mine – noi doi fiind încrustați unul într-altul

... speranța mea este să te mai am și mâine
să mă mai călăuzești spre cuvintele grele ca trăznetul, ca
ploaia
căci zâmbetul de dinăuntru le va îmblânzi în cele din urmă

Tocmai am călcat peste propria-mi inimă și am băut din
sângele ei tot veninul
- A fost și acesta un plan al destinului –

m-am lăsat în voia lui până când uimită și sătulă de tăcere m-
am recreat

am mai băut o gură de pelin
m-am întors cu fața spre soare și am strigat

În propriile mâini îmi iau, Doamne, destinul!

Prietenul meu

cu ochii

Zâmbetul tău, îl cunosc – subtil, blând, în aceeași tonalitate

În același registru de zbor, în mare, de alint în copilărie,

Erai mereu așa.

Ochii căprui surâdeau. Iubita cea nevăzută era foarte fericită
în poemele tale, cu ochii în soare

Eram și eu împreună cu ea visând la sufletul tău călător –

Erai și pentru mine ca un dor –

speranță de inocentă ardoare,
filosofică sau chiar filosofală chemare

Puteai vorbi cu norii, cu soarele sau cu izvorul
prin ochii iubitei

înțelegeai cuvântul lui Pan

auzeai susurul din vocea mamei...

Dragostea ca și cunoașterea erau căpătâiul tău

Tu încă ești prietenul meu...

*Motto: Unii oameni cred că nu exist.../
Alții, că aș exista prea mult!*

a murit unchiul Bill... / patriotism / vârste / steag alb într-un cântec negru/colindă

*prof. Enea Gela
Liceul de Arte "Marin Sorescu"
Craiova*

a murit unchiul Bill...

și ce bărbat cuceritor a fost,
scrisa autografe direct pe cer;
oarbe la condiționări planetare,
se aliniau stelele în fața lui...

Unchiul Bill tăia stânca în cristale perfecte,
apoi le ținea pe fiecare-n palmă,
până prindeau puls și-ncepeau să zvâcnească
pe gâtul de lebadă al zilei.

Avea inimă mare, unchiul Bill,
bătea-n metonimii pentru karma poezilor din urbe;
acum, după ce nu mai este,
le-au crescut limbile crestate poezilor
și le ies din gură șerpește;
dintr-atâtea pseudonime,
nici nu mai știi pe cine saluți...

Unchiul Bill prefera aventura,
s-a dus cu intercity pân' la Paris,
a fost prima și ultima oară,
când a-ncercat să numere copacii, în mare viteză
și să se-ndrăgostească, în gândul lui, de B.B.,
înainte ca B.B. să se fi îndrăgostit de câini.

Nu s-a-ntors cu niciun suvenir,
că avem și noi Arc de Triumf,
nimeni nu trece pe sub el mai bine decât românii,
bătând pasul /pe loc;

Nici de Turnul Eiffel nu vorbea,
avem Coloana Infinitului,
încap pe ea și vulturul, și cioara,
doar un gard de aer rece îi desparte.

Ființă exotică, unchiul Bill...
până și tristețea a primit-o ca pe o rudă,

întâi în ochiul stâng, apoi în ochiul drept
și, când i s-a așezat pe malul inimii,
s-au aruncat îmbrățișați în gol.

Uneori mi se face tare dor de unchiul Bill,
m-aș duce să-i caut vreun urmaș, chiar la Paris,
dar dacă nu găsesc, ar trebui
să merg mai departe,
iar eu n-am cu ce.

patriotism

la 1 Decembrie soldații trec pe sub Arcul de triumf
el se pregătește din timp pentru ziua aceasta
își lustruiește arma cu mișcări atente și lungi
până ce aude cum picură din gâtleejul metalic
lacrimile ultimului camarad ținut în brațe
cere băiatului de la tejghea 50 de tărie
înmoaie cuvintele degustă înțelesurile
și povestește despre front
despre caporalul Pițurcă/acela care
împărțea bomboane și tutun
după grade dispoziție sau supușenie patriotică
își amintește cum rația lui săptămânală s-a tot împuținat
pân-a ajuns la o singură bombonă/care
deși mentolată
nu-l mai răcorea pe dinăuntru
nici când o spârgea în bucăți foarte mici
din această cauză fusese lăsat la vatră
dar nu și-a mai găsit nevasta
atunci a primit în casă altă femeie/ una care
năștea în fiecare dimineață câte-un pui de-ntuneric
pâna i-a umplut ograda casa și sufletul

vârste

după primii zece ani am vrut să plec
i-am vânturat în față pleava mărunță a minciunii
mi-am aruncat ochii peste umerii lui înalți
varul pe casă era alb coliliu
scara cu trepte joase
dintr-un pas ai fi ajuns în prag
la colțul verandei
un cuib pitic de rândunele
migrau cântecele până la geam

după alți zece ani am vrut să plec
i-am aruncat în față

noaptele exorcizării
”scoate din tine amanții
să sfârâie în sarea desfrâului
de vii,,

diminețile abia veneau
în cârje
zeamă călăie din știr porcesc/ lumina
reci
lacrimile cocleau
tava ei subțire de raze

după alți zece ani am vrut să plec
m-am uitat peste umerii lui înalți
varul pe casă era alb coliliu
scara cu trepte joase
dintr-un pas ai fi ajuns în prag
la colțul verandei
un cuib pitic de rândunele
migrau cântecele până la geam

după următorii zece ani am vrut să plec
m-am uitat
și umerii lui înalți nu erau
streășina casei făcuse cearcăne
pungi cu duhori
treptele se afundaseră în pământ
amanții nu mai sfârâiau pe coclaurile sărate ale memoriei
la colțul verandei
două cucuvele spadasingine
tăiau elegii în porții mici

steag alb într-un cântec negru

de la marginea ferestrei false
statuia libertății privește spre
cealaltă fereastră unde bănuțul din sîdef
al unui nasture unește
cu fire invizibile de aer rece
geamul crăpat...
nasturele - o relicvă rămasă din cămașa
purtată de bunica în noaptea nunții
singura dată când borangicul
s-a înfiorat pe trupul său
ca mugurii ce prind gust de soare
apoi întunericul a intrat în mînușa fiecărei zile
bunica și-a-nchis inima într-o urnă de spaimă
boabă de strugure roșu

pieliță-ncrețită și semințe tari
s-a stafidit inima ei

la noi fetele moștenesc zestre
de la născătoarele lor
și mama a-mbrăcat cămașa bunicii
ca să treacă astfel prundișul altor spaime
prin pânza subțire a cămășii însă
treceau nestingherite falii de ger
până când mama s-a așezat cuminte lângă bunica
în țara celor mai albe zăpezi

născută cu alt cod sufletesc
am rupt cămașa
și-am înnodat de gâtul crucii femeilor
ce m-au născut pe rând
un steag alb într-un cântec negru

Colindă

de la Iași la Cernăuți
lerui ler
roșu e obrazul lunii
aspru ger
trec în marș câțiva recruți
flori de fier
rugină-n oase
cine dragostea ne-o coase
lerui ler
pe solzi de brumă
dragostea-i ascunsă-n humă

din Banat în Bucovina
drumuri pier
nu se trece cu mașina
lerui ler
nici căruța nu te duce
om stingher
decât la un semn de cruce
lerui ler

țesută în spic de zare
grea e ranița
și dorul
cerne doliu pe ninsoare
lerui ler

de nu trecem granița

crește setea
în ulciorul
cui nu-și calcă țarina

lerui ler
muma strânge-n ghem fuiorul
pajiștea
gândului că ne-am născut
lâng-un mal înalt
de Prut

lerui ler
firicel aspru de gând
din morminte morții plâng
adunăm
în ciuturi rouă
inima tăiată-n două
lerui ler

dac-am ști
că se-nvârte roata
roată
ne-am mai naște înc-o dată
să ne cânte-n zori cocoșii
la Balcic
și-n Chișinău
unde e somnul mai greu

lerui ler
să-nfigem
în cornul lunii
steagul nostru tricolor
să-și deschidă ochii
Domnul
pe-acest românesc popor
lerui ler

Motto: "Nu credeam să-nvăț a muri vreodată"
(Mihai Eminescu)

**COLIND/ VENIȚI COPII LA LITURGHIE/ MICUL CREȘTIN/
DOR DE DUMNEZEU/ ADEVĂRATA BOGĂȚIE**

Prof. Nemeș Cristina Gabriela
Liceul Tehnologic „Liviu Rebreanu” Bălan, Harghita

COLIND

Sărbătoare mare e-n cer și pe pământ
Căci s-a-mplinit o taină, un cuvânt.
Îngerii s-au bucurat, păstorii au binecuvântat,
Magii, steaua lucitoare-n drum au urmat.

Cerul și Pământul în taină s-au unit
Când pruncul sfânt în lume a venit.
Plinirea bucuriei, izvor de tămăduire
Ai împărțit-o Doamne, prin dăruire.

VENIȚI COPII LA LITURGHIE

Veniți copii la Liturghie
În Casa Tatălui Ceresc,
Ca să-i cântăm cu bucurie
Tot dorul pământesc!

În fața Sfântului Altar
Stau chipuri îngerești,
Iar Domnul ni se dă în dar
Doar tu să Îl dorești!

Așa învață Dumnezeu:
Cu dor să mă rog mereu,
Iubind pe mama și pe tatăl meu
Și să-mi ajut aproapele la greu!

Tatăl nostru de voi spune
Voi primi doar lucruri bune,
Pe părinți de-i voi cinsti
Numai bine îmi va fi!

MICUL CREȘTIN

La Biserica din vale
Vin creștini pe cale,
Căci Hristos îi cheamă
Și duioasa-i Mamă.

Când Părintele se închină
Ca Duhul Sfânt să vină,
Sfânta Cruce lin o lasă
În Altar, pe sfânta masă.

Cu drag voi intra
Și mă voi ruga
La Treimea Sfântă
Care va veghea
Toată viața mea!

Astăzi, când am renăscut
Dulce am cunoscut,
Prin Taina Sfântului Botez,
Chipul Tatălui Ceresc.

Când nașii mei *Crezul* au rostit
Un nume nou am primit:
Creștin de-acum mă numesc
Și-n Hristos doar pot să cresc!

DOR DE DUMNEZEU

Îngăduit-ai Doamne, Tu Cel prea slăvit
Ca inima să-mi ardă de dor negrăit?!
Tu, cel dorit atâta de îngerii cei sfinți,
De Maica Preacurată, de sfinții cei slăviți!

Stropi de lumină în suflet mi-ai cernit,
Râuri și izvoare, de iubire, Tu mi-ai dăruit.
Lacrimi nesfârșite, de dor, în ochii mei ai pus,
Iar gândul, în zări neștiute mi l-ai dus.

Iar ochii mei de tină în lumină zăresc
În slavă negrăită pe Domnul meu Ceresc,
Înconjurat de cete de îngeri luminoși,
De ucenici iubiți, de sfinți și cuvioși.

Din cupola pură a cerului
Se pogoară roua cuvântului.
Picură lacrimi peste floarea de crin
Și-n suflet se strecoară un suspin.

Fire de lumină nesfârșite vin
Și valuri de iubire împresoară lin,
Un soare-n raze luminat.
În cerul meu-fii binecuvântat!

ADEVĂRATA BOGĂȚIE

Când ești cu mine Doamne, ce bogăție aș mai vrea?
Căci Tu ești viața, puterea, iubirea și credința mea.
Ce pot să cer, o, Doamne, afară de privirea Ta,
Așa cum numai Tu o poți avea!

Când ești cu mine Doamne, ce bogăție aș mai vrea ?
Căci Tu ești adevărul, pacea și lumina mea.
Ce aș putea eu, Doamne, Ție ca să-Ți cer ?
Când ne-ai promis comoara Ta din cer!

MOTO:

„...îmi pare că aud cum se izbesc de geamuri razele de lună”

Deșertăciune / Crucifix / Tu

Prof. Bonciu Adriana

Școala Gimnazială Nr. 7 Reșița, Caraș-Severin

DEȘERTĂCIUNE

Prea devreme
prea târziu
temător
și îndoielnic
în fiecare zi murim câte puțin
rupând firimituri
din Nemurire
ne-ndepărtăm de ce dorim mai mult –
privim spre Cer
săraci și goi
cerșind Iubire.

CRUCIFIX

Iisus e tot mai trist pe cruce
Și osândit – pentru a câta oară? –
De lumea care singură nu-și poate duce
Pe umeri, a păcatelor povară.

E tot mai apăsător în nemurire
Plătind El, miel neîntinat,
– Eternă sângerare de Iubire –
Trăirea noastră dusă în păcat.

E trist Hristosul, însă nu se plânge,
Purtând de veacuri crucea ce-l doboară,
Spălându-ne greșelile cu propriu-i sânge
Și răstignit... Pentru a câta oară?

TU

Tu ești Păcatul
De care
Nu mă pot căi,
Dorința crudă
Ce-mi trezește carnea.
Tu ești Păcatul

De care
Nu mă pot căi,
Blestemul
Ce mă pierde pe vecie.
Tu ești Păcatul
De care
Nu mă pot căi.
TU EȘTI PĂCATUL.

Secțiunea III.

TRADUCERI DIN OPERA LUI LUCIAN BLAGA

– elevi și profesori

Moto-ul : "Opusul cunoașterii este imaginația"

My imagination

*Elev: Jurca Andreas
Liceul cu Program Sportiv Alba Iulia
Profesor îndrumator: Jurca Mirela*

The Spring of Night

"Beautiful,
your eyes are so black that evening
when I lie down with your head in your lap
It seems to me,
that your eyes, the deep, are the spring
from which the night flows over the valley
and over the mountains and the seas,
covering the earth
a deep-dark sea.
That's how black your eyes are
my light."

But the mountains - where are they?

From the pure stress of eternity
the moments fall like drops of rain.
Listen and the soul says,

I grew up fed by the mystery of the world
and my way keeps his fate in his hands,
immeasurable kiss on my forehead
and I do not bother me
my faith sorbs the strong of the sun.

From the pure stress of eternity
the moments fall like drops of rain.
Listen and the soul asks:

But the mountains - where are they?
Mountains
that I may move away from my faith?

I do not see them,
I want them, I call them and - I'm not!

Will you cry a lot or will you smile?

I do not repent,
I gathered in my soul and mud -
but I'm thinking about you.

With claws of light

Izvorul Noptii

"Frumoaso,
ti-s ochii-asa de negri incat seara
cand stau culcat cu capu-n poala ta
imi pare,
ca ochii tai, adancii, sunt izvorul
din care tainic curge noaptea peste vai
si peste munti si peste sesuri,
acoperind pamantul
c-o mare de-ntuneric.
Asa-s de negri ochii tai
lumina mea."

Dar muntii - unde-s?

Din stresina curat-a vesniciei
cad clipele ca picurii de ploaie.
Ascult si sufletul isi zice:

Eu am crescut hranit de taina lumii
si drumul meu il tine soarta-n palme,
nemarginirea sarutatu-m-a pe frunte
si-n pieptu-mi larg
credinta mea o sorb puternica din soare.

Din stresina curat-a vesniciei
cad clipele ca picurii de ploaie.
Ascult si sufletul se-ntreaba:

Dar muntii - unde-s? Muntii
pe care sa-i mut din cale cu credinta mea?

Nu-i vad,
ii vreau, ii strig si - nu-s!

Vei plânge mult ori vei zâmbi?

Eu
nu mă căiesc,
c-am adunat în suflet și noroi –
dar mă gândesc la tine.

one morning will kill you once,
that my soul is so pure,
as your thought will,
how the heart of your love believes it.
Will you much cry then, or will you forgive?
You will cry a lot or you will smile
by the rays of that morning,
in which I say to you without a shadow of
repentance:
"Do not you know that there are lilies in the
bottom of lakes?"

Cu gheare de lumină
o dimineată-ți va ucide-odată visul,
că sufletul mi-așa curat,
cum gândul tău îl vrea,
cum inima iubirii tale-l crede.
Vei plânge mult atunci ori vei ierta?
Vei plânge mult ori vei zâmbi
de razele acelei dimineți,
în care eu ți-oi zice fără umbră de căință:
"Nu știi, ca numa-n lacuri cu noroi în fund cresc
nuferi?"

Sursa bibliografică:

-Poezie clasică de Lucian Blaga din volumul *Poemele luminii* (1919)

Motto: "We should not give up and we should not allow
the problem to defeat us."

"Psalm"; "Pluguri"; "Frumoase mâini"

Elevă: Gaspar Andrea
Liceul Teoretic "O.C.Tăslăuanu" Toplița, județul Harghita
Profesor îndrumător: Borș Andra Ramona

Psalm

A pain has always been your hidden loneliness,
God, what am I supposed to do?
When I was a kid I was playing with you
and in imagination I was breaking you off like
you unwrap a toy.

Then the wilderness increased in me,
my song have perished
and without ever being near me.
I've lost you forever
in the dust, in the fire, in the air and in the
waters.

Between the sunrise and the sunset
they're just a jerk and a wound.
In heaven you closed yourself in a coffin
Oh, you would not be more related to death
then with life,
you would talk to me. From where you are,
from the earth or from the story you would talk
to me.

In the thorns from here, show yourself, God,
to know what you expect from me.
To catch the venomous spear from the air
Thrown from the depth to another to hurt you
under the wings?
Or do you want nothing?
You are dumb, unflinching identity
(rounded oneself a is a),
you do not ask anything. Not even my prayer.

Behold, the stars enter the world
suddenly with my sad questions.
Here it is night without windows outside.
God, what do I do now?
In the middle of you I undress. I undress my
body.
like a coat you put on your way.

Psalm

O durere totdeauna mi-a fost singurătatea ta
ascunsă,

Dumnezeule, dar ce era să fac?
Când eram copil mă jucam cu tine
și-n închipuire te desfăceam cum desfaci o
jucărie.

Apoi sălbăticia mi-a crescut,
cântările mi-au pierit,
și fără să-mi fi fost vreodată aproape
te-am pierdut pentru totdeauna
în țărână, în foc, în văzduh și pe ape.

Între răsăritul de soare și-apusul de soare
sunt numai țină și rană.
În cer te-ai închis ca-ntr-un coșciug.
O, de n-ai fi mai înrudit cu moartea
decât cu viața,
mi-ai vorbi. De-acolo unde ești,
din pământ ori din poveste mi-ai vorbi.

În spinii de-aci, arată-te, Doamne,
să știu ce-aștepti de la mine.
Să prind din văzduh sulița veninoasă
din adânc azvârlită de altul să te rănească sub
aripi?
Ori nu dorești nimic?
Ești muta, neclintita identitate
(rotunjit în sine a este a),
nu ceri nimic. Nici măcar rugăciunea mea.

Iată, stelele intră în lume
deodată cu întrebătoarele mele tristeți.
Iată, e noapte fără ferestre-n afară.
Dumnezeule, de-acum ce mă fac?
În mijlocul tău mă dezbrac. Mă dezbrac de trup
ca de-o haină pe care-o lași în drum.

Plows

Friend grown in town
without mile, like the flowers in the window,
friend you have never seen yet
field and sun playing under blooming bark,
I want to take your hand,
come to show you the furrows of the century.

On the hills, where you come back,
with beaks stuck in a healthy field,
there are plows, plows and plows:
big black birds
which have gone down from heaven upon the
earth.
So do not scare them-
you have to get close to them singing.

Come slowly.

Beautiful hands

I sense:
beautiful hands, how you embrace me today with
your warmth your head full of dreams,
that's how you will hold me once
and the urn with my cinders.

I dream:
beautiful hands, when warm lips will blow me
in the wind the cinders.
what you will hold in your palms like a cup,
you will be like flowers,
of which breeze scatter the pollen.
And I cry:
you will be so young then, beautiful hands.

Pluguri

Prietene crescut la oraș
fără milă, ca florile în fereastră,
prietene care încă niciodată n-ai vazut
câmp și soare jucând subt peri înfloriți,
vreau să te iau de mână,
vino să-ți arăt brazdele veacului.

Pe dealuri, unde te-ntorci,
cu ciocuri înfipite-n ogor sănătos,
sunt pluguri, pluguri, nenumarate pluguri:
mari păseri negre
ce-au coborât din cer pe pământ.
Ca să nu le sperii -
trebuie să te apropii de ele cântând.

Vino-încet.

Frumoase mâini

Presimt:
frumoase mâni, cum îmi cuprindeți astăzi cu
căldura voastră capul plin de visuri,
așa îmi veți ținea odată
și urna cu cenușa mea.

Visez:
frumoase mâni, când buze calde îmi vor sufla
în vânt cenușa,
ce-o s-o țineți în palmi ca-ntr-un potâr,
veți fi ca niște flori,
din care boarea-mprăștie - polenul.
Și plâng:
veți fi așa de tinere atunci, frumoase mâni.

Motto: „Însetați de cuvinte, sorbim poezie”

Dreaming of Blaga: „What’s aging in us”, „Spring”, „Love”

*Elevă: Barbu Valentina-Karina
Colegiul Economic al Banatului Montan
Reșița, județul Caraș-Severin
Prof. îndrumător: Soreanu Claudia-Loredana*

What's aging in us - Lucian Blaga

What's aging in us
that unexpectedly we feel one morning
willing to hide
name and face?
What's aging in us
that in a twilight of day and life
we find ourselves people from old other
times,
strangers among those today, shadows in
the fog?
There is no old wave of blood in us,
neither the heart beats nor the passion,
neither the spirit, nor the sound in the ears,
only the tear.
The old man is crying
with old tears.

Spring- Lucian Blaga

To know. To love.
Once again, again and again,
to know-means winter,
to love is spring.

To love - it comes
Far, too far in me.
To love - it comes
Far, too far in you.

To know. To love.
What's the way that urges you?
To know - what means?

Ce îmbătrânește în noi – Lucian Blaga Gazeta literară, 1967

Ce îmbătrânește în noi
că neașteptat ne simțim într-o dimineață
doritori să ne ascundem
nume și față?
Ce îmbătrânește în noi
că-ntr-un amurg de zi și de viață
ne găsim oameni de altădată,
străini printre cei de azi, umbre în ceață?
Nu-mbătrânește în noi valul de sânge,
nici inima cât bate, nici patima,
nici spiritul, nici răsunetul în urechi,
numai lacrima.
Omul bătrân plânge
cu lacrimi vechi.

Primăvara- Lucian Blaga Volumul Poezii

A cunoaște. A iubi.
Încă-odată, iar și iară,
a cunoaște-nseamnă iarnă,
a iubi e primăvară.

A iubi - aceasta vine
tare de departe-n mine.
A iubi - aceasta vine
tare de departe-n tine.

A cunoaște. A iubi.
Care-i drumul, ce te-ndeamnă?
A cunoaște - ce înseamnă?
A iubi - de ce ți-e teamă

To love - why are you afraid of
among the flowers and the high grass?

Among the flowers and the high grass,
the passion without sin
overflows us in infinity
with rumors and fervor
of reincarnated bees.

Once again, again and again,
to love is spring.

Love - Lucian Blaga

You love - when the brass jug
fills in turn, by itself
close by flowers and autumn,
by fire, by the season coming.

You love – when the gentle icon
that you do to yourself in pain for century
is kept in a frame like in the wound of
the ancient green tree.

You love - when in times through gloomy
whirls, where suns do not arrive,
you dash to pick up among the shadows
the fair smile of treasure.

You love - when senses are awake
cause in the world only the heart is,
cause in the roads, at the end there is waiting for
you not death, but another story.

You love - when the whole body,
in turn, is rest, is storm
the same for you
and lava, too, pierced by the moon.

printre flori și-n mare iarbă?

Printre flori și-n mare iarbă,
patima fără păcate
ne răstoarnă-n infinit
cu rumoare și ardoare
de albine rencarnate.

Înc-odată, iar și iară,
a iubi e primăvară.

Iubire- Lucian Blaga ***Volumul Cântecul focului***

Iubești - când ulciorul de-aramă
se umple pe rând, de la sine
aproape, de flori și de toamnă,
de foc, de-anotimpul din vine.

Iubești - când suavă icoana
ce-ți faci în durere prin veac
o ții înrămată ca-n rana
străvechiului verde copac.

Iubești - când sub timpuri prin sumbre
văltoari, unde nu ajung sorii,
te-avânți să culegi printre umbre
bălaiul surâs al comorii.

Iubești - când simțiri se deșteaptă
că-n lume doar inima este,
că-n drumuri la capăt te-așteaptă
nu moartea, ci altă poveste.

Iubești - când întreaga făptură,
cu schimbul, odihnă, furtună
îți este-n aceeași măsură
și lavă pătrunsă de lună.

Motto: „Le bonheur est parfois caché dans l'inconnu. ”
(Victor Hugo)

Poeemele luminii

Elevă: Elinescu Alexandra
Colegiul Național „George Coșbuc” Motru, jud Gorj
Profesor îndrumător: Elinescu Emilia-Maria

La source de la nuit

Ma belle,
tes yeux sont si noirs que tous les soirs
quand je suis allongé avec la tête dans ton giron
il me semble que
tes yeux, profonds, ils sont la source
d'où la nuit coule mystérieusement
par dessus les collines
et sur les montagnes et sur les plaines
en couvrant la terre
avec une mer obscure.
Si noirs sont tes yeux,
ma lumière.

Mes belles mains

Je presens:
mes belles mains comme vous couvrez
aujourd'hui avec
votre chaleur ma tête pleine de rêves,
de cette manière vous tiendrez une fois
et l'urne avec ma cendre.

Je rêve:
mes belles mains, quand des lèvres chaudes
souffleront
dans le vent ma cendre,
que vous tiendrez dans les gifles comme dans
un calice,
vous serez des fleurs,
d'où une brise répand – le pollen.

Et je pleure:
vous serez si jeunes dans ce moment, mes
belles mains.

Donnez-moi un corps, vous, les montagnes

Seulement tu es le mien, mon corps épèmere,
et pourtant

Izvorul nopții

Poeemele luminii (1919)

Frumoaso,
ți-s ochii-așa de negri încât seara
când stau culcat cu capu-n poala ta
îmi pare
că ochii tăi, adânci, sunt izvorul
din care tainic curge noaptea peste văi
și peste munți și peste seșuri
acoperind pământul
c-o mare de-ntuneric.
Așa-s de negri ochii tăi,
lumina mea.

Frumoase mâni

Poeemele luminii (1919)

Presimt:
frumoase mâni, cum îmi cuprindeti astazi cu
caldura voastra capul plin de visuri,
asa îmi veti tine adata
si urna cu cenusa mea.

Visez:
frumoase mâni, când buze calde îmi vor sufla
în vânt cenusa,
ce-o s-o tineti în palmi ca-ntr-un potir,
veti fi ca niste flori,
din care boarea-mprastie -- polenul.

Si plâng:
veti fi asa de tinere atunci, frumoase mâni.

Dați-mi un trup, voi munților Pașii profetului (1921)

Numai pe tine te am, trecătorul meu
trup,
și totuși
flori albe și roșii eu nu-ți pun pe frunte și-n plete,

je ne te pose pas des fleurs blanches et rouges
sur ton front et dans tes cheveux,
car ton argile faible
est trop étroit pour l'âme sacré
que je porte.

Donnez-moi un corps
vous, les montagnes,
les mers,
donnez-moi un autre corps pour décharger ma
folie
en plein !
La terre étendue, sois mon tronc,
sois ma poitrine de ce coeur belliste,
transforme-toi dans la fente des orages qui
m'écrasent
sois l'amphore de mon ego entêté
Dans le cosmos
on entendrait alors mes énormes pas
et j'apparaîtrais tumultueux et libre
comme je suis,
terre sacrée.

Quand j'aimerais
je tendrais vers le ciel toutes mes mers
comme de puissants, sauvages bras brûlants
vers le ciel,
pour l'embrasser
pour briser son centre
pour baiser ses étoiles étincelantes.

Quand je haïrais
j'écraserais sous mes jambes de rocher
de pauvres soleils
passagers
et peut-être je sourirais

Mais seulement tu es le mien, mon
corps éphémère.

căci lutul tău slab
mi-e prea strâmt pentru strașnicul suflet
ce-l port.

Dați-mi un trup,
voi munților,
mărilor,
dați-mi alt trup să-mi descarc nebunia
în plin!
Pământule larg, fii trunchiul meu,
fii pieptul acestei năprasnice inimi,
prefă-te-n lăcașul furtunilor cari mă strivesc,
fii amfora eului meu îndărătnic!
Prin cosmos
auzi-s-ar atuncea măreții mei pași
și-aș apare năvalnic și liber
cum sunt,
pământule sfânt.

Când as iubi,
mi-aș întinde spre cer toate mările
ca niște vâjnoase, sălbatice brațe fierbinți,
spre cer,
să-l cuprind,
mijlocul să-i frâng,
să-i sărut sclipitoarele stele.

Când aș urî,
aș zdrobi sub picioarele mele de stâncă
bieți sori
călători
și poate-aș zâmbi.

Dar numai pe tine, trecătorul meu trup.

*Motto: „Atât timp cât lumina exista,
continuă să o urmezi!”*

Le printemps

*Băicoianu Alexandra-Bianca
Colegiul Național „Nicolae Grigorescu”, Câmpina
Prof. îndrumător: Mischie Luminița*

Le printemps Connaître. Aimer. Encore une fois, de nouveau à nouveau. Connaître, ça signifie l'hiver Aimer, c'est le printemps. Aimer, ça vient fortement de loin en moi. Aimer, ça vient fortement de loin en toi. Connaître. Aimer. Quel est le chemin qui te détermine de Connaître- quel cela signifie? Aimer- de quoi as-tu peur Parmi les fleurs, dans l'haute herbe? Parmi les fleurs et dans l'haute herbe, la passion sans péchés nous renverse dans l'infini avec rumeur et ardeur des abeilles réincarnées. Encore une fois, de nouveau à nouveau. Aimer, c'est le printemps.	Primăvara A cunoaste. A iubi. Inc-o data, iar si iara, a cunoaste-nseamna iarna, a iubi e primavara. A iubi - aceasta vine tare de departe-n mine. A iubi - aceasta vine tare de departe-n tine. A cunoaste. A iubi. Care-i drumul ce te-ndeamna? A cunoaste - ce inseamna? https://Versuri.ro/w/6b77 A iubi - de ce ti-e teama printre flori si-n mare iarba? Printre flori si-n mare iarba, patima fara pacate ne rastoarna-n infinit, cu rumoare si ardoare de albine re-ncarnate. Inc-o data, iar si iara, a iubi e primvara.
Tu pleureras beaucoup ou tu souriras Moi, Je ne me repens pas, que j'ai réuni de la vase dans mon âme aussi mais je pense à toi. Avec des griffes de lumière un matin tuera une fois ton rêve, car mon âme est si pure, comme ta pensée le voudra, comme le cœur de ton amour le croit.	Vei plânge mult ori vei zâmbi? Eu nu mă căiesc, c-am adunat în suflet și noroi- dar mă gândesc la tine. Cu gheare de lumină o dimineată-ți va ucide-odată visul, că sufletul mi-așa curat, cum gândul tău îl vrea, cum inima iubirii tale-l crede.

Tu pleureras beaucoup alors ou tu pardonneras ? Tu pleureras beaucoup ou tu souriras des rayons de ce matin où je te dirai sans ombre du repentir : « Tu ne sais pas que, seulement dans les lacs avec de la vase au fond, poussent les nénuphars ? »	https://Versuri.ro/w/zc17 Vei plânge mult atunci ori vei ierta? Vei plânge mult ori vei zâmbi de razele acelei dimineți, în care eu ți-oi zice fără umbră de căință: "Nu știi, ca numa-n lacuri cu noroi în fund cresc nuferi? "
Des questions pour une étoile L'étoile, toi qui, sous la grande ourse, luis à peine, confusée entre sept lumières, à qui es-tu? Es-tu l'étoile de l'empereur vert- l'esprit non sauvé ? Quelle fête épargnes-tu? Quel temps accompli ? Défends-tu une grande tombe ou l'eau guérissante? Gardes-tu un peuple, une forteresse ou seulement une fleur? Sur quel âme, sur quelle saintes récoltes Veilles-tu détruite sous des voûtes livides ? Si tu es la mienne, gardant mon âge et mon foyer, Ne jette personne avec la pierre vers toi ?	Întrebări către o stea Stea care subț carul cel mare abia licărești nedumerită-ntre șapte lumini, a cui stea ești? Ești steaua lui Verde-mpărat - duhul nemîntuit? Ce sărbătoare scutești? Ce ceas împlinit? Aperi un mare mormînt, sau vreo apă vindecătoare? Păzești un norod, o cetate, sau numai o floare? Peste ce suflet, peste ce sfinte recolte veghezi mistuită subț vinete bolte? De ești a mea, păzindu-mi anul și vatra, n-aruncă nimenea după tine cu piatra?

Moto: „Cuvintele – minuni ale lumii”

„Eu nu strivesc corola de minuni a lumii”

Prof. Cohuț Elena-Cristina

Școala Gimnazială „Ovidiu Hulea” Aiud, Județul Alba

”I won’t crush the wonders of the world”

I won’t crush the wonders of the world
and I won’t kill
with my mind the mysteries I meet
in my way
on flowers, in eyes, on lips or on tombs.
The light of others
strangle the unreachable hidden’s magic
in depths of darkness,
but I,
me with my light I’ll increase the world’s
mysteries
and as the moon with its rays
doesn’t shrink, but trembling
increases even more the night’s mystery
so will I enrich as well the dark horizon
with great shivers of holy mystery
and everything that can’t be understood
changes into even more misunderstandings
under my eyes
though I love
flowers, eyes, lips and tombs too.

„Eu nu strivesc corola de minuni a lumii”

de Lucian Blaga

Eu nu strivesc corola de minuni a lumii
și nu ucid
cu mintea tainele, ce le-ntâlnesc
în calea mea
în ochi, în flori, pe buze ori morminte.
Lumina altora
sugrumă vraja nepătrunsului ascuns
în adâncimi de întuneric,
dar eu,
eu cu lumina mea sporesc a lumii taină –
și-ntocmai cum cu razele ei albe luna
nu micșorează, ci tremurătoare
mărește și mai tare taina nopții,
așa îmbogățesc și eu întunecata zare
cu largi fiori de sfânt mister
și tot ce-i ne-nțeles
se schimbă-n ne-nțelesuri și mai mari
sub ochii mei –
căci eu iubesc
și flori și ochi și buze și morminte.

”The Light” The light that I feel filling up my chest when I see thy, isn’t it a bit of the light created on day first, from that light deep unquenched of life? The Nothing lied in agony, when it alone floated in the darkness and the Untouchable gave a sign “Let it be light!” A sea and a crazy storm of light was made in a moment: a thirst was of sins, of longings, of upsurges of suffer, a thirst of world and of sun. But where did the dazzling then-light had gone – who knows? The light, that I feel filling up my chest when I see thy – o’wonderful, is maybe the last drop from the light created on day first.	„Lumina” de Lucian Blaga Lumina ce-o simt năvălindu-mi în piept când te văd, oare e un strop din lumina creată în ziua dintâi, din lumina aceea-nsetată adânc de vieață? Nimicul zăcea-n agonie, când singur plutea-n întuneric și dat-a un semn Nepătrunsul: „Să fie lumină!” O mare și-un vifor nebun de lumină făcutu-s-a-n clipă: o sete era de păcate, de doruri, de- avânturi, de patimi, o sete de lume și soare. Dar unde-a pierit orbitoarea lumină de-atunci – cine știe? Lumina, ce-o simt năvălindu-mi în piept când te văd – minunato, e poate că ultimul strop din lumina creată în ziua dintâi.
--	---

“Silence”

There's so much silence around that I hear
how the rays of moon crush on the windows
near.

In my chest
a foreign voice has woken
and a song sings within me a longing that
isn't mine.

It is said, that ancestors, who died before time
with young blood still flowing in their veins,
with great suffering of blood,
with live sun in their suffering,
they come,
they come to live on
in us
their unlived life.

There's so much silence around that I hear
how the rays of moon crush on the windows
near.

Oh, who knows – in what chest, my soul,
would you sing
over the centuries
on sweet strings of silence,
on harp of darkness – your strangled longing
and your crushed life joy? Who knows? Who
knows?

„Liniște”

de Lucian Blaga

Atâta liniște-i în jur de-mi pare că aud
cum se izbesc de geamuri razele de
lună.

În piept
mi s-a trezit un glas străin
și-un cântec cântă-n mine-un dor, ce
nu-i al meu.

Se spune, că strămoși, cari au murit
fără de vreme
cu sânge tânăr încă-n vine,
cu patimi mari de sânge,
cu soare viu în patimi,
vin,
vin să-și trăiască mai departe
în noi
vieța netrăită.

Atâta liniște-i în jur de-mi pare că aud
cum se izbesc de geamuri razele de
lună.

O, cine știe – suflete-n ce piept îți vei
cânta
și tu odată peste veacuri
pe coarde dulci de liniște,
pe harpă de-ntuneric – dorul sugrumat
și frânta bucurie de vieță? Cine știe?
Cine știe?

Lucian Blaga – poezii, Editura Minerva, București, 1981

Motto: „Curge poezie prin noi, suntem poezie...”

Blaga, yesterday, now, forever: „I’m waiting for my twilight”, „Will you cry much or will you smile”, „End”

*Prof. Soreanu Claudia-Loredana
Colegiul Economic al Banatului Montan Reșița,
județul Caraș-Severin,*

I’m waiting for my twilight Into the starry sky I am bathing my eyes And I know that I also wear in my soul Many stars, many, And milky ways, The wonders of darkness, But I do not see them, I have too much sun in myself That's why I do not see them. I’m waiting for the dusk of my day And my horizon to close its eyelid, I’m waiting for my twilight, my night and my pain And stars to spring inside me, My stars Which I have never seen them yet ...	Mi-aștept amurgul – Lucian Blaga Volumul Poemele luminii, 1919 În bolta înstelată-mi scald privirea Și știu că și eu port în suflet Stele multe, multe, Și căi lactee, Minunile întunericului, Dar nu le văd, Am prea mult soare-n mine De aceea nu le văd. Aștept să îmi apună ziua Și zarea mea pleoapa să-și închidă, Mi-aștept amurgul, noaptea și durerea Și să răsară-n mine stelele, Stelele mele Pe care încă niciodată Nu le-am văzut...
Will you cry much or will you smile I do not repent, that I’ve gathered in my soul mud, too- but I'm thinking about you. With claws of light a morning will kill your dream, that my soul is so pure, as your thought wants it, as the heart of your love believes it. Will you cry much then, or will you forgive it? Will you cry much or will you smile at the rays of that morning,	Vei plânge mult ori vei zâmbi – Lucian Blaga Volumul poemele luminii Eu nu mă căiesc, c-am adunat în suflet și noroi- dar mă gândesc la tine. Cu gheare de lumină o dimineață-ți va ucide-odată visul, că sufletul mi-așa curat, cum gândul tău îl vrea, cum inima iubirii tale-l crede. Vei plânge mult atunci ori vei ierta? Vei plânge mult ori vei zâmbi de razele acelei dimineți,

when I tell you without a shadow of repentance: “Don’t you know that only lakes with muddy bottom have water lilies?”	în care eu ți-o zice fără umbră de căință: "Nu știi, ca numa-n lacuri cu noroi în fund cresc nuferi?"
End Brother, a defeated disease seems any book to you. But that who has spoken to you is under the ground. Is into the water. Is in the wind. Or farther. With this sheet I close the gates and pull the keys. I'm somewhere down or somewhere up. You blow your candle and ask yourself: where has the lived mystery gone? Have you still got any word into your ears? From the told fairytale of blood turn your soul to the wall and your tear to the dusk.	Încheiere – Lucian Blaga Volumul Lauda somnului, 1929 Frate, o boală învinsă ți se pare orice carte. Dar cel ce ți-a vorbit e în pământ. E în apă. E în vânt. Sau mai departe. Cu foaia această închid porțile și trag cheile. Sunt undeva jos sau undeva sus. Tu stinge-ți lumânarea și-ntreabă-te: taina trăită unde s-a dus? Ți-a mai rămas în urechi vreun cuvânt? De la basmul sângelui spus întoarce-ți sufletul către perete și lacrima către apus.

Motto: „O viață-ntreagă, visînd, am scris despre oameni.”

Răsunet în noapte, Toamnă de cristal, Oraș în noapte

Prof. Ungureanu Sonia-Florina
Colegiul Național „Ion Minulescu” Slatina, jud. Olt

ECHOS IN THE NIGHT All fir trees stand still at once! Wildlife's forces go to sleep. And the silence gets out of its tight shrine inside the mountain. Only somewhere in the abyss a spring gives away some whispers and an old owl still can hoot. Tightly kept in a low voice like a flicker of some tender light With joy throbs my heart . And it echoes in the Great Bear far.	RĂSUNET ÎN NOAPTE Nemișcați deodată brazii! Sevele se-așează-n noapte. Iese liniștea din munte unde locul i-a fost strîmt. Numai undeva-n prăpăstii un izvor mai are șoapte și o bufniță cuvînt. Strîns ținută sub surdină ca o pîlpîire de lumină inima tresare. Și răspunde-n Ursa Mare.
CRYSTAL AUTUMN The days are always now Clear and very busy. While underground the dead ones Try their smile to keep. The city finds in leaves conversions into gold – and all the borders open their gates for robins old. Furnaces in the city Look like some pipes of organ. And pour out white, straight smoke – Which surely reaches heaven. The sun is still in sight. With scissors, as he strolls, he shapes white shade for trees into the silver rime. That is a real proof that someone wise and great	TOAMNĂ DE CRISTAL Sunt zilele acuma mereu senine, treze. Sub gleei cei duși încearcă surâsul să-și păstreze. Cunoaște-n frunze urbea conversiuni în aur – și vama se deschide pentru sticleți și graur. Ca niște țevi de orgă-s furnalele-n cetate. Ies fumuri albe, drepte – ajung la ceruri toate. Și soarele mai este. Cu foarfece, cum umblă, el pomilor le taie în brumă alba umbră. E mărturie-aceasta că cineva mai mare

saves through the degradation their secret heritage. Even if life gets frozen In different special corners, We are still kept alive by light coming from aside. How beautiful the world is even beyond life's bounds! New powers of the fate Are given to the buds.	salvează prin declinuri secretele tipare. Oricât suflarea-ngheață în dăinuiri aparte, ne încălzește încă lumina dintr-o parte. Cît de frumoasă-i lumea și dincolo de termen! Încredințate-s sorții puterile în germen.
CITY AT NIGHT Here we are eventually on the hill. Deep in the night our empire is stretching. We communicate through sigh. In the land that you are sniffing lies the city – down – in front, hardly seen into the darkness between memory and hope. It makes signs, but only flashes of some light, twinkles and fires: stars so close to touch with eyebrows. We are almost tasting fear. What is left of things? It's only darkness and some signals fading. No more towers or cathedrals. The Milky Way lies down the valley. The Milky Way lies down the valley closer than yesterday's air, when it was so high above us everywhere, still nowhere.	ORAȘ ÎN NOAPTE Iată-ne-nsfârșit la piatra de pe deal. Adânc în noapte ni se-ntinde-mpărăția. Ne-nțelegem doar prin șoapte. În ținutul ce-l adulmeci e orașul – jos – de față, fără chip în beznă între amintire și speranță. Semne dă, dar numai jocuri de lumini, sclipiri și focuri: stele să le-atingi cu geana. Ne încearc-aproape teama. Ce-a rămas din lucruri? Numai întuneric și semnale. Turnuri nu-s, nici catedrale. Calea Laptelui e-n vale. Calea Laptelui e-n vale mai aproape decât ieri, când era deasupra noastră pretutindeni, nicăieri.

Blaga, Lucian 'Poezii'.
București: Editura Albatros, 1980.

Motto : „Cu gândul înnoptat te-am căutat din zori de zi”
(LUCIAN BLAGA)

VENEZ APRÈS MOI, COMPAGNONS

Prof. Balan Pop Cornelia
Liceul Tehnologic „Unio-Traian Vuia” Satu Mare, Județul Satu Mare

VENEZ APRÈS MOI, COMPAGNONS

À mes amis

Venez près moi, compagnons! C'est l'automne,
mûrit
l'absinthe dans les grains de raisin
et dans le jabot de vipères le venin.

Avec un cri je veux aujourd'hui porter un toast
à ma sauvage merveille, qui s'en va
en me laissant seul,
avec mes pleurs,
avec vous,
et avec l'automne.

Venez plus près!- Et celui qui a
des oreilles à entendre qu'il entend:
les peines sont profondes seulement
quand elles rient.

Qu'il rie donc de moi aujourd'hui
le chagrin
et en grands éclats de rire qu'il jette son calice aux
nuages!

Venez près moi, compagnons, buvons!
Ha, ha! Que scintille si étrangement dans le ciel?
C'est croissant de lune?
Non, non! C'est un débris d'une coupe d'or
que j'ai cassée de la voûte
avec le bras de fer.

Je suis ivre et je voudrais démolir tout ce qui est
rêve,
ce qui est temple et autel!
Venez près moi, compagnons! Bientôt je
vais mourir,
mais je vous laisse en héritage

VENIȚI DUPĂ MINE, TOVARĂȘI

Prietenilor mei

Veniți lângă mine, tovarăși! E toamnă,
se coace
pelinul în boabe de struguri
și-n gușe de viperi veninul.

C-un chiot vreau astăzi să-nchin
în cinstea sălbaticiei mele minuni, care
pleacă
lăsându-mă singur,
cu plânsul,
cu voi,
și cu toamna.

Veniți mai aproape! – Și cel care are
urechi de-auzit să audă:
durerile nu sunt adânci decât atunci
când
râd.
Să râdă deci astăzi în mine
amarul
și-n hohote mari să-și arunce pocalul în
nori!

Veniți lângă mine, tovarăși, să bem!
Ha, ha! Ce licărește-așa straniu pe cer?
E cornul de lună?
Nu, nu! E un ciob dintr-o cupă de aur,
ce-am spart-o de boltă
cu brațul de fier.

Sunt beat și as vrea să dărâm tot ce-i
vis,
ce e templu și-altar!
Veniți lângă mine, tovarăși! Ca mâne-o

mon superbe crâne, auquel vous buviez de l'absinthe quand la vie vous manque, et du poison quand vous voulez me suivre! Venez après moi, compagnons! (1919)	să mor, dar vă las moștenire superbul meu craniu, din care să beți pelin când vi-e dor de viață, și-otravă când vreți să-mi urmați! – Veniți după mine, tovarăși! (1919)
FÊTE DE L'ANNONCIATION Cette nuit-ci sans fin, une femme marche sous le ciel proche. Elle comprend mois que personne la merveille qui s'est passée. Elle entend des soleils qui chantent, demande, elle demande et ne comprend pas. Dans son corps se tient fermé comme dans une bonne prison un bébé. Neuf fois tourne le disque de la lune autour du bébé. Il reste immobile et grandit en s'étonnant. Cette nouvelle nuit sans fin les bergers surveillent la naissance de quelques signes célestes. Je m'en vais entre eux afin que j'annonce: Sacrifiez vos agneaux sur la croix À la mémoire de l'offrande que l'on allait faire. Levez-vous du feu Habillés en touloupes de flammes de laine. Prenez la bougie que j'ai allumée dans l'étoile descendue par-dessus les crèches rongées par les bœufs et transmettez-la de main en main. Bientôt le fils de l'homme cherchera une place où il couche sa tête, en se l'appuyant comme vous contre des pierres ou des chiens endormis.	BUNĂVESTIRE În noaptea asta lungă, fără sfârșit, o femeie umblă subț cerul apropiat. Ea înțelege mai puțin decât oricine minunea ce s-a-ntâmplat. Aude sori cantăreți, întreabă, întreabă și nu înțelege. În trupul ei stă închis ca într-o temniță bună un prunc. De nouă ori se-nvârtă discul lunii în jurul pruncului. El rămâne nemișcat și crește mirându- se. În noua noapte fără sfârșit ciobanii păzesc nașterea unor semne cerești. Mă duc între ei să vestesc: Tăiați-vă mieii pe cruce în amintirea jertfei ce se va face. Ridicați-vă de lângă foc în cojoace cu flăcări de lână. Luați făclia ce-am aprins-o în steaua coborâtă deasupra ieslelor roase de boi și dați-o mai departe din mână în mână. În curând fiul omului va căuta un loc unde să-și culce capul, răzămându-și-l ca și voi de pietre ori de câni adormiți.

Bientôt les blessures portées à travers nos vallées guériront en se fermant tout comme les fleurs pendant la nuit. Bientôt les jambes blanches marcheront par-dessus les eaux. (1924)	În curând rănilor purtate prin văile noastre s-or vindeca închizându-se ca florile în întuneric. În curând picioarele albe vor umbla peste ape. (1924)
RÉSIGNATION Par ma pensée pleine de nuit je t'ai cherchée depuis l'aube, Mais je ne t'ai pas trouvée... De la cloche joue la soirée par-dessus le village: je ne t'ai pas trouvée Par la nostalgie figée sur tes fenêtres J'attends, que tu te montres tout de même dans leur transparence Propre comme tes yeux... Mais y-a-t-il quelqu'un à m'entendre, quand mon cœur bat tout comme un mendiant À ta porte?... Et pourtant, souriant, au bout d'un certain temps je pars vers ma maison Satisfait, que dans la chambre j'ai vu un moment – ton ombre- Glissant au long des murs... Toute ma vie je chercherai la vie Et je ne la rencontrerai pas, Mais incidemment peut-être j'apercevrai - son ombre – Et alors content de moi je partirai Chez moi – pour toujours... (1919)	RESIGNARE Cu gândul înnopțat te-am căutat din zori de zi, Dar nu te-am întâlnit... Din clopot cântă seara peste sat: nu te-am găsit... Cu dorul pironit pe geamurile tale Aștept, doar te ivești în străveziul lor Curat ca ochii tăi... Dar cine mă aude, Cânt inima mea bate ca un cerșitor La poarta ta?... Și totuși, zâmbitor, într-un târziu pornesc spre casă Mulțumit, că în odaie ți-am văzut o clipă - umbra - Alunecând de-a lungul pe pereți... Viața-ntreagă eu voi căuta viața Și nu voi întâlni-o, Dar poate-ntâmplător îi voi zări vreodată - umbra - Și-atuncea împăcat cu mine voi pleca Acasă - pentru totdeauna... (1919)

BIBLIOGRAFIE: LUCIAN BLAGA, „OPERA POETICĂ”, EDITURA HUMANITAS 1995, PAGINA 580

Motto:

„Statul n-are sens decât în slujba valorilor neamului care-l susține” (Mircea Vulcănescu)

„Dacă vrei libertate, fii mândru de țara ta! Dacă vrei democrație, păstrează-ți suveranitatea! Și dacă vrei pace, iubește-ți națiunea!” (Donald Trump)

„Viitorul nu aparține globaliștilor. Viitorul aparține patrioților. Viitorul aparține națiunilor suverane și independente, care-și protejează cetățenii și își respectă vecinii și onorează diferențele care fac fiecare țară specială și unică” (Donald Trump).

LAUDĂ SEMINȚELOR EONULUI BLAGIAN (II)

*Prof. Jude Laurențiu
Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia*

1. Cuvânt înainte

„Lumea umană este fundamentată pe conștiința morală și pe libertatea în decizii. [...]

Metaforic spus, este situația unei ambarcațiuni fluviale cu rame, obligată continuu să rămână în mijlocul fluviului; lăsată în voia ei, curentul de apă o va arunca într-o cascadă periculoasă, distrugând-o. Să presupunem că echipajul vasului este mult mai numeros decât ar fi necesar pentru ca prin vâslire să împiedice ambarcațiunea să fie aruncată în cascadă; iar prin vâslire să se înainteze împotriva curentului apei, îndepărtând-o de locul periculos.

Varianta A (n.n): Dacă oamenii de pe vas își vor împărții în mod echitabil efortul, stabilind echipe de vâslit prin rotație, atunci ambarcațiunea se va îndepărta constant de locul primejdios.

Varianta B (n.n): Dacă echipa de vâslași nu va fi schimbată de o alta sau dacă va fi înlocuită de o echipă cu un număr redus de oameni, atunci vasul va înainta la început împotriva curentului, după care un timp va sta pe loc, după care va înainta inițial mai încet decât curentul apei (ce o duce spre prăpastie n.n.) și apoi cu viteză și apoi cu viteza curentului se va îndrepta spre cascadă, rezultatul final fiind dispariția sa.

Varianta C (n.n): Dacă nu se va completa o echipă de vâslași, cei mai mulți sustrăgându-se de la efort, numărul celor dispuși să vâslească fiind insuficient pentru învingerea curentului apei, vasul se va îndrepta – mai mult sau mai puțin încet, dar sigur - spre cascadă.

Varianta D (n.n): Iar dacă nimeni nu vrea să vâslească, vasul se va îndrepta, chiar din primul moment cu viteza curentului spre cascadă, deci mai repede decât în cazul precedent.

Lumea umană este lumea efortului conștient uman, al controlului permanent asupra forțelor oarbe pe care ea le declanșează, cu continua verificare a viabilității ei. [...] Fără lumea umană omul nu există, iar lumea umană există numai prin om, viabilitatea ei asigurând-o cu toții: și cei mulți, și cei puțini, și cei mai puțini din cei puțini, fiecare dintre ei aducând o contribuție calitativ deosebită. [...]

Lumea construită de oameni este condiționată de o permanentă reînnoire și este alimentată mereu de noi valori create de om. Ea există numai prin valorile create de om, iar omul nu poate fi creator de valori decât prin intermediul ei.

Lumea construită de oameni având ca material de construcție valorile create de om pentru oameni, în mod necesar este fundamentată pe respectul ideii de om.” (Ion D. Vulcănescu)

Varianta de neînțeles (n.n): Echipa de vâslași părăsește vasul pentru a slugări la alte vase ale altora, vasul lor, cu tot averea lor, va fi luat de curent fără o minimă cârmuire pentru a se salva, și se va izbi de stânci și se distruge iremediabil, pierzând tot avutul lor; iar vâslași când vor termina slugăreala nu vor mai avea unde să se întoarcă, rămânând la bunul plac al altora.

Părăsind metafora acvatică, acum când: gunoaietele au început să sufocă Europa s-a creat conceptul de „economie circulară”; când agresivitatea consumarismului afectează mediul înconjurător s-a trecut la conceptul de „protecție a mediului”; când se propun activități de dezvoltare neviabile care consumă mai mult decât produc, care solicită împrumuturi ce produc dezechilibre majore între componentele macrosistemului s-a creat conceptul de „dezvoltare sustenabilă”; când epuizarea resurselor pun în pericol soarta și existența generațiilor viitoare s-a creat conceptul de „dezvoltare durabilă”, constatăm că opera lui Lucian Blaga reprezintă o călăuză instructiv-educativă de maximă importanță ce formează mentalități și atitudini adecvate conceptelor mai sus amintite ce pot contribui la dezvoltarea durabilă a României.

2. Miracolul Eonului dogmatic - EXISTĂ O ROMÂNIE PROFUNDĂ

Pontico-carpato-dunărenii, din cele mai vechi timpuri aveau una din legile conviețuirii interumane pe aceea prin care se cerea să fii „om de omenie” din împărăția „omeniei”. Țara R-omenia în care oamenii sunt darnici, cinstind călătorul străin cu adăpost pentru odihnă, mâncare și băutură – omenind-ul.

Există un „miracolul românesc” pentru cei ce cunosc istoria numai din mileniul al II-lea d.Hr., mileniu în care imperiile vecine au căutat să asimileze acest neam, după propria lor cultură, absorbind o parte din elita autohtonă.

Aceștia (conform istoriei învățate care ne spune că am ieșit din păduri după un mileniu în care am stat ascunși ca să treacă migratorii), nu pot înțelege cum un neam de oameni ce a ieșit din păduri este așa de unitar și purtător de însemne imperiale. Nu pot înțelege cum membrii dinastiile Mușatinilor și Basarabilor purtau coroane imperiale și „canața” imperială la început de mileniu II - pierdute ca drept de a le purta mai târziu spre sfârșitul evului mediu. Nu pot înțelege vigoarea de neam așa de puternică cu toate că în mileniul al II-lea o parte din elitele politice autohtone au fost aservite total intereselor străine disprețuind și luptând împotriva intereselor neamului. Nu pot înțelege nici unitatea lingvistică pe o întindere mult mai mare decât suprafața României actuale; unitate care nu este întâlnită nici la italieni, nici la francezi, spanioli, germani etc. Este ciudat pentru că această retragere milenară în neexistență cu o revenire imperială nu a existat niciunde în istorie.

Este evident că nu poți da ceea ce nu ai; și nu poți învăța de la alții ceea ce alți nu au avut.

Miracolul românesc, despre care se vorbește, care nu ar fi fost posibil dacă în ființa națională a poporului nu ar fi fost determinarea necesară pentru acest mare eveniment; dacă nu ar fi existat formarea necesară cu milenii în urmă pentru această determinare.

Dacă nu ar fi fost un eon solid edificat cu mii de ani în urmă în spațiul pontic-carpato-dunărean, evenimentele din mileniul al II-lea când valahii intraseră pe o pantă descendentă în evoluția lor ca neam și imperiile vecine foloseau teritoriul lor pentru confruntările lor militare-pentru supremație și era teatru de război- valahii ar fi dispărut din istorie. Voința lor politică nu mai conta, practic nu mai existau ca entitate politică; existau în Europa ca un teritoriu disputat de imperii; era un teritoriu ce trebuia luat de la celălalt imperiu ...

Voința pontic-carpato-dunărenilor nu mai conta, elita politică aservită imperiilor vecine își vedea de propriile interese personale sau de clan; ducând la o prăbușire economică, socială și morală a valahilor; menirea elitei aservită era să dezmembreze unitatea de neam a pontic-carpato-dunărenilor și să-i disoluționeze în imperiile vecine.

De fapt acesta a fost miracolul românesc, un neam depozitat de tot începând de la resurse și până la istorie a avut tăria să reziste un mileniu - mileniul al II-lea- ca apoi să-și ctitorească una din cele mai mari țări din Europa.

Există o Românie profundă⁷³, adevărată, crescută din rădăcinile pontico-carpato-dunărenilor, care păstrează elementele identitare cuprinse în conștiința de neam, limbă, tradiții,

⁷³ „Revoluția liberală din România a năzuit să întemeieze la noi o civilizație burgheză după modelul și sub influența civilizației apusene. S-a creat un stat nou și s-au dezvoltat noi așezări, cu instituții financiare, industriale, artistice și școlare care trebuiau să îndrume întreaga viață a neamului spre o stare de înflorire, de civilizație și progres.

Ca și în alte dăți ale istoriei noastre, atunci când influențele veneau din Levant, alături de această lume cu tendințe de înaltă civilizație apuseană găsim în viața de azi a neamului românesc o lume, o civilizație românească simplă, crescută direct și organic din pământul frământat al țării, cu cerul, cu oamenii și întâmplările pe care le-a putut câștiga, birui și rodi în decursul vremurilor. E vorba de civilizația română sătească.

creștinism ortodox, morală, familie, școală, istorie veche etc. a căror unitatea este unică în Europa. Ca trăsătură dominantă evidentă este unitatea de neam, la care se adaugă: unitatea lingvistică, unitatea de tradiții și obiceiuri în esența lor, din cele mai vechi timpuri până-n prezent, nemaîntâlnite niciunde în Europa; toate puternic depozitate în inconștientul individual și îndeosebi în cel colectiv; reliefate prin conștiința colectivă. Această unitate de neam, alături de celelalte elemente ale matricei stilistice au asigurat eonului dogmatic blagian continuitatea în timp și spațiu și-n vremurile vitrege ale mileniului al II-lea d.Hr. în care prăbușirea economică, socială și morală a pontic-carpato-dunărenilor a pus în pericol existența lor:

- la începutul de mileniu al II-lea d.Hr. teritoriul pontic-carpato-dunărenilor a fost fragmentat, intrând aproape 1000 de ani sub dominația imperiilor străine, ce-și stabilesc granițele pe Carpați;

- pontico-carpato-dunărenii au fost considerați de imperiile vecine ca un popor rebel, greu de stăpânit politic cât și religios. De exemplu dintre cele două limbi liturgice permise latina sau greaca ei au ales-o pe a treia slavona!?, intrând în conflict și religios cu stăpânii lumii. Deveniseră schismatici înainte de schismă. În opinia imperialilor trebuiau scoși din istorie ca neam, dar în același timp utilizați ca resurse umane în numeroasele războaie ale imperialilor. Totodată, teritoriul pontico-carpato-dunărenilor servea drept o importantă bază de atac și mai mult de atât un furnizor de trupe consistente în slujba unui imperiu împotriva altui imperiu; astfel că pontico-carpato-dunărenii înregimentați în tabere diferite se măcelăreau între ei pentru interese străine;

- o parte din elita politică s-a remodelat la cultura noilor imperii, care i-a asimilat⁷⁴ și le-a acordat numeroase privilegii. Elită înstrăinată și aservită total intereselor străine, disprețuind și luptând împotriva propriului neam;

- partea din elita politică care nu a fost asimilată, a fost sărăcită pierzându-și influența politică;

- se părea că deja autohtonii prin secolul al XVIII ajunsese să nu mai aibă elită politică (în Transilvania se spunea că nu mai aveau „natio”, deci din punct de vedere politic nu existau);

Satul a fost condus și administrat de stat. Statul, formă juridică a vieții de cetate, expresie a civilizației occidentale, nu a putut să răspundă nevoilor vieții locale sătești. Chiar dacă în limita extremă a îndrumat rodnic viața orașelor, forma juridică a României moderne a ignorat satul. L-a ignorat nu în sensul că nu a voit să știe de prezența sa în unitatea de viață a neamului, ci în sensul că l-a înțeles după nevoile orașelor și l-a tratat ca atare, adică în folosul lor.

Privit din acest punct de vedere, satul cu lumea sa a fost aspru judecat și supus celor mai "inteligente" prefaceri. Pentru omul civilizației burgheze satul este primitiv, este barbar, este sub orice nivel al unei bune condiții umane. Judecat în această perspectivă, satul reprezintă treapta de jos a vieții obștești, satul este necivilizat. Dacă însă părăsim acest punct de vedere și judecăm lucrurile din punctul de vedere cuvenit, rezultatele observațiilor noastre se schimbă în întregime. Pentru a-l înțelege, satul românesc trebuie judecat din centrul lumii sale, din punctul de vedere propriu valorilor sale, nu prin mentalitatea burgheză materialistă. Cine îndreptățește calificarea unică de civilizat dată omului din oraș? O valoare proprie, un ideal politic sau material? Dar dacă satul are puncte de sprijin mai bogate pentru a fi socotit civilizat? Și le are, desigur.

Satul reprezintă civilizația românească. Și nu numai atât. Privite comparativ aceste două civilizații, putem afirma, fără a cădea în greșală, caracterul european, ca să nu spunem internațional, al celei dintâi și autenticitatea românească a celei de-a doua. Aceasta, pentru că civilizația orașelor noastre este de dată recentă și, în raport cu datele aceleia după care a fost copiată, neîmplinită, în curs de realizare, iar civilizația satelor noastre este străveche, este originară, plămădită odată cu neamul acesta și deplin realizată.”(Sursa: <https://atelier.liternet.ro/articol/4495/Ernest-Berne/Civilizatia-romana-sateasca.html>)

⁷⁴ În 1366 regelui Ludovic cel Mare, condiționează apartenența la nobilime de trecerea la catolicism. Ca urmare, o parte a nobilimii române de pe tot cuprinsul Transilvaniei a trecut la catolicism, în dorința de a-și păstra pământurile și de a accede pe scara socială; catolicismul a fost adoptat și de o parte a populației române de rând. Și exemplele pot continua: alții au fost turciți, alții rusificați, alți au devenit polonezi etc. Nobilimea catolicizată a devenit „natio” în sens medieval.

- ultimilor membrii ai dinastiilor Basarabe și Mușatine, cu descendență imperială, li s-a impus de imperiile vecine să nu mai poarte coroana imperială și canața imperială, pentru ca poporul să uite cum a fost odată (e vorba de cei ce au urmat după Mircea cel Bătrân și Petru Rareș);

- imperiul pontic-carpato-dunărenilor nu mai exista, decât în basme; iar neamul valah schismatic a fost adus într-o mie de ani ai mileniului II d. Hr. pe treapta cea mai de jos, într-o stare de plâns (după cum îl descriu călătorii prin Țările Valahe), decăzând enorm în evul mediu. Părți importante dintre ei au fost asimilate de alte neamuri. Imperiile vecine foloseau teritoriul pontico-carpato-dunărenilor pentru confruntările lor militare și pentru exploatarea resurselor. Voința pontic-carpato-dunărenilor nu mai conta, de fapt în opinia imperialilor nu mai existau decât ca teritorii ce trebuiau luate de la celălalt imperiu (sugestive sunt secolele XVII- XVIII d.Hr.). Noua elită politică era de regulă străină, venită cu armile imperiale, cea autohtonă era asimilată și pornită pe căpățuire sau redusă la tăcere prin pauperizare;

- pentru a accentua și mai mult starea de decădere, influențat mai mult sau mai puțin din afară li s-a furat pontico-carpato-dunărenilor un mileniu de istorie (este vorba de mileniul I d.Hr.) pentru a dovedi că valahi nu sunt vrednici decât ca robi la puteri străine, că nu au nimic al lor, că totul este de împrumut – chiar și limba vorbită -, că nu au capacități creatoare, că tot ceea ce au este luat de la stăpâni aducându-i pe valahi într-o stare de robie morală fără precedent în istorie. Aceste mesaje denigratoare transmise cu obstinație atât în interior cât și-n exterior trebuiau să convingă că cel mai rău lucru în lume este să fii valah; cu toate că pentru grecii antici și Constantinopol, nordicii erau „cămara” din care se aprovizionau cu cele de „ale gurii”. Valah în greaca veche însemna rău, periculos, bădăran; iar trac însemna nordic, locuitor din nord; barbar, bărbos, purtător de barbă.

Pontic-carpato-dunărenii, din motivul de a le acapara resursele, erau denigrați, rău văzuți de către cei ce nu aveau cu toate că îndeșteptau atât Constantinopolul cât și Viena.

Toate acestea și multe altele (cum ar fi dislocări de populații, constrângerile pentru a emigra, preluarea resurselor minerale și terenurilor de către străini etc.), care au dus la prăbușirea economică, socială și morală a pontic-carpato-dunărenilor, aveau menirea de a dezmembra unitatea de neam și de a-i împrăștia prin imperiile vecine.

De fapt acesta este miracolul românesc: un neam căruia nu i-a mai rămas decât sufletul, fiind deposedat de resurse, istorie, limbă și elită politică a avut tăria să dăinuie un mileniu ca apoi într-un moment istoric favorabil să se înalțe și să-și cîntorească una dintre cele mai mari țări din Europa. Un neam care are această determinare este ca un stejar, cu o construcție extrem de solidă și cu rădăcini adânci în istorie.

Cu toate că mileniu al II-lea d.Hr. a fost extrem de nefast pentru pontic-carpato-dunăreni, unitatea de neam multimilenară a fost atât de puternică încât a dăinuit, pentru ca în momentul istoric favorabil să se adune din nou într-o singură țară; la sfârșit de mileniu II d.Hr.

Acest miracol românesc a uimit Europa prin determinarea acestui neam de a se revolta în anul 1821 (prin Revoluția lui Tudor Vladimirescu s-a oprit prăbușirea Țărilor Valahe), apoi în anul 1848 răsună deșteptarea prin care se cere unirea într-o singură țară, astfel încât în anul 1859 se realizează Mica Unire și apoi Marea Unire în anul 1918. Fapt istoric de neînțeles pentru imperiile atotputernice și stăpânitoare până la Carpați ce-și cunoșteau eforturile mileniului al II-lea d.Hr. de a transforma neamul pontic-carpato-dunărean în altceva decât ceea ce fusese; pentru că așteptările lor erau cu totul și cu totul altele, considerând că problema valahă din punctul lor de vedere era ștersă din istorie.

Manifestările unor oportuniste elite intelectuale cosmopolite și arogante au fost și sunt ne semnificative și efemere; stilistic în funcție de voința imperiilor vecine de multe ori în opoziție agresivă cu ființa noastră națională, cu propria noastră identitate.

Miracolul românesc nu ar fi fost posibil dacă în ființa acestui neam pontic-carpato-dunărean nu ar fi fost determinarea necesară pentru aceste mărețe evenimente și nu ar fi avut forța necesară de a-și opri prăbușirea și de-a se smulge din robie pentru a face saltul necesar pentru a-și lua devenirea în propriile lor mâini; de a trece de la identitatea de rob la cea de stăpân. Această determinare, zăgăzuită secole de ev mediu de o elită politică netrebnică și vândută străinilor, a fost decisivă pentru constituirea României Mari. Această determinare nu ar fi fost dacă nu ar fi existat acel eon dogmatic despre care vorbește Lucian Blaga; eon dogmatic, ca o expresie magică și religioasă, ce a asigurat o creștere enormă a unității culturale, a conștiinței de neam.

Acest „miracol românesc” este un rezultat firesc al unei construcții culturale multimilenare, a eonului dogmatic blagian, care a făcut ca acest neam de oameni pontic-carpato-dunăreni aflați la marginea

prăpastiei istorice să-și revină și să facă pași mari în reșezarea lui ca națiune cu drepturi depline în Europa alături de celelalte națiuni.

În anul 2018 s-a sărbătorit Centenarul Marii Uniri. Făcând o comparație între cum au fost românii înainte de 1918 (înainte de 1821 erau disprețuiți și aduși în starea cea mai de jos posibilă) și cum sunt acum; și nu putem să nu vedem imensul progres al acestora, ceea ce dovedește excepționala zestre nativă a acestui popor și să nu ne punem întrebarea când pe parcursul istoriei aceste calități s-au dobândit și format; pentru că în mileniul al II-lea în nici un caz nu au fost condiții favorabile; în mileniul al II-lea neamul valah a fost un neam prigonit, adus în stadiul de a dispărea.

În prezent se știe că „zestrea nativă a unui popor” se depozitează în inconștientul colectiv. Pentru a asigura trăinicia și durabilitatea pe termen lung, a acestor depozite, trebuie un proces de „înregistrare ideatică continuă și unitară ca mesaj” prin repetarea unor succesiuni de civilizații coerente, unitar sistemic din punct de vedere cultural, pe durata a cel puțin jumătate de mileniu; a cel puțin 20 de generații care să primească în mod continuu și coerent mesaje ideatice coerente ca produse ale unei culturi într-o evoluție acceptată ca necesară pentru creștere enormă a conștiinței proprii existențe și identități ca neam; conștiinței de posesie și apartenență la un anumit teritoriu, conștiinței de a participa la viața socială și de a se organiza după valori proprii, de a respecta anumite norme, de a contribui la bunul mers al comunității, de a respecta anumite norme morale, religioase, de a utiliza anumite cuvinte, semne, semnale etc. ce să asigure comunicarea între membrii comunității etc. Este evident că o sută și ceva de ani de ocupație traiană nu au fost suficienți pentru o realizare de asemenea proporții.

Avem ca popor o contribuție substanțială și încărcată de istorie la moștenirea comună în cadrul spațiului pontic-carpato-dunărean ca urmare a nenumăratelor conexiuni istorice și culturale ce au generat coeziune socială pe durate lungi de timp, model de existență umană transcendentă descris de Lucian Blaga prin „eon dogmatic”, cu impact profund asupra conștiinței de sine și-n prezent. Pentru că satul românesc cu organizarea sa obștească ca o moștenire multimilenară „este cel mai expresiv și mai bogat document al istoriei neamului. Aceasta pentru că deseori - așa cum este și în cazul poporului nostru de țărani - adevărata istorie începe acolo unde sfârșesc documentele scrise. Pe această cale mersul în trecut este mai real, mai adânc și rodnic.” (Ernest Bernea).

Parafrazând spusele numeroșilor oameni politici: lumea satului, viața de obște, este depozitară a unei memorii bogate ancestrale, a unor civilizații succesive ce au stilizat un model de ordine și de spiritualitate care merită, fără îndoială, să fie cunoscut, care este de actualitate și oferă modele viabile în evoluția viitoare spre o dezvoltare durabilă și o economie circulară.

Obștea reprezentând modele sociale, economice și filozofice care azi devin tot mai actuale într-o lume ce se confruntă cu numeroase crize existențiale, cele mai urgente fiind cele generate de protecția mediului natural. Dar nu putem înțelege lumea rurală dacă nu „intrăm” în rural și dacă nu acționăm ca ea, atunci pentru noi cei din urban va fi greu să acceptăm protecția mediului, dezvoltarea sustenabilă, dezvoltarea durabilă și economia circulară care era firească în mediul rural.

Noile descoperiri arheologice, ne dezvoltă o nouă logică a a curiozități ce să depășească cunoașterea școlară (paradisică) și gândirea enstatică. Ca urmare și cadrele didactice au determinarea necesară de a-și depăși predecesorii, mentorii, și să evolueze în măiestria didactică și să comunice informații noi (conținuturi ce depășesc manualele) aducând în fața elevilor noile descoperiri, noi cunoașteri luciferice ce vor trezi curiozitatea elevilor și preocuparea pentru o gândire creativă (ecstatică)

Continuitatea culturală în dinamica evoluției firești în timp și spațiu este confirmată de bogatul inventar al descoperirilor arheologice ce ne aduc, în prezent, dovezi ale culturilor preistorice ale căror sinteze conceptuale le regăsim sub forme de metafore în opera blagiană sau în propria matrice stilistică a culturii prezente ce ne modelează și armonizează felul nostru de a fi. Continuitate culturală care prin matricea stilistică la rândul ei va fi un factor determinant în evoluția acestui eon din centrul Europei. Aceste continuități sunt susținute și prin

metodele moderne de analiză a ADN-ului ce aduc alte dovezi ce confirmă continuitatea umană în acest eon, ca și continuitate biologică pe lângă cea culturală.

Logica blagiană a cunoașterii, a legăturii cu populațiile străvechi, ne vine în ajutor pentru a ne cunoaște propria noastră evoluție în acest eon central-european. Metodele moderne de analiză a ADN-ului dovedesc continuitatea biologică umană în acest eon, deci un modul de viață sedentar pornind din protoistorie, ca urmare este logic să susții că aceste generații de oameni au fost creatoare de cultură în niște coordonate imuabile impuse de mediu, chiar dacă respectiva cultură a fost afectată de o sumedenie de factori exteriori care au transformat-o și dezvoltat-o, dar acei oameni au lăsat o amprentă pe toate generațiile ce au trăit pe teritoriul acesta, pe care noi astăzi îl ocupăm –ceea ce la determinat pe Blaga să facă Elogiu satului românesc și a paradigmelor acestuia.

Și logica paradisiacă concordă cu realitatea prin existența a numeroase culturi preistorice cu mari aglomerări umane – unele descoperite în ultimii ani cu prilejul construcției de autostrăzi- ceea ce este logic să susții că acei oameni care fac parte din protoistoria noastră, ca popor, ca cultura să nu dispară în neant; ca mai târziu tot din nimic să apară noi culturi. Logica spune că există anumite determinante ale evoluției speciei umane într-o strânsă conexiune cu ecosistemul pontico-carpato-dunărean; și că o cultură protoistorică, preistorică etc. în mod succesiv a fost afectată de o sumedenie de factori exteriori ce au generat anumite determinări umane care au transformat-o și dezvoltat-o pe fiecare, într-o devenire spre un anumit „destin” spre un anumit viitor mai mult sau mai puțin previzibil. Dar acei oameni ce au trăit în culturile respective au lăsat o amprentă pentru toate generațiile ce au fost și trăit pe teritoriul acesta, pe care noi astăzi îl ocupăm în forma actuală cu determinantele sale stilistice (ce la determinat pe Blaga să facă Elogiu satului românesc).

3. Stejarul spiritual european autentic- identitatea românească ***(Călătoria inițiativă a lui Peter Hurley - a fi român!)***

A fi român înseamnă:

- a avea o vocație;
- responsabilitate asumată;
- o construcție spirituală, o combinație între limbă, credință, locul (pământul), tradițiile vii și cămașa albă a jertfei de-a lungul istoriei.

<< Irlandezul Peter Hurley „spune că a întâlnit în România ceva onest, autentic, moștenit, ceva pe care toți ceilalți europeni l-au pierdut. Crede că noi românii cunoaștem încă secretul generării bucuriei, și ne îndeamnă să prețuim acest dar pentru că el este aurul nostru”. Peter Hurley poartă o admirație deosebită satului românesc și culturii țărănești tradiționale.

El i-a îndemnat pe tineri să nu se lepede de propria identitate, așa cum a făcut-o poporul irlandez, care și-a părăsit limba.

Hurley afirmă că românismul este definit de cinci stâlpi: limba română, credința, pământul, cultura tradițională și jertfa.

„Rețeta voastră, ceea ce vă face pe voi să fiți diferiți, unici și prețioși, este foarte simplă, sunt cinci cuvinte:

Primul cuvânt este limba română. Fiecare neam, fiecare popor poate să spună: noi avem limba cutare, în afară de Irlanda. În Irlanda 0.3% din populație mai vorbește irlandeză.

Nimeni nu poate să îți fure identitatea, dar tu singur poți să o arunci la coșul de gunoi. Acest lucru e foarte important! Vă spun din experiența irlandezilor. Noi am aruncat, acum 150 de ani, limba noastră străveche, la coșul de gunoi, pentru că am fost „educați” să înțelegem că a fost ceva absolut nefolositor. Am fost învățați că nu poți să te duci în lume să prosperi cu limba irlandeză, căci astfel ești un țăran irlandez nefolositor, un lucru de sfidat. Noi am fost, primii, sclavii ai Europei”, a spus el.

Cineva mi-a zis la un moment dat: „În fiecare limbă pe care o cunoști ești un alt om”. Eu cred că așa este! Construiești gândurile tale în funcție de vibrația sunetelor.

Limba română este o limbă latină, dar nu numai o limbă latină. De când am început să citesc despre România, în 1994, am citit că ea este cea mai aproape de limba latină în Europa. Pot să îmi imaginez un munte al limbilor, și pe acest munte este un râu care se numește „râul limbilor latine”. Româna este acolo unde izvorăște limba latină;... mai sus.

Este o limbă atât de frumoasă!... Eminescu o folosește cel mai tare...

Când citesc cuvintele rugăciunii în limba română eu cred că au putere și rezonanță... În cuvintele din limba română, sunetul și sensul profund sunt foarte, foarte aproape!...”

Peter Harley crede că România are vocația de a fi legătura dintre Răsărit și Apus:

„**Al doilea cuvânt este credința.** Credința în Dumnezeu este foarte puternică. Sunteți singurul popor ortodox latin din lume. Asta vă pune într-o poziție de balama între tot ce este în Est și tot ce este în Vest”.

Pentru el, pământul se identifică cu tradiția:

„**Al treilea este pământul.** Limba, credința și pământul, mai ales Carpații. **Carpații sunt coloana vertebrală a poporului român.** Stați la fel de confortabil pe partea estică și sudică precum pe partea vestică. Carpații nu au fost niciodată un zid de apărare, ci un copac în care ați urcat în orice moment de primejdie. Pământ cum găsești în România, nu există în Europa. Din acest pământ atât de fertil și de roditor a izvorât o cultură tradițională, autentică bineînțeles. A izvorât și a crescut o cultură tradițională atât de complexă și de frumoasă, atât de plină de valori! Prof. dr. Ion Bucur, fostul director al Muzeului Astra din Sibiu, vorbește despre țăranii din România ca despre o **aristocrație a țăranilor Europei**. Și cred că așa este!

Eu nu cred să fi fost cultura tradițională irlandeză atât de frumoasă cum este cultura tradițională românească, chiar și astăzi, când este foarte încercată această cultură.

Cultura tradițională este al patrulea cuvânt. Este vorba despre această tradiție vie, această cultură tradițională vie, care încă se găsește în această parte a Europei. Cum a zis Lucian Blaga, această cultură tradițională, pe care o găsim astăzi în România, este o verigă actuală a unui lanț continuu. La noi, în Vestul Europei, lanțul s-a rupt deja”, a explicat el.

Peter Hurley a încheiat astfel:

„**A cincea trăsătură care vă definește, care, probabil, este și cea mai dureroasă, este jertfa.** Această jertfă este continuă, aparent interminabilă. Pentru mine, a fi român nu este un pașaport sau un loc, ci seamănă mai mult cu o vocație, a fi român înseamnă a avea o vocație. A fi român nu înseamnă drepturi. Aproape niciodată nu a însemnat drepturi, din păcate, dar înseamnă responsabilitate. A fi român înseamnă o responsabilitate asumată, o cruce pe care să o iei, dar nu în sensul negativ, ci în sensul pozitiv al conceptului.

Acestea sunt cele 5 trăsături pe care cred că le-am cristalizat foarte pe scurt. Pot fi pentru noi un fel de busolă când ne gândim ce înseamnă a fi român. Nu înseamnă o clădire, un imn național, un război sau o victorie și nici un templu, ci este această construcție spirituală, o combinație între limbă, credință, locul (pământul), tradițiile vii și această cămașă albă a jertfei pe care ați purtat-o pe parcursul a sute de ani”.>>

(Sursa: <https://www.activenews.ro/stiri-social/Irlandezul-Peter-Hurley-la-Vaslui-Pentru-mine-a-fi-roman-inseamna-o-construcție-spirituala-o-combinatie-intre-limba-credinta-locul-pamantului-traditiile-vii-si-aceasta-camasa-alba-a-jertfei-pe-care-ati-purtat-o-pe-parcursul-a-sute-de-ani-157539>).

Acei cinci stâlpi: limba română, credința, pământul, cultura tradițională și jertfa au făurit pe durate lungi de timp acel **stejar spiritual european autentic** care se numește identitate românească. Dar să nu ne amăjim cu această comoară că poate fi păstrată fără implicare civică, pentru că există o armată de profitori și răuvoitori ce sapă la rădăcinile acestui stejar!

Irlandezul Peter Hurley – care de fapt este un mare român – descoperă România rurală, și descrie aspecte extraordinare despre oamenii din mediul rural; despre rădăcinile noastre:

- din realitatea rurală a început totul;

- numeroase elemente din cultura Cucuteni sunt prezente și azi ca tradiții vii în cultura rurală;
- cultura tradițională nu este la voia întâmplării ci este un produs firesc al ecosistemului rural;
- familiaritatea oamenilor de la sat cu natura;
- la țăranul autentic pământul comunică cu omul;
- un sat ce nu mai produce hrană nu mai este sat;
- satul este la baza identității naționale;

În vorbele sale despre România nu poți să nu remarci că Peter Hurley a descoperit cultura tradițională străveche care încă trăiește în satul românesc, ca o comoară ce încă ne luminează existența.

România este o țară magică, în care tradițiile vechi sunt încă vii, cu valori solide – cinstea, credința și respectul - ce creează atitudini care sunt întâlnite în discursul țăranului cu diverse ocazii, cum ar fi urările de bine:

- „Dumnezeu să fie cu tine și să fii în paza Lui!”;
- „Doamne ajută-ne!” și multe alte urări care există și care ne dau dimensiunea conexiunilor cu divinitatea;
- aprecieri prin cuvinte ce ilustrează valorile existențiale supreme ale țăranului: „Pacea în lume, roada pământului, înțelegerea între popoare!”.

Puterea de jertfă a țăranului pentru „Pacea în lume, roada pământului, înțelegerea între popoare!” nu a anulat responsabilitatea ca în momentele grele ale istoriei să nu-și apere propria existență. Puterea de jertfă a țăranului au dat șansă românilor să renască după ce la mijlocul mileniului al II-lea d.Hr. are loc „o ruptură profundă între popor și conducătorii vremelnici cauzată de calitatea mai mult decât precară a celor care s-au așezat în fruntea neamului și care, străini fiind de rădăcinile acestui neam, de tradiții și de energiile lui creatoare, n-au urmărit decât jefuirea bogățiilor date de Dumnezeu acestor meleaguri” (Ramón Bastera).

În călătoriile sale inițiatice prin țară descoperă că satul este o structură socială sprijinită pe trei picioare – ca și masa și scaunul țăranului:

- un picior spiritual: biserică, școală, cultură;
- un picior administrativ: primărie și tot ce ține de stat;
- un picior economic- agroeconomia locală- în prezent șubrezit, erodat ce subminează întreaga structură.

Faptul că a întâlnit în România ceva onest, autentic, moștenit din vremuri îndepărtate, ceva pe care toți ceilalți europeni l-au pierdut îi dă convingerea că noi românii cunoaștem încă secretul generării fericirii.

Surprinde în puține cuvinte principala calitate a oamenilor de aici calitate care ne-a generat și generează marile probleme: spune că suntem un popor creativ în toate domeniile, știm să ne descurcăm să conectăm lucrurile. Suntem un popor de artiști și din acest motiv foarte greu lucrăm împreună – fiecare artist are individualitatea, mândria sa, în afirmarea creației sale - fiecare este unic în felul său și mândru de realizările sale puțin compatibile cu ale celorlalți artiști.

După cum spune ironic: „artiștii nu vor să lucreze împreună: sunt artistul meu, am felul meu de a fi, am freza mea etc. Din acest motiv nu lucrează în echipă, sau lucrează greu împreună – artiștii sunt singuratici- și din acest motiv putem fi ușor de folosit de speculanți. Nu lucrăm împreună devenim pradă speculanților!... speculați de răuvoitori pentru suflet care sapă la stejarul nostru spiritual!” Partea periculoasă este dată că o parte dintre noi din dorința de a fi în „trend” se angajează benevol ca săpători la rădăcinile acestui stejar și cărora în mod subliminal li se fixează anumite „target-uri” pe care cu mult zel și mândrie caută să le atingă- trâmbițând cu mândrie în stânga și dreapta ce au realizat; fapte care în mod logic sunt de ocară pe alte plaiuri ale lumii. Grigore Alexandrescu îi numea „cozi de topor”.

Peter Hurley, printre altele, se oprește și la condiționarea socială în comportamentul uman cu exemple sugestive.

Condiționarea socială impusă de sat comparativ cu cea impusă de oraș. Același om ca persoană fizică, ca și comportament în sat este un om în oraș este alt om:

- un om la sat dacă nu salută este considerat prost crescut, obraznic, nepolitic, de rușine, lipsit de respect; cu consecințele firești ce decurg din acest comportament;

- același om la oraș dacă nu salută este considerat ca ceva normal. Dacă se apucă în oraș să salute oamenii pe care-i întâlnește în stânga sau dreapta va fi considerat nebun!

Limba română, credința, pământul, cultura tradițională și jertfa au făurit pe durate lungi de timp acel **stejar spiritual european autentic** care se numește identitate românească. Dar să nu ne amăjim cu această comoară poate fi păstrată fără implicare civică pentru că există o armată de profitori și răuvoitori ce sapă la rădăcinile acestui stejar! Viitorul nu poate fi bine fără să ne implicăm; pentru aceasta este nevoie de o viață civică activă nepolitică. Politicul nu poate crea o viață civică nepolitică. Fiecare cetățean de bună credință ar trebui să aibă în vedere spusa: „Înainte de a te gândi ce a făcut țara pentru tine, gândește-te ce ai făcut tu pentru țară”

În România există o tradiție veche vie. Această cultură tradițională străveche - pe care vesticii au pierdut-o- este în pericol și la noi datorită:

- lipsei de conștientizare;
- lipsei de atenție din partea statului.

Atât lipsa de conștientizare, a culturii tradiționale străvechi, de către noi cei mulți –individual cât și-npreună - cât și lipsa de atenție din partea celor investiții în funcții prin instituțiilor țării au drept consecință subminarea stabilității statului.

4. Lucian Blaga

Lucian Blaga a fost licențiat în teologie, a studiat filosofia și biologia la Universitatea din Viena, obținând titlul de doctor în filosofie. Ca diplomat a ocupat succesiv posturi de atașat cultural la legațiile României din Varșovia, Praga, Lisabona, Berna și Viena. A fost atașat și consilier de presă la Varșovia, Praga, Berna (1926–1936) și Viena (1936-1937), subsecretar de stat la Ministerul de Externe (1937–1938) și ministru plenipotențiar al României în Portugalia (1938–1939). Profesor universitar și academician din anul 1937. A creat o operă literară vastă ce creează numeroase discuții privind încadrarea filozofică în curentele la modă. Prin discursul de recepție „Elogiu satului românesc” își destăinuie fundamentul pregătirii sale, de la care trebuie plecat în abordarea operei sale.

„Satul trăiește în mine într-un fel mai palpitant, ca experiență vie. Sunt fiu de preot – toată copilăria, o fantastic de lungă copilărie, adolescența, întâia tinerețe pînă la vârsta de douăzeci și atîția ani, le-am petrecut, cu întreruperi impuse de nomadismul sezonier al școlarului, la sat sau în nemijlocită apropiere, în orice caz în necurmat contact cu satul natal.

Sufletul, în straturile cele mai ascunse ale sale, mi s-a format deci sub înrîurirea acelor puteri anonime, pe cari cu un termen cam pedant m-am obișnuit să le numesc „determinante stilistice” ale vieții colective. Ceea ce școala românească sau străină au adăugat, cred că n-a putut să altereze prea mult o substanță sufletească modelată după niște tipare cu atît mai efective, cu cît se impuneau mai înconștient și mai neîntrerupt.

Școala felurită, a noastră și uneori mai puțin a noastră, mi-a înlesnit doar distanțarea contemplativă, care mi-a îngăduit să vorbesc cu oarecare luciditate despre realitatea sufletească a satului și despre tiparele ei. ” (Lucian Blaga – Elogiul satului românesc)

Clar și concis fără nici un fel de dubii, acesta este Lucian Blaga, spus de dînsul, iar opera lui nu poate fi obiectiv privită decât din punctul de vedere al culturii satului pontic-carpato-dunărean în care s-a edificat o anumită matrice stilistică.

5. Mărturisirea lui Lucian Blaga

„Eu nu strivesc corola de minuni a lumii” este mărturisire de credință neîndoielnică a omului de știință, prezentată metaforic. Realizând o reconciliere a științelor cu religia într-o abordare filozofică originală, metaforele descriu principiilor, ideilor și convingerilor promovate de opera sa, în obiectivitatea de avangardă a cercetării văzutei și nevăzutei.

Crezul său este clar definit: „Eu nu strivesc” realitatea – cele văzute și nevăzute care alcătuiesc o „corolă de minuni a lumii”-; „și nu ucid cu mintea tainele (nevăzutele, necunoscutul n.n.)”, „ce le-ntâlnesc/ în calea mea” în lumea înconjurătoare a eonului dogmatic (în flori, în ochi), în ceea ce se spune prin cuvinte (buze), în trecutul multimilenar al eonului dogmatic (morminte).

„Lumina altora” prin cunoașterea lor calpă implementată în mintea noastră, manipulându-ne „sugrumă vraja nepătrunsului ascuns” pentru a ne menține „în adâncimi de întuneric,” și ucid cu mintea taine pe care le întâlnim în cale să nu le vedem; pentru că așa suntem educați și instruiți, de falsa lumină a altora, să nu le vedem, limitându-ne cunoașterea prin manipulare.

Lucian Blaga, oferă cunoaștere luciferică (luminoasă interdisciplinară și transdisciplinară) „eu cu lumina mea sporesc a lumii taină ” aducându-ne prin opera sa noi și noi cunoașteri, dar nu la modul absolut pentru că nu este posibil. Dar este optimist ca orișice cercetător științific „așa îmbogățesc și eu întunecata zare”, lumini care împing granițele necunoscutului (misterului) spre noi domenii de cunoaștere „cu largi flori de sfânt mister”. Descoperirile noi vor genera noi domenii de cunoaștere, noi orizonturi mai largi de cercetare a noului ivit din necunoscut: „și tot ce-i neînțeles/se schimbă-n neînțelesuri și mai mari”. Optimismul său are justificarea omului de știință, iubește cercetarea realității – văzutei și nevăzutei și a celor de azi, și a celor din trecutul istoric îndepărtat: „căci eu iubesc/ și flori și ochi și buze și morminte.” (Citate din: „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii” de Lucian Blaga).

Exemplele oferite de științele exacte sunt numeroase și elocvente. O prezentare extrem de simplistă este pentru substanța chimică ca și mister:

- la un moment dat misterul (necunoscutul) substanței a preocupat lumea științifică emițându-se diverse ipoteze pentru a răspunde la întrebarea: Din ce este alcătuită substanța?;

- la un moment dat misterul (necunoscutul) substanței a fost descifrat – este alcătuită din particule mici numite atomi; asta nu a însemnat că misterul (necunoscutul) a fost eliminat, ci s-a mărit a lumii taină(necunoscutul) și o nouă etapă a gândirii ecstatice. Dar această cunoaștere aduce noi flori de sfânt mister: Din ce este alcătuit atomul?;

- s-a declanșat o nouă etapă de cercetare pentru o cunoaștere luciferică. Și acest mister al atomului a fost descifrat - este alcătuită din particule și mai mici numite protoni, neutroni, electroni. Și așa mai departe o altă etapă a cunoașterii adâncește și mărește cantitatea de noi flori de sfânt mister: Din ce sunt alcătuiți protoni, neutroni, electroni?;

- rândul lor protonii electronii și neutronii au tainele lor(misterele lor) iar gândirea ecstatică va genera noi cunoașteri luciferice; cunoașteri transdisciplinare ca urmare a unor conexiuni interdisciplinare noi. Misterul (necunoscutul) al particulelor fundamentale este în curs de cercetare luciferică; au fost propuse diverse ipoteze, modele cu noi particule elementare: quarkuri, leptonii, bosonii, graviton etc. Dar și această cunoaștere ne inundă cu imense cantități de flori de sfânt mister: Din ce sunt alcătuite și acestea?;

- nici **Teoria stringurilor** nu va opri această sporire a „a lumii taină” și îmbogățire „cu largi flori de sfânt mister” și prin cunoaștere „ tot ce-i neînțeles/se schimbă-n neînțelesuri și mai mari/ sub ochii mei...” împingând granițele cunoașterii spre noi orizonturi. Pentru că Lucian Blaga ca om de știință vede cercetarea științifică a eonul dogmatic așa cum este el – „căci eu

iubesc/și flori și ochi și buze și morminte.”; și este convins de importanță cunoașterii, dar este rațional obiectiv că nu se poate atinge capătul, va exista un „absolut ascuns”.

O adevărată „matrioșcă a fertilității cunoașterii” o cunoaștere luciferică ce devine paradisiacă urmată de o altă cunoaștere luciferică ce devine paradisiacă ș.a.m.d. având ca limită competențele noastre de a dezghioa fanicul cunoscut paradisiac, pentru a ajunge la criptic pentru al aborda ecstasice și să generăm cunoașterea luciferică.

Sunt și alte numeroase exemple ce confirmă viziunea blagiană asupra cunoașterii: cunoașterea spațiului, Universului Cosmic; existența materiei întunecate și a energiei întunecate; și altele ce generează noi fiori de sfânt mister, în apropierea de „nepătrunsul ascuns”. De remarcă că filozofia lui Ștefan Lupașcu este în concordanță cu filozofia blagiană.

Crezul lui Blaga privind apropierea omenirii de divinitate este cel al pontic-carpato-dunărenilor conform dogmei: „cercetează și alege ce este bun!”. Astfel convingerile și credințele oamenilor au evoluat în timp din vechime spre contemporaneitate, fără a distruge vechile dogme purtătoare de sămânța înțelepciunii ce aparțineau vechilor convingeri adânc înrădăcinate în cultura pontic-carpato-dunărenilor- o altă matrioșcă construită în construcție. Creștinismul venind să întregască „învățăturile bune” ale vechilor convingeri religioase cu noi lumini de sfânt mister; fapt confirmat de altfel de creștinarea fără dificultate în spațiul pontic-carpato-dunărean, proces de evoluție spirituală pașnică comparativ cu restul Europei; ceea ce ne vorbește indirect că există mari asemănări între vechea religie zamolxiană și noua religie care ne spune că o completează pe cea veche. O confirmare o găsim și la multe locașuri religioase, schituri, mănăstiri care s-au constituit pe locurile sfinte ale vechilor zamolxieni și care azi sunt cinstite cu evlavie pentru încărcătura de sfințenie pe care o poartă. Atașamentul pontic-carpato-dunărenilor față de aceste locuri sfinte, convingerile lor, sunt vizibile prin pelerinaje de o amploare deosebită la: moaștele sfinților, hramuri, zilnic individual sau în grupuri; crez ce unește și citorește un fel al nostru de a fi de o importanță și valoare excepțională pentru viitor. Acest crez a dat trăinicia identității și durabilității în timp a pontic-carpato-dunărenilor cu specificul lor inconfundabil.

6. Cuvintele lui Lucian Blaga

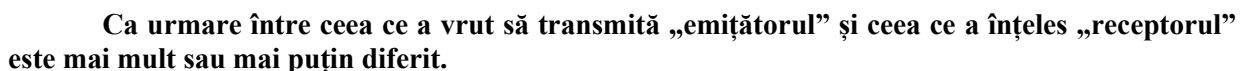
Dumnezeu nu poate fi cuprins în materialitatea găunoasă a cuvântului

Matricea stilistică este o matriță care prin însușirea ei de a decide și a sancționa, se întipărește, cu efecte modelatoare, viziunilor științifice și doctinelor, conceptelor etice și sociale, conceptelor metafizice, operelor de artă etc.; și nu în ultimul rând generează limba vorbită în eon.

În viziunea lui Blaga poetul este un „mântuitor”, al cuvintelor scoțându-le din retorica goală a vorbirii cotidiene deformată de neologisme, lipsită de sens, „întorcându-le spre obârșia lor”(Ștefan Augustin Doinaș), revelându-le sensuri adevărate profunde ale vorbirii vechi, de atunci când s-au născut cuvintele ca o necesitate firească pentru a exprima concepte, noțiuni, caracteristici sau funcționalități descoperite ca urmare a pașilor făcuți de om în cunoașterea, revelarea necunoscutului (misterului)- a lumii taină. Pentru a se întoarce spre origini spre profunzime folosește numeroase metafore care să nu ucidă „taina” lor, necunoscutul care-l poartă.

Cuvintele în limbajul cotidian – unele sub influența avalanșei de neologisme confuzionale - zombizatoare- zăgăzuiesc cunoașterea inhibându-l pe cititor și blocându-i dorința de cunoaștere revelatorie a noului (cunoaștere luciferică); barându-i drumul spre nou (mister) spre creație, descoperire (gândire ecstasice).

Cuvintele sunt expresia existenței noastre, a cunoașterii noastre, a accesului la lumină, în momentul în care suntem lipsiți de cunoaștere trebuie să tăcem. Cuvintele sunt mult mai mult decât cuvinte, sunt decizii de deformare, de a perverti starea originară a cunoașterii, de a sărăci cunoașterea. Vorbirea, cuvintele nu pot cuprinde în ansamblul lor obiectul descris, mai rămâne ceva ascuns ce nu este cuprins în cuvinte. De aceea - în marea trecere - „tace” pentru că i-e frică de

Conform Principiului lui Heisenberg nu putem duce cunoașterea într-o parte fără a genera nedeterminare în altă parte. După Blaga uneori închiderea ochilor reprezintă o formă de cunoaștere, de pregătire a formulării cunoașterii. Închiderea ochilor și tăcerea exprimă o teamă de a nu greși formulând cuvinte nepotrivite ce să descrie lumina (cunoașterea); cuvinte ce să îngroape realitatea și nu să o descrie exhaustiv. De exemplu: Un aspect al specificului autohton este bine cunoscutul gestul instinctiv al țărăncilor de a pune palma peste gură pentru a nu lăsa cuvintele să iasă, „Să nu spun!”. Sau „Vai ce am zis!”, „O vorbă spusă nici cu patru boi nu o întorci înapoi” sau „decât să-ți pară rău că ai spus mai bine să-ți pară rău că nu ai spus”; total diferit de curentul interactiv „vorbiți apoi gândiți” ca argument imbatabil al socializării!

Lumina (informația) emisă de sursă în toată complexitatea sa; are o parte măsurabile (mărimile fizice) altele nu; unele accesibile receptorului (omului) altele încă nu:

- unele deja cunoscute, cuantificabile, continuând cunoaștere paradisiacă;
- altele necunoscute sau accesibile parțial treptat constituind obiectul cunoașteri luciferice.

Blaga are rezerve în depozitarea cunoașterii prin cuvinte – o imagine face cât o sută de cuvinte- pentru că acestea prin procesul de esențializare falsifică mai mult sau mai puțin realul: încât poate că este preferabil uneori în loc de cuvinte nepotrivite, care induc în eroare, tăcerea. „Acoperirea ochiului este contrar fanicului(deschisului) și este asociată cu interdicția de a vorbi”.

„Construcția limbii este un mod de a fi inconfundabil al românului.”(Mircea Vulcănescu), ceea ce este firesc pentru că limba a evoluat sub acțiunea determinantelor stilistice ale ecosistemului, fiind o parte exprimabilă prin cuvinte a matricei stilistice (părți exprimabile sunt și comunicarea non verbală și para verbală⁷⁵) construcție pornită odată cu primele elemente de comunicare verbală interumană în funcție de elementele componente ale ecosistemului și de nevoile interumane⁷⁶.

De aceea vedem la Blaga și un cult al obârșiei ca împlinire în această lume, și mai mul decât atât este necesar să transforme cuvântul de semnificat în structuri ce pot transforma cuvântul în acțiune. Pentru aceasta utilizează metafore ce să descrie atitudini specifice spiritului

⁷⁵ Chiar mai târziu când s-a răspândit scrierea latină, limba veche a fost atât de puternică încât simbolurile grafice literele din limba latină nu au putut schimba pronunția. Contrar scrierii latine scrieri vechi din spațiul balcanic au simboluri grafice - diacritice - ce să ne redea pronunția. Între scrierea cu litere latine și pronunție fiind o ruptură totală. Cum ar suna oare citirea unui text la limba română fără a utiliza diacriticele.

⁷⁶ Nu au așteptat până când cineva din exteriorul ecosistemului să vină să le spună cum să comunice.

creator circumscrise înclinării spre nuanță și discreție proprii matricei stilistice. Metaforele sunt cuvinte ce relevă tărâșuri ascunse ale lucrurilor pentru a reda esența acestora, ca în limba veche care le-a creat.

7. Gândirea blagiană

Matricea stilistică este o matriță care prin însușirea ei de a decide și a sancționa, se întipărește, cu efecte modelatoare, viziunilor științifice și doctrinelor, conceptelor etice și sociale, conceptelor metafizice, operelor de artă etc.; și nu în ultimul rând a gândirii indivizilor și comunității.

Blaga definește omul prin cultură, cultura prin stil, stilul prin matricea stilistică, ce ține de un spirit inconștient, individual și colectiv.

Gândirea blagiană are anumiți piloni ai cunoașterii:

- pregătirea teologică ortodoxă ce-i oferă deschiderea spre cunoașterea luminoasă (luciferică);
- pregătirea științifică (științe exacte - biologia) ce-i oferă deschiderea spre cunoașterea paradisiacă (fericită);
- pregătirea filozofică ce-i oferă deschiderea spre neliniștile blagiene;
- pregătirea celor șapte ani de acasă (care au fost mai mulți după cum spune Blaga) ce-i oferă matricea stilistică;
- gândirea populară ce-i oferă înțelepciunea.

Lucian Blaga reușește să unească știința, religia și filozofia într-o operă unitară în care antinomiile sunt soluționate sub formă de axiome, principii dogme, și sunt aspecte care întregesc viziunea asupra realului (văzutelor și nevăzutelor) în care misterul (necunoscutul) este accesibil unei cunoașteri luminoase (luciferice - creative) ce în timp poate deveni o cunoaștere fericită (paradisiacă- paradigma) fără probleme pentru individ.

Datorită evoluției firești în timp într-un anumit eon se generează omului cunoștințe priceperi, deprinderi, abilități și competențe utile la un anumit moment istoric dat pentru cunoașterea obiectelor fenomenelor, caracteristicilor etc. transformării acestora în valori pentru el și comunitate; la care din nevoia comunicării și socializării le atașează semne: grafice, sonore, gestică; semne care nu vor reda exhaustiv ceea ce s-a dorit reprezentat. Unul din multele motive este orice obiect are: o parte accesibilă cunoașteri (fănicul -care poate fi admirat- cf. *gr. phainein*, a apărea)) și o parte care încă –datorită competențelor noastre limitate- există o parte secretizată (cripticul -ascunsul).

De exemplu în momentul primei explozii a Universului au loc polihotomii care printre altele vor duce la antinomiile protoni și electroni care la rândul lor vor forma atomi formați din două tipuri de particule cu sarcini contrare dar care în noul sistem „atomul” coexistă. Pentru a realiza cunoașterea aici este nevoie să ieșim din cadrul fizicii obișnuite (o cunoaștere fericită-paradisiacă) să promovăm o cunoaștere de alt tip al fizicii cuantice cu numeroase dogme-principii- (cunoaștere luminoasă, luciferică) care aduce numeroase postulate pentru a da coerență cunoașterii modelului atomic(exemplu Postulatul lui Bohr, și mai sunt).

Aceste dihotomii în același timp antinomii, creează o unitate funcțională reală; terțul exclus nu mai este valabil. Raționamentul poate fi aplicat moleculei, celulei, organului, organismului etc. pentru a căror cunoaștere avem nevoie de postulate-dogme ale unității în diversitate ori/și ale terțului inclus.

Toate în abordarea sistemică holistică pentru că fiecare entitate este mai mult decât suma aritmetică a părților componente ducând la potențializarea lor reciprocă.

Un exemplu din punct de vedere cultural fiecare țaran, țărăncă din sat are un anumit specific la portul popular care duce la potențarea lor într-o competiție, care la rândul ei va genera

un specific al satului puțin mai altfel decât al satele vecine. La rândul lor acestea se potențează reciproc ș.a.m.d. ceea ce duce la specificul autohton, caracterul românesc al portului popular. Ceea ce nu este descentralizare ci unitate în diversitate.

Este la fel ca și corpul unui om, fiecare organ: inimă, plămâni etc. are specificul său și misiunea sa, asta nu înseamnă descentralizarea ca fiecare organ să plece independent să funcționeze altfel decât trebuie, avem în vedere o unitate în diversitate având în vedere o altă dogmă – principiul subsidiarității.

8. Gândirea blagiană - unitatea funcțională a antinomiilor⁷⁷

Unitatea funcțională a antinomiilor este una din problemele date spre rezolvare gândirii noastre.

Antinomía (gr. *anti* – contra, *nomos* – lege) este o contradicție aparent insolubilă între două legi, două teze sau principii filozofice care se exclud reciproc și care sunt considerate în egală măsură adevărate; și care în egală măsură pot fi demonstrate.

Exemple de antinomii:

- dualitatea luminii undă- corpuscul. În unele situații lumina se comportă ca și o undă în altele ca și corpuscul;

- antinomia acid-bază. La aminoacizii gruparea carboxil are caracter acid, gruparea amino are caracter de bază. În aminoacid coexistă acidul și baza ca o unitate și dau caracterul amfoter. Deci la caracter acid sau caracter bazic apare a treia variantă caracterul amfoter – excluzând principiul terțului exclus;

- antinomia metal-nemetal etc.

De regulă lumea obișnuită nu se împiedică în antinomii; la ei funcționează principiul: „Ce este, este! Ce nu este, nu este!”

Soluțiile erau oferite în trecut prin mituri.

În prezent fizica clasică nu a găsit soluții la multe probleme propunând modele ce falsifică, ciuntesc realitatea; iar fizica cuantică propune principii, postulate, dogme pentru a adapta modelele la realitate. De unde am plecat? Unde am ajuns?

Ca o concluzie, noțiunile din fizică și a altor discipline învățate în școală nu trebuie luate întocmai; ele sunt numai unelte sau prilejuri, ocazii pentru exercițiul gândirii pentru a genera noi cunoașteri – pentru elevi cunoașteri luciferice, pentru profesori cunoașteri paradisiace.

Gândirea în aflarea soluției caută determinările (determinările stilistice) și apoi devenirea (propunându-și etapele-pașii de parcurs- spre rezolvarea problemei-) în vederea elaborării soluției și dobândirea unui rezultat.

⁷⁷ Abordarea logică a antinomiei ne solicită o succesiune de etape în gândire:

Situația → Scop → Problema → Soluția → Rezultatul → Confruntarea cu realitatea

- o situație - o stare de lucruri existentă, stare de fapt reală, care intră în conflict cu ceea ce noi în mod obișnuit gândim conform logici bivalente;

- scop de a realiza cunoașterea realității ce presupune o imagini ideală, anticipativă a rezultatelor activității de cunoaștere a omului – o ipoteză conform matricei stilistice;

- problema se referă la anumite situații contradictorii, în care nu se pot realiza anumite scopuri. Ipoteza poate fi în contradicție cu realitate generând probleme. Antinomiile de la bun început sunt contradicții pentru logica bivalentă deci generează problema. Dacă oamenii au scopuri diferite, în aceeași situație -ei percep situația respectivă în mod diferit – generând o situație problemă.

- soluția: este acțiunea specifică pentru rezolvarea problemei, ce duc la un anumit rezultat. Soluția este determinată de matricea stilistică.

- rezultatul fiind efectul soluției; care poate să fie validat sau nu de realitate!

O etapă importantă în rezolvarea problemei este verificarea rezultatului – confruntarea cu realitatea. Dacă nu corespunde cu realitatea, nu vom căuta să modificăm realitatea ca să se conformeze modelului pentru că am minții!. Și nici să mințim beneficiarul nu este viabil, pentru că „nu ține”; falsitatea soluției iese la iveală (un exemplu sugestiv povestirea: Hainele împăratului). Înseamnă că raționamentul gândit, soluția acceptată, devenirea, sunt greșit propuse, mincinoase, de rea credință; iar utilizarea ei poate avea consecințe grave: rezultate și concluzii mincinoase.

Privitor la soluție „**Când rățăcești, rămâi în voia drumului, nu drumul în voia dumitale**” (Calistrat Hogaș, Pe drumuri de munte); **și atunci altă soluție nu este decât a te întoarce de unde ai plecat... Caută un alt drum, care să te ducă la alt rezultat!**

9. Cunoașterea blagiană are o valabilitate de avangardă

Matricea stilistică este o matriță care prin însușirea ei de a decide și a sancționa, se întipărește, cu efecte modelatoare, viziunilor științifice și doctrinelor, conceptelor etice și sociale, conceptelor metafizice, operelor de artă etc. și asupra metodelor de cunoaștere a realității.

Realitatea- corola de minuni a lumii- are o dualitate în realizarea cunoașterii:

- cunoaștere paradisiacă;
- cunoaștere luciferică.

Cunoașterea paradisiacă este o cunoaștere imanentă este o cunoaștere care există și acționează prin ceea ce se știe deja, din interior prin sine însuși. Nu aduce legi, principii noi ci le utilizează în situații noi.

Cunoașterea luciferică accesibilă prin transcenderea cunoașterii paradisiace – trecerea de la disciplinaritate la transdisciplinaritate.

Legătura dintre cunoașterea paradisiacă și luciferică este evidentă în știință: necunoscutul trece treptat în cunoscut, fără a reduce sfera necunoscutului ce este infinită; iar cunoașterea luciferică dobândită devine cunoaștere paradisiacă.

„Eu nu strivesc corola de minuni a lumii”- cunoaștere luciferică existentă între necunoscut (mister) și revelare (descoperire) limitată de „cenzura transcendentă”(că nu poate fi totul cunoscut datorită competențelor noastre limitate); tot timpul mai este ceva de descoperit- fapt confirmat de științele exacte ce nu-și epuizează niciodată necunoscutul (misterul) Tehnica extazului în gândirea ecstatică este că odată cu dobândirea de noi competențe se reia procesul de cunoaștere de la începuturi – se reverifică soluția, calea- prin întoarcerea spre origini, a cultului obârșiei ca împlinire în această lume.

Toate acestea accesibile printr-un proces complex de:

- gândire enstatică ce-i permit analize complexe ale conexiunilor din interior a lumii văzute din zona fanicului;
- gândire ecstatică ce-i permit pași noi în lumea nevăzutului (misterului) și stabilirea conexiunilor prin intermediul axiomelor, postulatelor, dogmelor, principiilor cu noi domenii de cercetat din zona cripticului. Gândirea extatică este cea care va revela fără mijlocire deformatoare misterul, dar permanent existând o parte criptică.

Lucian Blaga pune în centru cunoașterii o cunoaștere ce începe să se redescopere în fizica cuantică și-n alte domenii de avangardă ale cunoașterii; exprimate însă prin metafore pentru a nu ucide prin cuvinte tainele întâlnite.

„și-ntocmai cum cu razele ei albe luna/
nu micșorează, ci tremurătoare/
mărește și mai tare taina nopții,/
așa îmbogățesc și eu întunecata zare/
cu largi fiori de sfânt mister”

(Fragment din: „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii” de Lucian Blaga)

Cercetarea științifică folosindu-se de cunoașterile precedente (luna pentru a lumina se folosește de razele soarelui), nu lămurește exhaustiv ci deschide noi porți, noi domenii de cercetare a necunoscutului.; necunoscutul- întunericul (lipsa luminii) nu se restrânge ci capătă forme noi (umbre).

Explorând necunoscutul (misterul), nu întunericul- care nu există; există lipsa luminii- este nevoie de lumină. Blaga este optimist acordând omului credibilitate în devenirea lui spre lumină „veniți de luați lumină” spune preotul la Slujba de Înviere.

Optimismul blagian este prezent în opera blagiană, chiar dacă divinitățile arhaice „Orbul”, „Pan” sunt vitregite de lumina cunoașterii (cunoaștere luciferică), chiar dacă lumina mărește a lumii taină.

Blaga nu neagă lumina cunoașterii și rolul său în devenirea omenirii... pentru că „întunericul este lipsa luminii” Primele divinități sunt cele care au probleme în perceperea luminii „Orbul”, „Pan”⁷⁸; dar evoluția firească a omenirii a dus la divinități care sunt lumină.

„Pan

s-ascunse într-o peșteră.

Razele fără de-astâmpăr se-mbulzeau

și se-mpingeau cu coatele s-ajungă pân' la el.” (Lucian Blaga, Moartea lui Pan)

La Blaga, pregătirea sa teologică cât și cea din familie(tata preot) cât și din lumea satului (țărani în esența lor sunt creștini arhaici...) au făcut ca Blaga să utilizeze ca metaforă un termen care să cuprindă divinitatea în esența ei „Marele Anonim”. O metaforă care cuprinde ceea ce percepeau țărani despre divinitate cât și formulările de specialitate în descrierea lui Dumnezeu:

- Atoșitorul, făcătorul cerului și pământului, văzutele și nevăzutele (fragment din Crezul – Simbolul credinței);

- „Eu Sunt cel ce Sunt” (Geneză)

-, „Dumnezeu a-L vedea nu este posibil”. „Pe Dumnezeu nimeni nu-L poate vedea”. „Pe Dumnezeu a-L vedea nu este cu puțință oamenilor...”

În raport cu Dumnezeu, noi oamenii suntem creația Sa, într-o continuă devenire în procesul de cunoaștere mai mult disciplinară a ”văzutele și nevăzutele” care au un domeniu de cuprindere infinit. Nemărginirea infinitului apare în fața cunoașterii umane ca un orizont ce permanent omul dorește să-l atingă, fără a-l putea atinge vreodată – datorită incompetențelor noastre - metaforic definite prin „cenzură transcendențială”, funcționând ca o limitare a eforturilor cunoașterii umane:

- limitare disciplinară;

- limitare transdisciplinară.

Iar dacă nu suntem pregătiți să primim lumina să închidem ochii pentru că prin lipsa competențelor noastre să nu deturnăm sensul real, benefic, al luminii, încât să tragem concluzii false firești datorită incompetenței noastre; a căror consecință să se depărteze de adevăratul scop al cunoașterii.

Astfel că cenzura transcendențială apare ca o necesitate de a ne proteja împotriva faptelor noastre necugetate; cu toate că Marele Anonim ne-a lăsat libertatea de a alege, de a decide; incompetența noastră este o barieră ce ne oprește de a face ceva ce să se întoarcă împotriva noastră făcându-ne rău. Putem accesa ce ne este permis – fanicul; cripticul rămâne neaccesibil; cel ce decide este competența sau incompetența noastră.

Toate acestea într-un Univers magnific realizat de creatorul văzutele și nevăzutele, care la rândul lui nu ni se dezvăluie mai mult decât este necesar permanent situat într-un anumit anonimat. Cunoașterea umană este limitată în timp- probabil nici nu trebuie- dar deschisă înnoirilor.

Chiar dacă expansiunea cunoașterii umane împinge „orizontul cunoașterii” apar noi orizonturi de abordat. Cei ce rămân în „spațiul deja dobândit” vor dobândi în continuare cunoaștere, dar paradisiacă

⁷⁸ Pan – în mitologia greacă- zeu al pădurii și al naturii (gr. „tot, întreg”); Pan-ku – în mitologia chineză- zeul primordial creator al lumii „al marelui întreg”

(fericită); oamenii vor merge pe căi bătătorite ale cunoașterii utilizând ceea ce se știe deja într-un domeniu, într-o cunoaștere intensivă disciplinei respective.

Cei ce vor „bate” la orizontul cunoașterii vor realiza o cunoaștere luciferică (luminoasă) cunoașteri creative, o cunoaștere expansivă creatoare de noi domenii de cunoaștere, ori de sinteză transdisciplinară.

Aici, în transdisciplinaritate, un rol essential îl are capacitatea omului de a percepe oferta „Marelui Anonim”; capacitatea omului de a-i primii revelațiile (descoperirile permise datorită competențelor deținute). Ne sunt accesibile creațiile „Marelui Anonim” în măsura în care omul a dobândit competențele necesare pentru a le accesa. Cenzura transcedentală este propria neputință a omului la un moment dat de a realiza cunoașterea luciferică; sau de a nu fi pregătit complet pentru a accesa necunoscutul (misterul) realității, adică partea criptică.

De exemplu:

Iarna un copil mic vine de afară și se joacă fericit - cunoaștere paradisiacă- într-o camera încălzită de o sobă încinsă. Afară este frig în camera cald plăcut. Copilul nu știe că o sobă încinsă arde. În joaca lui pune mâna și atinge soba pentru a dobândii cunoaștere. După ce s-a ars „dobândește cunoaștere luciferică” știind pe viitor asumându-și această cunoaștere ca o dogma: „o sobă încinsă nu se atinge cu mâna”.

Un alt exemplu este Leto care dorind să cunoască pe Zeus în toată puterea lui va sfârșii arsă.

Întotdeauna descoperirile în câmpul necunoscutului sunt filtrate stilistic și niciodată nu poate vedea absolutul independent de structurile culturale ale inconștientului.

Evident aici identificăm structuri prin care inconștientul se raportează la realitate și care se schimbă de la o epocă la alta. Există o progamare destul de stranie a acestor descoperiri. Nici o descoperire științifică nu poate surveni, zice Blaga, decât în epoca ce o face cu putință. Ca exemplu, Blaga amintește experiența Michelson-Morley, care a condus la nașterea teoriei relativității. Dacă această experiență ar fi fost făcută în timpul lui Galilei, și existau suficiente mijloace tehnice în secolul al XVII-lea pentru a se realiza, ea ar fi fost luată ca un argument zdrobitor, decisiv pentru a demonstra că pământul nu se învâрте. Există la Blaga un determinism stilistic al istoriei.

Blaga susține că noi proiectăm explicații cu valoare mitică, mai naive sau mai elaborate conceptual, dar niciodată reale, riguros adevărate.

10. Transdisciplinarități blagiene

Blaga a pus în legătură diferite tipuri de cunoaștere, înțelegere și de comportamente umane care coexistă indiferent de observatori și aruncă punți de legătură între modurile de gândire primitive din zorii istoriei(vezi divinitatea Orbul) și cele mature de azi; între discipline generând interdisciplinarități și transdisciplinarități.

Lucian Blaga are o gândire bazată pe transdisciplinaritate ca rezultat a unei sinteze de nivel superior a pregătirii multidisciplinare (teologie, biologie, filozofie, diplomație, socio-politică etc.) cu formarea instructiv-educativă în civilizația și cultura satului.

O abordare critică competentă a operei sale presupune în primul rând o abordare interdisciplinară, având ca repere mitologia poporului român și științele exacte abordate într-un corolar creștin ortodox. Blaga a utilizat numeroase metafore care să cuprindă cât mai sugestiv conexiunile interdisciplinare generând o operă ca un produs transdisciplinar al acestora. Practic Lucian Blaga parcurge un drum invers al cunoașterii de specialitate. Complexul proces de cunoaștere a lumii, a văzutei și nevăzutei:

I. Specialiștii disecă realitatea pe discipline, construind o singură fațetă calpă (biologie, fizică, chimie etc.) cu ceea ce se lasă descoperit (latura fanică) ucigând necunoscutul (misterul)- cu modele simplificate, abstractizate „lumini de întuneric”. Cei ce desfășoară - „ Din umbra falnicilor bolti” - o activitate intelectuală intradisciplinară (enstatică) ce să fie redată simplist prin cuvinte sărace; obțin o cunoaștere paradisiacă (fericită). Tot aici putem încadra viața

cotidiană a omului, care se încadrează într-un domeniu cultural acceptat de societate, și care face parte din normalitatea culturii respective – chiar dacă în alte culturi este altfel, nu are nici o relevanță pentru că nu există dorința individului de a-și depăși starea.

"O, ești frumos, cum numa-n vis

Un înger se arata,

Dara pe calea ce-ai deschis

N-oi merge niciodată;" (fragment din Luceafărul de Mihai Eminescu).

Activitatea intelectuală intradisciplinară (enstatică) întreține cu cunoașterea un raport de relație liniară, fără tensiuni servește adaptării și are o funcție pragmatică, neproblematică – la fel ca și Cătălina din Luceafărul lui Mihai Eminescu care adresându-se lui Cătălin își definește dorința de o cunoaștere lipsită de tensiuni, fără probleme în final; dorința de a accesa cunoașteri ecstatice rămânând un vis pe care-l va iubi mereu.

<<Si-i zise-ncet: - "Încă de mic

Te cunoșteam pe tine,

Si guraliv și de nimic,

Te-ai potrivi cu mine...

Dar un luceafăr, răsărit

.....

In veci îl voi iubi si-n veci

Va rămânea departe...

De-aceea zilele îmi sunt

Pustii ca niște stepe,

Dar nopțile-s de-un farmec sfânt

Ce-l nu mai pot pricepe. ">> (fragment din Luceafărul de Mihai Eminescu).

II. Lucian Blaga parcurge drumul invers pornind de realitate - pentru a nu distruge corola de minuni a lumii - caută să facă cunoscută realitatea printr-o abordare intelectuală interdisciplinară (ecstatică) și să o exprime prin metafore care să lase nesfârșită vraja nepătrunsului ascuns. Această abordare interdisciplinară duce la cunoaștere transdisciplinară (luciferică) a Luceafărului eminescian.

Transdisciplinaritatea vizualizează obiectul supus cercetării în două părți „văzutelor și nevăzutelor”:

- cea accesibilă la momentul respectiv cu mijloacele disciplinelor recunoscute – partea arătată (fanică);

- partea ascunsă (criptică) inaccesibilă la momentul respectiv cu mijloacele disciplinelor recunoscute. Pașii de cunoaștere putându-se realiza prin emiterea de principii, axiome, dogme, postulate, norme, premise. Acestea supuse probei timpului vor fi confirmate sau infirmate aducând: plus cunoaștere ; zero cunoaștere; sau minus cunoaștere.

Utilizarea de principii, axiome, dogme, postulate, norme, premise în dobândirea cunoașterii - ca metode de cunoaștere – poate duce la contradicții logice întâlnite în mecanica cuantică, teoria cantoriană a mulțimilor, axioma paralelelor în diverse geometrii etc. Rezolvare, prin metoda dogmatică ca metodă de cunoaștere a cripticului, a unei contradicții va fi numită de filosof „transfigurarea unei antinomii”.

"Dar cum ai vrea să mă cobor?

Au nu-ntelegi tu oare,

Cum ca eu sunt nemuritor,

Si tu ești muritoare? "

- "Nu caut vorbe pe ales,
Nici știu cum aş începe -
Deși vorbești pe înțeleș,
Eu nu te pot pricepe;

Dar dacă vrei cu crezământ
Să te-ndrăgesc pe tine,
Tu te coboară pe pământ,
Fii muritor ca mine. " (fragment din Lucefărul de Mihai Eminescu)

Dacă la Eminescu granița dintre cunoașterea paradisiacă și cunoașterea luciferică este de nestrăbătut la Blaga prin activitate intelectuală interdisciplinară (ecstatică) se ajunge prin transdisciplinaritate la cunoaștere luciferică.

"Trăind în cercul vostru strîmt
Norocul vă petrece,
Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor și rece. " "(fragment din Lucefărul de Mihai Eminescu)

Ca urmare a posibilităților de abordare interdisciplinare printr-un proces de gândire ecstatică se generează o cunoaștere luciferică ce iese din planurile disciplinelor într-o nouă dimensiune a noului întreg blagian, proces de cunoaștere ca o trecere de la geometria plană (cu două dimensiuni) la cea în spațiu (cu trei dimensiuni).

Pentru a descrie această ieșire transdisciplinară (ieșire din planul disciplinelor) Lucian Blaga utilizează „cuvinte potrivite”, metafore, apelând la sensul lor vechi. Limba veche poate este un limbaj încifrat pentru omul obișnuit cu numeroasele neologisme; neologisme ce sunt sărace în sensuri profunde. Blaga în opera sa realizează o întoarcere spre lumea profundă a cuvintelor vechi purtătoare de sensuri ontologice bine șlefuite de eonul dogmatic, cu multe fațete, pe durata a mii și mii de ani, găsite în prezent la popoarele din spațiul central european, sub formă de cuvinte de bază, rădăcini ale cuvintelor, ce dau unitate lingvistică eonului dogmatic. Un studiu comparativ al lor ar permite cu ajutorul „tehnologiei inverse” ca metodă prin comparație să se afle sensurile primare ale acestora folosite demult de populațiile de aici în antichitate; identificarea unui trunchi comun din care ca niște ramuri ale unui copac s-au desprins prin polihotonii noi și noi sensuri.

Cuvintele vechi pline de tâlcuri se pierd prin substituirea cu neologisme; neologisme care degradează cuvântul prin pierderea greutateii ontice; cuvintele noi ce sunt aduse în locul celor vechi amputează adevărata cunoaștere.

Ca obiect al cunoașteri și ca formă de cunoaștere este eonul central european; posesor al unor adevăruri (dogme) verificate pe durata a mii de ani, depozitate în mituri, tradiții, obiceiuri pe care le-a redenumit global „eon dogmatic” cu anumite jaloane viabile prin comportamente și imprimare imuabil în subconștient și incoștient; toate adunate în „câmpul stilistic” organizate în „matricea stilistică”.

O oprire pe un anumit palier al cunoașterii, poate aduce o stare de mulțumire în zbaterea omului de știință care disecând intradisciplinar va dobândi o cunoaștere paradisiacă.

Construcția piramidală și funcțională a transdisciplinarității este asemănătoare cu a unui copac ce an de an adaugă câte un inel.

11. Devenire culturală. Copacul cultural Confruntarea cu mediul. Relația biunivocă om –mediu

Cultura exprimă totalitatea acțiunilor de răspuns ale unei populații în interacțiunea indivizilor cu mediul.

În confruntarea cu mediul, pentru a evita probleme existențiale limitative, individul trebuie să posede un **complex bagaj cultural individual** adaptat mediului și care să răspundă cerințelor acestuia, ce să conțină:

- cunoștințe privind valorile materiale și spirituale acceptate de mediul în care trăiește;

- atitudini manifestate sub forma unui **set de comportamente standardizate individuale**. Să cunoască și să respecte un anumit fel de a se purta, de a fi și de a-și afirma cu hotărâre punctul de vedere, „de a lua atitudine” - pe cât posibil, motivat intrinsec - pentru a interacționa prietenos cu mediul (esențial pentru individ este setul de comportamente standardizate⁷⁹ pentru a interacționa cu ceilalți indivizi ai comunității). Partea din setul de comportamente standardizate aflate depozitate în inconștient alcătuiesc o matrice comportamentală – matrice stilistică individuală puternică și stabilă;

- competențe necesare ca producător de valori - capacități de a realiza produse care să fie recunoscute de comunitatea în care trăiește ca valori - altfel individul este categorisit ca incompetent sau chiar eliminat.

Acest complex bagaj cultural individual, pentru a fi util, în confruntarea cu mediul, este armonizat cu al celorlalți indivizi ai comunității. Rezultanta compunerii acestora formează **complexul cultural specific al comunității**, exprimând forma de adaptare ecosistemică a comunității la un anumit teritoriu într-un anumit interval de timp, pentru a-și asigura dăinuirea; altfel intră într-un proces de extincție.

Individul muritor, parte a sistemului comunitar, pentru a putea trăi atât cât îi este dat, este motivat încă de la naștere să-și însușească cultura comunității sale printr-un proces complex de educație și instrucție pe toată durata vieții, având ca efect adaptarea reușită sau nu a individului la mediu și de a performa în comunitate respectivă; de a fi competent. Dacă instrucția și educația este în afara culturii comunității și individul nu este format ca să producă valori pentru comunitate, atunci va fi obligat să plece din comunitate pentru a-și găsi locul pentru care este educat și instruit să poată trăi; practic prin instrucție și educație va fi alungat din ecosistemul natal. Relația dintre procesul instructiv-educativ inoculator de capacități și locul unde individul se poate afirma ca util este strict biunivocă.

Acest adevăr trebuie să poziționeze instrucția și educația școlară -cultura școlii- în centrul cultural al comunității valorificând la maximum posibil matricea stilistică existentă.

Formarea individului în spiritul comunității, de regulă, este acceptată în mod firesc de cei care se nasc și cresc în comunitatea respectivă, fără constrângeri majore – activitățile de învățare⁸⁰, acțiunile membrilor comunității fiind motivate intrinsec. Utilizarea miturilor, tradițiilor ce creează o armonie între membrii comunității⁸¹ și o stare de fericire a indivizilor care o compun. Individul

⁷⁹ Dacă un popor are un set de comportamente unitar, bine ancorat în propria cultură, atunci acesta va avea o comportare civilizată.

⁸⁰ Acesta era motivul care făcea ca manualele să fie bogate în exemple din spațiul autohton, citate din clasicii români, din realizările personalităților autohtone etc. În acest fel manualele deveneau utile...

⁸¹ Pentru a asigura o mentalitate nouă se diminuează pe cât posibil în sistemul de învățământ acele conținuturi, metode și instrumente ce apelează la conținuturi autohtone, mituri, tradiții aducând în schimb conținuturi străine. De exemplu în primii ani ai comunismului erau în planul de învățământ discipline și manuale: Geografia Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, clasa a VIII-a; Istoria URSS, clasa a X-a; celelalte manuale

uneori conștientizează că maximum de fericire îl poate obține numai în comunitatea respectivă⁸² - înstrăinarea, dezrădăcinarea aduc nefericirea, putând fi chiar generatoare de tragedii.

Aspirația individului spre fericire este condiționată de aspirația spre fericire a tuturor celorlalți indivizi din sistem, toți condiționându-se reciproc, ducând la un echilibru dinamic care face să triumfe anumite valori materiale și spirituale recunoscute de toți, cu acceptarea între ei a unui anumit **set de comportamente standardizate ale comunității**, și cu constituirea unor instituții necesare creării, comunicării și impunerii acestor valori- pentru a avea acces la ele- rezultând un *complex cultural specific al comunității*. Partea din setul de comportamente standardizate aflate în inconștientul colectiv alcătuiesc o matrice comportamentală – matrice stilistică a comunității.

Ecosistemul, mediul, modelează viața individului și a societății ca urmare va determina o anumită civilizație și cultură a oamenilor ce locuiesc în ecosistem. Ecosistemul constrânge individul să acumuleze anumite cunoștințe, priceperi și deprinderi și să formeze anumite competențe care-i sunt utile; care repetate zi de zi, o parte dintre ele, vor trece din conștient în subconștient apoi în inconștient edificând matricea stilistică proprie.

Ecosistemul, prin determinatele sale stilistice, va constrânge populația la o anumită unitate a ei, unitate și în spațiul ecosistemului și în timp pe durate de multe succesiuni de generații. Indivizii care nu se conformează determinantelor ecosistemului sunt eliminați; sau se autoelimină. Acestea repetate de generații succesive – peste 20 - vor genera un inconștient individual și colectiv acționând unitar ca „puteri anonime” asupra membrilor comunității. Aceste puteri anonime numite și „determinante stilistice” au o anumită unitate - dată de mediu- și vor acționa unitar. Această repetare ducea la sacralizarea lor și alcătuirea setului de rânduieli aceleași din moși strămoși; acestea sunt valori în care credem, iar schimbările ulterioare nu pot fi decât în armonie cu cele în care credem.

Părintele Dumitru Stăniloae spune despre această relație dintre om și mediu: „natura nu-și îndeplinește rolul ei fără om, sau printr-un om care lucrează contrar ei. Prin coruperea, sterilizarea și otrăvirea naturii, omul face imposibilă existența sa și a semenilor săi. Astfel, natura nu este numai condiția existenței omului singular, ci și a solidarității umane. Natura apare într-un mod cu totul clar ca mediul prin care omul poate face bine sau rău semenilor săi, dezvoltându-se sau ruinându-se el însuși din punct de vedere etic sau spiritual” .

12. Determinantele stilistice- inconștientul creator al ecosistemului

Legea unității dintre elementele unui sistem ecologic afirmă existența unei rețele complexe de legături reciproce între indivizi, populații, biocenoze și între acestea cu mediul abiotic - toate fiind legate de toate. Rețelele trofice sunt atât de puternic conectate și ramificate, încât o mică perturbație produsă undeva, poate avea consecințe ample la distanțe mari și după lungi intervale de timp. Vrem sau nu, omul ca individ și comunitățile umane se supun acestor conexiuni sistematice.

Conexiunile complexe între indivizi, populații și mediu ne constrânge să evoluăm cu ecosistemul pontico-carpato-dunărean și să ne adaptăm lui, ocupând o anumită nișă specifică, altfel dispărem; vor veni alții să ocupe nișa respectivă!, pe care noi nu o putem înțelege. Factorii de mediu biotici și abiotici ne determină existența ca indivizi și evoluția ca și comunitate culturală umană. Lucian Blaga denumesc pe acești factori implacabili ca **determinante stilistice** și le împarte în categoriile:

- **orizontul spațial: spațiul mioritic deal-vale etc.;**
- **orizontul temporal;**
- **orizontul valorilor (acceptat, negat, indiferent) – afirmativ, negativ, indiferent;**

abundau de conținuturi sovietice; metodele și instrumentele didactice erau sovietice, reforma învățământului era patronată de sovietici.

⁸² *Nostalgia locurilor natale, dorul de țară pentru cei plecați.*

- orizontul atitudinilor – felul de a fi sau de a se comporta ce reflectă o anumită concepție (constructivă, distructivă, neutră);

- orizontul năzuințelor formative – râvnă, dorință puternică, tendință, aspirație și consecvență pentru ceva (individualizată, cu particularități proprii acelu grup, cu o forță irezistibilă distrugătoare) – individualizată, tipizată, stihială.

Factorii de mediu – determinante stilistice – acționează ca un câmp de forțe ecosistemice, constant pe durate eonice, generație după generație, făcând parte din existența firească, normală a colectivității. Colectivitatea modelându-și existența conștient și de cele mai multe ori inconștient în funcție de factorii de mediu. Modelare ce este motivată de cele mai multe ori intrinsec determinând un anumit fel de a se manifesta, de a fi; un anumit stil de existență umană.

Modul de manifestare al determinantelor stilistice este matricea stilistică modelatoare – câmpul stilistic care este la rândul lui un câmp de forțe interne al colectivității, colectivitate ce-și modelează pe o anumită direcție propria evoluție.

13. Stil

Stil se referă la un mod distinctiv de manifestare specific unui popor, unei colectivități sau unui individ sau mod specific de exprimare și prezentare artistică a realității într-un anumit domeniu, în diferite perioade Stilul este un produs al ecosistemului. Din punct de vedere psihic, stilul își are rădăcinile în inconștient, în inconștientul colectiv edificat pe durate eonice și este liantul oamenilor într-un anumit ecosistem.

Stilul este un factor ce unifică societatea; iar din punctul de vedere al creativității determină o unitate a realizărilor membrilor societății – realizările chiar dacă sunt discontinue converg spre obște.

Stilul nu are caracter monolitic ci matricial; dar totuși prin natura sa ecosistemică, tutelară și tainică este: unitar; personal; identitar.

„Stilul ni se descoperă în parte ca o unitate de forme, accente și atitudini, dominante, într-o varietate formală și de conținuturi, complexă, diversă și bogată.” (Lucian Blaga)

Stilul este liantul dintre polul umbrit al inconștientului și polul de lumină al conștiinței. Stilul se înființează în legătură cu preocupările conștiente ale omului, el intră parțial în conul de conștiință ca un mesaj din imperiul supraluminii sau ca o faptură magică din marele și întunecatul basm al vieții telurice.

Stilul există în orizontul inconștientului, un inconștient creativ ca un tărâm al unei ordinii ascunse „acel secret câmp dinamic subteran, care guvernează generarea stilurilor” (Blaga).

Inconștientul trebuie perceput nu ca un haos și ca dezordine ci ca celălalt tărâm al activității psihice; important prin definirea personalității noastre și a identității societății din care facem parte – în mod real.

„Pentru Blaga stilul reprezintă o structură de adâncime a inconștientului care își pune amprenta pe toate faptele unei epoci începând de la marile creații ale spiritului și terminând cu banalele realități cotidiene: vestimentație, comportament etc. Stilul reprezintă o morfologie a inconștientului, o morfologie abisală. O asemenea structură stilistică este asemuită de Blaga unui câmp cu liniile sale de forță. Blaga creează conceptul de câmp stilistic, metaforă împrumutată din fizică pe care o înlocuiește cu alta împrumutată din matematică: matrice stilistică. Structurile de rezistență ale unui stil vor fi atunci fie echivalente cu liniile de forță ale câmpului stilistic fie cu determinațiile unei matrici. Aceste structuri stilistice își pun amprenta și asupra științei, și asupra creației științifice și asupra sistemelor filosofice și asupra religiilor. Pentru Blaga orice fel de revelație este determinată stilistic.” (Vasile Chira, *Lucian Blaga între filosofie și teologie*).

„Stilul e ca un jug suprem, în robia căruia trăim, dar pe care nu-l simțim decât arareori ca atare [...] omului i-a trebuit timp îndelungat până să bage de seamă că trăiește necurmat în cadru stilistic” (Lucian Blaga). Pentru a observa analiza și descrie un fenomen cum este stilul,

suntem obligați, spune Blaga, să ne distanțăm față de el astfel depistarea propriului nostru stil poate fi evidențiată prin măsura în care luăm contact cu stiluri diferite.

14. Matricea stilistică, câmp stilistic

Matricea stilistică este un produs al *inconștientului colectiv*; s-a plămădit treptat milenii după milenii din preistorie și până azi conform leagănului de civilizație și cultură central europeană în care **elemente “organice”: neamul, limba, tradițiile, armonizarea cu mediul au fost realități existențiale de bază.**

Matricea stilistică, câmpul stilistic, este un câmp de forțe intern - în care se află individul, comunitatea, activitățile umane, gândirea acestora -, ca răspuns de adaptare individului, respectiv a comunității, la câmpul de forțe extern al determinantelor stilistice.

Omenirea dintr-un ecosistem, sub acțiunea determinantelor stilistice, devine posesoarea unor adevăruri (axiome, postulate, principii, dogme, practici etc.) verificate pe durata a mii de ani, depozitate în mituri, tradiții, obiceiuri, practici uzuale cu anumite jaloane viabile prin comportamente și imprimate imuabil în subconștient și inconștient; toate – ca mulțime matematică - adunate fizic într-un „câmpul stilistic” și organizate matematic într-o „matricea stilistică”, acționând ca un **dispozitiv secret prin care inconștientul administrează conștiința.**

Inconștientul (individual cât și colectiv) are o matrice care este foarte solidă și bine organizată⁸³, care ne definește personalitatea, care se transmite în fiecare clipă întregului convoi de activități creatoare pe care le desfășurăm; activități modelate –stilizate- de „spiritul” ce sălășuiește în inconștient pe parcursul întregii noastre vieți – manifestându-se ca „matricea stilistică modelatoare”. Unitatea matricii stilistice ca produs al determinantelor stilistice , respectiv a ecosistemului, se manifestă prin „unitatea culturală, în timp și spațiu, și de solidaritate a valorilor ce se manifestă pe baza unor caracteristici ale comunității din care face parte individualitatea creatoare”.

Ca și componență, matricea stilistică este un mănunchi complex inconștient de factori care asigură cadrul cunoașterii și al manifestărilor individului, comunității dintr-un ecosistem, care se imprimă din inconștient tuturor creațiilor umane și chiar vieții; configurează structura stilistică a creațiilor unui individ sau a unei colectivități.

Acțional matricea stilistică, la rândul ei, este o matrită ce acționează asupra membrilor comunității; matrită care prin însușirea ei de a decide și a sancționa, se întipărește, cu efecte modelatoare, viziunilor științifice și doctrinelor, conceptelor etice și sociale, conceptelor metafizice, operelor de artă etc.; și nu în ultimul rând asupra limbii vorbite. Matricea stilistică ștanțează comportamentul individului și al societății manifestându-se prin practici, tradiții, obiceiuri, comportamente; cât și juridic, prin cutume și acte normative.

Produsele comunității sunt rezultatele acestui câmp de forțe manifestabile și identificabile printr-un anumit stil. Gândirea și cunoașterea științifică se supun acțiunilor acestui câmp de forțe – câmp stilistic. Câmpul de forțe este cu substratul bine fixat pe inconștient lăsând vizibile numai „solul” cu anumite specii de vegetație –stiluri- sub formă de comportamente.

Matricea stilistică – câmpul stilistic- ca și câmp de forțe are un rol imens în formularea conduitei umane ce are la bază un ansamblu de mobiluri – trebuințe, tendințe, afecte, interese, intenții, idealuri, dorințe, motive, aspirații, convingeri – care sunt vizibile în exterior prin faptul că susțin realizarea anumitor acțiuni, fapte, atitudini. Matricea stilistică este domeniul în care motivațiile își au locul de naștere; - motivația motivus: care pune în mișcare- în special motivațiile intrinseci!!!

Sintetic spus: matricea stilistică se exprimă ca urmare a constrângerilor motivaționale intrinseci și extrinseci prin comportamente individuale și colective.

⁸³ *Inconștientul colectiv își acumulează zestrea informațională durate lungi de timp, de zeci de generații, după ce aceste informații au fost confirmate ca necesare.*

Astfel că matricea stilistică poate corespunde: unui singur om; unei familii; unui grup cultural; unei națiuni; unei perioade istorice; unei epoci; unui eon.

Ca durabilitate matricea stilistică nu dispăre ca urmare a unei voințe politice, ea se îmbogățește pe durate multimilenare - la fel cum crește an de an trunchiul stejarului ca urmare a inelelor anuale adăugate -, prin inele de noi cunoașteri asimilate în inconștient.

Pentru eonul pontico-carpato-dunărean, matricea stilistică este „inconștientul nostru colectiv” care la rândul lui se manifestă prin „caracterul românesc” ce sălășuiește în inconștient și este extrem de vizibil prin mituri, tradiții⁸⁴, comportamente, atitudini, creații, inventivitate etc.

Matricea stilistică blagiană este matricea stilistică a sufletului românesc, este vorba de participarea la un anumit stil de viață pe o durată lungă de timp (veșnicia s-a născut la sat).

15. Aparente divizări culturale

Cultura este obiect de creație umană, care din punct de vedere axiologic se împarte în cultură minoră și cultură majoră.

Metaforic spus este ca un „top model”, pe podium care în mod evident prezintă două componente:

- top modelul în sine, ca persoană fizică cu mentalitatea, comportament și stilul ei de a fi, ar reprezenta cultura minoră;

- îmbrăcămintea, podoabele etc. aflate la suprafața corpului, supuse capriciilor creatorului de modă, sunt aspectele cu care top modelul se expune ar reprezenta cultura majoră.

Un alt exemplu ar fi la Muzeele etnografice în aer liber unde întâlnim două tipuri de expozate ale creatorilor de cultură minoră sau majoră, niciuna inferioară celelalte:

- produse ale culturii minore ce ne sugerează dimensiunile și unitatea pontico-carpato-dunăreană a unui *complexului cultural specific al comunităților din vechime*: biserici, case, mori, acareturi, ateliere, unelte, utilaje, etc. de o complexitate și ingeniozitate deosebită ca interfață între partea umană și ecosistem;

- produse ale culturii majore: opere de artă, unele futuriste etc. realizate de personalități ale lumii artiștilor plastici.

Cultură minoră este fundamentală pentru creativitatea umană, la fel ca și corpul top-modelului; cultura majoră este rodul unor plăsmuiri sau creații ce irup din cultura minoră, la fel cum sunt colecțiile de modă, dintre care numai unele capătă utilitate.

Cultura minoră exprimă un echilibru dinamic cultural ce suferă modificări minore pe durate lungi de timp; cu frământări adolescente din care în condiții favorabile socio-politice irumpe vulcanic culturi majore, ce-și solicită maturi recunoașteri identitare monumentale.

Cultura minoră- etnografică sau populară, bogată și înfloritoare cu modificări minore în timp, este partea conservatoare a culturii.

Cultura minoră este partea din cultură ce suferă modificări minore pe durate lungi de timp, multimilenare funcționând ca un sistem în echilibru stabil:

- cu o mulțime imensă de elemente culturale individuale, generate și modelate de determinatele stilistice, ce constituie un sistem dinamic în care elementele culturale se potentează reciproc;

- relativ stabil pe durate lungi de timp conservându-și specificul cultural pe durate de mii de ani printr-un mecanism intern de transmitere a informației și reglare de tipul bunici- părinți-copii;

- în același timp mobil sub acțiunea factorilor de mediu, dând un răspuns autentic și inocent la determinatele stilistice, asigurând tematica culturală a unui popor.

⁸⁴ Preoții noștri sunt mărturie a unei tradiții care nu se poate șterge.

Evoluția în timp este practic cvasistaționară, culturile minore pulsează în ritmul factorilor de mediu - ca determinante stilistice - ce determină ca, an de an, generație de generație, parcă nimic nu se schimbă:

- „fiecare individ își e gospodarul și meseriașul, poetul și cântărețul, țăranul și arhitectul”, constituind o celulă culturală elementară în cadrul obștei;

- fiecare individ își transmite zestrea culturală copiilor și nepoților săi, printr-un proces cultural instructiv-educativ ce dăinuie și se perpetuează indefinit;

- tot determinantele stilistice armonizează celulele culturale elementare augmentându-se într-o cultură minoră a obști.

Cultura minoră ce-și conservă stilul prin conexiunea bunic-copil-nepot asigură și infuziunea generatoare de bogate efuziuni adolescente generatoare de nou.

Ca viziune spațială acest tip de cultură aparent se restrânge doar la zările de jur-împrejurul satului dar constrângerile ecosistemului o multiplică prin inducție la nesfârșit; cu rădăcini în timp „prelungindu-se de-a dreptul în mitologie”, iar viziunea temporală este conservată de triumviratul cultural: „moși, părinți, copii” aflat într-o succesiune unitară nesfârșită – copii devin părinți, iar mai târziu vor fi moși păstrând și transmitând informație; dincolo de acest orizont „timpul e oarecum suspendat sau ceva amorf”.

Lucian Blaga spune: cultura minoră este o cultură creată sub dominația și sub constrângerile proprii copilăriei – este cultura „celor șapte ani de acasă”; promovează cultul obârșiei⁸⁵ ca împlinire în această lume.

Pentru Lucian Blaga cultura „absorbită” în satul circumscris matricei stilistice:

„închis în cercul aceleiași vetre/

Fac schimb de taine cu strămoșii,/

Norodul spălat de ape subt pietre.” (Biografie, L Blaga)

Cultura minoră este partea din cultură ce suferă modificări minore pe durate lungi de timp, multimilenare. Este o cultură în stare de echilibru stabil- în armonie cu mediul și necesitățile umane -, cu minime contradicții interne și de afectare a mediului, în care tensiunile sociale între indivizi sunt reduse la minimum posibil. Este un strat cultural de bază în conexiune directă cu ecosistemul și produs al ecosistemului; din acest motiv este minor afectată de diverși factori aleatori. Mai mult decât atât, intervenția factorii perturbatori puternici chiar dacă modifică echilibrul, acești factori perturbatori odată dispăruți părțile din cultura minoră afectate revin la starea inițială existentă înainte de apariția factorilor perturbatori: conform dogmei „apa trece pietrele rămân”. Fapt dovedit de îmbrăcămintea țăranilor din perioada interbelică care este identică după mii de ani cu îmbrăcămintea dacilor de pe Columna dacilor de la Roma construită de împăratul Traian, sau de pe Arcul de triumf al împăratului Constantin, sau de pe Arcul de triumf al împăratului Galerius de la Salonic, sau de pe zecile de statui de daci din marele muzeu ale lumii (*Dacii în sculptura romană: studiu de iconografie antică*, semnat de dr. **Leonard Velcescu** și apărut la Editura Academiei Române, în anul 2015).

Cultura majoră – monumentală.

Culturile majore sunt erupții culturale, în condiții favorabile, ale culturii minore.

Cultura majoră este partea din cultură ce poate suferi modificări majore- uneori ireversibile- în intervale de timp scurte. Cultura majoră fiind un produs al culturii minore și al unei conjuncturi social-politice se modifică major dacă conjunctura social-politică dispare și manifestarea culturii majore rămânând temelia ei - cultura minoră.

Este o parte din cultură în stare de echilibru instabil- sistemul este într-un maxim de potențial-, cu o maximă energie potențială culturală internă, în care elitele sunt într-o stare de efervescență culturală- este o stare de climax a culturii. Este un strat cultural de suprafață în

⁸⁵ Pentru a diminua acest cult vârsta de integrare a copiilor în școală, grădinițe coboară tot mai mult. Este o smulgere din rădăcini și o transplantare într-un sol globalizat.

conexiune cu diverse culturi și sub acțiunea diversilor factori aleatori. Mai mult decât atât, factorii perturbatori pot arunca cultura majoră în transformări ireversibile.

Probabil o cultură majoră au fost realizările cultural-religioase ale dacilor din Munții Orăștiei care ca urmare a factorilor perturbatori a fost modificată ireversibil; o continuitate a fost menținută în centrul cultural – religios dacic din apropierea Sighetului Marmației.

Dacă sunt condiții socio-politice favorabile afirmării culturale în raport cu alte culturi, determinatele stilistice generează un stil relativ comun pe mari areale geografice, ce le face să fie compatibile și să intre într-o anumită rezonanță; rezonanță ce le sporește calitativ și cantitativ potențându-se reciproc în evoluție generând elemente noi, echivalent cu o trecere de la disciplinaritate (cultură minoră) la transdisciplinaritate (cultură majoră). Însuflețit de saltul cunoașterii, prin creație; culturile minore transcend în culturile majore; de fapt între cele două părți existând un echilibru dinamic, mobil și stabil; evoluând separat și totuși împreună creând separat la nivel de obște și-npreună monumental la nivel de țară.

”O cultură majoră nu s-a născut niciodată numai din elan genial. Desigur, geniul e o condiție. Dar o cultură majoră mai are nevoie și de o temelie, iar această temelie *sine qua non* e totdeauna matca stilistică a unei culturi populare. [...]

Concluzia că geniile de cultură majoră nu fac în mare decât să urmeze un itinerar îndelung pregătit se îmbie de la sine. Fără de acel complex apriori al unei matrici stilistice, preformată în plâsmuirile și creațiile unei culturi minore, cred că nu s-a ivit pînă azi, nicăieri și niciodată, o cultură majoră. Un popor lipsit de acest profund apriori stilistic, ca matcă a unei culturi populare, nu va crea niciodată o cultură majoră, oricîte genii și talente ar avea la dispoziție pentru asemenea înfăptuire.

Geniul creator rămîne geniul pustiu, dacă nu e integrat în cîmpul unui asemenea potențial stilistic. [...] Geniul lor rămîne însă fără întrebuințare, [...], ca ființă etnică sfișiată și împărțită pe la toate periferiile vieții, e lipsit de determinatele interioare ale unei matrici stilistice. [...]

Realizarea unei opere superioare, nivelul și complexitatea ei, ni se par că afirmă, cu alte cuvinte, nu numai de existența geniului ca atare, ci și de posibilitățile imanente ale unei matrici stilistice colective. [...]

Cultura majoră nu repetă cultura minoră, ci o sublimează, nu o mărește în chip mecanic și virtuos ci o monumentalizează potrivit unor vii forme, accente, atitudini și orizonturi lăuntrice.

O cultură majoră nu se stîrnește prin imitarea programatică a culturii minore. Nu prin imitarea cu orice preț a creațiilor populare vom face saltul de atîtea ori încercat într-o cultură majoră. Apropiindu-ne de cultura populară, trebuie să ne însuflețim mai mult de elanul ei stilistic interior, viu și activ, decît de întruchipări ca atare. Nu cultura minoră dă naștere culturii majore, ci amîndouă sunt produse de una și aceeași matrice stilistică. Să iubim și să admirăm cultura populară, dar, mai presus de toate, să luăm contactul, dacă se poate, cu centrul ei generator, binecuvîntat și rodnic ca stratul mumelor”.(Lucian Blaga)

Cultura minoră (anistorică) născută din permanentă creativitate a indivizilor are o spontaneitate gâlgâitoare și poate dura mii și mii de ani ca un produs al adaptării oamenilor la ecosistem; cultura majoră este mult mai expusă catastrofelor și pieirii; cultura majoră (istorică) are nevoie de o temelie și aceasta este matricea stilistică a culturii populare.

Dacă condițiile istorice sunt favorabile acestor culturi minore se compun capătă forță în timp și spațiu creând noi valori culturale în cadrul aceleiași matrici stilistice adică o cultură majoră.

Dacă evoluția istorică politic este nefavorabilă ducând la descentralizarea politică a statului, noile determinate stilistice fărâmițează unitatea culturii majore aceasta pierzând din forța ei de manifestare evoluând spre culturi minore: care se pot estompa în timp, intrînd într-o stare de așteptare „boicotînd istoria” așteptînd vremuri mai bune; sau estompare pînă la extincție, dispărînd din istorie odată cu cultura minoră.

De exemplu:

1. Un exemplu în acest sens este cultura majoră a etruscilor care sub presiunea Romei intră în declin împreună cu cultura minoră sfârșind, în secolul II î.e.n, ca amintirea lor să fie aproape ștersă din istorie.

2. Un alt exemplu în acest sens este cultura majoră a pontico-carpato-dunărenilor din mileniul I d.Hr. ce intră treptat într-o stare latentă la început de mileniu II d.Hr. –manifestându-se ca și culturi minore sub stăpânirea imperiilor străine - după care după anul 1821 odată cu Revoluția lui Tudor Vladimirescu să intre într-un proces amplu de manifestare; revenind la o cultură majoră, după anul 1859.

Descentralizările sfârșitului de mileniu I d.Hr. și trecerea treptată sub umbrela culturilor majore vecine care având puterea politică și militară necesară, nu a permis ca formă de manifestare decât culturile minore în catacombele izolării, părăsind un stil de viață major, pentru unul minor unde și-a menținut credința în propria matrice stilistică.

Bine configurată etnic în, primi mii de ani de istorie, înainte de mileniul II d.Hr., își păstrează matricea stilistică în primul rând mediului geografic (dealul, plaiul, codrul), resurselor bogate să dezvolte o cultură autentică concretizată prin artă țărănească, literatură și cântec popular; la aceasta se adaugă bogata arhitectură de stat – mai puțin la țărănimea valahă din Transilvania unde schismaticilor li se interzisese construcțiile monumentale, în vremuri de urgie rezistând religios și în stilul cultural ca niște culturi minore prin catacombele istoriei.

16. Cultura sursă de dezvoltare economică, armonie sau haos socio-economic

Pe durate lungi de timp acest *complex cultural specific al comunității, îndeosebi cultura minoră și mai puțin cultura majoră*, duce la un anumit echilibru dinamic, la o anumită armonie, individul simțind-se în siguranță și cu șanse mari de a-și satisface trebuințele, cu o motivație intrinsecă corespunzătoare acțiunilor sale – motivație indusă prin educare. Starea de armonie individuală multiplicată la nivelul întregii comunități va fi generatoare de progres economic, armonie socială, bună înțelegere între indivizi. Pentru aceasta, societatea prin instituțiile sale are grijă să-și crească și să-și formeze generațiile în litera și spiritul legilor, a cutumelor ei. Instituțiile de învățământ sunt poziționate în centrul culturii comunității răspunzând nevoilor acesteia, cu consecințe economice în dezvoltare și progres economic ca urmare a canalizării forțelor societății pentru realizări pe plan intern:

- integrarea absolvenților în domenii de activitate ce vizează dezvoltarea durabilă a României;

- creșterea produsului intern ca urmare a păstrării în țară a forței de muncă cu implicații în satisfacerea nevoilor societății –asigurări sociale, sănătate, învățământ, cultură, investiții etc.;

- realizări economice de durată ce vizează bunăstarea societății.

Deplasări ale echilibrului. Pentru a perturba starea de echilibru – sau a deplasa starea de echilibru spre alte stări de echilibru- se intervine, prin manipulare culturală, de către anumite componente ale comunității: reclame, modă, mass-media prin profesioniști în manipulare culturală, ideologi de serviciu, formatori de opinie etc. Acestea constituie factori perturbatori cu efecte și durate de multe ori trecătoare pentru populații dar nu pentru indivizi. În cazul în care din diverse motive apar perturbații cu caracter limitativ, în sistem apar probleme, starea de armonie dispare în consecință indivizii și populațiile au de suferit.

Un factor important de deplasarea stării de echilibru este prin poziționarea instrucției și educației promovate de cadrele didactice iresponsabile dornice de a fi în trend în afara culturii comunității; ca urmare are loc dislocarea culturii școlii în care profesează spre țări străine. Fapt ce a adus la modă un nou principiu „investiția în învățământ este o investiție proastă – pentru că pregătim pentru alții” cu alte consecințe pe termen lung.

Dacă instrucția și educația este în afara culturii comunității și individul nu este format ca să producă valori pentru comunitate, atunci va fi obligat să plece din comunitate pentru a-și găsi locul unde este educat și instruit să poată trăi; practic prin instrucție și educație va fi alungat din ecosistemul natal. Relația dintre procesul instructiv-educativ inoculator de capacități și locul unde individul se poate afirma ca util este strict biunivocă.

Abordările instructiv-educative iresponsabile de scoatere a culturii școlii în afara culturii comunității duc la fenomene sociale vizibile pe termen lung cu consecințe economice corespunzătoare:

- emigrarea absolvenților spre culturile inoculate de școală, cu depopulări și puternice perturbații socio-economice pe termen lung;
- pierderea forței de muncă cu puternice implicații în satisfacerea nevoilor societății – asigurări sociale, asigurări de sănătate, învățământ, cultură, investiții etc. aflate la baza piramidei Maslow;
- exodul cetățenilor din țară spre teritorii mai puțin perturbate socio-economic;
- destrămarea familiilor;
- creșterea numărului de copii abandonați, la rude etc.;
- drame ale familiilor care sunt nevoite să trăiască separat la o distanță de sute sau chiar mii de kilometri.

În mod firesc, sub acțiunea constrângerilor, ecosistemul își deplasează starea de echilibru în așa fel încât efectul factorului perturbator să fie minim, iar după dispariția lui să revină pe cât posibil la „situația inițială” - acceptată ideologic de membrii comunității. Aceste procese firești ale unor succesiuni ecologice, de echilibrare și reechilibrare ale comunităților sunt însoțite de numeroase tragedii individuale, dar acesta este prețul dăinuirii populației cerut de „greșeli istorice” - „costuri inevitabile, generații de sacrificiu, pierderi colaterale”. Unii indivizi dispar ... , alții părăsesc sistemul pentru că nu-i mai reprezintă-fiind educați altfel-, sau nu le mai satisface nevoile personale, intrând într-o degradingoladă a căutărilor fericirii ce nu se mai termină până la sfârșitul vieții⁸⁶...!

Remarcabil este pentru acest spațiu mioritic este faptul că haosul cultural, ca urmare a frecvenței mari a acestor echilibrări și reechilibrări culturale cât și a agresivității manipularilor culturale sub tăvălugul istoriei, comparativ cu alte spații geografice, nu a reușit să facă să dispară cultura minoră, valorile culturale tradiționale s-au păstrat, încât componente ale culturii majore de fiecare dată au reîncolțit, comunitățile reintrând în făgașul succesiunilor firești. Cultura majoră a fost puternic afectată la începutul mileniului II dHr., generând o anumită confuzie identitară în rândurile elitei culturale majore.

În consecință procesul complex de educație și instrucție la noi a fost și este dificil datorită haosului cultural în cultura majoră, de multe ori existând mari contradicții între cerințele mediului, a societății, și educația respectiv instrucția impusă de organismele abilitate ale culturii majore. Instituțiile au avut de multe ori activități prin care au creat confuzie și nu au mai apărut valorile culturii pe care o reprezentau:

- nu au crescut și format copii în conformitate cu cerințele mediului, în litera și spiritul legilor comunității, în consecință indivizii, ca maturi, au creat produse care nu au fost recunoscute ca valori de comunitate în care trăiesc. Individul era marginalizat sau chiar eliminat

⁸⁶ Mulți români plecați aiurea își pun întrebarea firească:

- De ce trebuie să se plece din România la lucru în străinătate? De ce nu se poate trăi într-o țară bogată în resurse și trebuie mers la lucru în țări sărace în resurse? De ce ei pot și noi nu putem?

Răspunsul este simplu: din cauza haosului cultural produs permanent de elitele noastre și de noi intelectualii, haos care ne ajută să dărmăm tot (elocvent este și ceea ce s-a întâmplat după 1989). O parte din elite și intelectuali au reușit să impună un curent educativ, formativ ce a pus permanent în inferioritate tot ceea ce ținea de autohton.

și devenea nefericit. Privită ca ansamblu, comunitatea se fisura, evoluția ei tinzând spre un proces de atomizare;

- implementau indivizilor componente culturale anti-comunitate. Cunoștințele transmise și însușite nu corespundeau valorilor materiale și spirituale acceptate de mediul în care trăiau, drept rezultat, indivizii trebuind să plece din comunitate;

- au modificat mediul biotic și abiotic punând în pericol existența individului, în consecință, acesta trebuind să migreze în alte habitate;

- au creat oameni de cultură care nu cultivau cultura comunității.

Drept urmare, cunoașterea și respectarea *setului de comportamente standardizate al comunității* nu mai era posibilă, pentru că nu mai funcționa ca întreg setul respectiv, nepotrivirea dintre matricea stilistică și cultura inoculată din exterior duce inevitabil la haos. În consecință pentru a interacționa cu mediul individul și-a format - motivat intrinsec - propriul *set de comportamente „standardizate”*, ce l-a dus, datorită originalității sale, la un conflict permanent cu ceilalți indivizi ai comunității, respectiv cu mediul cu matricea stilistică a comunității.

Spre o anume fericire. Analizat setul de comportamente standardizate al individului, din punct de vedere al compoziției, aceste comportamente se pot grupa în subșetul de comportamente comune cu ale celorlalți indivizi și subșetul de comportamente specifice individului.

Subșetul de comportamente comune cu a celorlalți indivizi sunt rezultatul armonizării cu ceilalți membri ai comunității, ducând la o restrângere a libertăților individuale specifice și la o extindere a libertăților individuale colective concretizate prin norme juridice, cutume etc.

Subșetul de comportamente specifice individului sunt acele care dau nota de personalitate a individului, care puse în valoare dau cuantumul de libertăți individuale specifice care se subdivid în :

- comportamente neantagonice cu a celorlalți membri ai comunității, care atunci când se manifestă nu perturbă armonia comunității, fiind acceptate de comunitate ca forme de manifestare a personalității individului, a libertății acestuia, ca factori de progres. Acestea nu sunt sancționate de comunitate;

- comportamente antagonice cu a celorlalți membri ai comunității, generatoare de conflicte uneori violente.

În cazul în care cultura comunității este în haos, subșetul de comportamente specifice individului are o pondere din ce în ce mai mare, iar în momentul în care devine dominant se ajunge la starea de anarhie socială, fiecare face ce dorește, comunitatea se destramă, per ansamblu indivizii devin vulnerabili și toți au de pierdut.

Politicul are un rol esențial în stabilirea cuantumurilor în funcție de cum se dorește păstrarea comunității, siguranța sau desființarea acesteia prin procesul de atomizare socială, impusă ca urmare a unor „pseudo-libertăți individuale”. Construind un anumit cadru legal și orientând procesul de instrucție și educație politicul poate manipula eficient evoluția comunității, în special prin educație cu efecte peste intervale mari de timp.

În această complexitate de interacțiuni în care individul trebuia să-și ducă existența, și să fie fericit, identificăm câteva elemente esențiale care-i determina evoluția:

- cultura minoră a comunității din care face parte;
- cultura majoră vehiculată de elită, acceptată ca importantă la momentul respectiv mai mult sau mai puțin de împrumut;
- soliditatea complexului cultural specific al comunității;
- unitatea de acțiune a setului de comportamente standardizate spre un efect util conturat în modele de comportament, în stilul de a fi.

Comunitatea își elaborează în mod aprioric, statistic armonizator și stabilizator modelele de comportament idealizate pe care prin diverse mijloace le impune

indivizilor pentru a fi copiate ca și comportament. Fericirea individului fiind dată de capacitatea comunității de a învăța din trecut, de a-și selecta ce-i este util în vederea elaborării modelelor de referință, pe care să le utilizeze în scop instructiv - educativ. Cu toate că sursa de inspirație a modelelor ține de istorie, de trecut, scopul are în vedere prezentul și anii următori, perspective benefice pentru noile generații în viitor!

17. Legea după care s-au condus pontic-carpato-dunărenii **Rânduiala, datina și îndoiala daruri ale lui Dumnezeu!**

Rânduiala, datina, cutuma - deprindere păstrată din timpuri vechi, consacrată prin tradiție și caracteristică pentru un popor sau pentru o colectivitate.

Mitropolitul Bartolomeu Anania spunea:

Rânduiala are, sau presupune: $\left\{ \begin{array}{l} - \text{o anumită ordine;} \\ - \text{o anumită cauzalitate;} \\ - \text{un anumit scop.} \end{array} \right.$

„Acolo la munte, noi nu cunoaștem stăpîn, nici nu obijduim pe semenii noștri. Trăim în frăție, după datină și dreptate.”(Mihail Sadoveanu)

„Doamnă, datina străbună, e mai mult decât o lege.

[...]

Obiceiuri de tot felul, trebuințe de-orce soi,

Năzuințe, doruri, vise, ure, patime, nevoi.

[...]

Timp de veacuri, neamul țese datina de la bătrâni.

Pruncul, de la sân o soarbe-n fiecare strop de lapte;

Leagănul, în care doarme, i-o șoptește-n blânde șoaapte;

I-o mai spune vechiul basm de bunica povestit;

Doina lung i-o cântă-n frunză când e vârsta de iubit;

Arcul, ghioaga din perete pururi i-o aduc aminte;

O citește-n pomenirea de pe lespezi de morminte.

Și, sub pajera cu cruce, dezmiardându-și visul său,

Sufletul i-o face una cu credința-n Dumnezeu!” (fragment din Vlaicu Vodă de Alexandru Davila)

Universului țărănesc este un spațiu al comuniunii (care se hrănește din credință) și al rânduielilor, leagăn al culturii minore, având ca instituții organice reprezentate prin biserică, familie, obștile locale, proprietățile în devălmășie, mica proprietate, gospodăriile țărănești, statul național cu alte cuvinte, unitățile întemeiate pe omul concret. Unitatea sistemică a acestor instituții asigură necesarul existențial încât nu se simțea nevoia de importuri, astfel că lumea satului manifesta o anumită îndoială față de nou; era valabil principiul: „că dacă ceva merge bine, nu te apuci să-l mai dregi pentru că s-ar putea să-l strici; adică să meargă mai rău sau de loc!”.

Stăpânirea în devălmășie a terenurilor, pădurilor și a altor bunuri ale obști întărea spiritul de comuniune ce domnea în sat și forma baza unui regim cooperatist trainic, păstrătorul ființei românești, loc binecuvântat al solidarității organice și al omeniei.

Țăranul este om al pământului în sensul că este om al rădăcinilor, al rânduiei, al comuniunii cu înaintașii, sortit să păstreze și să transmită prin copii și nepoți mai departe tradiția, adică înțelepciunea strămoșească; valorile și adevărurile vii care au trecut proba timpului, fiind trăite, mărturisite și apărute de strămoși în acest teritoriu pontic-carpato-dunărean de-a lungul veacurilor. Odată cu pământul, țăranul apăra rânduiala „lumii așa cum a lăsat-o Dumnezeu”, „legea românească”, un set de adevăruri, rosturi și norme care își aveau izvorul în credința și

înțelepciunea strămoșească și au fost temei al comuniunii, unității și existenței lumii pontico-carpato-dunărenilor, ca mod de viață și dăinuire a neamului nostru; cu rolul de a se „ține locului”, adică - „cum am fost, așa rămânem”- de a rezista istoriei și timpului și de a răspunde agresiunii răului care îi amenința existența.

Țăranul nu considera pământul ca pe o proprietate asupra căreia să pretindă drepturi absolute, ci ca un bun dăruit de Dumnezeu spre folosul său și al comunității, conform unor bune rânduieli, pentru menținerea traiului aici pe pământ; ceea ce-i genera o mentalitate specifică prin care percepea existența între pământ și cer (între lumea materială și cea spirituală). Între pământ și cer își rostuia cu chibzuință viața, iar traiul său curgea firesc, armonios, fără excesele, rupturile, neliniștile și problemele existențiale care îl frământă pe omul modern.

Pentru țăran, „rânduiala lumii izvorăște din înțelepciunea lui Dumnezeu”; înțelegerea pe care o avea țăranul asupra lumii și a pământului era înrăurită hotărâtor de raportarea sa la lumea spirituală, dat fiind că între cele două lumi nu există o ruptură între ele nu există separație, țăranul viețuia între aceste două coordonate, de aici vine și echilibrul său, așezarea sufletească, dimensiunea firescului în care trăia țăranul român.

Legătura sa indestructibilă cu cerul l-a făcut pe țăran un dârz apărător al pământului nostru și, implicit, al datinilor acestui pământ, al individualității și unicității noastre etnice care – arată Părintele Stăniloae – se dizolvă numai atunci când elementul unificator și întemeietor, și anume credința, slăbește.

„Precum și-a păstrat limba, tot astfel a păstrat și-a modelat țăranul român, după chipul și asemănarea lui, credința în Dumnezeu. Din bătrâne superstiții, din rămășițe de credințe străvechi transformate și adaptate, din dogme și precepte creștine, el și-a alcătuit o religie specifică, un amalgam profund de creștinism și păgânism.

Religia aceasta, legea românească, e unică pentru întreg neamul nostru pe deasupra tuturor controverselor teologice. În ea se rezumă concepția de viață a țăranului român, resemnarea și încrederea lui în dreptate divină. Legea românească e suportul moral al țăranului. Ea i-a dăruit puterea de a rezista și de a birui încercările veacurilor. Creștinismul nostru, așa cum îl practică și-l trăiește țăranul, ascunde într'însul toate fazele și peripețiile istoriei poporului român, întocmai ca și limba românească” (Liviu Rebreanu).

Echilibrul provenind din legătura armonioasă între pământ și cer - simbolizat de cumpăna fântânii, iar rânduielile sunt stâlpul fântânii - inducea un comportament respectos și de adâncă înțelepciune care înfrâna din patimile și iresponsabilitatea individuală.

„Căci pentru țăranul nostru pământul nu e un obiect de exploatare, ci o ființă vie, față de care nutrește un sentiment straniu de adorație și de teamă. El se simte zămislit și născut din acest pământ ca o plantă fermecată care nu se poate stârpi în vecii vecilor. De aceea pământul e însuși rostul lui de-a fi.

Pământul nostru are un glas pe care țăranul îl aude și-l înțelege. E «sfântul pământ inspirator» care ne-a modelat trupul și sufletul, care prin soarele și apele și munții și șesurile lui ne-a dăruit toate calitățile și defectele cu care ne prezentăm azi în lume. Pământul acesta parcă nici nu poate produce decât numai Români.” (Liviu Rebreanu)

Țăranul este omul țării, „talpa țării” care înțelege lumea, pământul, viața și rânduielile înțelepte după care funcționează lumea ca daruri ale lui Dumnezeu ce se supun unei ordini transcendente și fiindând sub purtarea de grijă a lui Dumnezeu; daruri ce presupune a le folosi cu recunoștință, în primul rând ca „omul care mulțumește”.

Țăranul „consideră deopotrivă drept al lui Dumnezeu și lumea pământului, ca și cea cerească. De aceea, nu le va vedea luptându-se, ci armonizându-se într-o adâncă întrepătrundere” (Ovidiu Papadima). Sau, după spusa unui țăran „Lumea e așa cum a lăsat-o Dumnezeu; așa cum e, ea se țâne, are o rânduială, nu vezi?” (Ernest Bernea).

Rânduiala aceasta nu e o creație a omului, care să poată fi modificată după bunul său plac, ci provine din rosturile bune pe care Dumnezeu le-a pus ca temei al lumii atunci când a creat-o.

Rânduiala – este definitorie pentru universul țăranului – dat fiind că e vorba de o ordine care „izvorăște din înțelepciunea lui Dumnezeu”.

Îndoiala este un dat pozitiv al omului; o metodă de cunoaștere; o stare de spirit ce apare datorită informațiilor contradictorii primite din exterior și care generează un comportament de oscilare între variantele care i se oferă; de cele mai multe ori țăranul le vede ca niște capcane pentru că nu reușește să găsească un fundament logic al acceptării lor. Orășanul rupt de suportul real, fiind un element al unui antropocosistem puternic artificializat este mai ușor de ”convins” putându-i-se oferi fundamentul logic având la bază premise false greu detectabile dintr-un ecosistem artificializat.

Îndoiala este o neîncredere în ceea ce i se livrează țăranului venit de undeva din exterior – o fi bun, n-o fi bun!; face rău sau nu!; o fi folositor sau nu!; merită să-mi pierd timpul cu acel ceva nou sau nu! - ceea ce-l determină să ezite și să nu-l accepte până nu se convinge că merită ce i se dă să accepte. Această șovăială de a îmbrățișa cu rapiditate ceea ce este „cool” în „trend” la un moment dat este îndoială ne-a salvat propria noastră existență. Țăranul rămânând „focusat” pe ceea ce este convins că este bun! Pentru că nu i s-a demonstrat contrariul ei.

„Deseori ținem la o credință nu fiindcă ea ne pare cert demonstrată, ci fiindcă nu ni s-a demonstrat contrariul ei.

Inteligența omenească nu e o misterioasă fabrică de adevăruri absolute. Ea este un factor determinat în sânul realității, un centru de activități spontane, un creator de ficțiuni, de mituri. Vederile metafizice ale spiritualismului sau ale materialismului sunt mituri, și mit este și cutare ipoteză a științei moderne...” (Pietre pentru templul meu – Cugetări de Lucian Blaga).

Țăranul nu se mulțumește numai cu „Dubito, ergo cogito; cogito, ergo sum” (Eu mă îndoiesc, Eu cuget, Eu exist) dorește mult mai mult, dorește să asigure și existența urmașilor săi pentru a căror existență nu și-a precupețit propria existență. Ce putea fi mai nobil decât această capacitate de jertfă a țăranului comparativ cu terna filozofie propusă de René Descartes? Țăranul are în vedere nu numai certitudinea existenței sale ca subiect cugetător, ci și certitudinea existenței urmașilor, mesaj preluat de filozofia blagiană sub formă de „laudă semințelor” și nu oricare semințe.

„Am văzut nu o dată sămânța mirabilă
ce-nchide în sine supreme puteri.
Neînsemnate la chip, deși după spiță alese, îmi par
semințele ce mi le ceri.

.....

Un gând de puternică vară, un cer de înalta lumină,
se-ascunde în fieștecăre din ele, când dorm.
Palpită în visul semințelor
un foșnet de câmp și amiezi de grădină,
un veac pădureț
popoare de frunze
și-un murmur de neam cântăreț.” (Mirabila sămânță, Lucian Blaga)

Semințe sunt cerute „pentru Eutopia, mândra grădină,/ în preajma căreia fulgere rodnice joacă/să-nalțe tăcutele seve-n lumină.” (Mirabila sămânță, Lucian Blaga).

Fără a trata cu refuz direct solicitarea, autorul nu va căuta semințele „prin orașul rumorilor” ci va „umbla primăvara întregă prin târguri/ căutând vânzători de sămânță.” Pentru că:

„Mi-ai dibuit aplecarea firească și gustul ce-l am

pentru tot ce devine în patrie,
pentru tot ce sporește și crește-n izvornită.” (Mirabila sămânță, Lucian Blaga)

Ca argument suprem este și îndoiala că apropierea de „semințe” pentru a fi trimise în „Eutopia, mândra grădină” nu ar fi pe placul zeilor care au alte visuri pentru seminte:

„De-alintarea aceasta mă ține departe doar teama
de-a nu trezi zeii, solarii,

visătorii de visuri tenace, cumiști.” (Mirabila sămânță, Lucian Blaga)

Semințele sunt continuatoare a cea ce a început demult de la începuturile lumii, iar spre aceste începuturi „spre obârșii urci, nu cobori” și că noi și urmașii noștri – semințele „trebuie să ne înălțăm spiritual spre a ne atinge rădăcinile” (Grigore Leșe).

„Văzduhul semințe mișcă

spre ținte doar undeva-n mituri

întrezărite.” (Văzduhul semințe mișcă, Lucian Blaga)

Cu o fină ironie poetul vorbește despre meritele plevei:

<< Un gospodar își vântură grâul de pleavă. În vreme ce grăunțele îi cădeau la picioare, pleava zbura în vânt. Și pleava batjocorea grăunțele ce cădeau: "Ce inerție în voi, ce lipsă de entuziasm! Pe voi vă cheamă pământul, noi zburăm!" (Pietre pentru templul meu – Cugetări de Lucian Blaga) >>

Țăranul este modelul adevăratului gospodar, este păstrătorul valorilor (materiale și spirituale) moștenite, iar pleava o dă vântului.

18. Țăran, țarină și țară

Liviu Rebreanu. Țăranul, om al rădăcinilor neamului pontic-carpato-dunărean

Am fost modelați de o origine imemorabilă și de o istorie în cea mai mare parte ce ni se prezintă transfigurat.

Țăranul este „omul pământului d'aci”, iar „țăran fără țarină e o absurditate”. Țăranii însă numesc pe țărani, simplu, oameni. Expresia „oameni de la țară” are și înțelesul de „țărănime”; „la țară” însemna „la sat”. Țăranul este omul care cultivă pământul din moși strămoși și care se simte legat de pământ prin rădăcini adânci; este cel mai atașat de țară, cel mai devotat acesteia.

Țăranul „ pentru noi însă e izvorul românismului pur și etern. La noi, singura realitate permanentă, inalterabilă, a fost și a rămas țăranul. [...]

Țăranul a rămas Român și sub barbarii cei vechi și sub cotropitorii ceilalți; în schimb orașenii sau cam arătat Ilirci cu Thracii, Greci cu Fanarioții, Ruși cu Muscalii, Nemți cu Austriecii, Latini cu Italieni și Francezii [...]

Neamuri războinice, pornite pe cuceriri și deci spre traiul din munca altora, ele disprețuiau legătura cu pământul. În viața lor, rolul de căpetenie îl aveau creșterea vitelor, vânatoarea și războiul, care e tot un fel de vânatoare, dar de oameni.

Istoricii, inclusiv cei români, nu se prea înțeleg între dâșii când e vorba de trecutul nostru. Intr'o privință totuși sunt de acord cu toții, anume că aici, la noi, pe pământurile noastre, se face agricultură din vremuri imemorabile. Dar existența agriculturii presupune existența țăranului.

[...] țăranul român, existența lui permanentă pe aceste plaiuri, poate dezlega taina aceasta și altele care ne privesc. Țăranul e începutul și sfârșitul. [...]

Când se abat marile urgii, oamenii bogați, posedanții de toate felurile, sunt imediat gata de ducă. Ei n'au legături organice cu pământul țării și se despart ușor de orașele sau de castelele

în care locuiesc, siguri că vor găsi, cu aurul lor, în alte țări, alte orașe și alte castele, unde vor putea continua viața ușoară de belșug [...]

România actuală cu Dacia de odinioară sunt congruente nu numai în privința configurației geografice, dar și a configurației etnografice românești.

Acest fapt singur, această evidență bătătoare la ochi ar trebui să puie pe gânduri, dacă nu să-i dezarmeze, pe apostolii interesați ai discontinuității românești în propria noastră țară. Ce argument de continuitate poate fi mai plauzibil decât existența aceluiași popor, pe aceleași locuri, după două mii de ani? Inexplicabilă ar fi tocmai discontinuitatea. S'au văzut popoare mutându-se în altă țară, se cunosc popoare cari au dispărut cu totul, dar un popor, care să dispară și să se risipească pentru a reapărea, peste multe sute de ani, exact în locurile pe cari le-a părăsit, ar fi o minune ce nu se poate întâmpla decât în anume manuale istorice cu tâlc.

Rolurile principale în istorie le joacă sau neamurile creatoare de mare cultură, sau cele distrugătoare de cultură. [...]

Satele însă nu lasă documente pe care să le consulte și să le compulseze viitorii istorici. [...]

Așa că n'avem și nici nu putem avea documente. Dar oare realitatea unui popor nu e mai vorbitoare decât un zăpis oarecare sau o stelă funerară?

Nașterea unui popor e un miracol, negreșit, precum miracol e orice naștere, chiar a ultimei gângănii.

De aceea începuturile tuturor popoarelor sunt învăluite în negura legendelor. [...]

Țăranul român, argumentul viu și cel mai puternic al autohtoniei noastre" (Liviu Rebreanu)

19. Satul ca matrice stilistică

Fiecare sat este un univers autohton ca urmare a spiritului de creativitate

<<„Pentru istoria noastră – aprecia etnograful și sociologul Ernest Bernea (1905-1990) –, satul românesc tradițional a fost microcosmosul material și spiritual care a constituit fundamentul existențial al națiunii [...]. Realitatea tradițională comunitară a definit și manifestat un mod propriu românesc de a fi, care e specific și general uman totodată”

Prin acest „mod propriu românesc de a fi” se exprimă un sistem de valori specifice satului românesc, o atitudine proprie în fața lui Dumnezeu, a naturii înconjurătoare, a semenilor, o concepție de viață și o reprezentare specifică a lumii.>> ” (Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Sursa <https://basilica.ro/satul-romanesc-trebuie-ajutat-mai-mult-de-catre-locuitorii-oraselor-patriarhul-romaniei/>

„ Satul se integrează într-un destin cosmic, într-un mers de viață totalitar, dincolo de al cărei orizont nu mai există nimic. Aceasta este conștiința latentă a satului despre sine însuși. [...]

A trăi la sat înseamnă a trăi în zăriște cosmică și în conștiința unui destin emanat din veșnicie. [...]

„Satul-idee” este satul care se socotește pe sine însuși „centrul lumii”, și care trăiește în orizonturi cosmice, prelungindu-se în mit. [...]

Satul nostru reprezintă o așezare situată și crescută organic într-o lume totală, care e prezentă în sufletul colectiv, ca o viziune permanent efectivă și determinantă. [...]

Satul ca așezare de oameni, colectiv cuprins de formele interioare ale unei matrici stilistice, poartă pecetea unei unități și are caracterul unui centru de cristalizare cu raze întinse spre a organiza în jurul său un cosmos. [...]

Satul, situat în inima unei lumi, își e oarecum sieși suficient. El n-are nevoie de altceva decât de pământul și de sufletul său și de un pic de ajutor de sus, pentru a-și suporta cu răbdare

destinul. Această naivă suficiență a făcut bunăoară ca satul românesc să nu se lase impresionat, tulburat sau antrenat de marile procese ale „istoriei”.

Satul e atemporal. Conștiința surdă, mocnind sub spuza grijilor și a încercărilor de tot soiul, conștiința de a fi o lume pentru sine, a dat satului românesc, în cursul multelor secole foarte mișcate acea tărie fără pereche de a boicota istoria, dacă nu altfel, cel puțin cu imperturbabila sa indiferență. Boicotul instinctiv se ridica împotriva istoriei, ce se făcea din partea străinilor în preajma noastră. Mândria satului de a se găsi în centrul lumii și al unui destin, ne-a menținut și ne-a salvat ca popor peste veacurile de nenoroc.” (Lucian Blaga)

20. Limba românească

„O caracteristică tot atât de importantă a unui neam, ca și comunitatea de sânge, este limba. La noi și aceasta e opera țaranului.

Limba românească e o limbă țărănească. Farmecul și expresivitatea specifică le-a căpătat de la făuritorul ei originar, care a fost țaranul. Toată dezvoltarea ei, până în timpurile mai nouă, se datorește țaranului, singurul care a vorbit-o totdeauna. Limbile prea cultivate, ajunse la completă maturitate, devin rigide, abstractizante, mecanice. Pierzând sau disprețuind contactul direct cu poporul, în cele din urmă îmbătrânesc, se artificializează, ajung a fi organisme moarte — limba latină, greacă, ebraică [...]

Limba noastră, cultivată numai de țărani, în legătură continuă cu pământul și cu lumea concretă, a păstrat expresia imagică și naivă a omului simplu, o prospețime pitorească și colorată, ritmul vieții mișcătoare.

Limba aceasta, ca toate operele țărănești, e conservatoare și-și apără cu îndărătnicie forma, rămânând refractară încercărilor de violentare. Neologismele, în afară de cele de specialitate cu circulație numai în anume sfere, se generalizează anevoie și abia după ce suferă transformările noționale și formale potrivite cu spiritul ei.

Așa au fost condamnate să dea greș eforturile filologilor [...] socotind probabil, ca și oarecari predecesori ai lor de-acum două-trei secole, că româneasca poporului e «proastă și nu-i bună de nimica»[...]

Țaranul s’a încăpățânat a vorbi numai românește [...] în vechea monarhie austro-ungară existau regimente de Români care staționau cu anii prin provincii străine îndepărtate. Soldații vorbeau românește oriunde se aflau, la Viena ca și în Bosnia, iar când cineva li se adresa într’o limbă străină, răspundeau invariabil «nu știu», din care pricină unele corpuri erau chiar poreclite «nu-știu-regiment».

Nu însemnează aceasta că țaranul român e incapabil să învețe o limbă străină, ci numai că ține mai presus de orice la graiul lui strămoșesc. Cât talent și mai ales câtă predilecție au Românii pentru limbile străine, o dovedesc orășenii și surtucarii noștri de toate categoriile cari, și azi, ca totdeauna, se cred mai subțiri și mai cultivați dacă vorbesc, de cele mai multe ori prost, orice altă limbă, numai străină să fie” (Liviu Rebreanu)

21. Darul lui Dumnezeu!

<< Pentru țaranul român, Dumnezeu a fost și este o prezență tainică, nu o idee abstractă; prezența Sa discretă, ocrotitoare, poate fi descifrată în natura înconjurătoare, considerată dar al lui Dumnezeu, care trebuie cultivat în relație de recunoștință față de Dăruitor. [...]

Țaranul român consideră munca un mijloc de a-și spiritualiza existența, de a-și înfrâna patimile egoiste și de a se învrednici de „pâinea cea de toate zilele” pe care Tatăl ceresc i-o dăruiește în urma trudei sale. [...]

Bunurile materiale și mai cu seamă pământul sunt, pentru țăranul român, darurile pe care Dumnezeu – adevăratul proprietar – i le dă în folosință sau în administrare pentru susținerea vieții sale și pentru a ajuta pe ce nevoiași. [...]

Țăranul iubește pământul, mai precis țarina și țara, de care se simte strâns legat existențial, pentru că pământul îi oferă hrană, dar și pentru că pământul este loc în care se odihnesc osemintele strămoșilor și în care, la vremea rânduită de Dumnezeu, și trupul său se va așeza. Deși este iubitor de țarină și țară, totuși, țăranul român credincios are privirea îndreptată spre cer, de unde vin lumina, aerul și ploaia, ca binecuvântări ale lui Dumnezeu pentru el. [...]

Sfințirea timpului se realizează la țară prin rugăciune și muncă, dar și pentru că timpul anului este presărat cu sărbători sfinte, cu „punte de sărbători” care leagă pământul cu cerul. [...]

Pentru țăranul român, moartea este o trecere într-un alt plan al existenței, iar răposaii sunt însoțitori „duioși și invizibili”; cu aceștia putem comunica mai ales în zilele de sărbătoare, pentru că legătura între planurile existenței nu este cu desăvârșire ruptă. Între lumea oamenilor vii și lumea răposaiilor, nu există o separație radicală, iar distanța se anulează în perioada Sfințelor Paști [...]. Toată viața țăranului român, înnobilită de credința creștină, este străbătută de un fior religios și de un „bogat suflu mistic”

Credința organizează și dă sens vieții spirituale a țăranului român, încât „viața obștească a satului respiră o atmosferă religioasă”. Această centralitate a credinței în viața spirituală, ca relație a omului cu Dumnezeu, constituie specificul „modului românesc de a fi”, firescul vieții țăranului român.>>

(Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Sursa <https://basilica.ro/satul-romanesc-trebuie-ajutat-mai-mult-de-catre-locuitorii-oraselor-patriarhul-romaniei/>).

22. Cunoașterea umană în Eonului dogmatic

Cunoașterea umană este un proces extrem de complex a cărei realizare presupune existența: a unui nucleu corp-spirit, a unui obiect al cunoașteri și operatori ai psihicului uman.

I. Nucleul corp- spirit cu capacitatea de a recepționa informații din mediu și de a le prelucra; ce are componente:

a) o parte materială –corp- hardul- sistemul nervos;

b) o parte nematerială -spirit- psihicul uman - softul – cu rol de instrument nematerial, mecanism nematerial de reflectare a realității și de adaptare a individului la lumea obiectivă ce cuprinde: un sistem de programe (programe învățate concretizate prin abilități, priceperi deprinderi etc.; programe de prelucrarea datelor primite din exterior concretizate prin gândirea logică și abstractă, istețime, deșteptăciune, înțelepciune; programe de conștientizare, programe de recepție a stimulilor și de adaptare, programe de manifestare externă etc.), baze de date memorate etc.

Psihicul uman este o entitate nematerială ce definește personalitatea ca unitate comportamentală dotată cu percepție, intelectivitate și afectivitate. Are următoarele caracteristici:

- structură sufletească proprie cuiva;
- formă de reacție a organismului la solicitările mediului, cu scopul adaptării la acesta, pentru a supraviețui ;
- un rezultat, un produs al creierului, al activității sistemului nervos de reflectare specifică a realității obiective, (a vieții de relație cu mediul);
- se manifestă autonom dar este interconectat la psihicul colectiv al comunității.

II. Obiect al cunoașteri. Ca obiect al cunoașteri și ca formă de cunoaștere este eonul central european; depozitar al unor adevăruri verificate pe durata a mii de ani, sub formă de mituri, tradiții, obiceiuri etc. redenumite global prin „eon dogmatic” cu anumite jaloane vizibile

prin comportamente și imprimare imuabil în subconștient și înconștient; toate adunate în mulțimea „câmpului stilistic” și organizate în „matricea stilistică”.

III. Operatori ai psihicului uman sunt „operatori matematici” ai psihicului uman:

Psihicul uman ca entitate nematerială ce definește personalitatea ca unitate comportamentală dotată cu percepție, intelectivitate și afectivitate utilizează operatori psihici asemănători operatorilor matematici. Acești operatori psihici prelucrează mulțimea datelor recepționate din ecosistem generând o mulțime interiorizată de răspunsuri ce să ajute la *adaptarea individului la lumea obiectivă reformulate prin percepție, intelectivitate și afectivitate*; ce conectează mulțimea datelor din ecosistem cu mulțimea răspunsurilor, deciziilor, posibile.

Exemple de operatori psihici:

1. Conștiența este operator cu rolul de a se:

- identifica pe sine ca entitate distinctă de ambient și a constata toate identificările de sine;

- realiza cuplajul (interacția) cu realitatea, cu sine, cu semenii săi;

- desprinde de realitate și de interacțiunea transformată a realității;

Prin conștiență omul se poate reprezenta și modela dinamic, intelectiv și afectiv, adică își poate construi descrieri lingvistice de stare.

2. Intenționalitatea este operator cu rolul de a selecta, declanșa, întreține și finaliza acțiuni în orice ambient prin propriile resurse informaționale și energetice.

Prin intenționalitate omul dobândește autonomie comportamentală.

3. Reflexivitatea – gândire-cugetare este operator cu rolul de a dobândi cunoaștere:

- examinează idei/propriile idei - întoarcere a conștiinței asupra ei înseși - situații sau probleme: cugetare adâncă; meditație, constatare, observare, generare de opinii etc.

- formulează întrebări și se caută răspunsuri asupra felului în care activitatea proprie influențează propria evoluție și a mediului înconjurător;

- acționează în urma unei analize și sinteze pentru a selecta variantele optime dintr-o mulțime de variante accesibile;

- este o activitate psihică legată nemijlocit de utilizarea cuvintelor, combinațiilor de cuvinte în propoziții și fraze, limbajului verbal, paraverbal și nonverbal; și construcțiilor lingvistice logice.

4. Profesionalismul este operator cu rolul de a produce valori, calitate, performanță:

Constă în dorința constantă :

- de a face lucrurile mai bine;

- de a înlocui soluțiile rutiniere, a căror eficiență se diminuează prin repetabilitate și aplicare neselectivă, cu soluții personale, creative, adaptate contextelor specifice.

Profesionalismul pornind de la trecut privește spre viitor:

- gândire pe termen lung, în perspectivă (planificare pe termen lung);

- o permanentă raportare strategică la aici și acum, dar și la altundeva, în viitor.

5. Creativitatea este operator cu rolul de a produce noutăți utile comunității din care face parte.

Creativitatea reprezintă „un complex de însușiri și aptitudini psihice care în condiții favorabile generează produse noi și de valoare pentru societate și / sau pentru individ”.

Creativitatea implică generarea unor idei sau concepte noi, sau noi asocieri între idei sau concepte existente.

Produsul creativ este rodul actului de creație și este necesar să îndeplinească mai multe condiții:

- să fie original, adică să fie deosebită față de alte produse similare;

- să fie valoros, adică să nu fie un produs de duzină sau un kitsch;
- să aducă ceva nou, adică să nu repete o idee deja existentă;
- să fie util, adică să aibă un scop și să îndeplinească o nevoie a cuiva.

Creativitatea este considerată ca trăsătură de personalitate pe care fiecare o are mai mult sau mai puțin dezvoltată. Cu timpul și mai ales odată cu începerea școlii, creativitatea pare a intra în declin.

6. Gândirea creativă

Creativitatea poate fi văzută și ca un mod de a gândi. Avem nevoie de creativitate mai ales în situațiile ambigue, incerte, în care nu există o soluție ușor de găsit, ci trebuie să descoperim singuri ce e cel mai bine să facem. În aceste situații este important să ne putem gândi la un număr cât mai mare de idei, din care să le putem selecta pe cele mai potrivite.

Pentru ca un proces creativ să înceapă trebuie mai întâi să trecem în revistă soluțiile familiare sau deja încercate la respectiva problemă. Dacă acestea nu se pot aplica în situația prezentată începe un proces de căutare a unor idei noi, cele deja încercate fiind ignorate. După ce apare o idee nouă, se evaluează cât este de aplicabilă și convenabilă. Dacă nu este destul de satisfăcătoare începe căutarea unei noi idei.

Așadar, în momentele în care dăm dovadă de creativitate nu apelăm numai la imaginație și la emoții, ci și la gândire. Deși este important să producem un număr cât mai mare de idei, este la fel de important și să le judecăm critic și să găsim modalitățile cele mai potrivite de a le pune în practică.

Factorii de mediu dezvoltă sau inhibă creativitatea. De asemenea învățarea poate dezvolta sau inhiba creativitatea!

Învățarea pe lângă părțile pozitive poate prezenta și capcane vizibile de regulă la elevii foarte sânguincioși care în elanul lor de a obține cele mai mari note nu mai au timp să verifice adevărul celor învățate sau să discernem din mulțimea celor învățate dacă au scopul de a ne dezvolta gândirea sau învățarea este o ocazie pentru furnizorul de educație de a ne forma pentru ca să vrem ceva... ceea ce de fapt nu vrem. Astfel că ajungem să !vedem doar ceea ce suntem educați să vedem! Și să vrem... ceea ce suntem formați să vrem!

Suntem:

- convingși prin educație (de cele mai multe ori subliminală) să vrem anumite lucruri etc. Și credem că asta vrem!!!;
- formați pentru a vrea ceva...;

Este important să reușim să descoperim dacă „ceea ce vrem” oare chiar vrem de adevăratele, sau ni s-a modelat psihicul de către alții, într-un sens dorit de anumite interese străine nouă!!!

Câteva produse ale psihicului uman:

- **bio-câmpuri emise în mediul înconjurător integrate într-un bio-câmp colectiv;**
- **gândurile⁸⁷ care au efect asupra mediului înconjurător și sunt influențate de mediul înconjurător;**
- **reflexivitatea; imaginația, uimirea, înțelegerea, inventivitatea**

⁸⁷ *Gândurile au efecte în mediul înconjurător:*

- *au puterea de a acționa;*
- *„- un gând odată emis capătă autonomie și acționează de sine stătător cu efecte în lumea fizică, lumea biologică și lumea umană;*
- *gândul determină atât finalități individuale, cât și finalități colective, peste ele împlinindu-se echitatea cosmică” (Ion D. Vulcănescu, Sunt cel ce sunt)*

- asigurarea funcționării perifericelor, circuitului fluxului informațional și a prelucrării datelor (reflexelor);
- adaptarea la mediu deștept, isteț, inteligent, înțelept;
- manipulator de mediu abil, diplomat, convingător, creator de ecosisteme antropice;
- tehnologii creative, programe noi prin a căror derulare omul produce bunuri;
- inițiator de noi acțiuni
- priceperi, deprinderi, abilități, profesionism, competențe;
- crearea de noi baze de date și de programe necesare prelucrării acestora etc.

Lucian Blaga împarte cunoașterea umană în cunoaștere paradisiacă și cunoaștere luciferică.

Cunoașterea paradisiacă (fericită-paradigma). Paradigma este o construcție mentală larg acceptată, care oferă unei comunități sau unei societăți pe o perioadă îndelungată o bază pentru crearea unei identități de sine și cuprinde elemente de natură teoretică, instrumentală și metodologică oferind modele de formulare și rezolvare de probleme sau sarcini.

Thomas Kuhn afirmă că baza practicii cercetării și a consensului într-o știință care a atins stadiul maturității nu este teoria științifică, ci ceva mai complex, paradigma - experiențe împărtășite în comun, ce sunt încastate în paradigme. Cunoașterea cuprinsă într-o paradigmă este în mare măsură una tacită și constituie ceea ce Kuhn numește „știință normală” sau „cercetare normală” iar Lucian Blaga „cunoaștere paradisiacă”.

Paradigma este sistemul de referință care descrie și determină felul în care percepem lumea și acționează ca un filtru decisiv, oferindu-ne un soi de stenogramă cognitivă, o metodă de a gestiona rapid complexitatea informațiilor din lumea înconjurătoare.

Dezavantajele paradigmelor constă în faptul că ele se comportă ca niște căști – „ochelari de cal”- pentru o realitate virtuală, determinând pe ce anume să ne concentrăm și limitându-ne viziunea asupra lumii înconjurătoare. Există pentru noi și vedem ceea ce suntem educați și învățați să existe și să vedem. (Sursa <https://ro.wikipedia.org/wiki/Paradigm%C4%83>).

Principii de bază: „Facem ce și alții au făcut!”, „Doar nu reinventăm noi roata”,

Cunoașterea luciferică o cunoaștere luminoasă – creativă.

23. Afectele, idealurile, trebuințele, tendințele, intențiile, dorințele, interese, nevoile și motivațiile umane

La baza conduitei umane se află întotdeauna un ansamblu de cauze determinante a unor acțiuni (mobiluri) – afecte, idealuri, trebuințe, tendințe, intenții, dorințe, interese, nevoi și motivații – care susțin realizarea anumitor acțiuni, fapte, atitudini .

Afectele, idealurile, trebuințele, tendințele, intențiile, dorințele, interesele, nevoile și motivațiile sunt:

- sunt operatori psihici subiectivi care ne definesc și ne diferențiază în funcție de ecosistemul în care trăim ca urmare a determinantelor stilistice ce acționează unitar; și ne determină o anumită unitate în manifestare comportamentală, un anumit stil de a fi;
- sunt modelate de ecosistem și la rândul lor sunt determinante stilistice generatoare de civilizații și pe timp lung de cultură;
- reprezintă condiții interne, interpușe între stimulii mediului și reacțiile organismului, mediind, cerând, întreținând un comportament sau altul.

Motivația este procesul care conduce, ghidează și menține comportamentele, de la cele elementare (ex. a mânca) până la cele mai complexe, determinând preferința persoanei pentru anumite acțiuni sau comportamente.

Motivația poate fi definită ca un summum de cauze interioare determinante a unor acțiuni care direcționează comportamentul uman, stilul de manifestare. Cauze determinante a unor acțiuni - mobilurile –care ne direcționează sunt obiecte, evenimente, sau condiții care ne incită la acțiune.

Motivația se bazează pe: afecte, idealuri, trebuințe, tendințe, intenții, dorințe, interese, nevoi dintre care trebuințele, fiind substratul cauzal imediat al celor mai diferite activități și comportamente interumane. Motivul nu apare ca derivat al unei trebuințe singulare, ci ca expresie a modului în care acestea interacționează în sistem. Forma cea mai înaltă a motivației este motivația internă(intrinsecă).

Formal se împarte în:

- motivație intrinsecă (determinată de dorintele, interesele și preferințele strict personale);
- motivație extrinsecă (determinată, prin impunere, din exterior).

Activitatea persoanelor motivate extrinsec este de „mântuială” în comparație cu cele motivate intrinsec. De aceea, atunci când dispare presiunea externă, oamenii vor abandona activitățile, cunoștințele a căror motivație este predominant externă.

Astfel intervențiile din exterior cu importuri motivaționale tentante ce nu respectă scopurile, emoțiile și convingerile unei persoane legate de o anumită situație pot produce efecte pe termen scurt, mai puternice aproape de sursă și tot mai slab odată cu creșterea distanței - la fel ca oscilațiile amortizate; iar în timp efectul acestor intervenții intră într-un proces firesc de ștergere.

Intervențiile din exterior cu importuri motivaționale ce nu se armonizează cu motivația intrinsecă și intră în rezonanță cu specificul ecosistemului sunt din start sortite eșecului indiferent de cuantumul „energetic” investit de entitatea externă.

Originea motivației este una specifică adică “ești motivat să faci ceva anume”; ca urmare a unor anumite motive pentru că asupra individului acționează:

- forțe externe, pentru a ne influența comportamentul;
- forțe interne ale individului ce-și au sediul în inconștient.

Motivația constituie temeiul comportamentelor și activităților pe care le prestează indivizii în cadrul grupului în funcție de specificul solicitărilor interne și externe ce decurg dintr-o categorie sau alta de relații funcționale.

Motivația „este o mărime vectorială” dispune de componente vectoriale modul, direcție și sens:

- modulul adică motivația activează și asigură energia necesară a acționa cu o anumită forță pentru a genera un anumit comportament. Motivele pot fi: curiozitatea care este un motiv intrinsec; autoeficiența puterea de a gândi pozitiv, încrederea în propriile forțe, prezența convingerii de reușită și de câștig de „răsplata”; atitudinile, trebuințele etc.

- direcție și sensul de orientare a comportamentului spre realizarea unui anumit scop. Motivația, este capricioasă, se restructurează și se ajustează continuu, în concordanță cu o multitudine de variabile fiziologice, psihologice și socio-culturale; de aceea de multe ori este imprevizibilă. Având în vedere acestea, motivația apare ca ca factor integrator, destabilizator și explicativ al fenomenelor psihosociale: stataturi și roluri, aspirații și performanțe, relații interpersonale, a diverselor fenomene de grup (coeziunea, conformismul, autoritatea, influența, prestigiul, etc.).

Motivația are rolul de inițiator în declanșarea unor acțiuni, uneori în lanț determinând o creștere exponențială a numărului de evenimente, sau inhibându-le; autorealizarea individului fiind scopul suprem.

Autorealizarea – scopul suprem. Factor principal de determinare, autorealizarea, concept introdus de Maslow, ce cuprinde cel puțin „dorința unei persoane de-a deveni tot ceea ce e capabilă să devină”; de a obține ceea ce îi trebuie, uneori indiferent de obstacole.

Trebuințele umane au o distribuție sistemică piramidală. Trebuințele personale generează motivații intrinseci. Trebuințele colective generează motivații extrinseci în cazul în care nu coincid cu cele individuale.

Referitor la complexitatea trebuințelor umane, piramida lui Maslow vorbește despre:

Nivelul I (baza piramidei). trebuințe inferioare comune la om și animale: necesitățile fiziologice (cum ar fi cele biologice ca hrana, apa, aerul, igiena), somnul, sexul și o temperatură relativ constantă a corpului.;

Nivelul II. trebuințe de echilibru intern, de menținerea constantă a parametrilor interni: securitatea casei și a familiei, integritatea fizică, stabilitatea și consistența într-o lume relativ haotică. Nevoile de siguranță sunt cruciale pentru copii.

Nivelul III. trebuințe de echilibru între mediu și organism; de adaptare la mediu. Nevoia de iubire, prietenie, familie, apartenență la un grup, implicare într-o relație intimă non-sexuală;

Nivelul IV. trebuințe de creștere, de performanță individuală, ce urmăresc atingerea unor parametri superiori ce presupune perfecționare. Nevoile de stimă, recunoașterea venită din partea altor indivizi (care rezulta în sentimente de putere, prestigiu, acceptare, etc) cât și din respectul de sine, ce creează sentimentul de încredere, adevărate, competență. Nesatisfacerea nevoilor de stimă duce la descurajare, și pe termen lung în complexe de inferioritate. O nevoie pronunțată de acest fel (de exemplu nevoia pentru admirație) are la bază nesatisfacerea unor nevoi care stau în vârful piramidei, cele de auto-actualizare estetică.

Nivelul V (vârful piramidei). trebuințe de împlinire, de creație individuală, de autorealizare. Nevoile de auto-actualizare vin din plăcerea instinctivă a omului de a fructifica la maximum capacitățile proprii, pentru a deveni din ce în ce mai bun. Maslow scrie că oamenii care au atins starea de auto-actualizare intră adesea într-o stare de transcendență, în care devin conștienți nu doar de potențialul lor personal, ci și de întreg potențialul speciei umane. Deși acești indivizi trăiesc adesea o bucurie extatică, simt totodată și o tristețe cosmică.

Deși toate nevoile sunt instinctive, nu toate sunt la fel de puternice. Astfel, nevoile cele mai puternice au fost așezate la baza piramidei trebuințelor. Cu cât o nevoie urca spre vârful piramidei, cu atât este mai slabă și specifică individului respectiv.

Comportamentul oamenilor, atitudinea, felul lor de a fi, stilul, sunt generate de aceste determinante stilistice cunoscute și sub numele de trebuințe.

Oamenii diferă în funcție de importanța pe care o acordă fiecareia din aceste trebuințe. Maslow afirmă că trebuințele de bază, de nivel inferior, trebuie să fie cel puțin parțial satisfăcute înainte ca persoana să încerce să-și satisfacă trebuințele de ordin superior.

Maslow face o distincție între trebuințe de deficit (primele patru nivele) și cele de creștere care se potentează reciproc:

- trebuințele de deficit (fiziologice, de siguranță, de-a fi iubit, de-a fi stimat) vizează bunăstarea fiziologică și fizică a individului; o persoană nu simte nimic special dacă acestea sunt satisfăcute, dar simte un disconfort când nu sunt satisfăcute; odată ce sunt satisfăcute, motivația persoanei vis-a-vis de aceste trebuințe se diminuează;

- în contrast, trebuințele de creștere, cum ar fi motivele de-a cunoaște și de-a înțelege lucrurile, de-a aprecia frumosul, de-a fi apreciat de alții nu dispar când sunt satisfăcute, mai mult decât atât, motivează individul în continuare. Acestea nu pot fi niciodată complet satisfăcute. De fapt cu cât oamenii sunt mai capabili să cunoască lumea din jurul lor, cu atât motivația de-a se dezvolta în această direcție devine mai pregnantă.

Modificările apărute în cadrul sistemului de trebuințe al individului influențează profund gradul de motivare al acestuia. La nivelul grupului, trebuințele și motivațiile individuale se subordonează în mai mare sau mai mică măsură trebuințelor de grup, indivizii tinzând să-și plaseze aspirațiile și performanțele în jurul mediei grupului, care exercită o influență normativă, reglatorie.

Din punct de vedere al efectelor privind dezvoltarea culturală a unei populații „Piramida trebuințelor umane a lui Maslow” este elocventă. Complexitatea speciei umane face ca și nevoile acesteia, ca și mulțime umană, să fie extrem de diversificate și nu toate la fel de puternice ca urmare acestea sunt ierarhizate la rândul lor piramidal.

Nevoile primare sunt comune tuturor oamenilor pe areale geografice imense – de exemplu în ecosistemul pontic-carpato-dunărean includ necesitățile comune dependente direct de resursele ecosistemului generând civilizații și culturi minore asemănătoare și unitare – inclusiv de limbaj- în diversitatea lor ca urmare a determinantelor stilistice comune. Dovezile sunt evidente vizitând muzeele de tehnică, arhitectură și creație populară.

Evoluția indivizilor spre treptele superioare ale piramidei vor duce la diferențieri culturale inclusiv de variații de limbaj. Cuvintele corespunzătoare nivelelor inferioare vor fi asemănătoare pe întinderi teritoriale largi; cuvintele create pentru nivelele superioare va amplifica fenomenul de ramificare a limbajului, de diferențiere fonetică, lexicală, frazeologică generând regionalisme, apoi pe durate de milenii dialecte, după care ca urmare unor separări administrativ-politice limbi diferite ce impun „culturi majore” diferite.

Nivelul de bază al trebuințelor biologice este unitar la nivelul omnirii ceea ce va genera o formă de civilizație și cultură asemănător la nivel uman generată nemijlocit de biotop și biocenoză ca resurse de bază existențiale. Relații directe și imediate cu ecosistemul fără a fi împrumuturi. Vom putea identifica asemănări între produsele culturale între popoare aflate la mii de kilometri depărtare. În acest sens: exemple numeroase se pot identifica în opera lui James George Frazer publicată sub numele de Creanga de aur(5 vol.) editată în anul 1980.

Începută cu multe milenii în urmă, din preistorie, o construcție culturală „copiază” Piramida lui Maslow, edificându-se într-un construct piramidal ce se dezvoltă în timp generație după generație, la fel ca un stejar ce în fiecare an adaugă câte un inel anual de creștere în plus la trunchiul său. Stejarul cultural edificat are rolul de a satisface trebuințele umane aflate în ecosistemul respectiv; ecosistem care are factori de mediu cu rol de determinante „stilistice” în evoluția ascendentă în timp a stejarului; generând ramuri „culturale” a căror formă și evoluție se află și ele sub „voința” determinantelor stilistice din mediu (nu se exclude ca determinantă stilistică politicul ce promovează anumite „culturi majore”).

Inelele de creștere culturală, sunt straturi noi de cultură marcate mai mult sau mai puțin evident. Procesul de creștere culturală păstrează în interiorul trunchiului cultural inelele vechi – „cultura minoră”, care acum sunt cele mai puternice, iar noul inel de dezvoltare culturală duce la creșterea diametrului stejarului cultural. Aceste inele de creștere culturală, în funcție de factorii de mediu, sunt inegal dezvoltate unele față de altele; sau pot fi sub forma unor „aglomerări culturale” unele în celelalte generând secvențe culturale distincte.

Din punct de vedere arheologic evoluția ascendentă în timp lasă numeroase urme a unor inele culturale succesive aparținând aceluiași stejar cultural pontico-carpato-dunărean. Artefacte – clasificate axiologic sub formă de culturi - „aglomerări culturale”-, ce sunt etape ale inele de dezvoltare ale trunchiului aceluiași stejar cultural. Inelele de creștere culturală pot fi mai dezvoltate sau nu în funcție de condițiile favorabile sau nu evoluției istorice. Cicatricile ce apar pe trunchiul cultural vorbesc despre o desprindere a unei așchii ce probabil a devenit coadă de topor.

Faptul că diverși cercetători caută, fără succes, cu mare osârdie plagiatori pentru opera blagiană nu trebuie să ne mire; este o consecință a formării lor culturale în gândiri străine a acestora; momente de dezvoltare spirituală când identifică asemănări între opera blagiană și diverse opere din diverse părți ale lumii. Asemănări firești, fără a fi plagiate, pentru că nevoile umane ca generatoare de civilizație și cultură sunt specifice și unitare speciei umane; iar diferențierile sunt o consecință a ecosistemelor poziționate pe diverse paralele sau meridiane ale globului.

Exprimări culturale diferite se creionează treptat spre treptele superioare ale piramidei, generatoare de culturi ca urmare a exprimării nevoilor și trebuințelor umane; dar faptul că rădăcinile sunt ancorate în ecosistemul pontic-carpato-dunărean vor duce „seva lingvistică comună” în tot stejarul lingvistic, ce se va evidenția prin elemente lingvistice comune și spre cele mai îndepărtate ramuri.

Dovezi culturale în spațiul pontic-carpato-dunărean sunt numeroase ale evoluției ascendente în creșterea stejarului cultural marcat prin numeroase artefacte culminând cu dezvoltarea culturală a mileniului I d.Hr. după care odată cu dezertarea elitei în taberele vecinilor apare un fenomen de stagnare culturală; singura cultura rurală, „cultura minoră” mai păstrează filonul de aur al străvechi culturi. Se rupe ca o așchie elita din trunchiul vechii culturi, transformându-se în cozi de topor, dar stejarul continuându-și existența și peste dificilul mileniu al II-lea în care „culturile majore” sunt relocalate la alte Porți Înalte.

După o lungă perioadă, la mijlocul mileniului al II-lea, de stagnare culturală datorită unor determinante potrivnice, spre sfârșit de mileniu are loc o nouă etapă culturală, puternic ascendentă, marcată istoric prin anul 1821.

24. Cunoștințe, priceperi, deprinderi, abilități, competențe și structuri ale societății determinate stilistic

Societățile indo-europene erau guvernate de funcții fundamentale: funcția sacrului și suveranului, funcția susținătorilor suveranului-familia dinastică, cea războinică și cea productivă. Acestea impuneau o structură socială împărțită în *oratores* (cei care se roagă și conduc), *latratores* (cei care vorbesc în folosul altora în schimbul unor stipendii), *bellatores* (cei care se luptă) și *laboratores* (cei care muncesc producând bunuri de valoare existențială necesare existenței societății) generând o piramidă socială asemănătoare piramidei lui Maslow. **Societatea în funcție de nevoile sale s-a structurat, ierarhizat ca o consecință firească a nevoilor sale în laboratores, bellatores, latratores și oratores.**

Importantă pentru constructul cultural datorită conexiunilor directe cu ecosistemul este clasa socială „laboratores” care vor căuta și vor găsi soluții optime pentru constructul cultural.

Stratificarea socială având ca și criteriu funcțiile îndeplinite reflectă realitățile lumii vechi și pe de altă parte, un sistem de gândire propriu societăților străvechi, dar și o stratificare socială ușor de descoperit în prezent. Chiar dacă societatea modernă maschează detaliile, ele sunt vizibile: unii conduc; alții își manifestă zgomotos atașamentul față de puternicii zilei atacându-le adversarii; alții sunt războinici în sens larg; alții muncesc, produc și hrănesc societatea.

Un rol important îl joacă în conducerea societății îl are pătura socială „latratores” bine constituită deja în Atena antică și Roma antică. Petru Tomegea le creionează sugestiv profilul celor care vorbesc în folosul altora în schimbul unor stipendii: își manifestă zgomotos atașamentul față de stăpân, atacă verbal numai dușmanii stăpânului, îi țin partea zgomotos mai ales când greșeala e vădită. Susțin un lucru că este bun, că o idee este bună, când toată lumea vede contrariul. Sunt solidari între ei și cu stăpânul atât timp cât stăpânul este o resursă. Nu promoveze altceva decât lătratul. (Petru Tomegea Sursa: <https://tomegea.wordpress.com/tag/latratores/>)

În Roma antică relația dintre oratores și latratores a atins perfecțiunea generând anumite valori morale și o anumită matrice stilistică:

I. Între preocupările zilnice ale **cetățeanului de rând** al Romei imperiale –cetățeanului clientelar- își găseau un loc important următoarele activități:

- să participe la spectacolele și distracțiile organizate de împărat și de cei care doreau să le câștige simpatia;

- să primească rațiile (subvențiile) gratuite de grâne; în cazul în care nu le primeau la timp, considerau că li s-a încălcat un drept fundamental și izbucneau revolte violente;
- nu avea convingeri politice;
- să-și viziteze patronul (capul mării familii) în fiecare dimineață, să-l informeze cu privire la ce se zvonește în urbe;
- să-l însoțească, pe patron, oricând ieșea în oraș. Împreună cu alți susținători alcătuiau un adevărat roi gălăgios în jurul patronului pentru a-i scoate în evidență măreția;
- era incapabil să vadă realitatea din jurul său și să-i pună un diagnostic conform unor convingeri politice, fapt pentru care nu putea să susțină nici o cauză a Romei; el susținea patronul atât timp cât acesta reprezenta o resursă;
- să voteze pentru patron, să-i susțină acțiunile etc.;
- dacă interesele i-o cereau trăda cu ușurință patronul trecând în tabăra adversă;
- „aveau, n-aveau treabă” mergeau în locurile publice pentru a-și petrece ziua și a se informa...;
- să nu plătească taxe;
- și chiar să arunce gunoiul din casă pe geam în stradă „în capul trecătorilor”.

De fapt istoria Romei este elocventă, cetățenii clientelari au contribuit la ducerea imperiului spre ruină. Și după cum spune eruditul Isidor din Sevilla: „Roma însăși, învingătoarea tuturor popoarelor, a trebuit să slujească supusă și să primească jugul triumfului getic ... ”;

II. Cetățeanul bogat al Romei imperiale, care vrea putere politică, era interesat:

- să vorbească grecește; greaca era limba apreciată de elită;
- să aibă foarte mult pământ;
- să aibă o mulțime de susținători – clienți - care erau dependenți de el, împrumutându-le bani, îi ajuta în carieră iar uneori îi invita la masă;
- să se facă cunoscut ca un apropiat al poporului. În acest sens cheltuia mulți bani sprijinind susținătorii, organizând spectacole cât mai sângeroase pentru a distra poporul. Contribuia financiar la construcții publice: teatre, circuri (hipodromuri), stadioane, temple etc. pentru a fi iubit de popor;
- să facă parte din diferite grupări politice. Pentru acestea risipeau mulți bani dând petreceri monstruoase, caracterizate prin excese nemaîntâlnite de mâncare și vin, adevărate orgii (pentru a putea mânca și bea mult stăteau culcați, iar când se umpleau de mâncare și băutură până-n gât, aveau ustensile pregătite pentru a-și provoca voma și apoi o luau de la capăt cu vinul și mâncarea);
- să fie ales în Senat;
- să obțină funcții publice pentru a-și recupera cu profituri mari banii cheltuiți cu spectacole pentru popor, cu susținerea camarilei și a cetățenilor clientelari etc. Prin comploturi și intrigi căutau să-și asigure cariere de succes în viața publică și profituri cât mai mari posibile. Dușmanii erau înlăturați fără milă; istoria Romei este sufocată de asasinat.

Din cele prezentate reiese că **Statul Roman cultiva anumite valori morale și educative** asigurând formarea unor atitudini specifice cetățeanului Romei imperiale: extrem de vicios și crud, și care nu prea avea timp pentru muncă. Ca stil parșivitatea și ipocrizia nu erau pe ultimul loc

25. O istorie a românilor scrisă de Ramon de Bastera

Jurnal de călătorie

Lucrarea este tradusă și-n limba română și a apărut în Editura Mica Valahie în anul 2011 sub numele de „Opera lui Traian” completată cu valoros studiu introductiv ale traducătoarei

Carmen Bulzan; și este o invitație la cunoaștere și autocunoaștere: „Invitației la cunoașterea de sine, înscrisă încă din Antichitate pe frontispiciul de la Delphi, <Cunoaște-te pe tine însuși!> i se poate răspunde în mai multe feluri. Printr-o cunoaștere directă a realității prezente, care include și trecutul, dar și prefigurarea viitorului; prin cunoașterea imaginii celor care relatează despre realitatea noastră prezentă, despre cea care va fi fost și ce va să fie...” (Carmen Bulzan).

Ramón Bastera (1988-1928) s-a născut la Bilbao, diplomat de cariera a fost atașat cultural al ambasadei Spaniei, în timpul primului război mondial, la București.

Beneficiind de activitatea diplomatică de la Roma își fundamentează pregătirea istorică în tiparele cultural-istorice ale matricei romane.

Venind în România, în țara străbunilor săi desfășoară o intensă activitate de cercetare (Împăratul Traian, spunea înainte de a porni spre Dacia: „mă întorc în țara străbunilor mei“). „A fost aici un neconținut cercetător al locurilor și al oamenilor. A mers cu mine prin văile depărtate, a fost în tovărășia oamenilor de aici parcă ar fi fost acasă la dânsul, a observat, a păstrat și a simțit nevoia să scrie, să recunoască și să laude. Traian era unul dintre ai lui, Ibericii, și, când, vorbea de <<opera>> împărătească, el o vedea ca o ispravă a rasei sale, de care lega, supt astfel de auspicii, pe a sa.” (Nicolae Iorga). La momentul respectiv - al cunoașterii adevărului istoric - i se părea că pontic-carpato-dunărenii sunt opera Împăratului Traian. La momentul respectiv Bastera nu cunoștea cultura și civilizația românilor din Maramureșul Istoric, Bucovina, Basarabia, Transnistria și din alte spații situate la sute de kilometri depărtare de fruntariile Romei cu toate că „neamul românesc forma un cerc sau o horă aproape perfectă în jurul Carpaților”(R. Bastera). Cu toate că sa înșelat cu privire la cel care a creat cultura pontic-carpato-dunărenilor, Opera lui Traiano (1921) este un set de impresii culese de diplomatul Bastera în România, alternate cu evocări istorice care pornesc de pe vremea împăratului și ajung în secolul XX.

Fin observator și cu un spirit critic deosebit, privește din exterior cu propria matrice cultural istorică evoluția în acest spațiu pontic-carpato-dunărean a națiunii române.

Ramon de Bastera vorbește despre minunatele însușiri ale românilor ca națiune „În acest sens, trebuie să știm foarte bine că o națiune nu înseamnă și nu se reduce la o populație care, într-un anumit moment istoric, viețuiește și populează un teritoriu. Dimpotrivă, națiunea înseamnă tot trecutul, toți cei care nu mai sunt, toți cei care au înscris în matricea spirituală a unui neam toată energia creatoare, dându-i forță să supraviețuiască peste vicisitudinile vremurilor.”

Mijlocul mileniului al II-lea d.Hr. culminează cu un ”postmodernism politic” extrem de dur, care în secolul al XVIII – lea se concretizează:

- în Moldova într-o sută de ani se succedaseră treizeci și cinci de domnitori;
- în Valahia în o sută cinci ani treizeci și opt.

În paralel se realizează o saturație de elenism fenomen ce viza dispariția valahilor. Limba română părea aruncată la coșul de gunoi al istoriei. Numai țărani mai vorbeau românește. Se considera de elită că nici nu se poate scrie în limba vorbită de cei de la baza societății.

Mitropolitul Antim Ivireanu este asasinat în 1716 pentru acțiunile sale de creator de limbaj scris în limba română și dreptul românilor de a-și afirma identitatea în fața elitei grecizate; iar Ioan Inocențiu Micu-Klein în Transilvania pentru aceleași vini, dar față de o altă elită – din apus – i se stopează inițiativele în anul 1745.

Românii erau considerați „inferiori” prin cultură și se dorea ca principiul respectiv să nu se schimbe.

Criza lingvistică fără precedent îl determină pe Ienăchiță Văcărescu (1740-1797) să lanseze mesajul de alarmă pentru a opri catastrofa ce părea de neoprit. În esență cerea „scrieți, dar scrieți românește!” ca un prim pas în afirmarea identității românești în propria lor țară: „Urmașilor mei Văcărești,/ Las vouă moștenire/ Creșterea limbei românești/ Și-a patriei cinstire!”.

„Mult e dulce și frumoasă/ Limba ce-o vorbim,/ Altă limbă-armonioasă/ Ca ea nu găsim
//...// Limba, țara, vorbe sfinte/ La strămoși erau,/ Ei ar plânge în morminte,/ Când ne-ar asculta,/ Al lor geniu ne șoptește/ Din mormânt mereu,/ O, vorbiți, scrieți românește,/ Pentru Dumnezeu!"
(George Sion).

Mesaj care este de actualitate cu toate că limba vorbită de popor azi este ca o „Coloană a Infinitului", a veșniciei, ce urcă din vechile culturi preistorice așezând scris pe fruntea Neamului, cu majuscule, „limba nefalsificată" (Adrian Păunescu); pentru că o parte din elitele actuale nu și-au uitat vechile metehne antiromânești promovând cu nonșalanță limba de lemn aflată în trend, pentru că țăranul este blajin și are putere de jertfă pentru „Pacea în lume, roada pământului, înțelegerea între popoare!"

Elitele au vorbit grecește, turcește, ungurește, nemțește, franțuzește etc. au purtat ișlic și caftan înainte de a se îmbrăca în haine nemțești. Nu au ezitat să-și părăsească adesea țara, când simțeau că trebuie să lupte pentru țară, locul lor fiind preluat de alți asupritori veniți din afară (detalii despre acele vremi în romanul „Ciocoi vechi și noi" de Nicolae Filimon).

Legat de pământul strămoșesc, numai țăranul a păstrat cu sfințenie: limba, credința, portul, locul (pământul), tradițiile vii și cămașa albă a jertfei de-a lungul istoriei.

Puterea de jertfă a țăranului pentru „Pacea în lume, roada pământului, înțelegerea între popoare!" nu a anulat responsabilitatea ca în momentele grele ale istoriei să nu-și apere propria existență. Puterea de jertfă a țăranului a dat șansă românilor să renască după ce la mijlocul mileniului al II-lea d.Hr. are loc „o ruptură profundă între popor și conducătorii vremelnici cauzată de calitatea mai mult decât precară a celor care s-au așezat în fruntea neamului și care, străini fiind de rădăcinile acestui neam, de tradiții și de energiile lui creatoare, n-au urmărit decât jefuirea bogățiilor date de Dumnezeu acestor meleaguri, îmbogățirea lor fără să se rușineze sau să-și facă procese de conștiință. Acesta a fost motivul dureros pentru care acest popor a trăit rupt de cei care-și spuneau, pe nedrept și nerușinat elite conducătoare. Însă în momentele grele din istoria sa, atunci când a fost nevoie de jertfa fiilor lui, când pământul l-a chemat, n-a stat nepăsător, aducându-și și prinosul sângelui său, uimindu-i pe toți cei care nu-l cunoșteau și își permiteau să-l judece și să-l condamne fără un temei just. Este posibil ca tocmai prin această ruptură de falsele elite conducătoare și puterea de jertfă să reușim să supravețuim ca popor de-a lungul veacurilor, încât pentru mulți istorici suntem *o enigmă și un miracol*. [...]

În toată istoria noastră munții nu au fost o barieră pentru oamenii acestor meleaguri, ci străjerii și martorii suferințelor și umilințelor, plânsului și deznădejdiei poporului împilat de tot felul de venetici și profitori. Profitori, din nenorocire pentru neamul nostru, nu au fost numai străinii, ci și frați de-ai noștri fără suflet și conștiință, sigur fără legătură cu ființa noastră și care nu de puține ori au fost mai răi decât străinii. Răul pricinuit de acești "frați" a făcut ca sintagme precum: „frate, frate, dar brânza-I pe bani" să se înrădăcineze în subconștientul colectiv, obiectivându-se ca principiu și care nu a făcut decât să crească peste sufletul României profunde o pâclă mizeră din care au răsărit, din ce în ce mai mulți, oameni de nimic și fără scrupule pe care s-au sprijinit pseudoelitele conducătoare în demersurile lor spre jaf, minciună și distrugere de neam. Au apărut, astfel, trăsături de caracter cum ar fi: individualismul, lipsa de solidaritate, îngâmfarea, înclinația spre trădare și minciună care, observate și analizate de necunoscătorii istoriei, a sufletului și tradițiilor poporului roman, au dus la o judecată strâmbă și nedreaptă a națiunii. Din acest motiv, în momente de cumpănă, tot felul de "intelighenții", de aici sau de aiurea, ne fericesc cu explicații savant despre toate aceste lipsuri ale noastre, condamându-le bineînțeles, uitând să ne spună că au profitat tot ei de toate aceste neajunsuri ale românilor. Din acest motiv, și din multe altele, acești farsori n-ar trebui să aibă să aibă din partea neamului românesc decât dispreț. În același timp trebuie să și încercăm să ne formăm anticorpii necesari eliminării lor definitive din sânul nostru pentru a ne putea relua viața în lumina valorilor ce țin de trăirea autentică prin care de-a lungul istoriei zbuciumate s-a reușit să se creeze o cultură pe

linia interioară a sufletului neamului românesc. Încercarea de a elimina aceste elemente nefaste și crude a fost, de-a lungul vremurilor, din păcate de cele mai multe ori, sortită eșecului. Motivul eșecului, după cum remarcă autorul nostru, Ramon de Basterra, este că „*istoria nu este decât urzeala de conducere, mimică și expresie a minorității*”.

Pe meleagurile noastre, spre deosebire de alte țări, această minoritate a lucrat la desființarea elementului sacru al ființei naționale, ajungând ca în zilele noastre să ne confruntăm cu o populație fără conștiință de națiune, lipsită de un sistem de valori și de modele.” (Sursa: Ramon de Basterra, Opera lui Traian. Traducere, studiu introductiv și note de Carmen Bulzan, Editura Mica Valahie, 2011).

26. Pași peste timp

„Dacă țărănimea română a fost ursită să conserve rasa, pământul, limba și credința noastră, înseamnă că ea este întruchiparea tuturor virtualităților și energiilor românești, că deci dintr-însa trebuie să pornească și să se inspire tot ce e românesc. În trecut, din ea s’au ridicat, prin selecție naturală, boierii și în sânul ei s’au întors cei care-și pierdeau slujbele și averile când nu-și pierdeau și capul. Din ea se recrutează mulțimea mare a luptătorilor în timp de războiu și a muncitorilor în timp de pace.

Țăranul niciodată și sub nicio formă nu se întovărășește cu străinii. Privirea și dorul lui nu trec niciodată dincolo de hotarele neamului. El suferă orice cu resemnare.

Nădejdea lui e Dumnezeu. E în stare să moară fără a se plânge și mai cu seamă fără a se revolta. Are o răbdare eroică, dar care ajunge să se confunde uneori cu toropeala, parcă lupta tăcută, nesfârșită pentru conservarea ființei etnice i-ar fi istovit agresivitatea. Răbdarea și resemnarea însă, în loc să-i fie prețuite sau barem recunoscute, i-au adus imputarea că e leneș și nesimțitor.

Caracteristic este că imputarea o ridică tocmai exploatatorii lui de ieri și de azi. Admițând că țăranul român ar avea mai puțină tragere de inimă la muncă, vina încă nu i s’ar putea atribui lui.

De sute de ani, dacă nu din totdeauna, Românul a trebuit să muncească pentru alții, fără răsplată, fără speranță și bucurii. În asemenea condiții lenea și nepăsarea erau singura reacțiune posibilă. Cu adaosul că sărăcia și mizeria au devenit, virtuți pe care a trebuit să-și întremeze toate rosturile vieții.

Neputând aspira la un traiu omenesc, s’a organizat în mizerie ca într’un element ineluctabil. Oricât ar părea de ciudat și de trist, adaptarea la sărăcie, împreună cu toate consecințele ei, a fost o necesitate vitală pentru poporul românesc. Altminteri n’ar fi putut îndura viața și s’ar fi sfârșit și topit printre celelalte neamuri. Închizându-se în sărăcie ca într’o găoace indestructibilă, s’a singularizat și a putut să-și dezvolte însușirile specifice, să-și dobândească o fizionomie națională deosebită.

Vieța săracă nu exclude bogăția sufletească. Săracul e mai aproape de sufletul său decât bogatul și are mai multă nevoie de frumosul care, transfigurând realitatea, devine izvor de speranță și mângâiere. Folklorul nostru, în toate manifestările sale, e creație de popor sărac, ceea ce nu-l împiedică să fie mai valoros și mai bogat decât al multor neamuri trăite în belșug.

Când munca e zadarnică și slujește numai bună starea asupritorilor, lenea și visarea răzbună nedreptatea și devin producătoare de artă, bucuria celor obijduiți.

Dealtminteri, ce fel de existență a avut de-a-lungul vremilor Românul, fie plugar, fie păstor, se poate închipui după ceea ce se vede și azi: la numai câteva zeci de kilometri de București rivalizând în lux și risipă cu metropolele cele mai ariviste, întâlnești niște amărâte așezări cu înfățișarea aproape neolitică — satele și cătunele românești. Contrastul acesta e mai elocvent decât volume întregi de istorie.

Între sat și oraș a fost și mai persistă pretutindeni un antagonism, la noi însă parcă mai viu și mai accentuat. Pentru că orașele noastre nu sunt expresia specificului național. Un oraș german sau francez reprezintă chintesența națională respectivă ca și satul, ba chiar în mai mare măsură. Orașul nostru, înființata și dezvoltat, în multe cazuri, din alte necesități decât cele românești, nu s'a adaptat încă deplin spre a fi aevea, ca duh și civilizație, izvor de românism curat [...]

Pe când țăranul român dă orașului tot, civilizația orășenească îi oferă numai sarcini și fraze goale. Țăranul e serios și naiv, orășanul e ironic și sceptic. Poate de aceea țăranul n'are încredere în orășan, iar orășanului i-e rușine de țăran, când nu-i e frică." (Liviu Rebreanu)

Mileniul al II-lea d.Hr. aduce în spațiul pontic-carpato-dunărean semnele unei noi civilizații care va evolua în forță până în prezent, pentru a antropiza în forță mediul. În paralel cu civilizația și cultura rurală câștigă teren civilizația și cultura burgurilor; cultura burgurilor ce se va distanța tot mai mult de cea a ruralului.

Dacă cultura rurală are un sistem de referință stabil, ancorat puternic în ecosistem, cultura burgurilor are un sistem de referință extrem de labil; un sistem de referință ce evoluează tot mai mult spre o realitate virtuală aflată la îndemâna formatorilor de opinie.

Ca urmare a acestui sistem de referință relativ locuitorii burgurilor au ca și conducători – mai mult sau mai puțin vizibili- formatorii de opinie „cool”, acțiunile, ideile, produsele care sunt în „trend” și vor avea „targheit-uri” stabilite de alții. Ca și colectivitate este ușor manipulabilă și inconsistentă în gândire; de aici un anumit pesimism ceea ce nu este întâlnit în cultura rurală.

Cultura rurală transmite stabilitate; cultura burgurilor oferă dinamism și creștere de entropie.

Cultura rurală formează o opinie publică aflată în centrul ecosistemul în care se găsește comunitatea; generează conștiințe ale propriei existențe pe durate lungi de timp.

Cultura burgurilor formează opinii publice „cool”, aleatorii, ce au centre mobile determinate de conjuncturi politice internaționale. Dictate de hegemonii politice, aflate la mari distanțe față de comunități, și geografic, și ideologic. Un exemplu elocvent este hegemonia Atenei în Liga de la Delos, a Spartei în Liga peloponeziacă sau a Macedoniei în Liga de la Corint.

Orășanul este cu teamă că ar putea iniția acțiuni contrare voinței lui „big brother ” vorba lui Farfuridi „Dacă Europa... să fie cu ochii ațintiți asupra noastră” (I.L. Caragiale, O scrisoare pierdută); ca urmare nu vom putea hotărâri decât ca Cetățeanul Turmentat „Să-mi spui d-ta, pentru cine votez.” (I.L. Caragiale, O scrisoare pierdută). Și de aceea căutăm valorile în presă etc. ca și Conul Leonida: <<Unde mi-este gazeta? (nervos) că dacă o fi să fie revoluție, trebuie să supie la „Ultime știri”. .. Nu e revoluție, domnule, e reacțiune; ascultă: (citește tremurând) „Reacțiunea a prins iar la limbă. Ca un strigoi în întunec, ea stă la pândă ascuțindu-și ghearele și așteptând momentul oportun pentru poftetele ei antinaționale... Națiune, fii deșteaptă!” (cu dezolare) Și noi dormim, domnule!>>(I.L. Caragiale, Conul Leonida față cu reacțiunea)

Astfel că cetățenii burgului - „conștiința publică”- opinia publică - vor fi extrem de entuziaști sau afectați de ce se întâmplă peste mări și țări; și insensibili ca și opinie publică ce se întâmplă cu proprii vecini de bloc sau casă; ceea ce în mediul rural nu se întâmplă.

Exemplele sunt numeroase, despre comportamentul opiniei publice urbane, față de cazul ”Charlie Hebdo” comparativ cu sacrificiul militarilor români. Implicarea intensă a elitei românești privind evenimentele din Franța, ”Je suis” - Charlie sau Notre Dame comparativ cu indiferența față de sacrificiul militarilor români în diverse teatre de luptă (aici nu este vorba de instituțiile oficiale ci de opinia publică). „De ce empatizăm mai mult cu o dramă franceză decât cu eroismul și tragedia unui ofițer român?”, scrie Floriana Jucan, completând firesc: ”Iată o întrebare pentru societatea noastră!”. O întrebare cheie pe care ar trebui să ne-o punem – pentru că reflectă o realitate tristă: o anumită îndepărtare de ceea ce este românesc, în paralel cu o

apropiere de situații din străinătate care nu sunt ale noastre și nici nu ne privesc,... pe care le cunoaștem prea puțin...

Vedem că locuitorii burgurilor ne dau permanent schimbătoare lecții privind atitudinea publică, generând entropicele noastre "conștiințe" publice!: după cum spune Cațavencu "ultraprogresist...liber-schimbist... că voi progresul cu orice preț... Voi progresul și nimic alt decât progresul... Da, suntem ultra-progresiști, da, suntem liber-schimbști... noi suntem pentru descentralizare. ..." (I.L. Caragiale, O scrisoare pierdută). Nu au timp să aștepte „România nu are timp să aștepte mai mulți ani până se va afla dacă tehnologia de internet 5G afectează sănătatea oamenilor” (Emil Boc, Sursa: <https://www.activenews.ro/stiri/Emil-Boc-Romania-nu-are-timp-sa-astepte-sa-vada-daca-tehnologia-5G-afecteaza-sanatatea-oamenilor-158027>)

În cazul nostru vedem o îndepărtare de tot ceea ce înseamnă o dezvoltare durabilă, de ce este autohton, țărănesc, în paralel cu apropierea de situații din străinătate, pe care nu le cunoaștem decât prin intermediul formatorilor de opinie.

Țăranii sunt oamenii rânduieilor și a păstrării datinilor iar față de noutăți au numeroase îndoieli privind cauzele lor și efectele lor; cât despre utilitate să nu mai vorbim.

Ca urmare în prezent au apărut reacții politice la nivel de ONU și alte organisme internaționale sub forma diferitelor curente: protecția mediului, economie circulară, dezvoltare durabilă, dezvoltare sustenabilă, pentru a contracara această evoluție antropică irațională a burgurilor.

27. Suntem și vom fi totdeauna neam de țărani sau nu vom mai fi!

<<Pentru țăranul român, omul este o făptură spirituală purtătoare de trup, viețuind pe pământ, dar cu destinație cerească: „*omul nu este o expresie a pământului acesta, ci a cerului și a spiritului. Omul vine aici de la Dumnezeu și trebuie să lucreze (așa căzut cum e) în sensul Lui*” – spune Ernest Bernea.>> (Sursa: <https://basilica.ro/satul-romanesc-trebuie-ajutat-mai-mult-de-catre-locuitorii-oraselor-patriarhul-romaniei/>).

„Prin ceea ce a fost și a reprezentat în viața neamului, țăranul român nu se putea să nu devină îndreptarul culturii naționale, mai cu seamă în ce privește literatura și artele. Când, după dobândirea libertăților, forțele creatoare românești s’au deșteptat și au apărut poezii, artiști și învățați, toate bună-voințele și uneori talentul real s’au poticnit din lipsa instrumentului de expresie de o parte și de altă parte a unei temelii durabile pe care să se construiască. Decenii de dibuiri, de reforme abracadabrante, de imitații sterile, de înnoiri diverse n’au dat roade. Limba românească, corectată întruna de scriitori și filologi pasionați, scârțâia din ce în ce mai rău și nu izbutea să nască poezie.

Abia când scriitorii s’au apropiat mai atent de literatura țăranului, au descoperit izvorul limbii și al poeziei românești. Alecsandri a făcut un act revoluționar adunând și dând la iveală o comoară de poezie populară. [...]

Prin Eminescu, țăranul român a dăruit elementul cel mai necesar literaturii noastre: limba curată, bogată, mlădioasă, mereu nouă, cu posibilitatea de eternă înnoire, cu un dinamism etern, dinamismul eternului duh neaș românesc.

Colaborarea dintre Românul cel mai modest și poetul cel mai mare a fixat linia generală a originalității literare românești. [...]

După Creangă și Coșbuc, mișcarea semănătoristă, împreună cu cele similare și adiacente, a putut enunța axiomatic că o literatură românească adevărată trebuie să porceadă din realitatea românească, adică direct sau indirect din țăranimea care reprezintă ceea ce are mai original neamul nostru. [...]

Am avut de altfel destui scriitori, unii foarte talentați, cari, umblând să cultive așa zisa artă pură sau să fie moderni cu ghilimele, au crezut că trebuie să se inspire neapărat după

ultimisimele curente străine. S'a întâmplat să realizeze, în cazurile cele mai fericite, imitații acceptabile sau chiar virtuozități tehnice interesante, nu însă opere vii și trainice.

Căci modernismul adevărat nu cere înstrăinare de realitățile naționale, ci tocmai în înțelegerea mai pătrunzătoare, adâncirea și valorificarea originalității acestor realități. Literatură fără țară nu există, cum nu există plantă fără pământ. [...]

Ar fi de observat, în treacăt, că pseudo-modernismul a fost reprezentat și practicat la noi exclusiv de scriitori născuți la oraș, deci mai puțin legați de pământ și uneori chiar de graiul românesc până într'atâta, că unii se mândreau când izbuteau să ticluiască ceva în vreo limbă străină.

Ceea ce ar fi o dovadă mai mult că orașului îi lipsește încă spiritul autohton zămislitor de valori originale.

Totuși cultura adevărată, prin care neamul românesc să-și justifice rostul în lume, numai orașul poate s'o creeze și s'o desăvârșască. Literatura țărănească nu e pentru țărani, căci țărani nu citesc și nici nu vor citi cărți literare. Țăranul își face singur literatura pe care o pofteste inima lui, cum își confecționează cele trebuincioase pentru trupul și sufletul său.

Cărțile cu țărani le citesc numai orășenii, ca și pe celelalte. Țăranul, prin firea lucrurilor, nu poate fi consumator, ci doar subiect de literatură.

Orașul însă trebuie să fie pătruns și el de duhul pământului și al sufletului românesc. Glasul pământului trebuie să fie auzit și înțeles și de orășeni pentru a deveni marea lege a neamului pe care nimeni să n'o mai înfrângă și nici să n'o nesocotească. Între sat și oraș trebuie să se creeze simbioza care să potențeze toate puterile creatoare. Numai simbioza aceasta va naște marea cultură românească de care în sfârșit va beneficia și țăranul român, conservatorul trecutului și tinereții noastre.

De aceea azi și încă multă vreme, spre țăranul român trebuie să ne întoarcem neconțenit. Fiindcă, precum Anteu câștiga noi puteri și devenea invincibil când atingea pământul, tot astfel creatorii români, păstrând contactul spiritual cu țăranul român, vor produce opere universale prețioase și vor servi, în același timp, destinul neamului...

Dar, la rândul ei, țara nouă, pentru care țăranul român a jertfit și a sângerat cel mai mult, trebuie să-i înlesnească și lui soarta mai bună ce i se cuvine.

Nu prin fraze și hârțoage, nici prin pomeni și făgădueli deșarte, ci printr'o educație nouă care să-i asigure muncă rodnică și traiu omenesc. Și mai ales, și poate mai presus de toate, dăruindu-i ceea ce râvnește de multe veacuri fără încetare și în zadar: lumină și dreptate.

Suntem și vom fi totdeauna neam de țărani. Prin urmare destinul nostru ca neam, ca Stat și ca putere culturală, atârână de cantitatea de aur curat ce se află în sufletul țăranului. Dar mai atârână, în aceeași măsură și de felul cum va fi utilizat și transformat acest aur în valori eterne.”(Liviu Rebreanu)

28. Eonul dogmatic

Lucian Blaga afirmă, prin opera sa, că eonul dogmatic „trăiește și se manifestă puternic” și azi în România prin „toate cele ale noastre”.

În greaca antică prin cuvântul „αἰών” (*aión* - „vârsta ”) se descria o perioadă lungă de timp nedeterminată.

Utilizând conceptul de „eon” istoria umanității poate fi împărțită într-o serie de **eoni**, fiecare fiind însoțită de propriile sale forme de „expresie magică și religioasă”.

Lucian Blaga definește „eonul” în modul următor: „Cei vechi înțelegeau prin cuvântul «eoni» perioade istorice lungi, timpuri universale. „Eon” înseamnă pentru noi o nouă lume spirituală de lungă durată. Perioadele eonice se caracterizează printr-o creștere enormă a conștiinței, ele sunt mai degajate de mediul cronospatial.”(Lucian Blaga).

Prin adaosul la „expresie magică și religioasă” a afirmației „creștere enormă a conștiinței” Lucian Blaga intuiește rolul experiențele împărtășite în comun de locuitorii unui ecosistem în dobândire de cunoaștere încastrate în paradigme (cunoașteri paradisiace); intuiește rolul paradigmei (cunoașteri paradisiace) ca dogmă, în construcția eonică și folosește termenul de „eon dogmatic”.

Trecerea de la un eon la altul „nu se face fără de grave crize sufletești și intelectuale” dublate de puternice conflicte sociale. Apariția unor noi doctrine, a unor fenomene care încalcă legile gândirii corecte existente la putere determină „o deplasare de la intelectul enstatic spre intelectul ecstatic”; iar necunoscutul devine un vast teren de cunoaștere luciferică (transdisciplinară) generator de conflicte sociale generalizate, între susținătorii noilor și vechilor doctrine.

În eon avem o moștenire culturală comună și o împărtășire a unor valori și idealuri ce au generat elemente de bază verificate ca valide ce s-au păstrat până azi; pe perioade lungi de timp au fundamentat prezentul. Pe parcursul miilor de ani eonul s-a transformat ca urmare a evoluției economice cum este și firesc prin modificarea determinantelor stilistice, atât ca organizare cât și ca societate umană pornind de la culturile preistorice până azi multiple schimbări dar și elemente de bază păstrate până azi.

Toate aceste abordări fac obiectul unui ecosistem cu o construcție culturală începută în preistoria ce cuprinde mult mai mult decât o eră din manualul de istorie – adică o construcție eonică. În spațiul pontico-carpato-dunărean eonul este o construcție culturală unitară prin fundamentul ei –eon dogmatic- ce obține o desăvârșire omogenizatoare în prima parte a mileniului I d.Hr. ca urmare a creștinării și a războaielor dintre nord și sudul Europei.

Privitor la eonul dogmatic, la istoria veche a acestuia, este nevoie de așezarea lucrurilor la lumina normalului societății umane, pe calea explicațiilor simple și clare care să nu cadă în latura sofismelor care pot da naștere la confuzii sau concluzii străine de realitatea autohtonă. Este important să ne apărăm valorile să ne susținem cauzele în care credem.

29. Unitatea holistică a eonului dogmatic

„Civilizația Danubiană cu România în centru este foarte modernă. [...] Este o civilizație a conexiunilor. Deoarece se bazează pe legături dintre regiuni, așezări [...] interconectate[...]. Fiecare regiune își exploata zona ținând cont de necesitățile celorlalte așezări. Schimbau idei, mărfuri, populații” (Prof. dr. Marco Merlini).

Ecosistemul cu un solul fertil favorabil agriculturii și bogat în resurse a generat așezări stabile producătoare de bunuri vandabile; așezări interconectate prin schimburi de mărfuri (la târguri) și prin transhumanță. Agricultură și producția de mărfuri impuneau stabilitate, comerțul și transhumanța impuneau căi de comunicare stabile; iar toate impuneau o anumită morală, cunoștințe despre viața spirituală, religioasă și socială ce reglau viața socială ritualul cotidian și legile interne-deci administrație cu instituțiile ei necesare dintre care instrucția și educația ocupau un important loc. Un element de bază în arealizarea conexiunilor este transhumanța și faptul că toate acestea nu erau într-o criză a timpului; se dezvoltau în timp odată cu populațiile, interconectate ca o rețea web.

Conexiunile și cooperarea⁸⁸ între obști având ca liant transhumanța⁸⁹ - ca procedeu de împărtășire de valori între așezările agrariene stabile - acea pendulare a turmelor între munte

⁸⁸ Armonie și eforturile comune pot garanta o viață fericită.

⁸⁹ Transhumanța obliga la cooperare. Dar transhumanța a contribuit la omogenizarea culturală a spațiului eonului central-european. Transhumanța a fost generată de politici economice comune și de cooperare pe distanțe mari între obști, care asigura stabilitatea și bunăstarea în interiorul unor spații geografice mari.

(vara) și bălțile din luncile râurilor (iarna) atât de necesară păstoritului având în centru o așezare stabilă a familiei într-un loc sănătos - nici pe munte unde nu se putea viețui iarna și nici balta unde nu se putea viețui vara. Cu turmele erau baciai, ciobanii și păstorii, cea mai parte din oameni participau la alte activități și aveau alte responsabilități.

Așezările stabile, capiștele, administrația, conducătorii erau într-un loc unde se puteau desfășura celelalte activități agrare necesare – cultivarea pământurilor, meșteșugurile etc., unde existența era posibilă pe tot parcursul anului și unde se stabileau, reglau, elementele importante ale vieții spirituale, religioase și sociale ce reglau viața socială ritualul cotidian și legile interne.

Acest sistem cultural-social-administrativ, cu o continuitate multimilenară, se păstrează și azi în satele oierilor din „mărginime”. Aici în centru, între cele două amplitudini munte-baltă, pulsa cu maximă intensitate viața comunității (vezi Baltagul de Mihail Sadoveanu) – unde se întemeiau familii, se creșteau copii se stabilea sistemul de educație, se instruiău și acumula cunoștințe, se promova o anumită morală. Aici era marea majoritate a populației; aici se organizau activitățile religioase și instructiv educative ale comunității extrem de complexe pe parcursul întregului an

Schimbări culturale, tehnice și informaționale într-un teritoriu ce a continuat să influențeze prin informații practice lumea antică. Marile migrații a dorienilor, ionienilor și aheilor spre peninsula greacă au dus elemente importante din nord în limba și scrierea greacă de mai târziu.

Și azi mai găsim, în satele izolate, obiceiuri și tradiții care sunt practicate de mii și mii de ani; mai mult decât atât oamenii din satele interbelice își duceau viața ca și stră-strămoșii lor cu mii de ani în urmă.

Obștea este casa unei spiritualități care are la bază cunoștințe de astronomie, medicină, agronomie și administrație; tot aici este esența unei religii solare fundamentale pe care o găsim la țăranul român de azi, la fel cum numeroase cuvinte și toponime sunt utilizate și azi.

Probabil că se va spune da, dar, o mare parte din realizările românilor sunt în alte țări.

Ceea ce este adevărat, dar formația acestor mari oameni români este creația *eonului dogmatic central european*, implementat prin cei șapte ani de acasă și prin învățământul autohton care încă se mai derulează conform didacticii și pedagogiei excepțional descrisă de Toma Cocișiu. Toți aceștia cât și alți valahi sunt de fapt produsul *eonului dogmatic central european* descris de Lucian Blaga. „*Cei vechi înțelegeau prin cuvântul «eoni» perioade istorice lungi, timpuri universale. «Eon» înseamnă pentru noi o noua lume spirituală de lungă durată. Perioadele eonice se caracterizează printr-o creștere enormă a conștiinței, ele sunt mai degajate de mediul cronospațial.*” (Lucian Blaga).

Eonul dogmatic central european care s-a creat și a evoluat în ecosistemele bazinelor hidrografice ale fluviilor: Istru, Nistru și Nipru a fost leagănul unor succesiuni de civilizații ce au creat o anumită cultură central europeană ce se întindea de la Marea Geților (Marea Neagră) până la Marea Baltă (Marea Baltică) având ca și cale lesnicioasă de comunicare de la sud la nord fluviile Bugul de Sud și Bugul de Vest.

E adevărat că mulți creatori români (valahi) au plecat, dar cei 7 ani de acasă au fost suficienți pentru a se „adăpa” la *inconștientul colectiv* de aici. Primii anii de școală, au fost suficienți pentru dezvoltarea unui anumit *intelect enstatic și ecstatic*, cu implementarea în mentalul copiilor de anumite forme de *cunoaștere paradisiace și luciferice*, cu un anumit tip de

Nevoia de funcționalitate au generat și instituțiile corespunzătoare de organizare statală care să asigure siguranța tuturor actorilor implicați în viața socio-economică a spațiului geografic respectiv. Nevoia de a garanta securitatea obștilor care prin transhumanță se imbricau a generat o formă specifică de organizare în esență pașnică; generau un corp politic care să le reprezinte interesele.

înțelegere a existenței lumii anorganice, vegetale, animale, umane și divine specifice eonului dogmatic cu o anumită *matrice stilistică*.

Acest eon dogmatic a dus la creșterea enormă a conștiinței ce a permis realizări în folosul umanității, produse ale culturii instructiv educative române (valahe), care pot constitui argumente că învățământul românesc nu ar trebui să distrugă prin reformele de împrumut această resursă educațională ancestrală de o deosebită valoare pentru omenire.

Privitor la faptul că nu apreciem realizările românilor (valahilor), că avem o anumită rețineră de a ne mândri cu ceea ce suntem și avem. Nu trebuie să ne mire, am fost și suntem educați să apreciem tot ceea ce este străin! Nu trebuie să scăpăm din vedere faptul că, în ultimul mileniu, elita politică a fost de cele mai multe ori străină sau înstrăinată, formată în dispreț față de țaran și ceea ce realiza el; ca urmare nu puteau aprecia ce vedeau la tot pasul în lumea satului, pe care de cele mai multe ori îl ocoleau.

Chiar dacă au fost personalități străine, care au încercat să promoveze valorile poporului, nu s-a avut succesul așteptat în lumea intelectualilor. De exemplu unele inițiate ale Reginei Elisabeta și Reginei Maria, cu toate insistențele reginelor nu au avut succesul așteptat. Și-n prezent avem un exemplu privind dificultatea acceptării de către lumea cultă a ceea ce este ca stil specific românesc: de exemplu „*ile țărăncilor*”, acestea nu au fost acceptate de doamnele de azi să fie purtate în mod obișnuit, până când străini nu le-au impus în rândul lumii culte.

Ar mai fi o scuză a firescului autohton: românii au dus în alte părți ale lumii ceea ce aici era obișnuit, făcea parte din felul de a fi al oamenilor; în *eonului dogmatic al Europei Centrale*, era ceva obișnuit și nu ieșea în evidență ca acel ceva străin; iar acolo pe unde le-au dus ai noștri era ceva deosebit, excepțional (aspect vizibil la creația brâncușiană).

30. Dimensiunea spațiu, timp, spiritual-ecosistemică a Eonului dogmatic

30.1. Casa Eonului dogmatic

Hidrologul William Ryan și geologul Walter Pitman, afirmă că bazinul pontic adăpostea de zeci de mii de ani în urmă un lac de apă dulce, al cărui nivel era cu 180 m mai jos decât nivelul actual al mării, Asia Mică era unită cu Europa pe uscat, strâmtorile Bosfor și Dardanele nu existau. Actuala platforma continentală a Mării Negre era o câmpie ce adăpostea primii agricultori europeni (Sud-Estul Europei a fost prima zonă în care s-a răspândit agricultura). Ca urmare a încălzirii globale și a unor mișcări tectonice apele Mediteranei au inundat „catastrofal bazinul pontic, în câteva luni, printr-o cascadă gigantică, obligând agricultorii să-și părăsească brusc așezările”. Tot ca urmare a încălzirii globale, pe o durată mai lungă, prin fluviile Istru, Nistru, Nipru, Bug, Don, Kuban etc. au loc inundații de apă dulce în urma topirii ghețarilor ce mai rămăseseră din Glaciațiunea Wurm. Astfel spre bazinul pontic se scurg mase imense de apă dulce ce au generat stratul superficial salmastru; iar în sens invers se deplasează populați ce fug din calea apelor, căutând alte câmpii de cultivat, și ocupă teritoriile eliberate de sub stăpânirea ghețarilor sau spre sud prin podișul Anatoliei.

(Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Marea_Neagr%C4%83).

Pentru cei ce aleg ca și cale de refugiu Istrul vor migra spre vestul Europei. Cei ce aleg Nistrul, Bugul de Sud și Niprul vor trece spre Bugul de Vest spre o altă Marea cea Mare (Marea Baltică); constituind noi comunități umane generatoare de civilizații și culturii clasificate de arheologi după inventarul arheologic. Între cele două mări, căile date

râurile: Bugul de Vest - Bugul de Sud; Vistula-Nistru, Daugava (Dvina de Vest) - Nipru vor uni cele două mări, nordul cu sudul, ca drumuri⁹⁰ pentru schimburi comerciale etc.

O mișcare de populații în expansiune teritorială, ce se refugiau din fața viiturii apelor, ce vor alege trasee accesibile în primul rând pentru turmele de animale în căutare de pășuni, sare și pământuri fertile. Acești refugiați vor duce cu dâșii și cultura dobândită în spațiul din jurul Mării Negre: o limbă de comunicare, obiceiuri agrare, abordări religioase etc. ce se vor manifesta pe durate lungi de timp printr-o anumită unitate culturală indo-europeană.

Casa, spațiul blagian este ecosistemul pontico-carpato-dunărean descris de Președintele Academiei Române academicianul Ioan-Aurel Pop.

Ca spațiu geografic acest eon este în centrul Europei „o zonă largă de interferențe, zonă care merge de la Marea Baltică până la Marea Adriatică și la Marea Neagră” (acad. Ioan-Aurel Pop), ca un important nucleu în spațiul pontic-carpato-dunărean.

„Am spus că civilizația română sătească a fost plămădită odată cu neamul. Prin aceasta am afirmat caracterul său străvechi și autohton.

S-a remarcat [...] o mare asemănare între civilizațiile deosebitelor popoare din sud-est. Această constatare nu este lipsită de temei: unele forme de organizare socială, produsele artistice populare, între care mai ales cântecul, ne ridică în adevăr problema unei unități etnice mai mari, care ar fi Sud-Estul; și chiar mai mult decât atât, hotarele acestei unități, mergând până în Ucraina, Polonia și Ungaria.

[...] Ceea ce pare să facă cu puțință o apropiere între civilizațiile etnice din Sud-Estul Europei este în primul rând fondul autohton comun pe întreg pământul acesta.

[...] Tot ce influențele din afară, mai vechi sau mai noi, au adus mai târziu peste această viață, s-a topit cu urme sau fără urme în această lume locală, de o străveche origine.

Asemănările între civilizația română sătească și civilizațiile sătești ale celorlalte popoare din sud-est nu trebuie deci căutate atât de mult în influențele pe care aceste popoare le-ar fi putut avea asupra noastră în decursul vremii de conviețuire, ci mai mult în fondul originar comun al spațiului traco-roman.

Plecând de la această constatare, ne putem da seama că civilizația română sătească este deplină păstrătoare a unor vechi tradiții locale și că, prin însușirile sale de căpetenie, prin realizarea sa deplină, reprezintă *un centru de iradiere* în centrul și sud-estul Europei, de la Nistru până în Adriatică și din Carpații nordici până în câmpia Tesaliei.” (Ernest Bernea, „Civilizația română sătească”, Sursa: <https://atelier.liternet.ro/articol/4495/Ernest-Bernea/Civilizatia-romana-sateasca.html>)

Marea Neagră (Axaina, Marea Getică, Marea Scitică, Pontus⁹¹ Euxinus, Marea cea mare), care face legătura între Europa și Asia, a jucat un rol important în istoria central europeană, atât din punct de vedere politic și economic, ca spațiu strategic și rută comercială, cât și cultural, ca punte între civilizații. Râurile care duceau la Marea Neagră au fost și sunt excelente căi de comunicație din preistorie și până azi.

Spațiul generează anumite determinante stilistice și o anumită matrice stilistică cu o anumită unitate determinate de Marea Neagră și bazinele hidrografice adiacente cu rol important în funcționalitatea socio-economică a eonului dogmatic.. Dimensiunea spațială descrisă indirect prin dogme generate de condițiile de funcționalitate ale ecosistemului cu o anumită unitate în:

⁹⁰ În antichitate era un important drum dinspre Marea Neagră, spre centrul Europei. Un drum ce pornea de la Marea Neagră, trecea Dunărea, apoi peste Carpați prin Pasul Tabla Buții - Drumul Mare de pe Plai-, spre valea Mureșului fie spre cea a Someșului și de aici mai departe spre vest. Pasul Tabla Buții este un plai cu forme domoale, acoperit de fânețe și pășuni, ceea ce face ca parcursul să fie ușor accesibil.

⁹¹ Pontus, fiul lui Gaea, era o veche divinitate care personifica Marea.

- mituri; religie;
- cuvinte asemănătoare;
- rădăcini comune ale cuvintelor;
- aspirații istorice;
- paradigme.

30.2. Durata Eonului dogmatic

Dimensiunea temporală este de timp eonic cu anumite caracteristici.

Evoluții economice. Silexul și lutul, schimbări sociale

O mișcare de populații în expansiune teritorială, ce se refugiau din fața viiturii apelor, va genera, mai târziu, între anii 7000 î.Hr – 1700 î.Hr. comunități umane agrare: crescători de animale, cultivau plantele și practicau olăritul, modelând însă vasele cu mâna și nu foloseau roata olarului. Cele mai prospere astfel de civilizații au fost întâlnite în spațiul pontico-carpato-danubian. Sunt atestate așezări-gigant, precum cele din cadrul culturii Sesklo sau Ariușd-Cucuteni-Tripolie de pe teritoriul României. Erau comunități conduse de femei sau societăți în care femeia era divinizată și avea un rol aparte; manifestările religioase ale acestei populații se învâneau în jurul unei zeițe-mamă. Din punct de vedere religios venerau zeități agrare și feminine. Pentru Marija Gimbutas⁹², aceste comunități pașnice erau și foarte evolute din punct de vedere al relațiilor interumane vorbind un grai numit generic pelasgic și impresionau prin arta lor exprimată în special prin desene sau incizii pe ceramică. Mai precis, exista un soi de egalitarism, iar femeia și bărbatul erau egali, împărțindu-și strict atribuțiile. (Surse: https://en.wikipedia.org/wiki/Marija_Gimbutas; https://rationalwiki.org/wiki/Marija_Gimbutas).

Resurse minerale importante puse în valoare de aceste comunități de agricultori, păstori, vânători, pescari etc. sunt: silexul, lutul, sarea, aurul, pământul arabil, apele, pădurile.

Bunuri importante pentru societate: unelte din silex, vasele din lut, sarea, aurul, argintul, pământul arabil cultivat, apele cu pește, pădurile cu vânat, animalele domestice.

Modul de viață a acestor oameni, preocupările lor de zi cu zi, sunt sugestiv descrise în cea mai veche carte a lumii, Cartea FACEREA din Vechiul Testament. Basmelor și poveștile au conținut informativ de la „facerea lumii” și nu în ultimul rând descoperirile arheologice din neolitic sunt alte informații despre oamenii de atunci.

Evoluții economice. Bronzul, schimbări sociale

Alte resurse minerale intră treptat în sfera productivă a pontico-carpato-dunărenilor: cuprul și cositorul din care vor face bronzul pentru seceri și alte unelte. Marile depozite de seceri de bronz descoperite în acest areal geografic descriu locul prioritar al cultivării cerealelor în viața comunităților. Bunuri importante pentru societate: unelte din bronz, arama, cositorul, vasele din lut, sarea, aurul, argintul, pământul arabil cultivat, apele cu pește, pădurile cu vânat, animalele domestice.

Alte resurse minerale importante – cuprul și cositorul- sunt puse în valoare de aceste comunități care treptat intră sub conducerea unor familii dinastice de războinici care au ca preocupare prioritară războiul. Viața economică producătoare de bunuri necesare campaniilor militare cunoaște un ritm susținut; ritm ce va cunoaște noi valențe odată cu intrarea fierului în civilizația umană.

Totuși din bronz se pot face arme, ce vor determina mari schimbări sociale.

⁹² Marija Gimbutas (*lituanian* : Marija Gimbutienė ; 23 ianuarie 1921 - 2 februarie 1994) a fost un *arheolog și antropolog lituano-american* cunoscut pentru cercetările sale în *culturile neolitice și din epoca bronzului din vechea Europă*, pentru *ipoteza ei Kurgan* care situa *patria proto-indo-europeană în stepa pontică*.

O schimbare economică în spațiul pontico-carpato-dunărean este adusă în mileniul al IV-lea î.Hr. de extinderea tehnologiilor de prelucrare a metalelor, în special a tehnicilor de extragere a cuprului și staniului (cositor) ce au dus crearea unui aliaj din aceste metale pentru a turna bronzul. Cererea crescândă a dus la dezvoltarea de rute comerciale noi la mare distanță. Prelucrarea bronzului și producerea de arme, ce va genera o nouă clasă socială – a războinicilor ca profesie- care va prelua puterea politică și va duce la reorganizarea societății și numeroase campanii militare. Utilizarea bronzului a însemnat din punct de vedere agrar un mare progres productiv, dar o parte din bronz transformat în arme va aduce pe scena politică a unei noi clase sociale cea a războinicilor de profesie. Investițiile în războaie vor duce la o cerere majoră de bronz pentru arme și la un regres din punct de vedere socio-cultural generând probleme: foamete, epidemii, distrugerea mediului pentru a obține cărbunele necesar metalurgiei bronzului.

Un fapt pozitiv, dacă se poate spune așa, rutele comerciale la mare distanță și campaniile războinicilor de profesie au dus la ceea ce noi azi numim indo-europeni și limbă proto-indo-europeană.

Modul de viață a acestor oameni –războinici de profesie- preocupările lor de zi cu zi, sunt sugestiv descrise de Homer în *Iliada și Odiseea* traduse, în metru original, în românește de George Murnu.

Alte informații avem din cea mai veche carte legată din lume - vârstă estimată de peste 2600 de ani –este un manuscris din aur de 24 de karate, iar paginile care conțin text și imagini cu războinici sunt legate între ele prin inele de aur s-a descoperit într-un mormânt acoperit de fresce, astăzi la Muzeul Național de Istorie din Sofia; Tăblițele de aur (plumb) de la Sinaia sunt scrieri care vorbesc despre lumea veche a pontico-carpato-dunărenilor; frescele din mormintele din Valea Regilor Traci din Bulgari.

Informațiile lăsate de oamenii epocii bronzului sunt și în Grota Fundu Pesterii de la Aluniș –Munții Buzăului- sunt sugestive în acest sens prin numeroasele reprezentări ce apar pe pereții săi: pumnale, vârfuri de lănci, vârfuri de suliță, lame cu franjuri, halebarde etc. ne vorbesc că la sfârșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului se practica cultul armelor, ca ecou al progreselor metalurgiei și al încrederii omului cu armă în forța sa; reprezentările de pumnale tip „akinakes” ne spun că erau la sfârșitul primei epoci a fierului (sec. VI-IV î.Hr (Hallstatt-ul târziu).

Această arhivă, colecție de peste 140 arme păstrate, realizate prin gravare, unice în sud-estul Europei, ne sugerează că aici, la trecerea⁹³ dintre Transilvania și Dunărea de Jos, exista un centru religios în care tineri veneau să parcurgă drumul inițierii și să învețe meseria armelor moderne pentru acele vremuri – armele de bronz și mai târziu de fier- cazarma în care tineri-și făceau serviciul militar de maturizare și de trecere în rândurile elitelor războinice. În zona Genunchiului Carpat, începând din neolitic, a fost un centru sacru pontico-carpato-dunărean de inițiere militar – religioasă. A fost un centru grandios și de-o intensitate ieșită din comun, pe durata multor milenii ce a dus la interferența a multor culturi până la creștinism; un proces de evoluție spirituală continuă din neolitic până azi concretizat printr-o distilare de credințe și ritualuri ce au iradiat de aici în spațiul pontico-carpato-dunărean, convertindu-se pașnic la spiritualitatea creștină (dovezi bisericile rupestre din zonă).

Evoluții economice. Fierul, schimbări sociale

Un salt imens în evoluția economică a omenirii este adusă de fier și aliajul său oțelul

Bunuri importante pentru societate: la cele existente se adaugă fierul , zăcămintele de fier

Evoluții economice, schimbări sociale dar mai puțin spirituale

Biblia, Mahābhārata, Ramayana Epopeea lui Ghilgameș, Iliada, Odiseea, poveștile, basmele etc. ne dovedesc că, din punctul de vedere al spiritualității umane, milenii de existență

⁹³ În apropierea Drumului Mare de pe Plai prin Pasul Tabla Buții.

nu au adus schimbări majore; în esență omenirea are aceleași nevoi; oferta materială se schimbă, bunurile utilizate cresc cantitativ și sunt tot mai diversificate.

Ca urmare timpul eonului văzut de Blaga este foarte lung, pentru că eonul „înseamnă pentru noi o nouă lume spirituală de lungă durată. Perioadele eonice se caracterizează printr-o creștere enormă a conștiinței, ele sunt mai degajate de mediul cronospatial.”(Lucian Blaga).

Eonul dogmatic⁹⁴ blagian transcende eonul păgân și eonul creștin ca urmare a evoluției continue a credinței oamenilor în acest spațiu geografic din vremuri vechi până azi. Aici istoria nu vorbește de convertiri religioase în forță ce să indice trecerea bruscă și violentă de la un eon la altul. La pontic-carpato-dunăreni trecerea de la păgânism la creștinism a fost fără convulsii sociale, care de altfel au fost profunde în vestul Europei; ca urmare a faptului că oamenii posesori a unui „intelect cu capacități ecstatice” au generat dogme valabile pe durate foarte lungi, de peste 2 000 de ani, interval de timp numit de Blaga ca „eon dogmatic”. Fapt vizibil și-n prezent la români care sunt deosebit de creativi, adaptabili, dispuși permanent pentru o „cunoaștere luciferică”. Datorită acestui specific autohton „caracter românesc” dogmele (paradigmele) au constituit pârgii reglatoare în evoluția societății în concordanță cu acumulările luciferice, societatea evoluând pas cu pas: ce a fost bun a rămas pentru noi etape, ce a fost perimat a fost înlocuit cu „noul” care era necesar și bun, ducând la varianta optimă de echilibru și armonie.

30.3. Dimensiunea spiritual-ecosistemică a Eonului dogmatic

Spiritul este un factor ideatic al existenței (opus materiei) - minte, rațiune, intelect, gândire; mod, fel de a gândi - în acțiunea omului de a se adapta la mediu și de a valorifica optim resursele ecosistemului. Formele de manifestare sunt cuprinse în câmpul stilistic și sunt sub acțiunea determinantelor stilistice din ecosistem.

Ca urmare concepțiile despre lume și viață, valorile spiritual-morale și cultural-religioase și relațiile acestora cu divinitatea, ansamblu de idei și de sentimente care caracterizează colectivitățile dintr-un eon sunt produse ale ecosistemului în vremurile trecute.

Ne trăim prezentul, cu anumite preocupări intelectuale, anumite atitudini, porniri, tendințe care determină felul de a fi, de a gândi, de a ne manifesta, capacitate de a ne adapta, cu anumite competențe de a valorifica resursele ecosistemului.

Iar ca și colectivitate de a avea o anumită conștiință colectivă, gândire colectivă ce se manifestă printr-o anumită opinie publică, evoluție social-economică și politică generatoare de istorie pentru urmași; croindu-le viitorul.

Rolul ecosistemului pontic-carpato-dunărean este evident în opera lui Lucian Blaga ce conștientizează identitatea filozofică a acestui eon, care nu este nici apusean nici răsăritean; filozofic este altceva față de apus sau răsărit: „Propunând studiul metafizicii și al eresurilor răsăritene bizantine, ca și al filosofiei apusene în toată amploarea ei, nu facem decât să schițăm în aer cele două mari blocuri, în care însetatul român poate lovi cu toiagul ca să scoată apa din izvor. Ar mai fi desigur și alte blocuri, de ex. acel bloc indic, de care cu adevărată nostalgie s-au apropiat Eminescu și alte personalități din cultura noastră. Subliniez că toate aceste blocuri le

⁹⁴ din greaca veche δόγμα (dogmă , „ aviz, principiu “) Sensul inițial: „ceea ce este bun”. Dogma este o „axiomă” în matematică, un „crez” manifest al credințelor religioase sau spirituale. Dogma este de fapt o paradigmă autoritară. Prin dogmă, în contextul blagian, trebuie să înțelegem acele valori care și-au dovedit valabilitatea pe durate lungi de timp. Dogmă= ceea ce este bun. (Sursa: <https://en.wiktionary.org/wiki/dogma>)

Eonul dogmatic a selectat, a ales prin experienți mereu repetată ceea ce este bun!, printr-o cernere a validității lor pe durata a multor milenii. Aici termenul „dogma” este folosit cu sensul de „ceea ce este bun” pentru comunitate, în asigurarea armoniei și funcționalității societății umane ; adică „opinie”, „hotărâre”, „învățătură” verificată pe durată lungă de timp și confirmată că este bună într-un anumit spațiu geografic și ca urmare se imprimă în inconștient; iar ca manifestare devine o nevoie intrinsecă pentru membrii eonului.

înțeleg deopotrivă ca niște stânci dătătoare de «izvoare», și nimic mai mult [...] pentru gândirea filosofică românească, însăși cultura populară, folclorică, reprezintă un rezervor de o bogăție încă necuprinsă, de motive ce ar putea să fie exploatate. Îndeosebi creațiile anonime din duh creștin, ca și din duhul eresului, le vedem ca un permanent patrimoniu de izvoade” (Lucian Blaga, Despre viitorul filosofiei românești)

Ceea ce este o consecință firească a arealului geografic, al ecosistemului prin biotopul său ce generează anumite determinante stilistice generând o anumită biocenoză cu un anumit câmp stilistic și o anumită matrice stilistică.

Indiferent de pornirile curentelor filozofice eonul este sub acțiunea determinantelor stilistice din ecosistem; pentru că eonul:

- este o construcție culturală relativ unitară a mai multor milenii în care necunoscutul(misterul) este accesat prin gândiri extatice ce produce extazul unei cunoașteri luminoase (luciferice);

- ca timp, își are începuturile în culturile preistorice, dintre care „Cultura Cucuteni” este un moment cu un mesaj clar transmis, prin intermediul descoperirilor arheologice, peste timp contemporanilor; o etapă în desăvârșirea creativă a acestui eon, ce peste alte multe milenii dăinuie prin matrice stilistică proprie, aici în centrul Europei;

- are o dinamica interioară firească ca urmare a unor gândiri enstatice ce exprimă o cunoaștere paradisiacă armonizatoare pe baza unor corelări și legități deja cunoscute;

- iar ca și conexiuni sistemice, între locuitorii acestui eon, este conștiința de neam și de oameni ai locului, „d’aci ne tragem” cum spun țărani, sau „oamenii ai pământului acesta”;

- are propriile sale forme de expresie culturală, felul de a fi – stilul- și matricea stilistică;

- eonul este sistem dinamic, un sistem viu, aparent încremenit în istorie. Factorii de mediu, schimbările majore de climă duc la transformări în lumea animalelor și a plantelor, fapte ce duc la modificarea modului de viață al locuitorilor. Este nevoie de alte unelte și arme, alte adăposturi alte modalități de a exploata resursele solului alte conexiuni interne și externe ecosistemului. De menționat pentru eon sunt resursele solului, dintre care sarea aproape de suprafața solului, la îndemâna omului și ușor de comercializat, va genera culturii importante cu numeroase așezări umane intens populate - civilizații sătești, obști sătești -, cu un inventar arheologic bogat și cu un mesaj ideatic ce ne vine din trecut către noi cei de azi.

„Civilizația română sătească are un *gen propriu*, pornit dintr-un fond străvechi, pierdut în negura veacurilor, și pe care încă îl poate arăta strălucit mitologia precreștină aflătoare azi în satele noastre de pe o parte și alta a Carpaților, și are o *perfectiune*, o experiență vie, de continuă îmbogățire către forme pure, așa cum ne-o arată mai ales arta noastră populară. În acest fel, civilizația română sătească, prezentă azi sub ochii noștri, ne poartă în adâncimi de milenii și, prin observație directă, ne dezleagă probleme de istorie acolo unde documentul scris lipsește cu desăvârșire.

Satul românesc are un conținut de viață străveche. Un trecut îndepărtat ne este pe această cale prezentat nu în resturi moarte, ci printr-un document viu; viața multora din așezările noastre de munte ne prezintă nealterat nuclee dintr-o lume demult trecută.

Satul românesc este cel mai expresiv și mai bogat document al istoriei neamului. Aceasta pentru că deseori - așa cum este și în cazul poporului nostru de țărani - adevărata istorie începe acolo unde sfârșesc documentele scrise. Pe această cale mersul în trecut este mai real, mai adânc și rodnic.” (Ernest Bernea, „Civilizația română sătească”, Sursa: <https://atelier.liternet.ro/articol/4495/Ernest-Berne%C3%A2/Civilizatia-romana-sateasca.html>)

31. Continuitate culturală în Eonului dogmatic blagian **Suntem un produs al vremurilor trecute, ne trăim prezentul și suntem** **generatori de istorie**

„În esență omul nu poate renunța la cultură, nu poate face abstracție de ea, cu atât mai mult cu cât structurile antropologice se regăsesc în cele mai joase niveluri ale inconștientului colectiv. Divorțul de ereditate și de scheme moștenite, ca și refuzul ingerării unor structuri dobândite ulterior, individual, este imposibil. Iată cum, urmând traseul creativ, primul pas fixează un punct de inserare în realitate, într-o structură clasică deja consacrată, frecventă prin canonul preluat. Ne învârtim într-un univers al experiențelor anterioare, mereu actualizate și preluate în creație. Simplul act al alegerii zonei de realitate din care pornim face joncțiunea cu o nouă etapă. Legătura cu o structură obsesivă personală, preexistentă ne face să alegem subiectul, complexul respectiv. Suntem aleși de subiectele din afară datorită determinărilor anterioare”(Camelia Crăciun)

Opera lui Blaga este centrată pe un discurs identitar pe intervale mari de timp ca urmare utilizează conceptul de eon dogmatic cu un început în preistorie trecând succesiv prin epocile istorice la contemporaneitate având în vedere viitorul „semințelor”.

Această abordare de o esențializare și generalizare extraordinară presupune în primul rând un construct cultural, și la fel ca o prelucrare statistică a datelor, eliminarea din start a elementelor ce nu se încadrează în firul logic al constructului respectiv – ceea ce s-a întâmplat de-a lungul istoriei indiferent de voința unor vremelnici stăpânitori „apa trece, pietrele rămân!” .

Faptul că Blaga are dreptate este evidențiat pas cu pas de istorie și mai ales de istoria contemporană în care evenimente aparent importante la un moment dat – sau se doresc importante- ce se prezintă pe ele ca generatoare de istorie, se pierd în nimic sau uitare după câțiva ani! Și alte evenimente aparent minore fac istorie – evenimente insesizabile și nici înregistrate de specialiști în cronicile mass-media de curte la modă la un moment dat.

Este evident și demonstrat că între înregistrările cronicarilor de curte și construcția anonim culturală pentru un eon prioritară este construcția anonim culturală.

Cronicarii de curte ne transmit o opinie; construcția anonim culturală ne transmite o matrice stilistică a momentului respectiv; o sinteză unificatoare a tuturor opiniilor celor ce au trăit în eon din cele mai vechi timpuri până la momentul respectiv.

Blaga înțelege că suntem un produs al vremurilor trecute, ne trăim prezentul și suntem generatori de istorie. Pentru eon prezentul reprezintă un moment de trecere, „în marea trecere”.

Evenimentele din Europa secolului XX confirmă cu prisosință viziunea blagiană.

Proverbul „apa trece, pietrele rămân” sunt argumente ale țăranului privind efemeritatea unor noutăți cu trăiri de avalanșă; și temeinicia celor ce sunt aici din vremuri de demult. În acest sens este vizibilă rezistența nedeclarată a tradițiilor în fața agresivității postmodernismului, rezistența în fața imperiilor vecine în încercarea acestora de a ne schimba identitatea și credința- care cu toate că în vestul progresist este într-o stare precară - ; românii se dovedesc cei mai credincioși și mai încrezători într-un viitor mai bun cu toate că constrângerile impuse pentru spălarea mintală într-un amplu proces de globalizare sunt prezente.

Istoria ne oferă numeroase exemple de intervenții brutale asupra acestui eon și tot ea ne oferă că peste câțiva ani acestea au dispărut iar efectul lor a fost repede minimalizat în timp, eonul păstrându-și specificul- conform zicalei: „pietrele rămân, apa trece!”.

Suportul material ale acestei evoluții monotone este fundamentat de pilonii: poziția geografică –sprijinită pe Carpați – și orizontul spațial (relief, climă, etc.) care generează o anumită configurație a locuitorilor organizați în obști cu anumite mentalități ca rezultate firești ai geografiei locului ca o prelungire a naturii (cu anumite matrici stilistice-obiectiv necesare), în care creativitatea ocupă un loc prioritar. O creativitate ce angrenează în realizarea produselor sale, colaborare, socializare, activitate colectivă (clăci, șezători etc.) ce este transpusă și la nivel religios într-o comuniune participativă de întraajutorare spirituală. Omul nu mai este singur are alături toată obștea.

O formă interesantă din punct de vedere istoric o prezintă și limba vorbită care are o reticiență specifică la neologisme dovedită istoric de istoria evului mediu, modernă și contemporană „ce-i ca apa, ca apa trece”.

Dacă într-o primă etapă, sub presiunea armată a imperiilor și regatelor vecine, se adoptă de către elita politică la modă în momentul respectiv a o serie de neologisme, îmbrăcăminte etc. acestea într-o etapă ulterioară, trec repede în uitare fiind considerate ridicole, lipsite de gust, devenind vrednice de dispreț – exemple sunt și amuzante dacă urmărim comportamentul elitei fanariote și a ciracilor acestora din romanul „Ciocoi vechi și noi” autor Nicolae Filimon. Permanent rămânând un fond principal de cuvinte ancestrale cu semnificații profunde, celelalte au trecut ca apa și au fost uitate.

32. Limba vorbită este un element de mândrie și demnitate! **Este o rușine să te mândrești cu ceea ce nu este al tău!**

„Nu este numai o rușine pentru un pom să poarte fructele altora, ci și un fapt de batjocură de către cei din jur” (vechi proverb oriental).

În prezent este la modă să ne mândrim cu împrumuturile, parcă am fi cerșetori, fără cel mai elementar simț de demnitate - în DEX găsim numai cuvinte de împrumut sau cu etimologie necunoscută.

„Construcția limbii este un mod de a fi inconfundabil al românului”(Mircea Vulcănescu), ceea ce este firesc pentru că limba a evoluat sub acțiunea determinantelor stilistice ale ecosistemului, fiind o parte exprimabilă prin cuvinte a matricei stilistice (părți exprimabile sunt de asemeni comunicarea non verbală și para verbală) construcție pornită odată cu primele elemente de comunicare verbală interumană în funcție de elementele componente ale ecosistemului și de nevoile interumane. Limba, ca mijloc de comunicare între oameni, ca parte componentă a culturii s-a ctitorit odată cu omenirea având o vechime multimilenară cu rădăcinile în preistorie. Oamenii nu au așteptat până când cineva, din exteriorul ecosistemului, să vină să le spună cum să comunice.

Prin limbă omul a dobândit „puterea de a porunci și de a înfăptui. [...] Omul trăiește, creează, distruge, pierde și revine la ceea ce este veșnic, doar prin limbă. Limba este, așadar locul unde locuiește omul. Limba este acel ceva unde își are sălașul acea veșnică stăpână și mamă care este ființa [...]

A depune mărturie înseamnă, pe de o parte, a aduce la cunoștință dar în același timp înseamnă a-ți asuma răspunderea, în actul aducerii la cunoștință. [...] Calitatea de mărturisitor al apartenenței la ființare, în totalitatea ei, survine ca Istorie. Însă ca istoria să fie posibilă, omului i-a fost dată limba. [...]

În limbă poate să își găsească exprimarea ceea ce este mai pur și mai ascuns, precum și ceea ce este tulbure și la îndemâna tuturor. [...] Ceea ce este pur și deopotrivă, ceea ce este comun sînt, amîndouă, lucruri rostite în limbă. De aceea, cuvîntul în calitatea lui de cuvînt nu oferă niciodată în chip nemijlocit certitudinea că el este un cuvînt esențial sau o vorbă goală. [...] Limba este proprietatea omului. El dispune de ea pentru a-și comunica experiențele, hotărârile sale și

dispozițiile sufletești. Limba servește pentru comunicare. [...] Numai acolo unde există limbă există lume, adică sfera mereu schimbătoare a deciziei și rațiunii, a faptei și a responsabilității, dar și a bunului plac și a zarvei goale, a decăderii și confuziei. Numai acolo unde se manifestă o lume există Istorie. [...] Limba nu este o unealtă disponibilă, ci acea proprietate care dispune de cea mai înaltă posibilitate a ființei omului.” (Sursa: <https://tribuna-magazine.com/poezia-intre-aisthesis-imitatio-adevar-si-autenticitate-o-privire-asupra-operelor-lui-holderlin-rilke-si-dante-ii/>)

Vechimea cuvintelor într-o limbă este exprimată prin mulțimea cuvintelor dintr-o familie de cuvinte – familia lexicală. Cu cât cuvintele sunt mai noi cu atât familia de cuvinte este mai puțin numeroasă sau chiar singură ca o insulă în ocean.

De fapt un indiciu al apartenenței unui cuvânt la o limbă autohtonă, limbă veche, sau unei limbi străine de unde ar fi fost împrumutat este apartenența la o familie de cuvinte numeroasă sau este un cuvânt insular:

- dacă cuvântul aparține unei familie de cuvinte numeroasă –ca o entitate familială-, cu o structură sistemică în care fiecare cuvânt își are logica, existența și folosința sa într-o conexiune a utilității lor în comunicare între membrii obști, este un indiciu al apartenenței unui cuvânt la o limbă autohtonă, limbă veche și nu un cuvânt de împrumut; chiar dacă găsim asemănări cu alte cuvinte din alte limbi uzuale. Asemănările sunt o dovadă a ramificării firești în timp ca urmare a evoluției omenirii;

- dacă cuvântul este insular atunci cuvântul descrie o noutate a cunoașterii sau un semn că este împrumutat. Dacă este în mod real util, va rămâne; dacă este o modă va dispărea după un anumit timp.

O familie lexicală numeroasă are un punct de pornire lexical comun format cu multe mii de ani în urmă, în culturile preistorice, ca o necesitate firească a comunicării între membrii comunității într-un ecosistem. Din acest motiv familiile lexicale sunt bogate surse de informații privind modul de viață a comunității umane în urmă cu multe mii de ani și a evoluției civilizațiilor pe durate lungi de timp până-n prezent.

Famiile de cuvinte ne dau informații privind arealul geografic în care s-au distribuit populațiile din preistoriei și până-n prezent – ca un copac ce în timp generează noi și noi ramuri din același trunchi indoeuropean.

Famiile de cuvinte străvechi aflate și azi în uz, pornesc de la o rădăcină arhaică, cu localizări specifice în ecosistemul pontico-carpato-dunărean privind: condițiile de mediu, resursele, ocupațiile, relațiile interumane privind funcționalitatea obștiilor etc. transmise din generație în generație o dată cu limbajul specific.

Identificarea rădăcinii, cuvântului de bază sau primitiv, ne oferă informații asupra limbii vechi apropiată ca semnificație de obiectul, acțiunea, fenomenul pe care-l denumea – limba veche fiind o limbă de încredere, o limbă a adevărului, a înțelepciunii ca produs direct al ecosistemului; încă neperversită de uzul interuman căutător de avantaje strâmbe, manipulare transformând-o în nelegiuire.

Evoluția în timp, împrumuturile, au erodat limba veche, sărăcind-o ca bogăție informațională adevărată, generând o anumită falsitate, ipocrizie.

„Ce poate fi mai bun decât limba? Este legătura cu viața, este cheia științelor, organul adevărului și al rațiunilor. Cu ajutorul limbii construim, învățăm, conducem, laudăm. Ea rostește laude și vorbe frumoase, versuri și cântece care îi desfată pe ascultători.” (Esop)

„Limba e mama gâlcevilor, izvorul războaielor, organul greșelilor și al calomniei. Cu ajutorul ei bârfim, blestemăm, pângărim, distrugem. Cu ea se rostesc minciuni și vorbe grele”(Esop)

Astfel că limbajul devine „cel mai primejdios dintre toate bunurile hărăzite omului [...]” (Holderlin), divorț iremediabil între cuvânt și realitatea fenomenală a generat neîncrederea în cuvânt.

Rolul nou venitului

Nici un grup sau individ care este în trecere printr-un areal geografic nu aduce cuvinte care nu le-a avut și nici nu se apucă să denumească ceea ce întâlnește ci se informează de la localnici: Ce este?; Cum se numește?; Care sunt caracteristicile?; și nu va învăța pe alții ocupații pe care nu le cunoaște! Singurul aspect nou va fi la pronunție, care va fi cu specificul limbii sale materne!

Cel nou venit nu se apucă să „boteze” ceea ce vede, să spună cum funcționează un dispozitiv sau o unealtă pe care n-a văzut-o niciodată; ci este interesat să afle la ce-i folosește, unde se află, aspecte informaționale colectate de la localnici.

Cei veniți nu impun autohtonilor cuvinte al căror sens nu-l cunosc; cuvintele sunt produsul ecosistemului – funcționalității colectivității umane; iar noi veniți descoperind ecosistemul, noutățile lui, le asimilează cu tot setul de cuvinte necesar spre a se putea înțelege cu băștinașii și între ei. Sistemele de comunicare prin viu grai ale oamenilor conțin caracteristicile spațiului de geneză.

Ca urmare continuitatea populației băștinașe se demonstrează prin prezenta unei limbi vechi, arhaice, ce s-a format ca urmare a viețuirii într-un anumit areal geografic într-un proces complex de valorificare a resurselor specifice. Sugestive sunt numeroasele toponime care ne vorbesc despre resurse, ocupații etc. ce sunt dovezi ale importanței resurselor dintr-un ecosistem.

Este firesc, că pentru o exploatare intensivă a bogățiilor nou venitul - investitorul străin- , numește oameni lui în funcțiile cheie stabilește vătafi –vechili- pentru relațiile cu poporenii, pentru efectuarea muncilor necalificate și a celor cu calificare sumară.

Vătafii intrau în dialog cu localnicii pentru a administra forța de muncă necesară proiectelor investitorilor. Investitorul era departe și-l interesa numai profitul. De exemplu exploatarea de sare, aurifere, exploatarea lemnului, oieritul, albinăritul, cultivarea pământului etc. au funcționat din cele mai vechi timpuri, neîntrerupt, până în zilele noastre, cu o mână de lucru autohtonă, care au dus limbajul specificului locului de muncă din generație în generație până azi. Este imposibil ca să aibă loc schimbări bruște de limbaj ocupațional ca urmare a schimbărilor dinastiilor conducătoare. Aceste dinastii puteau aduce lucruri nemaivăzute care să fie de multe ori răstălmăcite în limbajul autohton.

Termeni străini introduși ca neologisme conform vocabularului au avut o viață efemeră și au dispărut prin mecanismul vieții și al comunicării. Excepție acele cuvinte care în mod real erau necesare neavând echivalent în limbajul autohton.

O excepție, dar tot ca o necesitate, în epoca modernă, cuvinte noi impuse de noile cuceriri ale științei și tehnici, dar care nu fac parte din fondul principal de cuvinte sunt cuvinte insulare.

Mircea Eliade spunea în anul 1949 despre acei ce vor să schimbe limba băștinașilor cu ajutorul unor intelectuali din interior, luând ca exemplu situația de atunci:

„Să explicăm acestor occidentali că procesul de deznaționalizare a României nu este o chestiune locală, care interesează câteva milioane de vagi europeni. Că, dimpotrivă, asemenea atentate la libertatea, demnitatea și creativitatea umană constituie o provocare a întregii conștiințe moderne; că încercarea de a schimba o limbă, a înstrăina un suflet și a înlocui o cultură este mult mai gravă decât bomba de la Hiroshima; că rusificarea este o crimă împotriva spiritului, pentru că o asemenea silnicie sfârșește întotdeauna prin a steriliza un neam întreg, transformându-l într-un hibrid, într-o corcitură nevrednică și servilă...”

Ar fi interesant de aflat care este opinia intelectualilor din învățământul de azi despre ceea ce a spus atunci Mircea Eliade.

33. Opera lui Lucian Blaga

Căutările exegeților de a încadra operele blagiene ca produse a unor structuri sau influențe externe s-au izbit de dificultăți insurmontabile pentru că operele blagiene „par a fi izbucnit închegate și conștiente de sine precum Pallas Atena din capul lui Zeus, încă de la început”(Camelia Crăciun).

Totuși după cum zeița a avut ca suport original capul lui Zeus și opera blagiană are ca suport spațiul dogmatic al copilăriei sale redat în universul literar blagian –satul ca parte a eonului dogmatic central-european.

Lucian Blaga are o pregătire academică religioasă cât și de cercetător științific în domeniul științelor exacte; pregătire care i-a „înlesnit doar distanțarea contemplativă” ce i-a permis să vorbească „cu oarecare luciditate despre realitatea sufletească a satului și despre tiparele ei”; dar după cum tot dânsul spune contribuția esențială în formarea lui o are satul prin toate ale sale. „Sufletul, în straturile cele mai ascunse ale sale, mi s-a format deci sub înrâurirea acelor puteri anonime, pe cari cu un termen cam pedant m-am obișnuit să le numesc „determinante stilistice” ale vieții colective. Ceea ce școala românească sau străină au adăugat, cred că n-a putut să altereze prea mult o substanță sufletească modelată după niște tipare cu atât mai efective, cu cât se impuneau mai înconștient și mai neîntrerupt.

Epocile primitive din istoria culturii umane sunt puncte de plecare ale creației blagiene. Societatea arhaică, miturile, folclorul sunt resursele din care opera își trage seva prin care este reînnoită legătura cu fondul nostru sufletească primitiv; având drept scop : realizarea cunoașterii necunoscutului (misterului).

Lucian Blaga a avut ca resursă pentru opera sa țărănul și satul arhaic, la fel ca Nicolae Grigorescu în pictură, Constantin Brâncuși în sculptură, George Enescu în muzică, Romulus Vulcănescu în mitologie etc. care au căutat să teaurizeze în operele lor specificul acestui eon central european.

Valoarea inestimabilă a operei lor constă în faptul că transmit urmașilor ceea ce este bun, folositor, valoros și constructiv în acest macroecosistem central european; valori decantate de-a lungul timpului din preistorie și până azi.

Lucian Blaga continuator al spiritualității promovate de Mihai Eminescu ni se profilează ca unul dintre cele mai înalte și mai vizibile repere valorice pe care le avem. „Arheolog al spiritului, poet, filozof și vizionar totodată [...] înainte de a fi literară sau filozofică sau pur și simplu științifică, opera lui este o entitate de un ordin particular care o pune alături sau o face să se întrepătrundă cu teologia și mitologia”(Mircea Tomuș, Caietele Lucian Blaga, ediția I, Sibiu 2000, p. 10).

Opera lui, și a altor descendenți ai paradigmei culturale a lumii satului, are în vedere transcendența acestui eon blagian fundamentat pe mituri ancestrale reformulate prin cuvinte metaforice. Reformularea în contemporaneitate a miturilor ancestrale a transcendenței paradigmei culturale a eonului blagian o întâlnim: exprimată de Brâncuși prin sculptură, Enescu prin muzică, Grigorescu prin pictură, în opera filozofilor români și la toți acei creatori anonimi care de-a lungul mileniilor noastre, sub acțiunea determinantelor stilistice, au creat un edificiu ce ne individualizează ce se manifestă prin tezaurul etnografic și folcloric, limba noastră, matricea stilistică, specificul românesc.

Aceste aspecte și multe altele fac ca aprofundare operei blagiene de către elevi și nu numai să constituie experimente de valoare pentru cei ce azi cât mai ales pentru cei ce va să vină; „pentru semințe”.

Armonia interumană și cu mediul promovate de aceste opere sunt un motiv în plus și extrem de importante care le fac extrem de actuale într-o epocă în care se vorbește despre dezvoltare durabilă, economie circulară, protecția mediului, dezvoltare sustenabilă etc.

Aducerea în procesul instructiv-educativ a vechilor norme morale, adaptate etapei istorice actuale la ceea ce este bun și util, ar constitui un element constructiv definitoriu pentru cei ce aspiră spre propria lor devenire spirituală și materială; operele funcționând ca matrici stilistice ce să asigure generațiilor determinarea necesară evoluției lor în viață și urmașilor urmașilor lor.

Opera lui Lucian Blaga, pentru generația tânără actuală, este o prilej de a cunoaște lumea filozofică a satului. Această filozofie rurală ce oscila între lumea materială și cea mistică o întâlnim elevat dezvoltată pentru lumea academică în această operă filozofică. Paralelismul este evident și de nenumărate ori afirmat de Blaga.

Lumea satului este lumea filozofică a operei blagiene, cu cele două cunoașteri:

- cunoașterea directă a lumii înconjurătoare cu rânduielile ei și atât de necesare vieții, producerea de bunuri materiale cu o anumită rânduială legate de ciclicitatea anotimpurilor, săptămânilor, evenimentelor zilnice, veșnic aceleași de mii și mii de ani;

- cunoașterea necunoscutului (misterului) declanșată de evenimente ce transcend într-o altă dimensiune, într-o lume a misterului de care omul caută să se apropie. În centrul satului este biserica, prin care ni se spune că în mentalitatea țăranului este cineva permanent - Dumnezeu atât de cunoscut dar și atât de necunoscut- un Mare Anonim- dar prezent pretutindeni în viață și-n evenimentele satului.

Acesta este sistemul filozofic al lui Blaga care face atât de valoroasă opera sa.

34. BIBLIOGRAFIE

1. A. Busioceanu, Zamolxis, Editura Meridiane, București, 1985.
2. G.Cornuțiu, Sociologie pentru medicină, Ed.Universității din Oradea, 2008.
3. Gabriel Gheorghe, GETICA – Studiu Introductiv de Gabriel Gheorghe, <http://gandirea.ro/getica-studiu-introductiv-de-gabriel-gheorghe/>
- 4.Gabriel Gheorghe, ANTROPONIMIE ROMÂNEASCĂ, <http://gandirea.ro/antroponimie-romaneasca/>
5. Gabriel Gheorghe, Carpații, “solnița” Europei, <http://gandirea.ro/carpatii-solnita-europei/>
6. Gabriel Gheorghe, LINGVISTICA, ISTORIA... DEFILEE DE ERORI, <http://gandirea.ro/lingvistica-istoria-defilee-de-erori/>
7. Leonăchescu, N.P., Istoria și condițiile la limite tip Dirichlet, GETICA, nr. 3-4, 1992, p. 32-40.
8. Leonăchescu, N.P., Premise istorice ale tehnicii moderne românești, Vol. I, Editura Tehnică, București, 1995, p. 238.
9. Leonăchescu, N.P., Sâmbra oilor, o instituție originală de metrologie. Comunicare la Sesiunea CRIFS a Academiei Române, 28 septembrie 1995. METROLOGIE, nr. 2, 1996, p. 58-61; GAZETA ȚĂRANULUI ROMÂN, nr. 6, 13-19 noiembrie 1995, p. 4 și 5.
10. Alexandru Pele, Etnonimele românilor. VALAH. Etimologie ancestrală și areal istoric, Editura ABADDABA, Oradea, 1996.
11. B. Stugren, ECOLOGIE TEORETICĂ, Ed. Sarmis, Cluj Napoca, 1994.
12. <http://www.enciclopedia dacica.ro>

LAUDĂ SEMINȚELOR EONULUI BLAGIAN (II) **(sumar)**

	Pag.
1. Cuvânt înainte	120
2. Miracolul Eonului dogmatic – EXISTĂ O ROMÂNIE PROFUNDĂ	121
3. Stejarul spiritual european autentic- identitatea românească (<i>Călătoria inițiativă a lui Peter Hurley – a fi român!_</i>)	125
4. Lucian Blaga	128
5. Mărturisirea lui Lucian Blaga	129
6. Cuvintele lui Lucian Blaga	130
Dumnezeu nu poate fi cuprins în materialitatea găunoasă a cuvântului	
7. Gândirea blagiană	131
8. Gândirea blagiană – unitatea funcțională a antinomiilor	133
9. Cunoașterea blagiană are o valabilitate de avangardă	134
10. Transdisciplinarități blagiene	136
11. Devenire culturală. Copacul cultural. Confruntarea cu mediul. Relația biunivocă om –mediu	139
12. Determinantele stilistice- inconștientul creator al ecosistemului	140
13. Stil	141
14. Matricea stilistică, câmp stilistic	142
15. Aparente divizări culturale	143
16. Cultura sursă de dezvoltare economică, armonie sau haos socio-economic	146
17. Legea după care s-au condus pontico-carpato-dunărenii Rânduiala, datina și îndoiala daruri ale lui Dumnezeu!	149
18. Țăran, țarină și țară	152
Liviu Rebreanu. Țăranul, om al rădăcinilor neamului pontico-carpato-dunărean	
19. Satul ca matrice stilistică. Fiecare sat este un univers autohton ca urmare a spiritului de creativitate	153
20. Limba românească	154
21. Darul lui Dumnezeu!	154
22. Cunoașterea umană în Eonului dogmatic	155
23. Afectele, idealurile, trebuințele, tendințele, intențiile, dorințele, interese, nevoile și motivațiile umane	158
24. Cunoștințe, priceperi, deprinderi, abilități, competențe și structuri ale societății determinate stilistic	162
25. O istorie a românilor scrisă de Ramon de Bastera. Jurnal de călătorie	163
26. Pași peste timp	166
27. Suntem și vom fi totdeauna neam de țărani sau nu vom mai fi!	168
28. Eonul dogmatic	169
29. Unitatea holistică a eonului dogmatic	170
30. Dimensiunea spațiu, timp, spiritual-ecosistemică a Eonului dogmatic	172
30.1. Casa Eonului dogmatic	172
30.2. Durata Eonului dogmatic	174
Evoluții economice. Bronzul, schimbări sociale	
Evoluții economice. Fierul, schimbări sociale	

Evoluții economice, schimbări sociale dar mai puțin spirituale	
30.3. Dimensiunea spiritual-ecosistemică a Eonului dogmatic	176
31. Continuitate culturală în Eonului dogmatic blagian	178
Suntem un produs al vremurilor trecute, ne trăim prezentul și suntem generatori de istorie	
32. Limba vorbită este un element de mândrie și demnitate!	179
Este o rușine să te mândrești cu ceea ce nu este al tău!	
33. Opera lui Lucian Blaga	182
34. Bibliografie	183

Secțiunea IV.

PREMII

– elevi și profesori

ANEXA 1

TABEL NOMINAL
cu premiile de la faza națională ale
 Concursei „**LAUDĂ SEMINȚELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!**” *EDIȚIA a XIV-a, 2019, elevi și profesori*

FAZA NAȚIONALĂ

Premiu	Nume și prenume	Școala	Profesor coordonator
SECȚIUNEA: ESEU, CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ– elevi și profesori			
I	Prof. Aviu Stefan Teompa	Liceul Tehnologic “Dorin Pavel” Alba Iulia	
II	Prof. Sandu Simona-Gabriela	Colegiul Național „Traian Lalescu” Reșița, jud. Caraș-Severin	
II	Prof. Solomon Lăcrămioara	Colegiul Național „Ștefan cel Mare” Bacău, jud. Bacău	
I	Elevă Barna Maria	Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia	Prof. Marinceș Marinela Adriana
I	Elevă Zdraguș Vitalia	Liceul Teoretic Ștefănești, r-nul Florești, Republica Moldova	Prof. Deleu Lucia
II	Elevă Zbânca Lia Teodora	Liceul Teoretic „O. C. Tăslăuanu” Toplița, jud. Harghita	Prof. Ilișan Mihaela-Corina
SECȚIUNEA: CREAȚIE LITERARĂ– elevi și profesori			
I	Prof. Balan Pop Cornelia	Liceul Tehnologic „Unio-Traian Vuia” Satu Mare, jud. Satu-Mare	
II	Prof. Anușcă Adriana	Colegiul Național I.M.Clain, Blaj	
III	Prof. Enea Gela	Liceul de Arte "Marin Sorescu" Craiova, jud. Dolj	
M	Prof. Nemeș Cristina Gabriela	Liceul Tehnologic „Liviu Rebreanu” Bălan, jud. Harghita	
M	Prof. Bonciu Adriana	Școala Gimnazială Nr. 7 Reșița, jud. Caraș-Severin	
I	Elevă Ghișă Ștefania-Maria	Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia	Prof. Busuioc Carmen
I	Elevă Gîscă Alina	Liceul Teoretic „Pro Succes” Chișinău, Republica Moldova	Prof. Gorincioi Taisea
II	Elev Balea Silviu Cristian	Colegiul Național „Nicolae Grigorescu” Câmpina, jud. Prahova	Prof. Mischie Luminița
II	Elevă Moraru Magdalena	Liceul Teoretic Ștefănești, r-nul Florești Republica Moldova	Prof. Balan Parascovia
III	Elevă Vilcan Cristina-Elena	Liceul Teoretic „O.C. Tăslăuanu” Toplița, jud. Harghita	Prof. Csiki Luminița-Maria
III	Elevă Bejenari Valeria	Liceul Teoretic „Constantin Stere” Sorocea, Republica Moldova	Prof. Craveț Suzana

M	Elev Pricopie Eduard	Colegiul Național „Ion Kalinderu” Bușteni, jud. Botoșani	Prof. Stanciu Ana
M	Elevă Spîrtic Mădălina	Liceul Teoretic „General Dragalina” Oravița, jud. Caraș- Severin	Prof. Ogrin Maria
SECȚIUNEA: TRADUCERI– elevi și profesori			
I	Prof. Cohuș Elena- Cristina	Școala Gimnazială „Ovidiu Hulea” Aiud	
II	Prof. Soreanu Claudia-Loredana	Colegiul Economic al Banatului Montan Reșița, jud. Caraș-Severin	
III	Prof. Ungureanu Sonia-Florina	Colegiul Național „Ion Minulescu” Slatina, jud. Olt	
M	Prof. Balan Pop Cornelia	Liceul Tehnologic „Unio-Traian Vuia” Satu Mare, jud. Satu-Mare	
I	Elev Jurca Andreas	Liceul cu Program Sportiv Alba Iulia	Prof. Jurca Mirela
II	Elevă Gaspar Andrea	Liceul Teoretic ”O.C.Tăslăuanu” Toplița, jud. Harghita	Prof. Borș Andra Ramona
III	Elevă Barbu Valentina-Karina	Colegiul Economic al Banatului Montan Reșița, jud. Caraș-Severin	Prof. Soreanu Claudia- Loredana
M	Elevă Băicoianu Alexandra-Bianca	Colegiul Național „Nicolae Grigorescu” Câmpina, jud. Prahova	Prof. Mischie Luminița
M	Elevă Elinescu Alexandra	Colegiul Național „George Coșbuc” Motru, jud. Gorj	Prof. Elinescu Emilia- Maria
SECȚIUNEA: ARTE– elevi și profesori			
I	Elevă Kelemen Ionela Florina	Liceul Teoretic „O. C. Tăslăuanu” Toplița, jud. Harghita	Prof. Borș Andra
I	Elevă Sechel Iarina	Colegiul Național „Nicolae Grigorescu” Câmpina, jud. Prahova	Prof. Mischie Luminița
II	Elevă Petruța Cristiana- Ioana	Colegiul Național „I. M. Clain” Blaj	Prof. Carmen Simu
III	Elevă Gheorghiță Emanuela	Colegiul de Industrie Alimentară „Terezianum” Sibiu, jud. Sibiu	Psih. Schenker Liliana- Alexandra
M	Elevă Cuza Maria	Școala Gimnazială „Carol I” Călărași, jud. Călărași	Prof. Nedelcu Florica
SECȚIUNEA: INFORMARE DOCUMENTARE– ELEVI			
I	Elevă Todoran Valentina	Liceul „Horea, Cloșca și Crișan” Abrud	Bibliotecar Bendea Mariana Sidonia
II	Elev Habor Abel	Colegiul Economic al Banatului Montan Reșița, jud. Caraș-Severin	Prof. Chiosa Mădălina- Miruna

ANEXA 2

TABEL REZULTATE
LA CONCURSUL „LAUDĂ SEMINȚELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!” EDIȚIA
a XIV- a, 2019
FAZA JUDEȚEANĂ, județul Alba

PREMIU	NUME ȘI PRENUME	ȘCOALA	PROFESOR COORDONATOR
	SECȚIUNEA: ESEU, CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ– elevi și profesori		
I	Prof. Aviu Stefan Teompa	Liceul Tehnologic “Dorin Pavel” Alba Iulia	
I	Elevă Barna Maria	Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia	Prof. Marinceș Marinela Adriana
II	Elevă Burz Sorina	Liceul „Horea, Cloșca Și Crișan” Abrud	Prof. Berindei Liliana- Cristina
III	Elevă Lăncrănjan Crina	Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia	Prof. Marinceș Marinela Adriana
III	Elevă Pițu Melisa-Maria	Colegiul Național „Lucian Blaga” Sebeș	Prof. But Georgeta
	SECȚIUNEA: CREAȚIE LITERARĂ– elevi și profesori		
I	Prof. Anușcă Adriana	Colegiul Național „I.M.Clain” Blaj	
II	Prof. Dănilă Andreea- Maria	Școala Gimnazială Petrești, jud. Alba	
III	Prof. Bugar Luminița Mihaela	Bibliotecar la Liceul Tehnologic Ocna Mureș	
I	Elevă Ghișă Ștefania- Maria	Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia	Prof. Busuioc Carmen
II	Elev Doda Antonio	Liceul cu Program Sportiv Alba Iulia	Prof. Sabina Larisa Oltean
III	Elevă Bogdan Claudia Roxana	Liceul „ Horea, Cloșca și Crișan” Abrud	Prof. Cîmpian Bianca
M	Elevă Laszlo Patricia	Liceul Tehnologic Ocna Mureș	Prof. Bugar Luminița Mihaela
M	Elev Acatrinei Raul	Colegiul Național „Lucian Blaga” Sebeș	Prof. But Georgeta
M	Elevă Oprea Roxana Alina Katherine	Liceul Teoretic Teiuș	Prof. Pop Romina- Maria
	SECȚIUNEA: TRADUCERE– elevi și profesori		
	Limba franceză:		
I	Prof. Mihălțan Maria	Liceul cu Program Sportiv Alba Iulia,	
II	Prof. Pătroescu Maria Cristina	Liceul Teoretic „David Prodan” Cugir	
III	Prof. Elena Anamaria Petrovan	Școala Gimnazială “Nicodim Ganea” Bistra	
I	Elevă Cleja Amalia	Liceul Teoretic Teiuș	Prof. Săsărman Georgeta Adriana
II	Elevă Heiuș Alexia	Școala Gimnazială „Mihai Eminescu” Ighiu	Prof. Oniță Viorica
III	Elevă Toda Emanuela	Școala Gimnazială „Nicodim Ganea” Bistra	Prof. Petrovan Elena Anamaria

	Limba engleză:		
I	Prof. Cohuț Elena-Cristina	Școala Gimnazială „Ovidiu Hulea” Aiud	
II	Prof. Lazăr Alexandra-Diana	Școala Gimnazială „Ion Agârbiceanu” Alba Iulia	
III	Prof. Oltean Corina	Liceul Teoretic Teiuș	
M	Prof. Muresan Roxana Diana	Liceul cu Program Sportiv Alba Iulia	
I	Elev Jurca Andreas	Liceul cu Program Sportiv Alba Iulia	Prof. Jurca Mirela
II	Elev Toma Eduard	Liceul cu Program Sportiv Alba Iulia	Prof. Muresan Roxana Diana
III	Elevă Todoran Valentina	Liceul „Horea, Cloșca și Crișan” Abrud	Prof. Bembea Toma
III	Elevă Hoca Ioana Cristina	Liceul Teoretic Teiuș	Prof. Oltean Corina
M	Elevă Osvath Ariana Noemi	Colegiul Național „Titu Maiorescu” Aiud	Prof. Hamorszki Andreea
	Limba germană:		
I	Elevă Ghișa Ștefania-Maria	Colegiul Național „HCC” Alba Iulia	Prof. Rusu Petriana
II	Elevă Lupu Andreea-Elena	Colegiul Național „Lucian Blaga” Sebeș	Prof. But Georgeta
	Limba spaniolă:		
I	Prof. Cunțan Mariana	Școala Gimnazială „Mihail Kogălniceanu” Sebeș	
I	Elev Godja Carlos Daniel	Liceul Teoretic Teiuș	Prof. Pop Romina-Maria
SECȚIUNEA: ARTE– elevi			
I	Elevă Petruța Cristiana-Ioana	Colegiul Național „I. M. Clain” Blaj	Prof. Carmen Simu
II	Elevă Lodroman Denisa	Liceul Teoretic Teiuș	Prof. Pop Romina-Maria
III	Elevă Ștefan Natalia Maria	Liceul Tehnologic Sebeș	Prof. Negrea Sanda
M	Elevă Szanto Andreea	Școala Gimnazială „Ovidiu Hulea” Aiud	Prof. Cohuț Elena-Cristina
M	Elevă Bogdan Claudia Roxana	Liceul „Horea, Cloșca și Crișan” Abrud	Prof. Câmpian Bianca
M	Elevă Ispas Meda Anamaria	Liceul cu Program Sportive Alba Iulia	Prof. Mihălțan Maria
SECȚIUNEA: INFORMARE DOCUMENTARE– ELEVI			
I	Elevă Todoran Valentina	Liceul „Horea, Cloșca și Crișan” Abrud	Bibliotecar Bendea Mariana Sidonia
II	Elev Todescu Alexandru	Colegiul Tehnic „Ion D. Lăzărescu” Cugir	Bibliotecar Carpinisan Alina Elena
III	Elevă Marian Maria	Școala Gimnazială „Mihail Kogălniceanu” Sebeș	Prof. Cunțan Mariana

Publicația „LAUDĂ SEMINTELOR ...” se adresează deopotrivă elevilor și cadrelor didactice, precum și tuturor iubitorilor de cultură.

*Încadrată în seria publicațiilor **Editurii UNIVERSUL ȘCOLII** a Casei Corpului Didactic Alba, publică creațiile elevilor și cadrelor didactice – creații din domeniul cultural-artistic, literatură, arte vizuale prezentate în cadrul Proiectului educativ „LAUDĂ SEMINTELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!”.*

Proiectului educativ are următoarea tematică grupată pe secțiunile:

- eseuri, critică și istorie literară; cercetare științifică pe tema operei, activității de diplomat în slujba României Mari și vieții lui Lucian Blaga;*
- creații literare (o lucrare va conține minim 3 poezii maxim 5 poezii);*
- traduceri (în limbile stabilite prin regulament pentru anul respectiv) din opera lui Lucian Blaga;*
- arte plastice - creații: desen grafică, pictură etc. ce immortalizează aspecte din opera lui Lucian Blaga;*
- informare-documentare (cercetare științifică numai pentru elevi).*

Proiectul cuprinde mai multe etape succesive într-o competiție de selecție a celor mai bune lucrări ale elevilor și cadrelor didactice pe un areal local, apoi județean, național și internațional (școală, județ, național și internațional).

La etapa pe școală poate participa orice elev sau cadru didactic, din școlile din țară. Un concurent poate participa la oricâte secțiuni dorește, dar cu o singură lucrare la o secțiune.

La etapa pe județ, participă lucrările trimise de școli la casele corpului didactic din județe; lucrări care au câștigat secțiunile de la etapa pe școală (câte o lucrare pentru fiecare secțiune), separat pentru elevi și separat pentru cadre didactice (adică maximum 9 lucrări dintr-o școală).

Etapa națională, cuprinde lucrările trimise de județe la Casa Corpului Didactic Alba; lucrări care au câștigat la secțiunile de la faza pe județ (câte o lucrare pentru fiecare secțiune), separat pentru elevi și separat pentru cadre didactice (maximum 9 lucrări dintr-un județ).

Etapa internațională, cuprinde lucrările trimise din străinătate la Casa Corpului Didactic Alba și lucrările care au câștigat la secțiunile de la faza națională (câte o lucrare pentru fiecare secțiune), separat pentru elevi și separat pentru cadre didactice (maximum 9 lucrări din România).

Evaluarea lucrărilor este realizată de către comisiile de specialitate numite de Inspectoratul Școlar Județean Alba.

Casa Corpului Didactic Alba asigură managementul concursului.

*Editura UNIVERSUL ȘCOLII
Alba Iulia, Str. G. Bethlen nr. 7, Cod 510009
Tel. 0258/826147, Fax. 0258/833101
Web: www.ccdab.ro,
E-mail: ccdab@yahoo.com*

<http://www.ccdab.ro/Editura/editura.html>